

GARAPENAREN FINANTZIAZIOA

Fluxu pribatuak eta Garapenerako Laguntza Ofiziala

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Kanpo Harremanetarako
Idazkaritza Nagusia

PRESIDENCIA
Secretaría General de
Acción Exterior

Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia
Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco

Vitoria-Gasteiz, 2001

Argitaraldia: 1.a 2001eko martzoa
Ale kopurua: 2.500
© Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioa
Lehendakaritza
Internet: www.euskadi.net
Editatzailea: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia
Donostia-San Sebastián, 1 - 01010 Vitoria-Gasteiz
Egileak: Alfonso Dubois
Pilar Yoldi
Dokumentazioa
eta grafikogintza: Néstor Zabala
Koordinatzailea: Carlos Askunze
Azalaren diseinua: Marra Publicidad
Fotokonposizioa: Ipar, S. Coop. - Bilbao
Particular de Zurbaran, 2-4 - 48007 Bilbao
Inprimaketa: Grafo, S.A.
Avda. Cervantes, 51 - 48970 Basauri (Bizkaia)
ISBN: 84-457-1580-1
LG: BI-

AURKIBIDEA

1. GARAPENERAKO LANKIDETZAREN ALDERDI OROKORRAK	15
1.2. Garapenerako lankidetza kontzeptuaren oinarriko elementuak	17
1.2. Lankidetza-estrategien bilakaera	19
1.3. Lankidetza garapena finantzatzeko bide gisa	22
1.4. Garapen-bidean dauden herrialdeen finantzapremiak	25
2. GARAPENAREN FINANTZIAZIO PRIBATUA	29
2.1. Fluxu pribatuen ezaugarri orokorrak	31
2.2. Zuzeneko kanpo-inbertsioa (ZKI)	34
2.2.1. Zergatik inbertitzen da garapen-bidean dauden herrialdeetan?	34
2.2.2. Kanpo-inbertsioa eta garapena	35
2.2.3. Garapen-bidean dauden herrialdeek ZKIri buruz duten pertzepzioa	37
2.2.4. Nazioz haraindiko enpresak kontrolatu behar al dira?	39
2.3. Balore-zorroko inbertsioa	42
2.4. Fluxu pribatuen bilakaera	44
2.5. Fluxu pribatuak laurogeita hamarreko hamarkadan ..	46
2.6. Fluxu pribatuen helmuga eskualdeka eta herrialdeka ..	49
3. GARAPENERAKO FINANTZIAZIO PUBLIKOA EDO OFIZIALA	53
3.1. Finantziazio ofizialaren kontzeptua edo modalitateak ..	55

a) Finantziazioaren eta laguntzaren arteko bereizketa: emakidak	55
b) Finantziazio itzulgarria eta itzulgarria ez dena . . .	57
c) Bi aldeko eta alde askotariko lankidetzak	57
3.2. Fluxu ofizialen bilakaera	59
3.3. Bi aldeko lankidetzak	61
3.3.1. Bi aldeko laguntzaren dimentsio politikoa . . .	62
3.3.2. Garapenerako Laguntza Batzordea (CAD) . . .	63
3.3.3. Estrategiak eta lankidetzak-moduak	66
a) Lehenengo belaunaldietako estrategia	66
b) Baldintzen lehen belaunaldia	67
c) Baldintzen bigarren belaunaldia	69
3.3.4. Baldintzapeko laguntza	70
3.4. Baldintzapeko laguntza	73
3.4.1. Sorrera	73
3.4.2. GLO kudeatzeko erakundeak	73
3.4.3. GLO espainiarraren bilakaera: hazkundetik geldialdira.	77
3.4.4. GLO espainiarraren osaketa	78
3.4.5. GLO espainiarraren orientabidea	82
3.5. Lankidetzak deszentralizatua. Euskal Autonomia Erkidegoa	86
3.5.1. Kontzeptua eta ezaugarriak	86
3.5.2. Lankidetzak deszentralizatuaren bilakaera	88
3.5.3. Euskal Autonomia Erkidegoko lankidetzak	93
3.5.4. Udal-lankidetzak Euskal Autonomia Erkidegoan	100
4. ALDE ASKOTARIKO LANKIDETZAK	105
4.1. Nazio Batuen sistema	108
4.2. Alde askotariko finantza-erakundeak	115
4.2.1. Mundu Bankuaren Taldea	115
a) Berreraikuntza eta Sustapenerako Nazioarteko Bankua (BIRD)	116
b) Sustapenerako Nazioarteko Agentzia (AIF)	118
c) Nazioarteko Finantza Korporazioa (CFI)	119
4.2.2. Nazioarteko Moneta Fondoa (NMF)	120
4.2.3. Garapenerako eskualde-bankuak	122
4.3. Europako Batasuneko sistema	126
4.3.1. Erkidegoko lankidetzaren historia	126
a) Kolonia ohiekiko lankidetzak	126
b) Lankidetzaren hedadura	127
c) Europako lankidetzak-estrategiaren ildoak	128

4.3.2.	EBko garapenerako laguntza ofizialaren egitura	129
4.3.3.	Lomeko hitzarmenen printzipioak eta orientabidea	131
	a) Lomerren bilakaera	131
	b) Lomeko finantza-lankidetzarako mekanismoak	132
	c) Finantzarioak ez diren Lomeko lankidetzarako mekanismoak	134
4.3.4.	Aurrekontuen bidezko erkidegoko lankidetzak	136
	a) Beste eskualde geografiko batzuekiko lankidetzak	136
	b) Lankidetzarako beste tresna batzuk	137
4.3.5.	Europako Batasuneko Bulego Humanitarioa (ECHO)	138
4.3.6.	Erkidegoko garapenerako lankidetzaren zenbaitekoak eta helmugak	141
4.3.7.	Lomerren berrikuspena: garapenerako lankidetzarako erkidegoko politikaren aldi berria	144
4.3.8.	Cotonu-ko Akordioa: Europako Erkidegoaren lankidetzak Lomé eta gero	147
5.	GARAPENERAKO LANKIDETZA LAUROGEITA HAMARREKO HAMARKADAN	153
5.1.	Nazioarteko eszenatokiko aldaketa sakonak eta garapenerako lankidetzaren izateko arrazoien berrikuspena	155
5.2.	GLOren bilakaera	159
	5.2.1. GLO ebaluatzeko irizpide bat: %0,7aren erreferentzia	163
	5.2.2. Laguntzaren helmuga eskualdeen eta herrialdeen arabera	165
5.3.	Garapenerako lankidetzaren etorkizunerako alternatibak	172
	5.3.1. CADen ikuspegia	172
	5.3.2. Ikuspegi alternatiboa	175
	BIBLIOGRAFIA	179

LAUKIEN AURKIBIDEA

1. KAPITULUA	
1. laukia. Garapenerako lankidetzaz-motak	23
2. KAPITULUA	
2. laukia. «Las venas de América Latina»	38
3. laukia. Inbertsioetako Alde Askotariko Hitzarmena (AMI)	40
4. laukia. Zuzeneko kanpo-inbertsioaren boterea	51
3. KAPITULUA	
5. laukia. Emakida-maila CADen arabera	56
6. laukia. Zer dira alde askotariko erakundeak?	58
7. laukia. Estatu Batuen bi aldeko laguntza	63
8. laukia. CADen jarduera nagusiak	64
9. laukia. Proiektutik programetara	68
10. laukia. Baldintzak	69
11. laukia. FAD kredituak	80
12. laukia. Espainiako lankidetzaren balorazio bat	85
13. laukia. Lankidetzaz deszentralizatua Europako Batasunean	87
14. laukia. Hegoaldeko udal-prozesuekiko sintonia	91
15. laukia. Euskal lankidetzaz publikoaren filosofia	96
16. laukia. Borondatezko lankideen programak	98
17. laukia. Gasteizko Udaleko lankidetzaz-programa	101
18. laukia. Euskal Fondoaren helburuak	102
19. laukia. Tokian bertako lankidetzaz-proiektuak egitea . .	104
4. KAPITULUA	
20. laukia. NBERen erakundeak eta garapena	111
21. laukia. Mundu Bankuaren Taldeko erakundeak	115

22. laukia.	BIRD eta NMFren erabakitze-ahalmena	122
23. laukia.	Garapenerako alde askotariko bankuen emakidazko fondoak	123
24. laukia.	Alde askotariko finantziazioaren bolumenaren joerak	125
25. laukia.	Europako Batasuneko Ituna	129
26. laukia.	Lomeren oinarrizko printzipioak eta helburuak	131
27. laukia.	8. FEDaren negoziazio zaila	135
28. laukia.	ECHOren agindua	139
29. laukia.	Porrot-sentimendua	145
30. laukia.	Cotonou-ko Akordioaren oinarriak	148
5. KAPITULUA		
31. laukia.	GLO biztanleko	160
32. laukia.	GLOren egia, PNUDen arabera	167
33. laukia.	CADen garapenerako laguntzaren lerro berriak	174
34. laukia.	Garapenerako lankidetzaren aldatzeko Griffinen proposamena	177

GRAFIKOEN AURKIBIDEA

1. KAPITULUA	
1. grafikoa. Garapenerako lankidetzaren elementuak . . .	19
2. grafikoa. Garapena finantzatzeko fluxuen sorrera	26
2. KAPITULUA	
3. grafikoa. Garapen-bidean dauden herrialdeetarako kapital-fluxuak: publikoak eta pribatuak, 1990-1997	33
4. grafikoa. Garapen-bidean dauden herrialdeetarako kapital-fluxu pribatuen egitura, 1990-1997 . . .	47
5. grafikoa. Fluxu pribatuen egitura: iturrien araberako banaketa, 1992 eta 1997.	48
6. grafikoa. Zuzeneko kanpo-inbertsioa eskualdeka, 1997	50
7. grafikoa. Zuzeneko kanpo-inbertsioaren hamar herrialde hartzaile nagusiak, 1997	51
8. grafikoa. Zuzeneko kanpo-inbertsioaren bilakaera, 1990-1997	52
3. KAPITULUA	
9. grafikoa. Garapenerako laguntza ofiziala: egitura, 1995-96	58
10. grafikoa. Garapenerako finantziazioaren ikuspegi orokorra.	59
11. grafikoa. Garapenerako finantziazioaren egitura, 1960-1970	61
12. grafikoa. 1995eko bi aldeko GLOrekiko baldintzapeko laguntzaren portzentajea.	72
13. grafikoa. Garapenerako lankidetzarako programa espainiarraren administrazioa.	75
14. grafikoa. Garapenerako lankidetzarako sistema	76

15. grafikoa.	GLO espainiarraren bilakaera, BPGd-aren portzentajeari jarraiki	78
16. grafikoa.	GLO espainiarraren bilakaera eta osaketa, 1981-1995	79
17. grafikoa.	Espainiako garapenerako laguntza ofizialaren tresnen eskema.	82
18. grafikoa.	Espainiako bi aldeko GLOren eskualde hartzaile nagusiak	83
19. grafikoa.	Espainiako bi aldeko GLOren ordainketa garbien onuradun nagusiak, 1995-1996	84
20. grafikoa.	Espainiako bi aldeko GLOren banaketa, herrialde hartzaileen errentaren arabera, 1996	84
21. grafikoa.	Lankidetzaz deszentralizatuaren bilakaera Espainiako estatuan, 1988-1997	89
22. grafikoa.	Per capita GLOren banaketa autonomia-erkidegoen arabera.	90
23. grafikoa.	1997ko lankidetzaz deszentralizatuaren autonomia-erkidegoen araberako portzentajeak	90
24. grafikoa.	Eusko Jaurlaritzaren garapenerako laguntzaren aurrekontubilakaera, 1985-1998	94
25. grafikoa.	Laguntzaren banaketa atalburuka, 1988-1997 aldia.	95
26. grafikoa.	Eusko Jaurlaritzak diruz lagundutako proiektuen egitura kontinentearen araberako helmugari jarraiki, 1988-1996	99
27. grafikoa.	Eusko Jaurlaritzak diruz lagundutako proiektuen egitura sektorearen araberako helmugari jarraiki, 1988-1996	99

4. KAPITULUA

28. grafikoa.	Nazio Batuen Erakundearen egitura	110
29. grafikoa.	Alde askotariko erakundeak: finantza- eta operazio-erakundeak	111
30. grafikoa.	NBEk garapenerako lankidetzarako jardueretarako ordaindutako baliabideen egitura, erakundek. 1981-82 eta 1991-92	114
31. grafikoa.	NBEko erakunde nagusien baliabideak garapenerako lankidetzarako, 1986-1996	114
32. grafikoa.	Mundu Bankuak konprometitutako baliabideak, 1986-1996	119
33. grafikoa.	Garapenerako eskualde-bankuek konprometitutako baliabideak, 1986-1996	123
34. grafikoa.	Garapenerako finantziarioa: alde askotariko erakundeak	126
35. grafikoa.	Batasuneko garapenerako laguntzaren finantza-egituraren eskema orokorra	130
36. grafikoa.	FED-Lomerren bilakaera	133
37. grafikoa.	Erkidegoko laguntza humanitarioaren datuak (ECHO)	140

38. grafikoa.	Zona geografiko desberdinei esleitutako garapenerako Europako Batasuneko guztizko aurrekontuaren egitura	141
39. grafikoa.	Erkidegoko laguntzaren banaketa munduan, 1997	142
40. grafikoa.	Erkidego-aurrekontuko eta FEDeko fondo konprometituak eta benetan ordaindutakoak 1999. urtera arte	143
41. grafikoa.	B7 tituluan hautatutako aurrekontu-lerro orokorrak, 1995 eta 1996. urteetarako konpromisoak.	143
5. KAPITULUA		
42. grafikoa.	CADeko kide diren herrialdeen garapenaren finantziario ofiziala, 1990-1997	161
43. grafikoa.	GLOren bilakaera herrialde emaitzetan (CAD)	163
44. grafikoa.	CADeko herrialdeen GLOren EPGd-aren gaineko ehunekoak	164
45. grafikoa.	GLOren hamar herrialde hartzaile nagusiak, 1995-1996	166
46. grafikoa.	GLOren helmugan izandako aldaketak eskualdeka (portzentajeak)	169
47. grafikoa.	Gutxien garatutako herrialdeetarako baliabide-fluxu garbiak, 1990-1995.	171

1

Garapenerako lankidetzaren alderdi orokorrak

1.1. GARAPENERAKO LANKIDETZA KONTZEPTUAREN OINARRIZKO ELEMENTUAK

Garapenerako lankidetzaren kontzeptuak ez du gizartean nagusi diren pentsamendu eta balioetatik at defini daitekeen edukirik. Hori dela eta, garapenerako lankidetzaren irismena eta helburuak azaltzeko modurik onena lankidetzaren hori isla gisa ulertzea da; batetik, herrialde aberatsen eta pobreen arteko harremanek une historiko bakoitzean izan beharko luketenari buruzko ideiarena eta, bestetik, nazioarteko gizartearen arazoaren agendan garapenera eskaintzen zaion garrantzi eta helmenarena. Garapenerako lankidetzak historian zehar eduki batzuk hartu eta beste batzuk utzi izan ditu. Horrenbestez, zer esan nahi duen ezagutu ahal izateko azken hamarkadetan izandako bilakaerari jarraitu behar gaitzaizkio. Horrela bada, garapenerako lankidetzaren zer den zehaztu nahi dugunean, ezingo dugu definizio zehatz eta osoa, edozein denbora eta lekurako baliozkoa izango dena, eman. Izan ere, garapenerako lankidetzaren ez dagokio aurretiaz sortutako kontzeptu bati, edukiak zehatz zein diren definitzea ahalbidetzen duenari.

Mundu osoan onartzen den kontzeptuaz ez hitz egin ahal izateak ez du esan nahi lankidetzaz mintzatzen garenean zer esan nahi dugun zedarrituko duen erreferentziarik ez dagoenik. Alabaina, zehaztasun hori aztertu baino lehen, komenigarria litzateke azpimarratzea garapenerako lankidetzaren duen izaera ebolutibo eta historiko hori, erreferentzia horiek nola interpretatu hobeto jakin ahal izateko.

Garapenerako lankidetzaren ulertu ahal izateko lehen hurbilpena izena bera osatzen duten bi elementuak zein diren

ohartzea da: *lankidetza* eta *garapena*. *Lankidetza* terminoak erakusten digu pertsonen eta erakundeen arteko harremanez ari garela, osatzen dutenek interes komunak izatea eta, printzipioz, hierarkiarik eta batzuen eta besteen arteko esplotaziorik ez izatea ezaugarri dituztenez, hain zuzen ere.

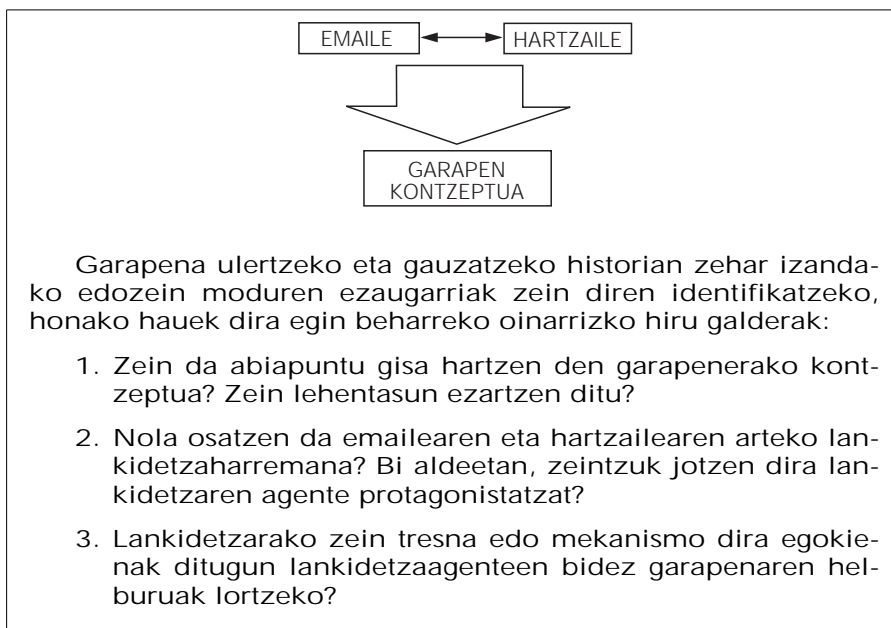
Nolanahi ere den, aurreko horrek ez digu asko argitzen harreman horren edukia. Hainbat helburu dituzten lankidetzaharremanak izan ditzakete. Delitu egiteko lankidetza ere izan liteke, kode penal askotan bildu ohi denez. Hori dela eta, funtsezkoa da bigarren terminoa: *garapena*, harreman horiek duten helburua definitzen duena eta lankidetzak izan ditzakeen edukiak eta irismena modu erabakitzailan mugatzen dituena. Horrela bada, garapenerako lankidetzak bi osagaien arteko bateratzea dakar berekin: bata harreman formala ezarriko du (lankidetza) eta besteak esanahia emango die harreman horren helburuari eta edukiari.

Hurbilpen hau garapenerako lankidetzaren kontzeptua zedarritzeko nahikoa ez den arren, baliozko arrastoa eskaintzen digu berorren barrunbeak argitzen jarraitzeko. Horretarako nahikoa ez izatea garapenaren kontzeptua nahiz lankidetzaharremanak hamaika modutan gauzatzeko aukera izateari zor zaio. Batez ere garapenari dagokionean, berorren kontzeptuaren inguruko eztabaida etengabea izan da Bigarren Mundu Gerraz geroztik eta inola ere ezin da proposatu aho batez onartuko den formulaziorik.

Horrexegatik adierazi dugu lehen garapenerako lankidetza edukiz betetzen dela nagusi den garapenenaren kontzeptuaren arabera, horrek zehaztuko baititu lankidetzaren ezaugarriak eta lehentasunak. Izan ere, lankidetzaren estrategiak aldatuz joan dira garapenari buruzko pentsamenduaren adostasunen eta posizio hegemonikoen arabera.

Ondorengo eskema baliagarri gerta dakiguke garapenerako lankidetza ulertzeko moduak zein izan diren geure buruei galdetzeko. Horretarako, horiek helburuen lehentasunen eta adierazteko modalitateen arabera ezaugarritu ditugu. Hori behatuz gero, lehenik eta behin ikusi ahal izango dugu lankidetzaharremana errealitatean lausotu egin dela. Funtsean emailetik hartzaileerako harreman gisa funtzionatu izan du, lankidetzaren inguruko ekarri batzuekin, kausen arabera maila batekoak zein bestekoak izan direnekin.

1. grafikoa: **Garapenerako lankidetzaren elementuak**

1.2. **LANKIDETZAESTRATEGIEN BILAKAERA**

Garapenerako lankidetzarekin lortu nahi diren helburuak aldatu egingo dira hartzaileen arabera, baita garapenaren lehentasunen inguruko pertzepzioaren eta horiek gauzatzearrekiko konpromisomailaren arabera ere. Horrezaz gain, posizio horiek aldatuz joan dira denboran zehar, bai garapenari buruzko ideiek bilakaera izan dutelako, bai hartutako konpromisoa beste modu batean ulertzen delako.

Ikus dezakegun ibilbide historiko azkar eta azaleko baten bidez nola sortu diren lankidetzarako hainbat estrategia, garapenaren inguruan sortu diren ikusmolde desberdinei dagozkienak.

1. Garapenerako lankidetzaren hasieran, berrogeita hamarreko eta hirurogeiko hamarkadetan, berorrek zituen helburuak batez ere industriagizartearen baloreen eta lorpenen ingurukoak, mendebaldeko herrialdeek egindakoen gisakoak, ziren. Zehatzago esateko, ekonomiahazkundera zen, inolako zalantzarik gabe, ahalegin guztien lehentasun nagusia. Ekonomiak haztea lortu ostean, ziurtzat jotzen zuten garapenaren al-

deko dinamika sortuko zela. Premisa horiek aintzat hartuta, garapenerako lankidetzaren xedea garapenbidean zeuden herrialdeetako ekonomiak hazten hasten laguntzea zen, horiek etengabeko hazkundeprosuan sar zitezen. Hazkundearen inguruko oinarritzko kezka horrek, ordea, ez zuen guztiz ahaztarazi gizartegarapena ere beharrezkoa zela. Alabaina, hori beti jo zen ekonomiagarapenaren alderdi osagarritzat. Garapenerako lankidetzari zegokionean, ekonomiadimentsioaren garrantzia eta hazkundearen helburua ziren gailen. Besterik da helburu hori lortzeko bideei buruzko hainbat interpretazio izatea.

2. Hirurogeiko hamarkadaren amaieran eta, gero eta gehiago, hirurogeita hamarreko lehen urteetan, zalan-tzan jartzen hasi ziren aurreko ikuspegiak, ekonomia-hazkundeak garapenaren arretagune nagusi izan behar zuela uste zutenak. Batez ere gizartegarapenaren inguruko kezkarik handiena zuten herrialde eta agentzia emaileen artean, pobreziaren hedadura eta intentsitatea gaingitu ahal izateko ezintasuna —baita arindu ahal izatekoa ere— egiaztatzen zen, izan ere, ekonomiaren adierazleak positiboak izan arren, zaila zen berori murriztea. Pobreziari aurre egiteko ahaleginetan, askoz arreta handiagoa eskaini zitzaizen landagarapen integratuko programei eta osasunaren, hezkuntzaren, ur edangarriaren eta saneamenduaren inguruko gizarteprogramei.

Kezka horren ondorioz formulatu zen, hain zuzen ere, oinarritzko premien fokatzeari. Hirurogeita hamarreko hamarkadak ezaugarri izan zuen garapenaren gizartedimentsioa emaileen agendetan lehenago baino askoz indartsuagoa agertzea. Biztanleriaren sektorerik pobreenekiko arreta Mundu Bankura ere iritsi zen. McNamara lehendakari zenean, oinarritzko premiak izenburupean estrategia bat diseinatu zuen. Joera hori ELGEko herrialde emaileen artean ere begibistakoa izan zen, herrialderik pobreenetara EPGdaren ehuneko 0.15en pareko laguntza bideratzea erabaki baitzuten.

Aldaketa hori gertatu bazen ere, hirurogeita hamarreko hamarkadan, garapenerako lankidetzaren zein herrialdetara bideratu hautatzerakoan ez ziren aintzat hartzen herrialde hartzaileetan sustatzen ziren garapenpolitikak. Herrialde eskandinaviarrak (Suedia, Norvegia eta Herbehereak) izan ziren gizartetalde guztietara eta, bereziki, sektore pobreetara bideratuta-

ko politikak benetan abiarazten zituzten herrialdeak bereziki aintzat hartzeko politikei ekin zietenak. Gisa horretan, laguntza pobreziaren aurka borrokatzeko lankidetzarako politikak eraginkortasunez gauzatzeko berme gehien eskaintzen zuten herrialdeetara bidaltzea lehenesten zen.

3. Laurogeiko hamarkadan berriz ere helburu makroekonomikoak gailendu ziren, berrogeita hamarreko eta hirurogeiko hamarkadetan gertatu zen gisan. Enfasialdaketa hori argitzen duten arrazoiak hainbat dira, baina, besteak beste, mendebaldeko pentsamolde neoliberalaren hegemonia nabarmentzen da. Teoriarekin garapenbidean zeuden herrialde askotako ekonomien egiturakrisiak egin zuen bat. Horrek berekin ekarri zuen ekonomiaren egituraerreforma sakonak, urte gutxi batzuetan herrialde horietako ekonomien egoera aldatu zutenak, ezartzea.

Operazio horretan Mundu Bankuak eta Nazioarteko Moneta Fondoak izandako zeregina erabakitzailea izan zen. Garapenbidean zeuden herrialdeek kanporra ordaintzeko obligazioei aurre egiteko zailtasun handiak izateak, kreditu berriak lortzeko eta aurrekoak bete ahal izateko negoziatu behar izatera eraman zituen. Mailegu berriak lortzeko eskubidea izateko, aipatutako nazioarteko bi erakunde horiek aurretiko baldintza gisa finkatu zuten ekonomiaerreformak, betiere ekonomiaeredu neoliberallean oinarritutakoak, ezartzea. Garapenerako lankidetzak helburu erreformista horiekiko menpekotasuna izan zuen adierazle. Horrekin batera merkatuari zeregin zentrala eskaintzen zion ikusmolde berrira eta ekimen pribaturara egokitu zen, gisa horretan estatuaren funtzioak, batez ere gizartepolitiken ingurukoak, murriztuz.

4. Laurogeiko hamarkadaren amaieran eta laurogeita hamarrekoan bestelakoak izan ziren lankidetzaren helburuak. Lankidetzafondoak esleitzerakoan kontuan hartu beharreko alderdi berriak planteatu ziren. Horiek ondorengo hiru elementuetan laburbil ditzakegu: gobernu ona, giza eskubideak eta demokrazia. Elementu horiek barne hartzea urrats garrantzitsua izan zen, ordura arte oinarritzotzat jotzen zen auresuposizioetako bat, politikaeduki nabarmena zuten barnearazoetako injerentziaeza, eragin baitzuen.

Gogoratzekoa da Mundu Bankuak eta Fondoak ezarritako baldintzek jada bazekartela berekin barne-

politikan asko esku hartzea, nahiz eta eskuhartze hori ekonomia eta gizartealderdietara mugatutakoa izan. Hori ez zen politikauuzi delikatuetara, herrialde bakoitzaren subiranotasunarekin harreman berezia dute- netara, zabaldu laurogeita hamarreko hamarkada arte.

Gisa horretan zuzeneko harremana izan zen ustez garapenak izan behar duenaren eta mendebaldeko herrialdeek garapen onargarrirako oinarritzat jotzen dituzten baloreen artean. ELGEko Garapenerako Laguntza Batzordeak (CADEk) 1989an adierazi zue- nez, izan bazen politikasistema ireki eta demokrati- koen, giza eskubideen eta ekonomiasistemen eragin- kortasunaren eta zuzentasunaren arteko ezinbesteko lotura. Horren ustez, garapen partehartzaileak hona- koak eskatzen zituen: demokrazia gehiago, tokiko era- kundek zeregin handiagoa izatea, giza eskubideak errespetatzea, merkatu lehiakorak eta ekimen pribatu dinamikoa. Ideia horiek hurrengo urteetan garatu zi- ren eta, nahiz eta arau zehatz ez bihurtu, lankidetzar- rako erreferentzia berriak aintzat hartzea izan zuten ondorio.

Laguntzaren bigarren baldintzamultzo dei ditzake- gun hiru helburu nagusi horiekin —giza eskubideak, demokrazia eta gobernu ona— batera, laurogeita ha- marreko hamarkadan lankidetzan gero eta presentzia handiagoa izan duen beste helburu bat hartu da bar- ne: ingurugiroaren gaineko kezka. Nolanahi ere den, 1987an *Guztion etorkizuna* txostena argitaratu zen arte ez zen agertu garapenerako lankidetzaren lehen- tasunezko gai gisa. 1992an Rio de Janeiron egindako Garapenari eta Ingurugiroari buruzko Gailurraren os- tean gero eta gehiagotan hartu zen aintzat ingurugi- roaren baldintza.

Haatik, ez dezakegu esan garapenaren eta inguru- giroaren inguruko gaiak erlazionatzeko moduari bu- ruzko estrategia garbirik badenik. Alabaina, inork ez du zalantzan jartzen lotura hori. Hori ulertzeko erak zedarritzen du lankidetzaz zehazteko orduan baldin- tzak ezartzeko modua.

1.3. LANKIDETZA GARAPENA FINANTZATZEKO BIDE GISA

Garapenerako lankidetzaz ez dezakegu pareka herrialde edo nazioarteko erakunde batetik beste herrialde onuradun

batera baliabideak transferitzeko ekintza hutsarekin. Izan ere, lankidetzaren historiak ekonomiajarduera banaketaeragin bidezkoagoak izateko arautzea helburu duten ekimenak planteatzea izan du ezaugarri. Gisa horretako neurriak finantzabaliabideen transferentzia hutsak bezain garrantzitsuak edo horiek baino garrantzitsuagoak izan litezke garapenerako. Horren adibide dugu Lehentasunen Sistema Orokorren, garapenbidean zeuden herrialdeetatik zetozen produktuei garatutako herrialdeetako merkatuetarako sarbidea errazteko mugaabantailak eskaintzen zizkienaren, berrietasunak berekin ekarri zuena. Horixe bera esan genezake gutxien aurreratuta dauden herrialdeen garapenerako ondorio positiboak dituzten beste hitzarmen batzuei buruz, zor handienak dituzten herrialdeetarako kanpozorren kargaren baldintzak hobetzeari buruz esate baterako.

Gaur egun garapenerako laguntzaz edo lankidetzaz hitz egiten dugunean lau laguntzamultzo handi bereizi ohi dira beren edukiaren arabera: finantzalaguntza, laguntza tekniko, elikaduralaguntza eta laguntza humanitarioa. Nahiz eta laguntza teknikoaren eta humanitarioaren ehunekoak handitu egin diren, egiaz finantzalaguntza da, askogatik, garrantzitsuena, guztizkoaren hiru laurdenen parekoa baita ia.

1. laukia. **Garapenerako lankidetzamotak**

Finantzalaguntza:

Herrialde hartzailearen garapenera bideratutako jarduerak finantzatzeko dirulaguntza edo emakidazko kreditu gisa emandako transferentzia oro. Finantzabaliabideen edo herrialde emaitzetatik onuradunetara transferitutako eduki errealek —salgaien eta zerbitzuen— forma izan dezakete. Proiektuen eta programen bidez kanalizatzen da.

Laguntza teknikoa:

Herrialde hartzaileara ezagutza teknikoa transferitzea bere garapenean laguntzeko. Garrantziari dagokionean bigarrena dugu, finantzalaguntzaren ondoren. Oro har lau osagai izan ohi ditu:

- Adituak eta aholkulariak bidaltzea.
- Prestakuntza orokorra eta lanbideheziketa.
- Aurrekoetarako materialak eta ekipamenduak hornitzea.
- Inbertsioaren aurreko jarduerak, baliabideak identifikatzea eta inbertsioak orientatzea esate baterako.

Finantzalaguntza:Elikaduralaguntza:

Behar duten herrialdeetara elikagaiak bidaltzea, beren hornidura sustatzeko eta beren elikadurasegurtasuna bermatzeko asmoz. Besterik gabe edo garapenproiektu zehatz baten markoan transferi daiteke.

Laguntza humanitarioa:

Natur hondamendien, biztanleriaren desplazamendu handiak eragiten dituzten barnegatazken edo nazioartekoen, gosen, izurrien eta abarren, erakunde sozial, ekonomiko eta politiko ahulak eta urriak lagun izan ohi dituztenen, ondorioz sortutako larrialdiegoeretan eskainitakoa.

Azken urteetan laguntza humanitarioko gastuak gero eta handiagoak izan dira garatutako herrialdeetako bi aldeko ordainketen zenbatekoen artean. Herrialde horiek honetan hartu dute barne bakeari eusteko eta bakea berriz ezartzeko gastua.

Laguntzaren egitura horrek, finantzadimentsioak menperatutakoak, eta lehen aipatu ditugun ekimen ezfinantzarioak, oso emankorrak ez izan arren, eraginei dagokienean ebaluatzea ezinezkoa izateak azaltzen dute garapenerako lankidetzaz aztertzerakoan finantzafluxuei eskaini behar zaien ardura. Horrek ez du esan nahi mota guztietako erregulatzemarkoetan (ekonomiko, sozial eta politikoetan) gertatutako aldaketak aintzat hartzen ez direnik (izan ere akatsa litzateke horiek lankidetzaren analisisian barne ez hartzea) eta garapenbidean eskaintzen diren aukerekin harremana dutenik. Herrialde garatuetan inmigrazioari dagokionean malgua edo ez hain malgua den legeria, naturguneak eta basoerreserbak babesteari buruzko hitzarmenen izaera edo herrialderik aurreratuenetatik teknologia transferitzeko zabalatasuna/mugapenak erabakitzaileak izango dira garapenaukerak areagotzeko edo gutxitzeko.

Horrela bada, salbuespenak salbuespen eta kezkak kezka, garapenerako lankidetzaren finantzadimentsioa da berorren kapitulu nagusia. Ez bakarrik azken finean finantzabaliabideen transferentzia garapenbidean dauden herrialdeei eskaintzen zaizkien aukerak neurtzeko adierazle onargarri delako (izan ere zenbat eta finantzabaliabide gehiago izan, orduan eta garapenprograma eta proiektu gehiago sustatu ahal izango dituzte), baita garatutako herrialdeek herrialde guztien garapena lortzeko zereginari dagokionean duten borondate eta konpromiso politiko erreala adierazten dituelako ere.

Hori dela eta, zentzua du garapenerako lankidetzaren garapenbidean dauden herrialdeen esku jarriko diren kanpoko finantzabaliabideen arteko elementu garrantzitsu gisa aztertzeak. Garapenbidean dauden herrialdeek eskuratzen dituzten fluxuen multzoa aintzat hartzen ez duen lankidetzaren ikusmoldea ez litzateke osoa izango eta ez luke bere irismenaren ikuspegi eta balorazio egokiak izatea ahalbidetuko.

1.4. GARAPENBIDEAN DAUDEN HERRIALDEEN FINANTZAPREMIAK

Garapenbidean dauden herrialdeen ezaugarrietako bat, beren egoera gainditzeari ekiteko zailtasunak azaltzen dituen, proiektu berrietan inbertitzeari eskaintzeko barneaurrezkirik ez izatea edo nahikorik ez izatea da. Herrialde bat pobretzat hamaika parametroren arabera jo daiteke, baina, fokatzeko dinamiko batetik, pobrezia aberastasunak berri sortzeko gai ez izatean datza. Ekonomiaren dramatik handiena ekoizten duen guztia kontsumitzea da eta hori guztia kontsumitzeko erabakiaren oinarria ez izatea aukera askea, bizirauteko ekoiztu duen guztia kontsumitzeko beharra baizik. Hori gertatzen denean, ekonomia autoekoiztu egiten da, baina ez hazi; bizirauteko ekonomia izango da, geldialdian dagoena.

Bere produkzioaren zati bat jarduera berrietara bideratzeko askatzea lortzen ez duen bitartean, herrialde horrek ezin dio ihes egin bere pobrezia-aren tranpari. Hori muturreko kasua dugu, baina baliagarria da ekonomiari aurrezki sortzeko gaitasunik ez izateak dakartzkion ondorioak irudikatzen. Esan berri duguna neurri batean aurrezteko lortzen duten arren, hori gero eta handiagoak diren biztanleriaren premiei behar bezala aurre egiteko nahikoa ez duten herrialdeei ere aplikatu geniezaieke.

Edozein egoeratan (barneaurrezkirik ez izan edo aurrezki hori nahikoa ez izan), herrialde horiek beste ekonomia batzuetan sortutako aurrezki jasotzeko aukerarik izango ez balute, luzaroan —eta agian beti— beren biztanleriari bizitzeko gutxieneko giza baldintzak eskaintzeko gai ez diren ekonomia gisa irautera kondenatuta egongo lirateke. Kanpofinantziazioaren premia onartzerakoan ohartarazi behar da ezinbesteko baldintza dela, baina ez nahikoa. Garapenaren eta baliabideen arteko harremanak ez dira automatikoak. Baliabideak izan eta horiek desegoki erabili daitezke.

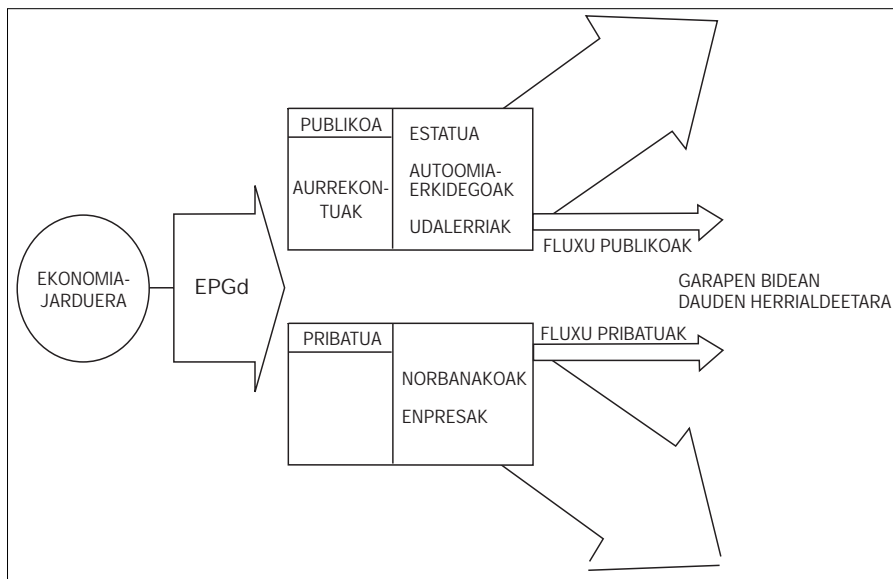
Historikoki, gaur egun garatuzat jotzen diren herrialdeetako askok garai batean kanpoaurrezkira jo zuten beren garapena finantzatzeko. Estatu Batuak neurri batean kanpofluxuen menpeko izan ziren XIX. mendearen erdialdean. Errusiak, bestalde, beste herrialde batzuen aurrezkira jo zuten bere garapena finantzatzeko XIX. mendearen amaieran.

Ekonomiarik boteretsuenetan aurrezkiak sortzeko prozesuari eta hori ekonomiarik ahulenetara bideratzeari buruzko azterketa da garapenaren finantziazio deitzen dena. Nola lor dezakete garapenbidean dauden herrialdeek kanpoaurrezkiak? Horretarako zein baldintza ezartzen dira? Zein prozeduraren edo erakunderen bidez hartzen dira hori arautzeko erabakiak?

Ondorengo eskemak labur adierazten du garatutako ekonomietan sortzen direnetik kanpofluxuek duten sortze-prozesua. Prozesuaren ikuspegi orokorra eskaintzen du eta garapenbidean dauden herrietarako fluxu horiek zergatik areagotzen edo gutxitzen diren edo lortzeko baldintzak zergatik gogortzen edo biguntzen diren zehazten duten faktoreak ulertzea ahalbidetzen du.

Grafikoa aski adierazkorra bada ere, egoki litzateke beroren inguruko azalpen laburra eskaintzea. Edozein kanpofi-

2. grafikoa. **Garapena finantzatzeko fluxuen sorrera**

nantziazioren iturria herrialde jakin batzuek sortzen dituzten baliabideen zati bat beren lurraldetik kanpo jarduerak finantzatzeko eskaintzeko gaitasunean datza. Hori dela eta, beren ekonomiajardueraren emaitza, oro har Estatu Produktu Gordinaren (EPGdaren) bidez neurtu ohi dena, da lehenengo erreferentzia. EPGd horren zati bat, batez ere zergen bidetik, erakunde publikoen aurrekontuen zati izatera pasatzen da. Eremu publikoaren barruan hiru arlo bereizi ohi dira: estatukoa, autonomiakoa eta tokikoa. Erakundeek diru-sarrera publikoen zati bat garapena finantzatzera bideratzeko erabakia da garapenerako finantziazio publikoa sortzen duena. Erakunde publikoetara ez doazen EPGdaren baliabideak pertsona eta erakunde pribatuen esku geratzen dira. Horiek, beren aldetik, horien zati bat beste herrialde batzuetako jardueretara, irabaziasmorik gabekoetara nahiz irabaziasmoa dutenetara, bideratzea erabaki dezakete. Jarduketa horien multzoa da garapenaren finantziazio pribatu gisa ezagutzen dena.

2

Garapenaren finantziario pribatua

2.1. FLUXU PRIBATUEN EZAUGARRI OROKORRAK

Fluxu pribatuak ekonomiaren sektore pribatuaren jardueretatik datozenak eta, sektore pribatuko ekonomia-eragileen (aurreztaileen, enpresen, bankuen eta abarren) erabakiz, hainbat bidetatik garapen-bidean dauden herrialdeetara helarazten direnak dira. Mundu Bankuak sektore pribatuko balibideen merkatuaren arabera negoziatzen diren fluxu gisa definitzen ditu. Finantziario publikoari buruz hitz egiten dugunean bezala, oinarrizko bereizketa bat egin behar dugu fluxuen kostu handiko edo doako izaerari dagokionean. Gisa horretan merkatuaren bidez kanalizatzen diren fluxuen artean emakida gisa, hau da kargarik gabe, eskaintzen direnak edo merkatuan nagusi direnak baino karga txikiagoak dituztenak bereizi behar dira.

Fluxu pribatuen kasuan, bereizketa horrek ez du garrantzi handirik, gehienak, nabarmen gainera, merkatuaren bidez egiten direlako. Gobernu kanpoko erakundeek eta irabazi-asmorik gabeko beste erakunde batzuek jasotzen dituzten fondoak bakarrik dira doan ematen direnak. Gisa horretako fluxuek garrantzi txikia dute ikuspegi kuantitatibotik, ez baitute gaingitzen guztizkoaren %5 edo 6. Kasu honetan alferrikakoa litzateke fluxuak emakidazkotzat noiz jo daitezkeen determinatzen duten irizpideak zein diren zehaztea, nahiko begi-bistakoak baita irabaziak lortzea duten helburu edo dohaintza edo emakidazko gisa kanalizatzen diren. Emakidazko fluxu pribatuei erreferentzia egiten zaie nean gobernu kanpoko erakundeek dituzten fondo propioetara mugatuko gara, sektore publikotik jaso ditzaketan dirulaguntzak edo baterako finantziarioak, agerikoa denez

erakunde pribatuek administratu arren fluxu publikotzat jotzen direnak, aintzat hartu gabe.

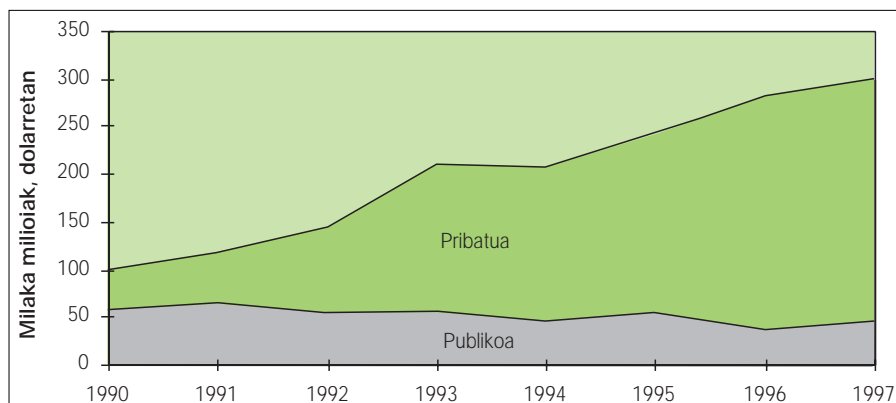
Fluxu pribatu ia guztiak merkatuaren bidez kanalizatzeak eskatzen du horien hartzaileek, garapen-bidean dauden herrialdeek, merkatuak ezartzen dituen baldintzak betetzeko nahikoa gaitasun izatea. Merkatuak ez ditu garapen- edo premia-mailak bereizten, aitzitik, eskaera eta eskaintzaren jokoaren emaitza gisa diruarentzat ezartzen den prezioa ordaintzeko prest daudenak erakarri besterik ez du egiten. Hasiara batean behintzat, merkatuaren baldintzak berdinak dira guztientzat. Bada, ez da herrialdeen araberako bereizketarik. Alabaina, kapitalen merkatuak baditu beste merkatu batzuek ez dituzten ezaugarri batzuk. Bere dirua inbertitu nahi duenak irabazi gehien lortzea ahalbidetuko dioten herrialdeetan inbertitu nahiko du. Bere dirua maileguan ematen duenak ihes egingo du bere maileguak berreskuratzeko bermea eskaintzen ez dioten herrialdeetatik edo, edozein kasutan, baldintza gogorragoak eta prezio altuagoa (interes handiagoa) eskatuko ditu hartutako arrisku handiagoa orekatzeko. Laburbilduz, kapitalen merkatuan premia gehien dutenak dira kokaleku txarrena dutenak, beren barne-aurrezkiaren eza osatzeko edo ordeztzeko baliabideak lortzeko zailtasun handiena dutenak.

Gaur egun fluxu pribatuek garapenerako finantziazioaren osagai gisa duten garrantzia nabarmen agertzen da beren portaera fluxu ofizial edo publikoenarekin erkatuz gero. Garatutako herrialdeetatik garapen-bidean daudenetara doazen finantza-fluxuen guztizkoaren bilakaera aztertzen badugu, nabarmen izango du goranzko joera laurogeita hamarreko hamarkadan zehar. Alabaina, bada desberdintasun nabarmena horiek pribatu edo publiko izan. Jatorri ofizialeko fluxuak geldialdian daude. Jatorri pribatukoak, berriz, dinamikoagoak izan dira eta horien portaera izan da kanpo-finantziazioaren guztizko zenbatekoa igoarazi duena. Ondorengo grafikoan ikus daiteke bi horien bilakaera.

Lehen azterketa honek garapenaren finantziazioaren egungo egiturari buruzko berri bikoitza ematen digu. Lehen, eragile pribatuen hegemonia eztaba daezina, ez bakarrik kantitateei dagokienean, baita, esanguratsuagoa dena, garapen-ekimenei dagokienean ere. Horren ondorio izango da garapenaren funtzio publikoaren beherakada. Bigarren berria, aldiz, gaur egungo garapen-prozesuei buruzko ikuspegia izan nahi badugu fluxu pribatuen portaera hobeto ulertzeko premia. Horretarako, kapital pribatua garapen-bidean dauden herrialdeetara bideratzeko mekanismoak be-

reizi behar dira. Bereizketa hori garrantzitsua da, hartzailearentzako ondorioak nabarmen aldatzen baitira batzuetatik besteetara.

3. grafikoa. **Garapen-bidean dauden herrialdeetarako kapital-fluxuak: publikoak eta pribatuak, 1990-1997**

Finantziakzioa	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Publikoa	56,4	62,7	53,8	53,6	45,5	54,0	34,7	44,2
Pribatua	41,9	53,6	90,1	154,6	160,6	189,1	246,9	256,00
Guztizkoa	98,3	116,3	143,9	208,1	206,2	243,1	281,6	300,34

Iturria: World Bank; *Global Development Finance 1998*.

Merkataritzako finantziakzio pribatuko kategoria nagusiak, bestela esan, enpresa eta banku pribatuetatik edo hainbat motatako finantza-erakundeetatik datozenak, honako hiru multzo hauetan bil ditzakegu:

- a) Zuzeneko Kanpo Inbertsioa (ZKI).
- b) Balore-zorroko inbertsioaren (BZI) bi modalitateak: gizarte-kapitaleko inbertsioa eta bonoetako inbertsioa.
- c) Maileguak edo kredituak.

Estatistika ofizialetan beste bat gehitu ohi dute: esportazioko kredituak. Alabaina, guztizkoarekin erkatuz gero garrantzi txikia dutenez horiek ez ditugu aintzat hartuko. Ikus dezakegunez, fluxuak batez ere bi modutan kanalizatzen dira: inbertsioa eta kreditua. Maileguak eta kredituak jada

ezagutzen ditugu, ez hainbeste, ordea, inbertsioko modalitateak.

Inbertsioa, bestalde, balore-zorrokoa edo zuzenekoa izan liteke. Balorezorroko inbertsioa akzioak edo bestelako tituluak erostean datza, baina enpresaren jabetza kontrolatzeko asmorik gabe, inbertsio errentagarri bat izateko helburu bakarrarekin. Zuzeneko inbertsioak berekin dakar enpresa baten jabetzan parte hartzea, berorren kontrolean parte hartzea ahalbidetzen duen portzentajearen arabera. Inbertitzeko bi modu horiek bereizten dituen lerroa ez da guztiz argia. Aitzitik, irizpideak aldatu egiten dira herrialdeen arabera, izan ere, herrialde batzuek zuzenekotzat jotzeko enpresaren guztizko kapitalaren %10 eta %25 artekoak ezartzen dituzte eta beste batzuek, aldiz, ez dute inolako portzentajerik ezartzen eta inbertsioaren izaera ebaluatuz erabakitzen dute.

2.2. ZUZENEKO KANPO-INBERTSIOA (ZKI)

Kapitalaren jatorri ez den beste herrialderen batean egin-dako inbertsioa ZKI izango da, inbertsio hori egiten dutenek inbertsioaren kudeaketaren inguruko interes iraunkorra dutenean. Hori inbertsio horrekin gutxienez enpresako botuboterearen %10 lortzen denean adierazten da, Mundu Bankuaren irizpidearen arabera. Nolanahi ere den, lehen ere esan dugu hori definitzeko irizpideak aldatu egiten direla herrialde batzuetatik besteetara.

Urte askotan zehar ZKI askoz garrantzitsuagoa izan da garapen-bidean dauden herrialdeentzat BZI baino. ZKIk lotura estua du enpresa multinazionalen eta nazioz haraindiko jarduerarekin. Nahiz eta joan zen mendearen erdialdean sortutakotzat jo, horiek batez ere mende honen bigarren erdialdean hedatu dira.

2.2.1. Zergatik inbertitzen da garapen-bidean dauden herrialdeetan?

Kanpo-inbertitzaileek —gaur egun horien artean nazioz haraindiko enpresak dira eragile nagusiak— hamaika arrazoi izan ditzakete beren kapitala beste herrialde batean jartzea erabakitzeko, baita beren interesetarako egokiena den herrialdea aukeratzeko ere. Ondoren oro har nazioz haraindiko enpresen portaera-estrategiei dagokienean azpimarragarrienak diren faktoreak nabarmenduko ditugu. Hona hemen:

- a) Nazioz haraindiko enpresak asko erakartzen ditu herrialde hartzaileen ekonomia-hazkundeak eta beste herrialde batzuetan sortzen ari diren merkatuak irabaztea bilatzen dute. Nazioz haraindiko enpresek garapen-bidean dauden enpresetan egindako inbertsioa, gehienetan, herrialde horietan enpresa horiek duten teknologia aurreratuagoarekin zerikusia duten produktuen merkatuak handitzearen ondorio izan da.
- b) Inbertsioetarako ekonomien egonkortasun makroekonomikoa alderdi erabakitzailea da etorkizunean konfiantza izatea funtsezkotzat jotzen duten nazioz haraindiko enpresetarako, gisa horretan beren inbertsioek epe ertainera izango duten bilakaera aurreikusi ahal izateko. Horrezaz gain, merkataritzapolitika liberalen markoa izatea baloratzen dute. Horiek dibisetan inbertitzeko eta irabaziak aberriratzeko erraztasuna, produkziarako behar diren intsumoetako muga-zergak liberatzea eta, gero eta gehiago, kanpoko inbertitzaileei gobernuek eskainitako pizgarriak hartzen dituzte barne.
- c) Garapen-bidean dauden herrialdeetako inbertsioek eskualde geografiko batean nazioz haraindiko enpresek duten posizioa egonkortzeko ere balio dute, izan ere, gisa horretan hautatutako herrialdea hedadura-plataforma bihur daiteke hurbileko herrialdeetako merkatuaren kontrola lortzeko.
- d) Produkziarako eta garraiorako kostu txikiagoak izatea elementu garrantzitsua da herrialde jakin batean finantzatzeko. Baina, agian hori ez da garrantzitsuena izango, edo behintzat ez da hain garrantzitsuena isolaturik eta aurreko faktoreak gauzatu gabe gertatzen bada. Horrek ez du esan nahi garapen-bidean dauden herrialde askotako eskulanaren esplotazio-kasuei entzungor egin behar zaienik. Alabaina, kanpo-inbertsioen zatirik handiena eskulanaren nolabaiteko kualifikazioa eta erabiltzeko eta merkaturatzeko arintasuna ahalbidetuko duen zerbitzuazpiegitura eskatzen duten produkzio-prozesuetara bideratzen da. Baldintza horiek beste herrialde batzuetakoak baino baxuagoak diren kostuekin betetzen badira, faktore erabakitzaile izango dira, zalantzarik gabe, inbertsiorako.

2.2.2. Kanpo-inbertsioa eta garapena

Nazioz haraindiko enpresak garapen-bidean dauden herrialdeetan inbertitzera daramatzaten faktore guztien

analisia egiteko asmorik gabe, aurreko faktoreek ZKlren eta herrialde hartzailearen garapen-helburuen arteko loturak ulertzeko markoa eskaintzen digute. Lehenik eta behin, beren inbertsioa kokatzeko nazioz haraindiko enpresek hartutako erabakiak beren interesen arabera egiten dira eta ez herrialdeak dituen lehentasunei jarraiki. Horrek zalantzan jartzen du inbertsio horiek zertaraino diren baliagarriak herrialde hartzailearen garapenerako, izan ere, horiek ez dute zertan etorri bat bestearen interesekin. Agian herrialdearen garapenaren gaineko eragina kanpo-inbertsioaren zeharkako edo bigarren mailako zerbait izan liteke, ZKI nazioz haraindiko enpresen interesen arabera ezartzen baita eta ez herrialdeko garapenaren interesen arabera.

ZKI eta garapen-premiak automatikoki bat ez etortzea agerian gelditzen da inbertsioak garapen-bidean dauden herrialdeetan duen banaketa aztertzerakoan. Arriskuaren inguruko faktorea garrantzitsuenetako bat da nazioz haraindiko enpresek eta oro har kanpo-inbertitzaileek beren inbertsioen helmuga erabakitzerakoan. Nazioz haraindiko enpresak bereziki ardurutzen dira beren inbertsioetan arriskua ekiditeaz. Inbertsioetarako arriskurik handiena duten herrialdeen sailkapenean hartzen dira barne, logikoa denez, herrialderik behartsuenak. Ez da harritzeko 1991n egindako sailkapen batean honakoak izatea arriskurik gehien zuten hamar herrialdeak: Ginea Bissau, Zaire, Haiti, Etiopia, Uganda, Myanmar, Irak, Sudan, Somalia eta Liberia. Horietako gehienak munduko herrialderik pobreenen taldean daude. Horietan inbertitzea arriskutsua bada, kanpo-inbertsioak ez du bertara joko, nahiz eta horien garapen-premiak eta, horrenbestez, baliabideak oso larriak izan. Izan ere, merkatuak ez ditu premia horiek hautematen, inbertsiorako dagoen arriskua bakarrik.

Garapen-bidean dauden herrialdeak (ez horiek bakarrik, baita garatutako herrialdeak ere) lehian aritzen dira kanpo-inbertsioak erakartzeko, horiek irabazi handiak eskaintzen dizkietela uste dutelako. Horien artean, batetik, biztanleriak lehen lortzen ez zituen ondasunak eta zerbitzuak erdiesten dituela edo horiek orain kalitate handiagoarekin eta prezio hobean lortzen dituela azpimarra dezakegu. Bestetik, gobernuak zergetatik diru-sarrera handiagoak lortzen dituela. Inbertsio berriek tokiko inbertsio berriak estimulatzeko eta horiei jarraitzeko eragin positiboa sorraz dezakete. Kanpoko beste abantaila batzuk teknologia transferitzea, esportaziorako produkzioa sustatzea eta gisa horretan dibisa gehiago lortzea eta abar izan litezke.

Alabaina, guztiak ez dira abantailak. Agian nazioz haraindiko enpresek sortutako ondasunak eta zerbitzuak ez dira izango herrialdearen gehiengoak premiazkoen dituenak eta, aitzitik, gizarte-klase aberatsenetara bideratutakoak izan litezke. Gobernuak ez dituzte beti diru-sarrerak handiagoak lortzen, inbertitzaileei erakartzeko eskaintako zerga-erraztasunak direla eta. Lortutako irabaziak batzuetan berriz inbertitzen dira, baina askotan inbertsioaren jatorrizko herrialdera aberriraten dira. Hori dela eta, murriztu egiten dira herrialde hartzailearentzako irabaziak eta batzuetan kaltea ere sor liteke. Nazioz haraindiko enpresek bertako enpresek baino indar gehiago dutenez, horiek ekonomian ekimen handiena duten sektoreetatik aldutzen dituzte. Horrezaz gain, inbertsio handia eskatzen duen sektore estrategiko batera jotzen dutenean, joera nazioz haraindiko enpresek egiaz monopolio-egoerez gozatzea izan ohi da. Erabiltzen duten teknologia beti ez da izaten egokiena eta horregatik zaildu egiten da horiek tokiko ingurunearekin lotzea eta bertara aldatzea.

2.2.3. **Garapen-bidean dauden herrialdeek ZKlri buruz duten pertzepzioa**

Garapen-bidean dauden herrialde askotan nazioz haraindiko enpresen presentziaren inguruko errezeloa handia izan zen hirurogeiko hamarkadan, izan ere, uste zuten horien presentziak ez ziela ia onurarik ekartzen eta, aitzitik, horien eskakizunek eta botereak negatiboki baldintzatzen zituzten bizitza ekonomikoa zein politikoa. Nazioz haraindiko enpresen presentziarekin subiranotasuna galtzen zutelako ustea bereziki nabarmena izan zen horiek lehen sektoreko jardueretan —plantazioetan, laborantza estentsiboan, meatzetan, petrolioan eta abarretan— inbertitu zutenean.

Eduardo Galeanoren obra batek, *Las venas abiertas de América Latina* izenekoak hain zuzen ere, sutsuki adierazten du egoera hori, bere kontakizunean nazioz haraindiko enpresen presentziak, «odoluste» izendatu zenak, Latinoamerikako herrialdeetan berekin ekarri zuenaren hamaika adibide eskainiz. Irudi grafiko eta dramatiko hori Pablo Neruda Nobel saridunak ere erabili zuen bere poemetako batean atzerriko kapitalaren presentziak herrialde latinoamerikarrei zekarkien baliabideen galera adierazi zuenean: «*y así se vacían por los puertos las repúblicas desangradas*».

2. laukia: «Las venas abiertas de América Latina»

Roberto Camposek egindako «Gobernuaren ekonomia-ekintzaren programak» aurreikusi zuen, bere politika ongilearen erantzun gisa, kapitalak kanpotik ugari etorriko zirela Brasilgo garapena sustatzeko eta bertako ekonomia eta finantza egonkortzen laguntzeko. 1965erako zuzeneko inbertsio berriak, atzerrikoak, iragarri ziren ehun milioi dolarreko balioa izango zutenak. Hirurogeita hamar iritsi ziren. Hurrengo urteetarako mailak 65eko aurreikuspenak gaindituko zituela ziurtatzen zen, baina deialdiak alferrikakoak izan ziren. 1967an 76 milioi sartu zituzten; irabazi eta dibidenduengatik ihesa, laguntza teknikoa, patenteak, royaltys edo erregaliak eta marken erabilera inbertsio berria baino lau aldiz handiagoak izan ziren. Galera horiei, gainera, bidalketa klandestinoak gehitu beharko genizkieke. Banku Zentralak onartzen du legezko bideetatik kanpo Brasildik ehun eta hogeit hamar milioi dolarrek emigratu zutela 1967an.

Ikus dezakegunez, joandakoa sartu zena baino gehiago izan zen. Laburbilduz, industria-desnazionalizazioaren urte giltzarrietan —1965, 1966, 1967— zuzeneko inbertsio berrien zenbatekoak 1961eko maila baino askoz beheragokoak izan ziren. Industriako inbertsioetan bildu ziren Brasilgo kapital iparramerikarren zatirik handiena, baina horiek ez ziren Estatu Batuek munduko manufacturatan inbertitutakoaren ehuneko laura iritsi. Argentinakoak justu-justu iritsi ziren ehuneko hirura eta Mexikokoak hiru eta erdira. Latinoamerikako industria-parkerik handienak digestioak ez dio sakrifizio handirik eskatu Wall Streeti. Dolar gutxi ekarri eta asko eramaten dituzte.

Iturria: Galeano, Eduardo; Las venas abiertas de América Latina; 351-2.orr.

Hori dela eta, garapen-bidean dauden herrialde askotan, hirurogei eta hirurogeita hamarreko hamarkadetan, horien presentzia kontrolatzeko neurriak hartu ziren. Mugak ezarri zitzaizkien estrategikotzat jotzen ziren sektore jakin batzuetako inbertsioei edo inbertsioak eskualde edo jarduera jakin batzuetara bideratutakoak izatea eskatu zen. Kasu askotan kanpoko kapitalak tokikoarekin elkartu behar zuen, eta horrek izango zuen beti gehiengoaren kontrola. Asia hegoaldeko herrialdeek ere (hego Koreak, Taiwanek, Singapurrek eta Hong Kongek) gisa horretako mugak eta baldintzak ezarri zitzaizkien kanpo-inbertsioari, beraiei interesatzen zitzaizkien sektoreetara bideratzeko eta beren jarduera kontrolatzeko asmoz. Mugapenak kasu askotan irabazien aberriatzearen ingurukoak ere izaten ziren.

Alabaina, laurogeiko hamarkadan erabat aldatu zen nazioz haraindiko enpresen presentziaren inguruko pertzepzioa. Kanpo-inbertsioari kontrolak ezarri zizkioten herrialdeek kapitalak beste herrialde batzuetara bideratzen zituztela ikusi zuten. Egiatan, fluxuak hartzeko politika murriztaileetik kanpo-fluxuak lortzera bideratutako beste politika batzuetara pasa ziren. Atzerriko kapitalari pizgarriak eskaintzen dizkioten gobernuen politikak orokortu egin dira laurogeita hamarreko hamarkadan eta esan genezake inbertsioak erakartzeko gobernuen arteko lehia dagoela. Pizgarri horiek batez ere zergen ingurukoak dira, izan ere, baldintza onuragarriagoak eskaintzen dizkiete, baina baita finantza-alorrekoak ere tokiko kapitala errazten edo eskaintzen baitiete.

Aldaketa hori ulertzeko, gogoan izan behar da laurogeiko hamarkadan zehar kanpo-zorren krisiak maileguen bidezko kapital pribatuaren fluxuak izugarri mugatzea izan zuela ondorio. Hori dela eta, ZKI zen kapitala lortzeko iturri posible bakarra. Eraitza gisa, herrialdeak hitzarmenak ezartzen hasi ziren nazioz haraindiko enpresekin, beren aurretiko politikak malgutuz.

2.2.4. Nazioz haraindiko enpresak kontrolatu behar al dira?

Nazioz haraindiko enpresen eta herrialde hartzaileen —garatutako enpresen nahiz garapen-bidean dauden— arteko harremanak etengabe oreka berrien bila aritu behar duten harreman aldakorak dira. Produkzioaren nazioz haraindiko-tzearen dinamika sakona dela eta ustekabeko egoerak sortzen dira eta horietan gobernuak ez dituzte beren buruak gai ikusten nazioz haraindiko enpresen jokabidea kontrolatzeko. Kontraesana sortzen da herrialdeek kanpo-inbertsioak jasotzeko duten interesean, batez ere herrialderik ahulenen kasuan. Horiek kapitalaren beharrez daude, baina nazioz haraindiko enpresen jarduerak gero eta aldakoragoak, ezegonkoragoak dira. Inbertsioak azkar amortizatzen dira eta horien interesek abantaila gehiagoko kokagune berriak aurki ditzakete urte gutxi batzuen buruan. Enpresa bat bat-batean desagertzeak oso eragin handia sortzen du herrialdean, batez ere kokaleku duen eskualdean, eta hori nekez konpentsa daiteke.

Nolanahi ere den, garapen-bidean dauden herrialdeetako gobernuak ez dute lortu egoera horri aurre egin ahal izango dion markoa ezartzerik. Aitzitik, herrialde garatuek aurrera egin dute nazioz haraindiko enpresen jarduerarako jarraibideak prestatzeko lanetan. Gobernuen eta kanpo-inbertitzaileen arteko harremanak arautzeko markoa ezartzeko saioen

adierazpenenik berriena Inbertsioetako Alde Askotariko Hitzarmena (AMI) dugu.

AMI herrialderik garatuenen, ELGEn elkartutako en, ekime-naren, 1994an hasitakoaren, emaitza izan zen. Benetan, aurkeztutako proposamenak gehiago ziren nazioz haraindiko enpresen interesen arabera garapen-bidean zeuden herrialdeen interesen arabera baino. Pentsatzekoa zenez, horien prestaketan ez zuten parte hartu azken herrialde horiek ordezkariak. Agiria ezagutarazi zenean, garapen-bidean zeuden herrialdeen eta gobernu kanpoko erakunde askoren erreakzioa oso kritikoa izan zen. Hitzarmenaren edukiek egoera txarragoan uzten zituzten herrialde hartzaileak. Horrek, praktikan, nazioz haraindiko enpresen hegemonia zekarren berekin. Dena dela, sortutako gaitzespen handiari esker, AMI geldiaraztea lortu zuten. Orain, hitzarmen berri bat lortu nahi badute, berriz ekin beharko diete negoziazioei. Baina, orain, bertan zerikusia duten alderdi guztien parte-hartzearekin.

Komenigarria litzateke AMIrekin gertatutakoaren eskarmentutik ondoriozta ditzakegun bi alderdi azpimarratzea. Lehenik eta behin, herrialdeen garapen-aukerak ebaluatzeko garaian finantza-eremuarekin loturik ez duten alderdien garrantzia azpimarratzea. Kasu honetan agerian gelditu zen kanpo-fluxuen etorrera bera bezain garrantzitsua, edo garrantzitsuagoa, dela horiek nola datozen. Kanpo-kapitalaren presentzia eta horien gauzatea erregulatzen duten arauak funtsezkoak dira horien eraginak positibotzat edo negatibotzat jotzeko. Bigarrenik, garapenerako lankidetzaren inguruko kezka ezin du mugatu fluxu ofizialen edo emakidazkoen bilakaera behatzera soilik. Laurogeiko hamarkadan gobernu kanpoko erakundeek oso posizio aktiboa hartu zuten kanpo-zorren gaiari dagokionean, izan ere, uste zuten zorpetutako herrialdeen garapen-aukerak itotzen zituela. Orain, ordea, ulertu dute AMIk oso ondorio zailak izan ditzakeela garapenerako eta horri jarraiki jokatu dute.

3. laukia. **Inbertsioetako alde askotariko hitzarmena (AMI)**

Azken bi hamarkadetan, zuzeneko kanpo-inbertsioaren (ZKI) fluxuak izugarri areagotu dira, ez bakarrik garatutako herrialdeen artean, baita Iparraldetik Hegoaldera ere. Gai honen inguruko hitzarmena, Inbertsioetako Alde Askotariko Hitzarmena, ezartzeko ideia Estatu Batuek proposatu zuten laurogeiko hamarkadaren amaieran eta beranduago ELGEk heldu zion ideia horri. AMIk aurrerapauso handia ekarri zuen munduko ekonomia liberalizatzeko eta desregularizatzeko prozesuan.

Hitzarmen hori prestatzeko bilerak sekretismorik handienarekin hasi baziren ere 1988an ELGEren barruan, negoziazio ofizialak ez ziren hasi 1995eko maiatza arte. Lan-taldea ELGEko herrialdeetako merkataritzako ministroek osatu zuten. Horiekin batera Europako Batzordea eta Merkataritzako Mundu Erakundea (OMC), behatzaile gisa gonbidatu zutena, izan ziren. 1997an ezagutarazi zen hitzarmen-proiektua negoziazio-prozesu luze baten emaitza izan zen. Prozesu horretan zehar EEBBek izan zuten ekimena, bai gaiei zegokienean, bai negoziazio-marroan.

Hitzarmenaren edukiak 1997ko urrian ezagutu ziren, Internet bidez hori ezkutuan pasatzea lortu zuten GGKE batzuen ahaleginari esker. Ekonomiarako hain garrantzitsua den gai baten inguruko sekretismoa Europako Parlamentuak berak ere salatu zuen.

Bestalde, AMI munduko herrialde guztietan eragiteko asmoa duen hitzarmena bada ere, garatutakoek bakarrik negoziatu zuten. Asiako herrialdeek beren gaitzespena Hong Kongen adierazi zuten 1997an, izan ere, horien ustez naziorik aberatsenek ausarkeriaz jokatu zuten hain hitzarmen garrantzitsua aurretik herrialde gehienei kontsultarik egin gabe eta horiei negoziazioetan parte hartzeko gonbiterik egin gabe idatzi zutenean.

AMIren helburuak eta printzipioak

Hitzarmenaren helburu nagusia atzerriko inbertsioaren desregularizazioa eta liberalizazioa da. Horrek esan nahi du inbertitzaile guztiek izango dutela kide diren herrialde guztietan jarduteko eskubidea gutxieneko erregulazio bati jarriki. Horiek, gainera, enpresa edo hiritar nazionalak bezain ondo edo horiek baino hobeto tratatuko dira.

AMIk inbertitzaileei nazioarteko merkataritzaren arloan ohi-koak diren arauak aplikatzea proposatzen du: inbertitzaileek enpresa nazionalen tratu berdina izan behar dute eta ez da ahalbidetuko inbertitzaile nazionalen aldeko diskriminazio positiborik. Hitzarmenak, horrezaz gain, emaitzazko edozein obligazio (produkzioaren hainbesteko bat esportatzea edo transferentzia teknologikoa egitea esate baterako) ezartzea edo produkzio-prozesuen inguruko diskriminazio positiboa (hain poluitzaileak ez diren teknikak erabiltzea pribilegiatzea, bat aipatzearen) egitea debekatuko luke.

Inbertsioen kokaleku diren estatuetako politika publikoek ia ez lukete horien gaineko eraginik izango: AMIren arabera, aginte politiko batek hartutako neurrien ondorioz inbertitzaile batek izan dezakeen diskriminazioa izatez nahiz zuzenbidez epaituko da. Bestalde, hitzarmena sinatu duen sinatzailearen batek hitzarmena utzi nahiko balu, ezingo luke egin bost urte igaro baino lehenago. Hitzarmena hamabost urtetan zehar izango zaio aplikagarri.

AMlri dagokionean gehien kritikatu izan den puntuetako bat estatuen arteko desadostasunak konpontzeko proposatzen duen mekanismoa, enpresen eta estatuen artekoak ebazteko ere erabiliko dena, da: ez erakundeek, ez herritarrek ezingo dute hitzarmena erabili nazioz haraindiko enpresei —horiei AMIk eskubide asko ematen dizkie eta ez die betebeharririk ezartzen— erasotzeko. Azkenik, inbertitzaileek aukeratu ahal izango dute desadostasunak —beren artekoak eta estatuekikoak— nazioarteko hainbat instantziaren, adibidez Nazioarteko Merkataritza Ganbararen, aurrera eramatea, izan ere, horiek egokiagoak izan litezke merkatuko gatazketarako estatu-subiranotasunetarako baino.

Nahiz eta nazioz haraindiko enpresen inbertsioek beti ez duten zuzenean laguntzen herrialdearen garapenean, zorrik sortzen ez duten kapital-sarrera dira. Irabaziak lortzen dituztenean, horiek hasitako jardueren bide onaren ondorioz izan ohi dira eta hori horrela ez bada, ez daiteke eska hartzaileen bestelako betebeharririk. Garapen-maila jakin bat duten herrialdeetarako ZKI modernizatzeko eta hedatzeko faktore garrantzitsu bihurtzen da. Nolanahi ere, gero eta gehiago ikus liteke inbertsioen egonkortasunak epe laburragoak dituela, eta gisa horretako inbertsioak lortzeko borroka gobernuen etengabeko arreta eskatzen duela, horiek erakartzeko lehia oso handia baita.

Gaur egun nazioz haraindiko enpresei erreferentzia egiten zaienean ez zaie mundu guztiak ezagutzen dituen multinazional handiei (petrolioaren, automobilen, kimikaren eta abarren ingurukoei) bakarrik erreferentzia egiten. Megaenpresa horiek pisu handia dute munduko ekonomian, baina nazioarteko eszenatokian gero eta handiagoa da enpresa txiki eta ertainen presentzia. Beste herrialde batzuetan finkatu nahi duten enpresen kopurua urtetik urtera handiagoa da eta, ildo horri jarraiki, horiek ere enpresa multinazionalak direla esan liteke, dimentsio txikiagokoak izan arren. Enpresa txiki eta ertain horien portaerak ez ditu handien ezauzgarri berdinak eta horiek bereziki interesgarriak izan litezke garapen-bidean dauden herrialdeetarako.

2.3. BALORE-ZORROKO INBERTSIOA

Inbertsio-modu honek azken urteetan hedadura handia izan duen arren, ez da gaur egungoa bakarrik den fenomeno. Jada XIX. mendean kanpo-inbertsiorako modalitate garrantzitsua zen. Europako inbertitzaileek enpresetako akzioak eta bonuak erosten zituzten Estatu Batuetan, Kanadan, Aus-

tralian, Zeelanda Berrian edo Txilen, bestela esan, loratzen hasi ziren ekonomiak zituzten herrialdeetan. Inbertsio publiko proiektuak finantzatzeko moduak bilatzeko gobernuek jaulkitako bonoen merkatu dinamikoa zegoen. Horiek gehienetan iraupen luzekoak izaten ziren (ia 100 urte artekoak) eta interes finkoen arabekoak.

xx. mendearen lehen erdian kapital-merkatuek gorabehera asko izan zituzten eta balore-zorroko inbertsioak arrisku-tsuegiak izan ziren. Hori dela eta, urte askotan zehar, Bigarren Mundu Gerraren ostean, garapen-bidean zeuden herrialdeetarako balore-zorroko inbertsio pribatua fidagarria ez zen abenturatzat jo zen. Hirurogeiko hamarkadan inbertsio horiek ez ziren zuzeneko inbertsioen hamarrena baino.

Dena dela, laurogeita hamarreko hamarkadan garapen-bidean zeuden herrialdeetarako balore-zorroko inbertsioen fenomenoak asko egin du gora, eta bizkor gainera. Hori neurri handi batean garatutako herrialdeetan inbertsio-fondoak ugaritzearen ondorio izan da. Herrialde garatuek sortzen ari ziren herrialde deiturikoen (herrialde horien ekonomiak epe ertainerako iguripen adre-emaileak zituzten) balioen merkatuetan beren inbertsioak dibertsifikatzeko aktibo berriak bilatu dituzte.

Hasiera batean balore-zorroko inbertsioa ongi etorria izan zen, kanpoko baliabideak lortzeko edozein bide gisa. Alabaina, hori gauzatzeko moduak baditu abantailak zalan-tzan jartzen dituen hainbat berezitasun. Lehen eragozpena, eta nagusia, bere portaeraren hegazkortasuna da. Inbertitzailerek epe laburrerako irabazia bilatzen dute eta hori zalan-tzan jartzen duten aldaketak gertatzen diren orduko abantaila handiagoak eskainiko dizkieten beste herrialderen bateko beste balio batzuetara emigratuko dute. Bonoen kasuan, adibidez, ohikoa izaten da hegazkortasunaren fenomeno hori herrialde hartzailean interes-tasak aldatzen direnean (beste batzuetakoekin erkatuz gero). Gainera, gaur egun ugaritu egin dira epe laburreko bonuak, oso epemuga laburra dutenak, baita hiru eta sei hilabetekoak ere. Horrek areagotu egiten du gisa honetako inbertsioen ezegonkortasuna. Bestalde, inbertsio horiek kontu handiz hautatu ohi dituzte beren helmugak eta herrialde-kopuru murritzean kontzentratu ohi dira. Hori dela eta, ez daiteke esan herrialde guztien eskura dagoen finantziazio-modua denik.

Bestelako iritzia merezi du enpresetako akzioetako inbertsioak, izan ere, hegazkortasunaren inguruko arazoak izan badituen arren, beti egonkorragoa izan ohi da eta maileguren gaineko abantailak eskaintzen ditu, horiek eko-

nomia-baldintzak onak edo txarrak izan berdin-berdin ordaindu beharko baitira. Horrezaz gain, akzioetako inbertsioetan, emaitzak positiboak direnean, ordainketa-obligazioak, dibidendu gisa ezagutzen ditugunak, baino ez dira sortuko.

2.4. FLUXU PRIBATUEN BILAKAERA

Garapenaren finantziazioan fluxu pribatuek izan duten garrantzia ez da berdina izan denborak aurrera egin ahala. xix. mendean eta xx.aren lehen hamarkadetan, garapen-bidean zeuden herrialdeetarako finantza-baliabideen iturri nagusi ziren, bakarra ez esatearren. Gogoratzekoa da gaur egun garapen-bidean dauden herrialde gisa izendatzen ditugun herrialde gehienak garai hartan erregimen kolonialari atxikitakoak zirela. Horrenbestez, mintzagai dugun eremua ia Amerikako herrialdeetara bakarrik mugatzen zen.

Paris eta Londresko finantzaguneak ziren gehienbat balore-zorroko inbertsioaren bidetik kanalizatzen ziren baliabideak eskaintzen zituztenak. Zuzeneko inbertsioek, aldiz, bigarren mailako lekua zuten. Herrialde batzuen kasuan, jasotako kanpoko fluxuak oso handiak izan ziren beren ekonomiarekin erkatuz gero. Horrelakoa dugu Argentinaren kasua. Bertan mende honetako lehen hamarkadetan, fluxu horiek kapitalean eginiko inbertsio osoaren %40 finantzatzea ahalbidetu zuten. Baliabide horiekin lehengaiak esportatzeko helburua zuten azpiegiturak eta ekoizpen-plantak sortu zituzten.

Lehen Mundu Gerrak kanpoko finantza-fluxuen bidalketa eten egin zuen, baina hogeiko hamarkadak lehengora ekarri zuen egoera, izan ere, garai horretan kapital pribatuak Latinoamerikara itzuli ziren, oraingoan Estatu Batuek osatzen zuten finantzagune berritik bazetozen ere. Hogeita hamarrenko krisiak kanpoko finantzaketa gogor jo zuen, jakina, eta herrialde latinoamerikarrek ezin izan zieten beretutako zorraren obligazioei aurre egin. Horrek kanpo-zorraren lehen krisi handia ekarri zuen, gero lauogeiko hamarkadan errepikatu zena.

Horrek guztiak kapitala garapen-bidean zeuden herrialdeetatik urrundu egin zuen, inbertsioak berreskuratzeko orduan sortzen zuten mesfidantza medio. Eta ondorioz, hirurogeita hamarrenko hamarkada arte iraun zuen aldi bat hasi zen, garapenaren finantziazioan fluxu pribatuak parte-hartzerik izan ez zuen aldia hain zuzen ere.

Hirurogeita hamarreko hamarkadak garapenaren nazioarteko finantziazioaren eskeman erabateko aldaketa eka- rri zuen. Batetik kapital asko hurbildu zen, baina, horrez gain, banka pribatua indarberritu egin zen garapen-bidean dauden herrialdeei baliabideak eskaintzeko baliabide gisa. Finantza-sistemaren internalizazio-prozesuek kapitalaren merkatua aldatu egin zuten. Herrialdeak, kapitalen joan-eto- rria ahalbidetzeko orduan malguagoak izan zirenak, pixka- naka irekitzeak, hirugarren herrialdeek kanpo-fondoetarako sarbidea izatea erraztu zuen. Horri *petrodolar* izenekoan, erregaiaren prezioak igotzearen ondorioz petrolioa esportat- zen zuten herrialdeek izandako dolarren sarreretatik zeto- zenen, etorrera ugaria gehitu behar diegu. Horiek, mende- baldeko bankuetan gordailatu zirenez, kreditu-eskaintzak nabarmen gora egitea izan zuten ondorio.

Horrenbestez, garapen-bidean zeuden herrialde askoren zorpetze handia gertatu zen, izan ere, horiei baldintza onu- ragarriak zituzten kredituak eskaini zizkion nazioarteko ban- ku pribatuak. Izan zen gorakada irudikatzeko nahikoa litza- teke honako datu hauek aipatzea: 1970ean garapen-bidean zeuden herrialdeek jasotako kredituen guztizkoa 500 milioi dolarrekoa zen; bederatzi urte geroago 40.000 milioira iritsi ziren, bestela esan, hamarkada baino gutxiagoan zorra lau- rogei aldiz handiagoa izatera iritsi zen.

Fluxuak batez ere maileguen bidez kanalizatu ziren. Mai- leguek zuzeneko finantziazioa, Bigarren Mundu Gerraren ostean garapen-bidean zeuden herrialdeetan kapitala lortze- ko bide nagusi izan zena, gainditu zuten. Laburbilduz, esan genezake hirurogeita hamarreko hamarkada garapenaren fi- nantziazio pribatuaren hamarkada izan zela eta aldi horre- tan fondo ofizialek geldialdia izan zutela. Alabaina, nazioar- teko ekonomia-egoera aldatu zenean eta interes-tasek berehalakoan gora egin zutenean, herrialde asko harrapatu- ta gelditu ziren beren ordainketei aurre egin ezinik. Mexikok bere burua berandutzan aitortu zuen 1982an eta finantza- munduan alarma piztu zen beste herrialde batzuk ere bide horri jarraituko zitzaizkion beldurrez. Egoera gainditzeko formula bat aurkitzeko negoziazioak ez ziren errazak izan eta laurogeiko hamarkada guztia iraun zuten. Zordundutako herrialdeek, gutxiagotasun-egoera batetik abiatuta negoziatu behar izan zutenek, izandako kostua oso gogorra izan zen eta oraindik ez dute lortu berori gainditzea. Kanpo-zorraren krisi horrek berriz ere fluxu pribatuen atzerakada, laurogeita hamarreko hamarkadaren hasiera arte iraun duena, eragin zuen.

2.5. FLUXU PRIBATUAK LAUROGEITA HAMARREKO HAMARKADAN

Garapen-bidean dauden herrialdeek, oro har, 1991. urte-tik aurrera berreskuratu egin zuten kanpoko fluxu pribatuen sarrera. Urte horietan aldaketa handia gertatu zen baliabideen transferentzia garbien joeran. Izan ere, laurogeiko hamar-kadan aipatutako kanpo-zorraren krisia zela eta negatiboak izan ziren, baina ondoren positibo bihurtu ziren hurrengo bi urteetan (1992 eta 1993an) izandako hazkunde izugarria zela medio. Joera horrek, 1994 eta 1995 urteetan nolabaiteko geldialdia izan ondoren, berriz ere gora jarraitu zuen.

Ikuspegi orokor batetik, kapital-fluxu pribatuak berriz ere garapen-bidean zeuden herrialdeetara itzultzea, hasiera batean behintzat, adierazgarri positiboa izan zen. Kapitalen sarrerak herrialde batzuek aurretik kanpoko baliabideak lortzeko zituzten mugapenak gainditzea ahalbidetu zuen, eta horrek ondorio negatibo larriak izan zituen produkzioan eta hazkunderan. Alabaina, prozesu horren balorazioa ezin dugu mugatu kantitate absolutuak aztertzeraz. Ezinbestekoa da ezagutzea fluxu horien osaketa eta ezaugarriak, hori sustatu zuten kausak, horiek etorkizunera begira duten egoeraren arabera izatera edo jasangarria eta ekonomia hartzaileetan dituzten eraginaren multzoa.

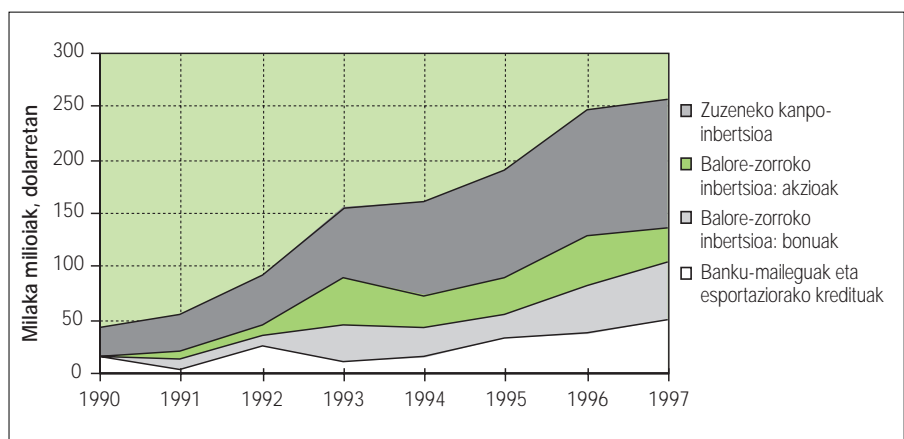
1991tik aurrera, garapen-bidean dauden herrialdeetara bideratutako fluxu pribatuen helmugari dagokionean izandako joera-aldaketa kapitala bideratzeko tresnetan gertatutako beste aldaketa garrantzitsu batzuekin batera gertatu zen. Alderdi hori oso garrantzitsua da fluxu pribatuen azterketan, horiek zenbateko bakar batean bilduta adierazteak fenomenoaren interpretazio nahasgarriak egitera eraman baikaitzake. Kanpoko kapitala iristeko moduak, esan dugun moduan, izango du garrantzirik. Fluxu horien barruan motibazio eta helburu desberdinak dituzten eta, gisa berean, jasotzen dituzten herrialdeei oso obligazio desberdinak dakartzkieten oso finantza-tresna desberdinak biltzen dira. Hori dela eta, garrantzitsua da herrialde bakoitzera zein fluxu-mota iristen den bereiztea, garapen-premiei begira horiek izan ditzaketen ondorioak, onak edo txarrak, aztertu ahal izateko.

Aldaketarik ikusgarriena balore-zorroko inbertsioetara bideratutako fluxuen gorakadarekin gertatu zen. 1987-90 eta 1991-92 artean gisa horretako inbertsioa zela medio beste herrialde batzuetara joandako kapitalen gorakada ehuneko 500ekoa izan zen. Hain denbora laburrean aldaketa hain handia izanenez, termino berria sortu zen inbertitzaileen

lexikoan bono eta tituluetako inbertsio-perspektiba berriak izendatzeko, batez ere Latinoamerikako eta Ekialdeko Asiako herrialde batzuetan: «azaleratutako merkatuak».

Gaur egungo finantziario-iturri nagusi direnez, fluxu pribatuen barneosaketaren ezagupenak garapen-bidean dauden ekonomietan izandako ondorioak ezagutzea eta desberdintzea ahalbidetuko digu.

4. grafikoa. **Garapen-bidean dauden herrialdeetarako kapital-fluxu pribatuen egitura, 1990-1997**

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Balore-zorroko inbertsioak								
Akzioak	3,2	7,2	11,0	45,0	32,6	32,5	45,8	32,5
Bonuak	0,1	7,4	8,3	31,8	27,5	23,8	45,7	53,8
Zuzeneko kanpo-inbertsioa	23,7	32,9	45,3	65,6	86,9	101,5	119,0	120,4
Banku-maileguak eta esportaziorako kredituak	14,9	6,1	25,5	12,2	13,6	31,3	36,5	49,4
Guztizko fluxuak	41,9	53,6	90,1	154,6	160,6	189,1	246,9	256,0

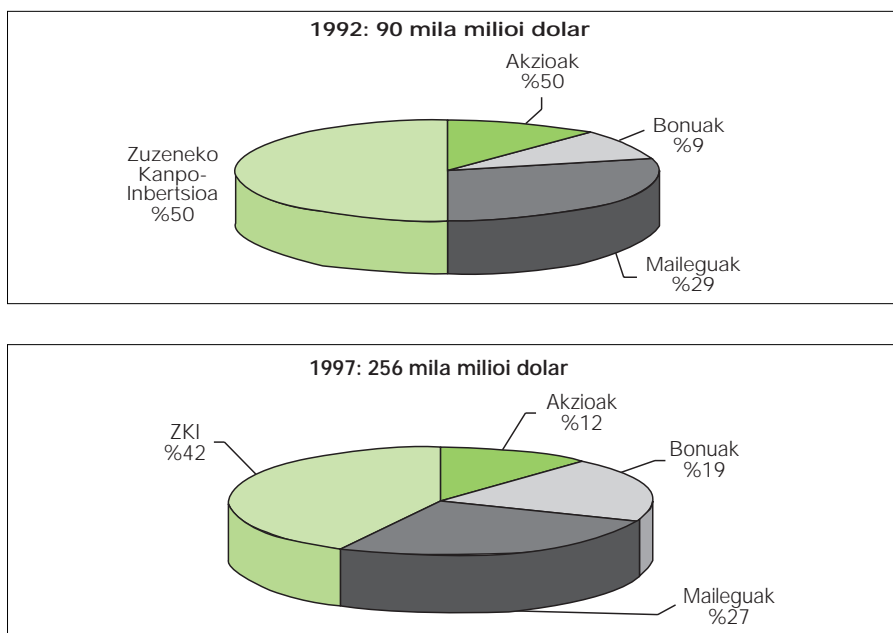
Iturria: World Bank; *World Development Indicators 1998*.

Garapenerako egungo finantza-egituraren ezaugarriak, herrialde hartzaileen garapen-helburuetan izan ditzaketen ondorioei dagokienean, honakoak dira:

- a) ZKI da kanpo-finantziatorako biderik dinamiko eta egonkorrena. Bere portaera eta balore-zorroko inber-

tsioaren joera ez dira berdinak. Izan ere, horrek 1994 eta 1995ean behera egin zuenean, zuzeneko inbertsioak eutsi egin zion bere hazkundeari eta horrek fluxu pribatuen guztizkoak gora egiten jarraitzea ahalbidetu zuen. Herrialde baten garapenerako dituen inplikazioak ezagutzeko giltzarri diren auziak honakoak dira: beharrezko inbertsioak erakarriko dituzten faktoreak nola sustatu eta horien egonkortasuna nola ziurtatu.

5. grafikoa. Fluxu pribatuen egitura: iturrien araberako banaketa, 1992 eta 1997

Iturria: Banco Mundial 1998.

- b) BZIK, 1993ko bultzada indartsuaren ostean, beherantz egin zuen. Azpimarratzekoa da akzioetako inbertsioen beherakada; 1993tik 1995era bitartean erdira jaitsi ziren. Aitzitik, garapen-bidean dauden herrialdeetako bonoen jaulkipenek gora egin zuten eta gero eta pisu handiagoa lortu zuten fluxu pribatuen barruan. Baina bonu horiek oraindik ere akzioetako inbertsioak baino ezegonkorragoak dira, beren epemuga laburra delako eta kapitalek horietan denbora gutxian errendimendu handiak bilatzen dituztelako. Interes handiagoak eskaintzen dituzten bonuak dituzten herrialdeak aurki-

tzen dituztenean edo herrialde batzuetako bonoetako konfiantza hausten denean, gisa honetako kapitala bereziki aldakorra izaten da. Portaera horrek agerian uzten du inbertsiomodu hau ezegonkorra dela.

- c) Garapen-bidean dauden herrialdeei eskainitako banku-maileguek maila egonkorrak izan dituzte. Finantziazio-iturri txiki samar izatera pasa dira, hirurogeita hamarreko hamarkadan izan zuten indarrarekin erkatuz gero. Hamarkadaren bigarren erdian merkataritza-kredituek gorakada handia izan dute. Alabaina, maileguen barruan ere aldaketa handi bat gertatu da, txikitu egin baita garapen-bidean dauden herrialdeetarako epe ertain eta luzeko bankukonpromisoen pisua: 1991n %24,6koa izatetik 1994an %12koa izatera pasa zen. Datu hori fluxu pribatuen ezegonkortasun-joerari gehitu beharreko beste elementu bat dugu.

2.6. FLUXU PRIBATUEN HELMUGA ESKUALDEKA ETA HERRIALDEKA

Kapital-fluxu pribatuak osotasunean hartzea nahasgarri izan liteke aldi berean adierazten ez bada fluxuak herrialdeen artean ez direla banatu bidezko den moduan edo beren premiei jarraiki. Horien portaerak bi eskualdetako —Ekialdeko Asiako eta Latinoamerikako (Txinara eta Indiara ere bideratu izan dira)— erdimailako diru-sarrerako herrialdeen kopuru murrizt batera bideratutakoak izatea izan du ezaugarri.

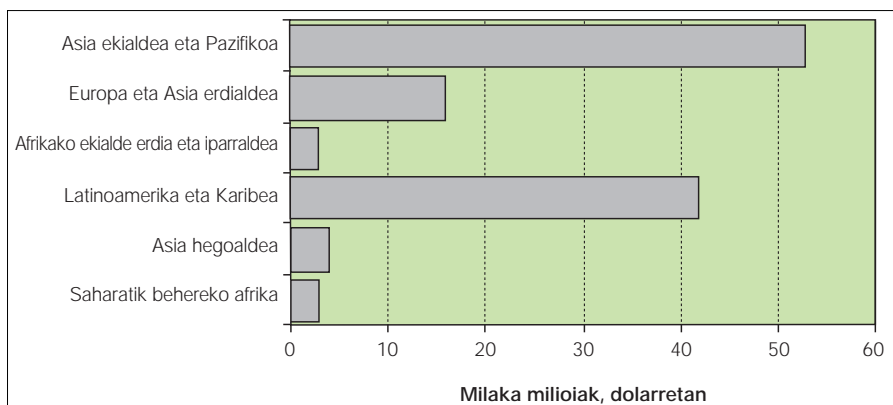
Fluxuak eskualde batzuetan eta horien barruan herrialde jakin batzuetan kontzentratzea kapital pribatuaren portaeraren ezaugarri da. Hori dela eta, ez da zuzena oro har baieztatzea garapen-bidean dauden herrialdeek kapital-merkatuetarako sarbide hobe izan dutela eta kapital pribatuek interes berezia dutela beren jatorrizko herrialdeetatik ateratzeko beren garapena finantzatzeko baliabide horiek behar dituzten herrialdeetan inbertitzeko.

Herrialde edo eskualde batzuetan kontzentratzeko joera areagotu egin da azken urteetan. Hori gaur egungo ekonomia-sistemak sortzen duen polarizazio-joeraren adierazle garrantzitsua da. Ekialdeko Asia kanpo-baliabide pribatuen erdia baino gehiago beretzera iritsi da. 1995ean fondoan %59 lortu zuen, nahiz eta 1993an %41 izan. Bestalde, Latinoamerikak baliabide horietan zuen parte-hartzeak behera egin zuen: 1993an %38koa zen eta 1995ean, berriz, %20koa.

Hala ere, azken urteetan zertxobait egin du gora. Horiek dira fluxu pribatuen gehiengoa lortzen duten bi eskualdeak. Bien bitartean eskualderik pobreenek —Saharatik beherako Afrikak eta Hegoaldeko Asiak— guztizkoaren oso portzenta-je txikia jasotzen dute.

Ondorengo grafikoan erakutsi dugu hiru eskualde hartzaile garrantzitsuenen kanpo-fluxuen bilakaera. Bertan Asiako eskualdearen eta Latinoamerikaren aldeko fluxu pribatuen kontzentrazio-joera hori, ZKlren kasuan are muturrekoagoa dena, ikus dezakegu.

6. grafikoa. **Zuzeneko kanpo-inbertsioa eskualdeka, 1997**

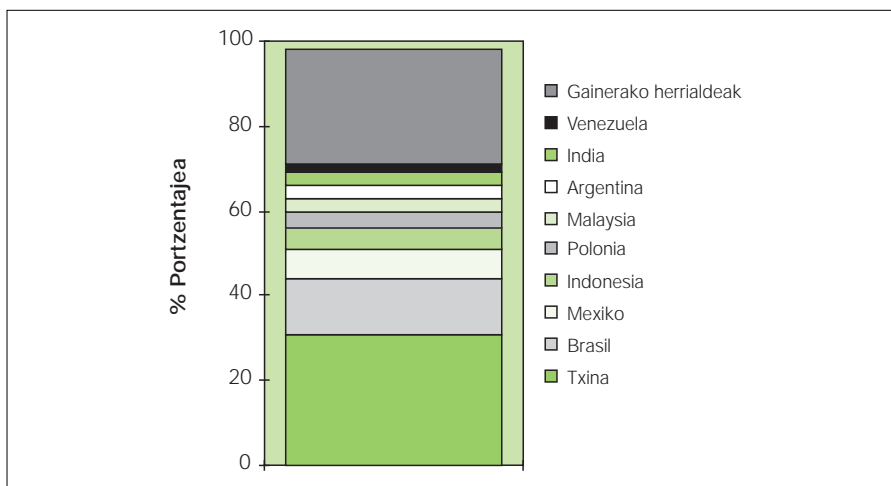
Kontzentrazio-prozesua zorroztu egiten da kontuan hartzen badugu, gainera, bi eskualde pribilegiatu horien barruan ere inbertsioak herrialde-kopuru mugatu batean kontzentratzen direla. Hamar herrialde hartzaile garrantzitsuenek, berek bakarrik, kanpo-inbertsioen hiru laurden baino gehiago jasotzen dute.

Datu absolutuen arabera Txina eta Brasil izan dira kanpo-inbertsio gehien jaso dutenak. Dena dela, fluxuak biztanleriaren arabera aztertuz gero, Hungariak eta Malaysiak per capita kapital gehiago jaso zuten. Bost herrialde izan ziren ZKlren erdia baino gehiagoren hartzaile. Horien artean Txina muturreko kasua dugu, hainbat urtetan jaso izan baitu berak bakarrik ZKI osoaren heren bat.

Kanpo-inbertsioak beren ekonomia-gaitasunaren arabera ere hautatzen ditu herrialdeak. Fluxuak batez ere erdi-mailako diru-sarrerak dituzten herrialdeetara bideratu dira, nahiz eta onartu behar den zertxobait hobetu dela fluxuen bana-

keta. Izan ere, 1991 eta 1992an erlazioa 3 eta 1ekoa zen (erdi-mailako diru-sarrerak zituztenak diru-sarrera txikikoen gainetik) eta 1995ean, aldiz, 2 eta 1era hurbiltzen zen.

7. grafikoa. **Zuzeneko kanpo-inbertsioaren hamar herrialde hartzaile nagusiak, 1997**

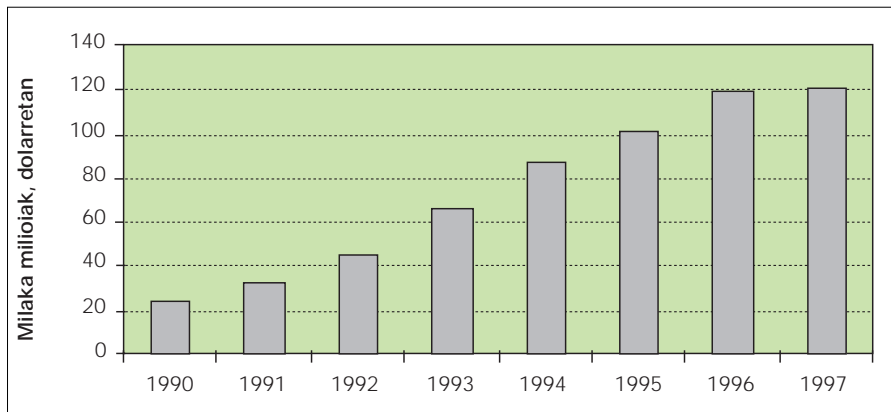
Iturria: World Bank, *World Development Indicators*, 1998.

4. laukia. **Zuzeneko Kanpo-Inbertsioaren boterea**

ZKIren fluxuek goranzko joera izan zuten garapen-bidean zeuden herrialdeetan. Berorren gorakada hainbat faktoreri zor zaio. Batetik, denbora-tarte batean eragin mugatua duten faktoreei, egoeraren arabera, garapen-bidean zeuden herrialde askotako pribatizazio-prozesuari esate baterako. Hori bereziki esanguratsua izan zen Latinoamerikan, kanpoko kapitalak erakarri baitzituen enpresa publikoak erosteko. Alabaina, bestetik, azken urteetan ZKI fluxuek balore-zorroko inbertsioek baino joera egonkorragoa erakutsi dute eta horrek beste faktore batzuei ere erantzuten diela ohartarazten digu. Portaera hori nazioz haraindiko enpresen globalizazio-estrategien (horiek ez dute beren inbertsioa aldatzen egoeraren arabera), munduko merkataritzaren hazkundearen eta, kasu batzuetan, herrialde hartzaileen ekonomia-portaeren bidez azal daiteke, Mundu Bankuaren arabera. Datu horiei jarraiki, ZKI antza denez ez litzateke epe laburreko aldaketekiko hain sentikorra izango.

Finantziatorako beste modu batzuen antzera, garapenbidean dauden herrialdeetarako ZKI ez da herrialde industrializatuaren artean orokortutako joera baten isla baino. Zuzeneko inbertsioaren bidezko kanpo-fluxuen ondoriozko stock-en guttizkoa 2.7 bilioi dolarrekoa zen 1995ean, bestela esan, 1988an zegoen mailaren bikoitza, eta joera goranzkoa zen, gainera. Gaur egun ZKI munduko produktuaren ehuneko 10 da. Ekonomilari batzuek uste dutenez, ZKI merkataritza bezain tresna boteretsua bihurtu da ekonomia-integrazio globalean. Alabaina, datu horiekin batera nabarmentzekoa da ZKIren portaera oso desberdina dela, eskualde eta herrialde zehatzetan kontzentratzen baita. Gaur egun oraindik ere berori osatzen duten fluxuen bi heren —1982koa, zorraren krisia baino lehenagokoa, baino proportzio handigoa— jasotzen dituzten garatutako herrialdeen berezko fenomeno izaten jarraitzen du, nahiz eta Asiako hegoekialdeko azaleratutako ekonomiak hedatu.

8. grafikoa. **Zuzeneko kanpo-inbertsioaren bilakaera, 1990-1997**

Iturria: World Bank, *World Development Indicators*, 1998.

3

Garapenerako finantzaizio publikoa edo ofiziala

3.1. FINANTZIAZIO OFIZIALAREN KONTZEPTUA EDO MODALITATEAK

Finantziazio publikoa edo ofiziala aurrekontu publikoetatik —administrazio zentralako, eskualde edo autonomietako administrazioetako, udaletako aurrekontuetatik— datorrena da.

a) **Finantziazioaren eta laguntzaren arteko bereizketa: emakidak**

Finantziazio publikoa ez da beti garapenerako laguntza gisa kalifikatzen, izan ere, ez du, printzipioz behintzat, doakoa izan beharrik. Gobernuak eta nazioarteko finantzaerakunde publikoek jasotzen dituenarentzat karga handi diren (horiek banku pribatuak eskaintzen dituztenen berdinak edo antzekoak dira) baldintzetan ematen dituzte kredituak. Hori horrela izaten da Mundu Bankuak edo Nazioarteko Moneta Fondoak emandako mailegu gehienek kasuan. Nolanahi ere den, egia esan, finantziazio publikoaren zatirik handiena emakida-moduan, bestela esan, merkatuak ezartzen dituen baldintzak baino hobeak direnetan, eskaini ohi da. Batzuetan guztiz doan ere eman ohi da, dohaintza-moduan egiten denean.

Garapenerako laguntza zer den eta zer ez den finkatzeko garaian, garrantzitsua da zehaztea finantziazio publikoa baldintza batzuetan eta besteetan noiz egiten den. Laguntza emakidazkoa den edo ez argitzeko irizpideek ezin dute izan gobernu emaile bakoitzaren iritzien araberrakoak. Hori dela eta, herrialde emaileek berek adostu dute garapenerako laguntza gisa hartzeko kredituek zein baldintza bete behar di-

tuzten. Gaur egun garapenerako laguntza ofizialaren (GLO-ren) definizioa, munduko herrialde emaile garrantzitsuenek onartzen dutena, Garapenerako Laguntza Batzordeak ematen duena da.

CADek emakidazkotzat jo ahal izateko baliabide-transferentzia batek bete behar dituen eskakizunak ezartzen ditu. *Emakida-maila* kreditu baten «biguntasun» gisa definitzen du, hau da, merkatuak eskaintzen dituen baldintzen eta emakidazko kredituak eskaintzen dituenen arteko alde gisa. Horrela bada, emakidazko kredituak mailegariari —mailegua eskatzen duenari— abantailak edo onurak eskaintzen dizkietenak dira, betiere merkatuko baldintzetan eskaintako maileguekin erkatuz gero.

Mailegu edo diru-transferentzia bat emakidazkotzat joko da berorren ehuneko 25 gutxienez dohaintza gisa edo doan emandakoa denean. Horrenbestez, emakida-maila berdinarekin edo gehiagorekin eskaintzen diren jatorri publikoko finantza-transferentzia guztiak garapenerako laguntza ofizialtzat (GLO) joko dira.

5. laukia. **Emakida-maila caden arabera**

Liberalitate- edo dohaintza-elementuak transferentzia batek merkatuko baldintzekin erkatuz gero duen emakida-maila neurtzen du. Oso sinplifikatuta adierazteko —izan ere prozedura korapilotsuagoa da—, eman dezakegun merkatuan indarrean dagoen interes-tasa %10ekoa dela. %10eko interes-tasarekin ematen den kreditu batek ez du liberalitate-elementurik izango eta, aitzitik, ehuneko ehunekoa izango da dirulaguntza baten edo itzultzerik gabeko (itzuli behar ez den) dohaintza baten kasuan. «Kreditu bigun» edo emakidazko deiturikoak bi muga horien artekoak dira.

Alabaina, interes-tasaz gain, badira maileguen baldintzetan, eta horrenbestez horien biguntasun- edo emakida-mailetan, eragiten duten beste faktore batzuk. Honakoak ditugu faktore horiek: *amortizazio-epea* (kredituaren iraupenaldia, printzipioz zenbat eta luzeagoa izan orduan eta onuragarriagoa dena, urtean itzuli beharreko karga txikiagoa baita), *gabezialdia* (lehenengo ordainketa egiteko ematen den epea), *erantsitako banku-komisioak eta mailegua bertako monetan itzultzeko aukera*.

Oro har kreditu batek %25ekoa baino gehiagoko liberaltasun-elementurik ez duela ulertuko dugu bere amortizazio-epea hamar urte baino gutxiagokoa bada, bere interes-tasa %5ekoa baino txikiagoa (bestela esan merkatuan estandar den interes-tasaren erdia baino txikiagoa) ez den bitartean behintzat.

b) **Finantziazio itzulgarria eta itzulgarria ez dena**

Beste ikuspegi batetik, garapenerako laguntza ofiziala bi motatakoa izan liteke: *itzulgarria* eta *ezitzulgarria*. Itzulgarria ez dena, izenak berak dioenez, emakidazkoa da definizioz, onuradunarentzat inolako lege-zorrik sortzen ez duen eskudiruko edo espezieetako transferentzia baita. Itzultzerik gabekoak dira, emakida gisakoak. Transakzio itzulgarriak, berriz, gobernuek edo erakunde publikoek, nazionalek nahiz nazioartekoek, emandako kredituak dira. Horiek, gisa berean, emakidazkoak izan daitezke, edo ez.

Garrantzizkoa da argi edukitzea garapenerako finantziazio ofizialaren eta garapenerako laguntza ofizialaren arteko lehen bereizketa hori. Batetik, biak finantza-harreman izaki antzekoak diren arren, gauzatzerakoan beren ezaugarriak oso desberdinak direlako eta, horiek direla eta, ondorioak ere oso desberdinak direlako herrialde hartzaileentzat. Garapenerako finantziazioa da izenik orokorrena, edozein finantziazio-modu barne hartzen duena. Garapenerako laguntza, aldiz, emakida gisa egiten den berriazkoa dugu. Biek herrialde hartzaileen garapena lortzea helburu duten arren, modalitate batek eta besteak herrialde horiei dakarkieten kostua oso desberdina da. Bigarrenik, gobernu eta nazioarteko erakunde gehienek bi finantziazio-moduak, emakidazkoa eta emakidazkoa ez dena, egiten dituztelako. Horiek bereizi egin beharko lirarteke garapenerako lankidetzari begira duten benetako irismena ezagutu ahal izateko.

c) **Bi aldeko eta alde askotariko lankidetzak**

Azkenik, gobernuek fondo publikoak zuzenean kanalizatzen dituzakete hartzaileetara (herrialde hartzaileetako gobernuetara nahiz bestelako erakundeetara). Kasu horretan lankidetzak hori *bi aldekotzat* joko da. Bestela, fondoak alde askotariko erakundeetara bideratzen dira. Gisa horretan baliabide horien administrazioa gobernuen erabakieremutik kanpora aterako da eta nazioarteko erakunde publikoen esku geldituko. Jarduteko bigarren modu hori da *alde askotariko* lankidetzak gisa ezagutzen duguna. Alde askotariko ia lankidetzak guztia Nazio Batuen Sistemako eta Europako Batasuneko erakunde eta agentzien bidez kanalizatzen da.

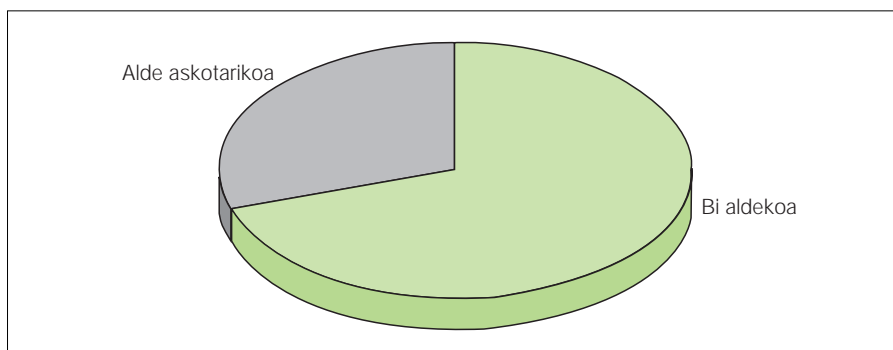
6. laukia. Zer dira alde askotariko erakundeak?

CADen glosategiaren arabera, alde askotariko agentziazat joko dira beren jarduerak guztiz edo neurri esanguratsuan herrialde hartzaileen garapeneraren edo laguntzaren alde zuzentzen dituzten herrialdeetako gobernuek osatutako erakundeak. Horietan honakoak hartzen dira barne: garapenerako alde askotariko bankuak (Mundu Bankua, Garapenerako Amerika barruko Bankua eta eskualdeko beste banku batzuk), Nazio Batuen Sistemako agentziak eta eskualdeetako taldeak, Europako Batasuna eta agentzia arabiarrek esate baterako.

CADeko kide den herrialde baten ekarpena alde askotarikoa dela esango dugu ekarpen horrek beste herrialde batzuetakoe-kin egiten duenean bat eta berorren ordainketa nazioarteko agentziaren irizpidearen arabera egiten denean.

Alde askotariko programak, hasiera batean behintzat, bi aldekoak baino egokiagoak izan ohi dira garapeneraren inguruko arazoetako asko konpontzeko, batez ere horiek herrialde baten mugen barruan konpondu ezin direnean eta arazoaren erroak estatuak gainditzen dituzten prozesuetan oinarritutakoak direnean. Dena dela, alde askotariko programak laguntzaren helmuga diren herrialdeetako gobernuen kontrol-galera dakartenez, ulertzekoak dira gobernu emaileek horiei eskaintzen dizkieten kuotak handitzeko planteatzen dituzten errezeloak. Horrek argitzen du, hain zuzen ere, bi aldetako lankidetzak izatea hainbat hamarkadatan zehar, oro har, finantziario publikoaren guztizkoaren %80 inguru eta alde askotariko lankidetzak, ordea, %20 inguru baino ez. Az-

9. grafikoa. Garapenerako laguntza ofiziala: egitura, 1995-96

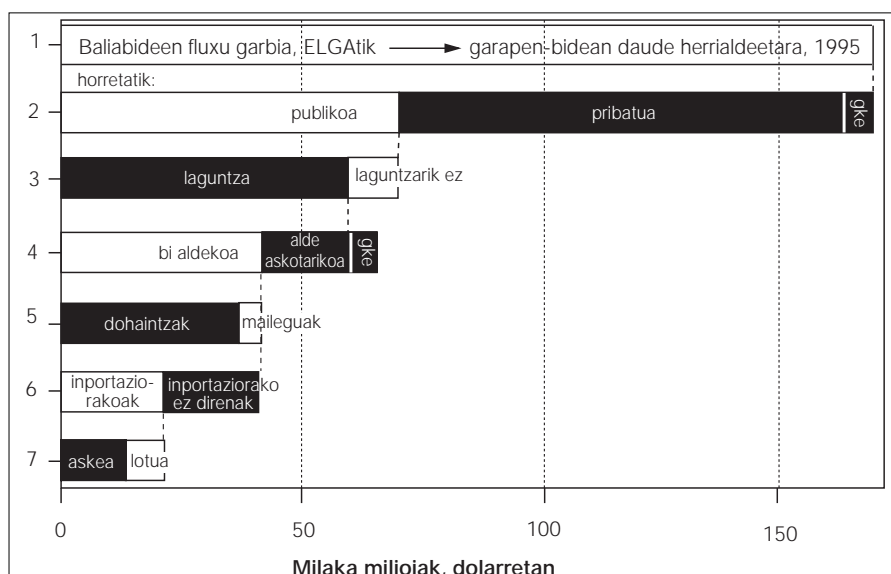

Iturria: CAD, 1997.

ken urteetan alde askotariko lankidetzaz goraka hasi da bi aldekoaren kaltetan, ondorengo koadroan ikus daitekeenez. Portzentajeak honakoak dira: %70 bi aldekoaren kasuan eta %30 alde askotarikoarenean.

Garapenerako finantziario pribatuaren eta ofizialaren oinarriko kontzeptuak deskribatu ostean, badugu jada baliabideek garapen-bidean dauden herrialdeetara iristeko dituzten bideen ikuspegi bat. Ondorengo eskemak finantziario-bide horien ikuspegi orokorra eskaintzen du eta, aldi berean, fluxuen osotasunean horietako bakoitzak duen pisuaren arabera aurkezten ditu.

10. grafikoa. **Garapenerako finantziarioaren ikuspegi orokorra**

Iturria: Sutcliffe, Bob: *100 imágenes de un mundo desigual*, Intermón 1999.

3.2. FLUXU OFIZIALEN BILAKAERA

Garapenerako finantziario ofiziala benetan Bigarren Mundu Gerraren ostean sortu zen, nahiz eta aurretik izan ziren hainbat adierazpen isolatu. Bretton Woodseko Konferentzian, 1944an egindakoan, instituzionalizatu zen lehen aldiz, nazioarteko banku bat —Mundu Bankua—, garapen-premietarako baliabideak eskaintzeaz arduratuko zen erakundea, sortu zenean.

Garapenerako nazioarteko banku baten ideia, nolabait ere, fluxu pribatuen portaerak eragindako desengainuaren erantzuna izan zen, izan ere, horiek hogeita hamarreko hamarkadan eta ondorengoetan merkatutik nola kentzen ziren ikusteko esperientzia izan ostean, nabarmena zen ez zutela betetzen garatutako herrialdeen eta garapen-bidean zeudenen arteko finantza-bitartekoari zegokion zeregina. Etorkizunean izan zezaketen funtzioaren inguruko nolabaiteko ez-kortasuna zegoen giroan eta, hori dela eta, beste motaren bateko bitartekaritza, alde askotariko baliabide publikoetan oinarritutakoa, sustatzea ezinbestekoa zela pentsatu zen.

Alabaina, Berreraikuntza eta Garapenerako Nazioarteko Bankua (BIRD, ondoren Mundu Banku gisa ezagunagoa izan zena) sortzeak ez zuen automatikoki berekin ekarri garapenerako fondo horitzaile gisako tresna bezala jardutea. Berrogeita hamarreko hamarkadatik aurrera bakarrik hitz egin genezake alde askotariko finantziario publikoaz. Nolanahi ere den, finantziario-erakunde gisa izan zuen presentzia oso mugatua izan zen.

Aitzitik, berrogeita hamarreko hamarkadaren erdialdean, herrialde garatuek oso zeregin garrantzitsua hartu zuten beren gain garapen-bidean zeuden herrialdeen fondo-hornitzaile gisa, baina betiere bi aldeko oinarri batetik. Garapena finantzatzeko ekimena zuzenean beren gain hartzeko gobernuek hartutako erabakian eragin erabakitzailea izan zuen bi blokeen, sobietarraren eta mendebaldekoaren, arteko tentsioa gero eta handiagoa izateak eta norgehiagoka hori deskolonizazio-prozesuaren ondorioz independizatu berri ziren herrialdeen eskualde geografikoetara hedatzeak. Hirugarren Munduko deitutako herrialde horietan sortzen ari ziren politika- eta gizarte-korronte berriak munduko orekaren mehatxu gisa hautematen ziren, izan ere, mendebaldeko ikuspegitik uste zuten boterera iritsiz gero posizio sobietarraren laguntza izango zirela.

Mendebaldeko herrialdeek, eta bereziki Estatu Batuek, garapenerako laguntza ofiziala, bi aldetik bideratutakoa, eragin sobietarra neutralizatzeko eta herrialde horietako gobernuekin itunak lortzeko tresna gisa sustatu zuten. Europako herrialdeek harremanak batez ere beren kolonia izandakoekin izan zituzten. Frantzia eta Erresuma Batua izan ziren arlo honetan jarduera gehien izan zuten herrialdeak. Baina, ez ditugu ahaztu behar iparraldeko herrialdeak, Belgika, Herbehereak eta herrialde eskandinaviarrak adibidez.

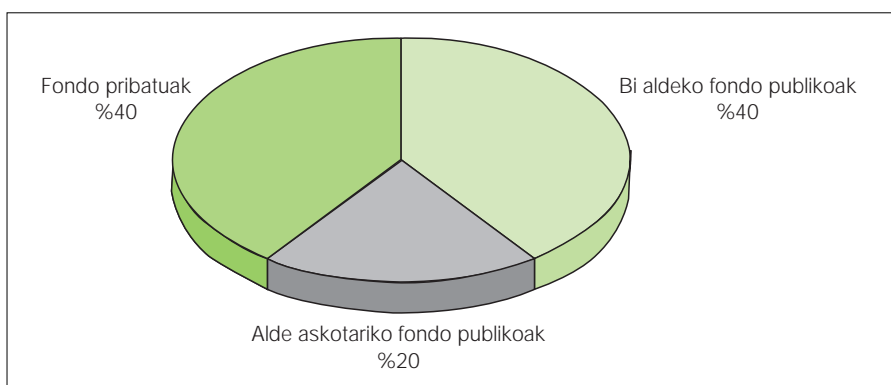
Horren guztiaren ondorioz fluxu ofizialak kudeatzeaz arduratuko ziren erakunde berriak sortu ziren. Herrialdeetan

erakunde espezializatuak sortu ziren eta, alde askotariko ikuspegitik, eskualdeetako bankuak sortu ziren.

Laburbilduz, hirurogeiko hamarkadaren ezaugarri nagusia garapenerako finantziario iturri publikoen, bi aldekoen nahiz alde askotarikoen (lehenengoek indar handiagoa izan zuten), protagonismoa izan zen. Hirurogeiko hamarkadaren hasieran garapen-bidean zauden herrialdeetarako kanpoko finantziarioaren hirutik bi baino gehiago iturri ofizialetatik zetorren. Horretan bi aldeko finantziarioa zen garrantzitsua.

Honakoa zen azaletik garapenerako finantziarioaren egitura hirurogeiko hamarkadan:

11. grafikoa. **Garapenerako finantziarioaren egitura, 1960-1970**

Iturria: CAD, 1997.

3.3. BI ALDEKO LANKIDETZA

Bi aldeko lankidetzak da zuzenean gobernuek erabiltzen dutena eta, nahiz eta herrialde guztiek beren helburu nagusia herrialde hartzaileen garapenean laguntzea dela izan, egia esan, gisa honetako lankidetzak (batez ere gobernu hartzaileekin ezartzen denak) oro har dimentsio politikoa izan ohi du, garapenerako lankidetzaren berezko izaera baino harantzago doana eta, batzuetan, berorren aurkakoa ere badena. Gure helburua ez da baieztapen horrekin bi aldeko lankidetzak deslegitimatzea, bere funtzionamendua ulertzeko beharrezkoa den alderdi bat barne hartzea baizik.

Lankidetzak-programak izateko herrialde emaitzen oinarri gisa baliagarri izan diren (eta neurri batean oraindik ere irau-

ten duten) motibazioek egitura korapilotsua osatzen dute. Izan ere, horretan nazioarteko segurtasunaren inguruko arrazoiak, gerra hotzean pisu erabakitzailea izan zutenek, zein merkataritza-interesek hartzen dute esku, baita iragan kolonialaren inguruko erantzukizun historikoaren sentimenduak eta nolabaiteko giza elkartasunaren sentimenduak ere.

Garapenerako lankidetzaren inplikazio politikoen analisia lankidetzaren horren analisiaren berezko zati da. Inplikazio horiek ez dute beti kritikagarri izan beharrik, baina, egia esan, askotan tentsioa sortu ohi da lankidetzaren interesen eta interes politikoen artean, batez ere lankidetzaren helburuek epe ertain eta luzerako estrategia eskatzen dutelako eta helburu politikoei epe laburreko eta helburu desberdineko konpromisoei erantzuten dietelako.

Hori horrela izanda ere, egiaz bi aldeko lankidetzaren baliabide-iturri garrantzitsua izan da eta da egun ere kapitalen merkatuetara sartu ezin duten edo kanpo-inbertitzaileak erakarri ezin dituzten diru-sarrerara gutxiako herrialdeetarako.

3.3.1. Bi aldeko laguntzaren dimentsio politikoa

Bi aldeko laguntzak gobernu emaileen politika-motibazioen eragina izatea ez du inork zalantzan jartzen. Alabaina, horrek ez du esan nahi bi aldeko lankidetzarako jardun oro kritikoki aztertu behar denik edo negatibotzat hartu behar denik. Adibidez, Frantziak itsasoz bestaldeko lurraldeei, Guyanari esate baterako, lehentasunezko tratua eskaintzen dienean (horiek pertsonako diru-sarrerara gutxiago dituzten edo premia handiagoak dituzten beste herrialde batzuek baino laguntza handiagoa jasotzen dute pertsonako), herrialde horrekin kultur eta politika-lotura bereziak dituelako izan ohi da. Halaber, Europako Batasuneko garapenerako laguntza kolonia zaharretan kontzentratzen da eta Japoniarena, berriz, Asiako herrialdeetara bideratzen da.

Dena dela, beste zenbaitetan, mesedezko tratua horiek garapena lortzea baino harantzago doazen helburuak ezkutatu ohi dituzte. Garapenerako lankidetzaren kanpopolitikaren tresna bihurtzen da eta, hori dela bide, kasu batzuetan laguntza ematea ez zaio zor hartzaile izan daitezkeen premia errealei. Aitzitik, estrategia politikoa eta militarren arabera, hots botere-logika bati jarraiki, ematen dira. Horrek azaltzen du Egipto eta Israel izatea, alde handiarekin, Estatu Batuetatik bi aldeko laguntza gehien jasotzen dutenak (ikus 7. laukia); edo Ipar Amerikak Erdialdeko Amerikari eskainitako lagun-

tzak drastikoki behera egitea sandinismoaren edo El Salvadorreko gerra zibilaren amaieraren ostean, nahiz eta herrialde horiek lehen adina premia, edo gehiago, izaten jarraitu.

7. laukia. **Estatu batuen bi aldeko laguntza**

1996an Estatu Batuen garapenerako laguntza ofizialaren fondoek, bi aldetatik bideratutakoek, diru-kopuru hauek izan zituzten (milioi dolarretan):

<i>Afrika</i>	1.020
<i>Asia eta Ekialde Hurbila</i>	2.580
<i>horien artean: Israel</i>	1.200
<i>Egipto</i>	815
<i>Latinoamerika</i>	508
<i>Ekialdeko Europa eta estatu independente berriak</i> . .	1.280

Ikus daitekeenez, Israelek Afrika kontinente guztiak baino laguntza gehiago jaso zuen eta bere laguntza Latinoamerikarena baino bi aldiz eta erdi handiagoa izan zen.

Oro har, gobernuei lepora diezaiekegu herrien premia-egoera ez jotzea lehentasunezko irizpidetzat, izan ere, bestela ezin azalduzkoa izango litzateke, garapen-bidean dauden herrialdeen multzoan, horien arteko aberatsenen ehuneko 40k herrialderik pobreenen ehuneko 40en laguntzaren bikoitza baino gehiago jasotzea pertsonako; edo laguntza ofizialaren laurdena bakarrik izatea munduko pobreen hiru laurdenak kontzentratzen dituzten hamar herrialdeetara bideratutakoa. Gai hau zehatzago aztertuko dugu laurogeita hamarreko hamarkadan GLOk izandako bilakaeraz mintzatzerakoan.

3.3.2. **Garapenerako Laguntza Batzordea (CAD)**

Garapenerako Laguntza Batzordea (CAD), 1961ean sortutakoa, da ELGEren organo nagusia, ekonomiari dagokionean munduko indartsuenak diren herrialdeak biltzen dituen, garapen-bidean dauden herrialdeekiko lankidetzaren inguruko gaiak lantzeko. CADen zeregina ekonomia- eta gizarte-garapen jasangarriari laguntzeko nazioarteko ahaleginak koordinatuak, integratuak, eraginkorrak eta egoki finantzatutakoak izatea sustatzea da. Pentsatzekoa da CADeko kideek zenbait helburu komun dituztela beren laguntza-programetan.

Horretarako CADeko organoak hainbat motatako maiztasunez biltzen dira, beren hierarkia-mailen arabera. Kide diren herrialdeetako ordezkariak nahiko maiz biltzen dira, gutxienez urtean 15 aldiz. Urtean behin egiten da gobernu bakoitzean lankidetzaren edo agentziez arduratzen diren ministroen bilera, gaur egungo arazoaren aurrean CADek egindako lana aztertzearen asmoz. Horiez gain beste mota batzuetako bilerak egiten dira adituekin, berariazko lan-taldeekin, sareekin eta abarrekin.

CADek une honetan dituen kideak honakoak dira: Alemania, Australia, Austria, Belgika, Kanada, Europako Erkidegoetako Batzordea, Danimarka, Espainia, Estatu Batuak, Finlandia, Frantzia, Irlanda, Italia, Japonia, Luxenburgo, Norvegia, Zeelanda Berria, Herbehereak, Portugal, Erresuma Batua, Suedia eta Suitza. Behatzaile iraunkor gisa, berriz, honakoek hartzen dute parte: Nazioarteko Moneta Fondoak, Mundu Bankuak eta Garapenerako Nazio Batuen Programak (PNUD).

CADen zeregina kontuan hartu behar da, ez baita mugatzen gobernuen informaziorako, dokumentaziorako eta aholkularitzarako zentro izatera. Aitzitik, berori osatzen duten herrialdeen garapenerako laguntza ofizialerako jarraibideak diseinatzen ditu. Horregatik esan dezakegu Mundu Bankuarekin eta PNUDeekin batera garapenerako lankidetzaren nazioarteko politika lantzeko gunea osatzen duela.

El papel de la cooperación para el desarrollo en los albores del siglo XXI (Shaping the 21 Century) izeneko agiria, 1997ko txostenean jasotakoa, da herrialde eta agentzia emaileek hurrengo mendeko garapenerako lankidetzaren helburuen inguruan lortutako adostasun berria, eta funtsezkoa da herrialde emaileek gauzatzen dituzten lankidetzapolitikak ezagutzeko erreferentzia gisa.

8. laukia. CADen Jarduera nagusiak

CADek lau jarduera-motaren bidez laguntzen die bertako kide diren herrialdeen laguntzarako politikari:

1. Politikaren norabide nagusiak, garapenerako lankidetzarako programak egiterakoan kideek nahitaez bete beharrekoak, planteatzen ditu. 1992. urtea baino lehenagoko norabideak «Manual de la Ayuda al Desarrollo: Principios del CAD para una ayuda eficaz (CAD, 1995)» izeneko agirian agertzen dira. Data horretatik aurrera «Directrices de Cooperación al Desarrollo» bilduman argitaratzen dira onartzen diren orientabide berriak.

Norabideen gaiek honako hauek hartzen dituzte barne:

a) «*Manual de la Ayuda al Desarrollo: Principios del CAD para una ayuda eficaz*» (1995), honakoak biltzen dituena:

- Laguntza garapen-bidean dauden herrialdeekin koordinatzeko printzipioak.
- Proiektuen aurretiko azterketarako printzipioak.
- Lankidetzaren teknikoaren orientabide berrietarako printzipioak.
- Programen bidez laguntzeko printzipioak.
- Garapen-proiektuen ingurugiro-eragina aztertzeko praktika egokiak.
- Emakumezkoek garapenean duten parte-hartzearen inguruko printzipioak-gida.
- Garapenerako laguntza ofizialerako salgaiak lortzeko prozedurak.
- Baldintzapeko laguntzari buruzko neurri berriak.
- Garapenerako laguntza ebaluatzeko printzipioak.

b) «*Series de Directrices para la Cooperación al Desarrollo*» izenekoan honako agiri hauek jasotzen dira:

- Garapen parte-hartzailea eta gobernu ona.
- Sektore pribatuaren garapenerako laguntza.
- Gatazka, bakea eta garapenerako lankidetzaren.
- Genero-berdintasuna eta emakumezkoek boterea lortzea.

2. Kide diren herrialdeetako garapenerako lankidetzarako programen aldizkako berrikuspen kritikoak egiten ditu. Hiru urtetik behin honakoak aztertzen ditu:

- Kide bakoitzaren CADen politiken norabideen aplikazioa.
- Programaren kudeaketa.
- Gainerako politiken eta garapenaren helburuen arteko koherentzia.
- Baliabideen kantitatearen eta esleipenaren joerak.
- CADek kide diren herrialdeei egiten dizkien azterketa horien emaitzen eta ondorioen laburpenena argitaratzen du.

3. Elkarriketarako, esperientziak trukatzeko eta kideen interesekoak diren politika- eta kudeaketa-arazoei buruzko nazioarteko adostasuna lortzeko foroak eskaintzen ditu.

4. Garapen-bidean eta trantsizioan dauden herrialdeetara bideratutako laguntzari eta bestelako baliabide-fluxuei buruzko estatistikak eta txostenak argitaratzen ditu. Datu estatistiko horiek garapenerako finantziazioa aztertzeko iturri ofizial gisa onartzen dira.

3.3.3. Estrategiak eta lankidetzaz-moduak

Herrialde emaileen lankidetzaren jardunak zedarritzen dituzten jarraibide komunak zien izan diren eta diren aurkitzea zeregin zaila da, nor bere estrategiak ezartzen baititu. Alabaina, denbora-tarte handiak hartzen baditugu abiapuntutzat eta erreferentzia nagusiak baino ez baditugu hartzen aintzat, herrialde gehienek lankidetzaz mugatzen duten zenbait joera identifika daitezke. Horretaz gain, denborak aurrea egin ahala herrialde emaileak beren lankidetzaz-politikak koordinatuz joan dira eta gaur egun esan liteke koordinatu orokor batzuk badirela, nahiz eta herrialde bakoitzak oraindik bere autonomiari eutsi.

Ilido horretatik, lankidetzaz-moduen bilakaeraz hitz egin dezakegu. Bilakaera hori lankidetzaz beti, modu batean zein bestean, lagun izan ohi dituen baldintzen edukiaren ibilbideari lotutakoa da batez ere. Garapenerako laguntza ia inoiz ez da eskaini baldintzarik gabe, hartzaileari emailearekin portaera jakin bat izateko betebeharririk ezarri gabe. Maileguen kasuan, dirua itzultzeko obligazioaz gain, askotariko baldintzak ezarri izan dira maileguen erabilerari dagokionean. Baita, batzuetan, maileguarekin inolako zerikusirik ez duten baldintzak ere.

a) *Lehenengo belaunaldietako estrategia*

Hirurogeita hamarreko hamarkadaren amaiera arte pentsatzen zuten lankidetzaren helburuak lortzeko egokiena baliabideak sektoreetako (osasun, hezkuntza, saneamendu, ekoizpen eta abarretako) premien eta onuradun nagusi gisa identifikatzen ziren helburu-taldeek (nekazarien, landa-sektoreetako amen eta abarren) arabera kanalizatzea zela. Lehenetasunak edo hartzaileak aldatu ahala, lankidetzaren baliabide-motak ere aldatu egiten ziren. Bestela esan, helburu gisa landa-komunitateak ezartzen baziren, lankidetzaz-lanak baliabide-mota jakin batzuk eskatzen zituen. Aurrerago helburua hezkuntza bazen, beste mota bateko baliabideak izango ziren beharrezkoak.

Laguntza eraginkor izan zedin lortzeko modurik onena helburu zehatzaren edo talde hartzailearen eta baliabideen arteko harremanak ziurtatzea zen. Eta, horretarako, ezagutzen zen tresnarik egokiena proiektua zen. Proiektuak lortu nahi diren helburu zehatzak, horretarako erabili behar diren bitartekoak, horrezaz arduratzen diren eragileak eta espero diren emaitzak ezartzen ditu. Proiektuaren metodologia izan zen nagusi lankidetzaren jardunean hamarkada askotan zehar.

b) *Baldintzen lehen belaunaldia*

Aldaketa arreta transferentzia horiek sortzen dituzten zuzeneko efektuei bakarrik eskaintzetik, beste helburu batzuk (herrialde hartzaileek ekonomiaerreforma jakin batzuk egitea inposatzea; baldintza hori laguntzaren emakidari gehitu zitzaion) bilatzera igaro zirenean gertatu zen. Aldaketa hori ez zen bat-batekoa izan, pixkanakakoa baizik. Ezarpen hori batez ere laurogeiko hamarkadan bizkortu zen egitura-egokitzea determinatzen zuten baldintzak inposatu zirenean. Jada laguntza ez zen izango hainbeste arazo zehatzak arintzera edo konpontzera bideratutakoa, herrialde hartzaileen ekonomia-politiken orientabide-aldaketa lortzera bideratutakoa baizik. Izan ere, emaitzen iritziz erreforma horiek ziren garapena berma zezaketen bakarrak.

Estrategia-aldaketak, jakina, izan zuen inplikaziorik lankidetzaren ereduetan. Hirurogeita hamarrekoko hamarkadaren amaieran eta, batez ere, laurogeikoan, garapen-bidean zeuden herrialdeetako asko oso ekonomia-krisi larrian zeuden. Hori kasu batzuetan katastrofikoetatik ere jo zitekeen. Horietako asko erreforma sakonak egitera bultzatu zituzten, nahiz eta horiek egoera horretan egotea beren barnepolitiken huts-egitearen eta nazioarteko ingurunearen aldaketa sakonaren ondorio izan. Egoera horretan erabat gainditu ziren herrialde emaitzek ortodoxia ekonomikotzat jotzen zena ezartzeko jarrera aktiboagoa izateko oraindik ere zituzten inhibizioak.

Egun laguntzaren baldintzak modu irekian planteatzen dira eta horiek baliagarriak izango dira krisiari aurre egiteko tresna izango da, beste hainbat tresnaren artean. Jokatzeko modu hori hartzeko garaian erabakitzaile izan zen Nazioarteko Moneta Fondoak berretutako lidergo-zeregina. Berandu-xeago Mundu Bankuak egin zuen bat horrekin. Alde askotariko bi erakunde horien jarduketa koordinatuak gure garairaino iritsi den lankidetzaren ulertzeko eta gauzatzeko modua zedarritu zuen eta herrialde hartzaile guztietan, baldintzak ezartzeko jarduna alde askotariko erakundeek ulertzen duten gisan beren egin dutenetan, eragin zuen.

Lankidetzaren baldintzen lehen belaunaldi hori dela eta, hartzaileek ekonomia-politiken erreforma sakonak eta zehatzak egiteko konpromisoa hartu behar izan zuten, laguntza jaso nahi bazuten behintzat. Esan genezake garapen-bidean dauden herrialde gehienetan beren ekonomia-politika nazioartearen kontrol eta administraziopean egin zela.

9. laukia. **Proiektutik programetara**

Lankidetzaren hasieran emaileen eta hartzaileen arteko harremanak gauzatzeko mekanismo nagusiak *proiektuak* izan ziren. Jarduteko modu horrek, berrogeita hamar eta hirurogeiko hamarkadetako lankidetzaren ezaugarri izan zenak, ekimen-esparru handia eskaintzen zien emaileei, izan ere, laguntza zein helburu zehatzetara bideratzen zen zehaztea ahalbidetzen dien. Begi-bistakoa denez, hartzaileen ekonomia-eremuan esku hartzea zekarren, laguntza proiektu zehatz eta definituak egitera baldintzatuta baitzegoen. Alabaina, injerentzia oso mugatua zen eta hasieran behintzat ez zuen herrialdearen politika orokorretan eta ekonomiamarkoan eragiten.

Hirurogeiko hamarkadaren amaieran eta hirurogeita hamarrekoaren hasieran ikuspegi-aldaketa gertatu zen. *Programa* eta sektore jakin batzuei laguntza eskaintzeko ikuspegia ireki zen. Teorian, programen bidezko laguntzak zeregin handiagoa ematen zien gobernu hartzaileei programak planifikatzeko eta abian jartzeko funtzioei zegokienean. Nolanahi ere, praktikan, gobernu horiek harrapatuta gelditu ziren neurri handi batean kanpotik ezarritako ikusmoldea eta baldintzak zituzten programak betetzeko zereginetan.

Gisa horretan gaur egun herrialde-programa deitzen dugunera-ko bidea egin zen. Horrek emaileak eta hartzaileak epe ertain eta luzera lankidetzan aritzeko estrategiak definitzea zuen helburu, horretarako laguntza bideratzeko sektoreak ezarritz. Hori dela eta, zenbait kasutan, emaileek eta hartzaileek gehiago hitz egin zuten elkarrekin eta hartzaileen parte-hartzea errealagoa izan zen.

Alabaina, hori ez zen berdin gertatu herrialde guztietan. Batzuk gai izan ziren aurrez aurre hitz egiteko nahiko txikiak ziren herrialde emaileekin. Herrialderik pobreenetako askok, ordea, ez zuten botererik beren baldintzak mendebaldeko ekonomia indartsuekin edo garapenerako alde askotariko agentziekin negoziatzeko. Praktikan, emaileen pisua eta eragina, bi aldekoen nahiz alde askotarikoenak, gailendu ziren.

Gainera, laguntza programa zabalagoen bidez gero eta gehiago kanalizatzeak herrialde hartzaileen barne-politiketako injerentzia-maila handiarazi zuen. Gisa horretan, sektoreetako politiketan esku hartzetik politika nazionaletan esku hartzera pasa ziren. Emaileek gero eta garrantzi handiagoa eman zioten hartzaileek laguntza eraginkorra izan zedin emaileek beharrezkotzat jotzen zituzten politika jakin batzuk gauzatzeari.

c) *Balditzen bigarren belaunaldia*

Laurogeiko hamarkadaren amaieran eta laurogeita hamarrekoaren hasieran esku-hartzea politikaren eremura zabaldu zen; eta gisa horretan baldintzen bigarren belaunaldia izendatu izan zena sortu zen. Baldintza horiek honako hiru hauek dira: demokrazia, giza eskubideak eta gobernu ona. Baldintza horiek, printzipioz behintzat, emaileek gehien baloratzen dituzten helburuak islatzen dituzte, nahiz eta horrek ez duen esan nahi horiek direnik beraiek ondoen betetzen dituztenak. Helburu berri horiek lotura estua dute lehenengo belaunaldikoekin, eta beharrezkotzat jotzen ziren proposatutako ekonomia-egituraren erreformek merkatuko ekonomia irekia ezartzea lortzeko.

Esku-hartze politiko hori defendatzeko argudiatu zen legitimitatearen zati bat garapen-bidean dauden herrialdeetako gobernu askoren ospe-galtzea eta legitimitate demokratikorik eza izan ziren. Egia da despota-gobernuak eta erregimen errepresibo eta autoritarioak, zoritxarrez, ohiko samarrak izan zirela eskualde batzuetan. Halaber, gogortzekoa da horien boterea neurri handi batean beren herrialdeetako ekonomiaren sektore modernoetan zuten kontrolaren ondorio zela eta, horregatik, bazkide onargarri eta beharrezko gisa onartu zituztela luzaroan. Orain gutxi arte erregimen horiek ekonomia-proiektuak eta -programak sustatzeko solaskide eta kide gisa onartu zituzten alde askotarikoko agentzia eta gobernu emaile batzuek.

10. laukia. **Baldintzak**

Baldintzak ez ditugu beti negatibotzat jo beharrik. Errorea benetan desinteresatua den eta edozein gizartek merezi duen giza elkarbizitzarako oinarritzotzat jotzen den helburu bat lortu nahi izateak hori lortzeko edozein mekanismo ezartzea justifikatzen duela pentsatzean datza.

Lehenik eta behin, ezarritako baldintzen eraginkortasun-eza askotan egiaztatu ahal izan delako, laguntzaren hartzaileak ezartzen diren helburuen definizioan parte hartu ez duenean eta baldintzak, kasurik onenean formalki beteko dituenak, ihes egiteko kargatzat jotzen dituenen. Bigarrenik, baldintzek kultur ikusmolde jakin bati dagozkion eta agian beste gizarte batzuetan egokienak izango ez diren baloreak eta emaitzak esportatzeko arriskua dutelako.

Gainera, kontuan hartzen badugu berriak sortzen direnean baldintza-motak ez direla desagertzen, baizik eta metatzen, nahiz eta batzuen eta besteen enfasia desberdina izan, ulertu ahal izango dugu baldintzen inguruko auzi hau zergatik bihurtzen den lankidetzaren, batez ere bi aldekoaren, azterketaren funtsezko gai. Hori gutxi balitz, lortu beharreko helburuen ugaritze hori garapenerako laguntza ofiziala geldialdian dagoen —kopuru errealean arabera gutxitu egin dela ere esan genezake— unean gertatu da.

Mendebaldeko herrialde emaileek demokraziaren eta giza eskubideen inguruko gaietara buruz dituzten politikak neurri batean koordinatuak izan dira, baina ez da izan horietan oinarritutako praktikarik, batez ere laguntzaren baldintzei dagokienean. Horrek esan nahi du ez dela irizpide argi eta gardenekin egin eta tratu desberdinak izan direla defendatu nahi ziren helburuekin zerikusirik ez duten gaiak direla eta. Mendebaldeko herrialdeek Txinarekin izandako politikaren kasua izan liteke adierazi berri dugunaren adibidea, izan ere, giza eskubideak errespetatzeko eskakizuna gainbehera etorri da gobernu txinatarrarekin harreman onak izateak dakartzan interes ekonomikoen ondorioz.

Emaien aitortpenek bat datozen elementu asko dituzten arren, baldintzen helburuak orokortasun-maila handiari jarraiki adierazten dira. Demokraziaz, gizarte-justiziaz, pobrezia gainditzeaz eta abarrez hitz egiten dugunean, gai horretan barne hartzen diren kontzeptu nagusiak oso zabalak izan ohi dira eta batzuetan oso modu desberdinean definitzen dira aktoreen arabera. Hori dela eta, horiek gauzatzera koan, helburuen eta kontzeptuen definizioak hutsune asko izan ohi ditu eta horren ondorioz, praktikan, ez da erraza izaten aitortpen horiek formulatutako emaitza eta helburu teorikoak lortzeko politika berri eraginkorragoak planteatzea ahalbidetuko duten konpromiso zehatz eta ebaluazio kritiko bihurtzea.

3.3.4. *Baldintzapeko laguntza*

Bi aldeko lankidetzari dagokionean gehien eztabaidatutako gaietako bat baldintzapeko laguntzarena izan da. Laguntza baldintzapekoa dela esan ohi da hartzaileak ezin dituenean jasotako fondoak askatasunez erabili, aitzitik, herrialde emailean ekoiztutako produktuak edo eskainitako zerbitzuak erosteko betebeharra duenean.

Baldintzen kasuan ontasunari edo aukerari buruzko eztabaida sortzen bazen (bestela esan, ez zen a priori kondenatzen nahiz eta jardunak kritikagarriak diren hamaika puntu izan), esan dezakegu kasu honetan aho batez kalifikatu ohi dela lankidetzajardun txartzat baldintzapeko laguntza. Zoritxarrez, jardun komuna izan da laguntza herrialde emaileko produktuak erostera baldintzatzea, laguntzaren «itzulkin» deitu izan dena, zuzenean nahiz zeharka bertatik errentagarritasuna lortzea berekin dakarrena, lortzeko asmoz.

Zentzu hertsian, ondasun-zerrenda jakin bat erosteko oso gogor baldintzatzen den laguntza laguntzat jotzeko hamaika zalantza sortzen dira, batez ere zerrendan barne hartutako ondasunak herrialde emailearen interesak herrialde hartzailearen premiak baino gehiago kontuan izanik hautatu badira. Azken kasu horretan, benetako lankidetzapolitika baino gehiago, esportazioak ordeztzeko ezkutuko modua edo soberakinak ateratzeko mekanismoa dela esan behar genuke.

Gisa horretako loturak ez dira ezartzen produktuekin bakarrik, zerbitzuetara ere hedatzen baitira. Adibidez, garraioa herrialde emaileko ontzien bidez egitea eskatzen denean, nahiz eta hori hirugarren herrialdeen bidez egitea baino garestiagoa izan.

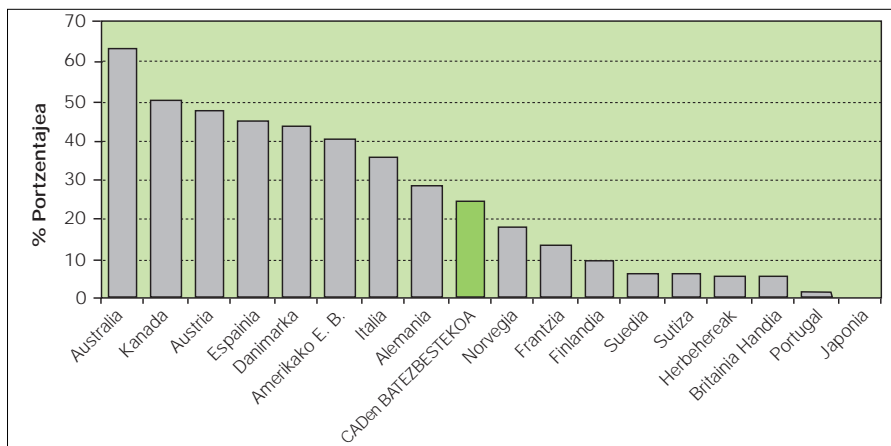
Baldintzapeko edo lotutako laguntzen hartzaile diren herrialdeetarako eragozpenak edo desabantailak, ordea, kostu erlatibo handiagoa ekartzea baino harantzago doaz, izan ere, gehiago ordaintzea baino ondorio negatibo handiagoak izan ditzakete. Adibidez, arrazoi klimatologikoengatik edo konplexutasunak bere funtzionamendua zailtzen duelako, herrialdearen baldintzetara egokitzen ez den teknologia zehatz bat ezartzeak laguntza hori —epe ertainera— gauzatzina izatea edo zuzeneko kalteak sortzea izan ditzake ondorio.

Nabarmentzekoa da jardun hori gutxitu egin dela denboran zehar. Hirurogeita hamarreko hamarkadan oso ugaria izan zen, izan ere, Estatu Batuen bi aldeko laguntzaren ehuneko 80 inguru baldintza horietan ematen zela balioetsi da. Hasiera batetik, CADEk hainbatetan proposatu zituen herrialde emaileek baldintzapeko laguntzaren portzentajeak guztien ahaleginarekin murrizteko konpromisoa hartzeko hitzarmenak. Ildo horretako aurrerapausoak erlatiboak eta geldoak izan dira. Batetik, alde askotariko programetatik jardun hori desagertzea lortu zen, baina bi aldeko programetan hori erabiltzen jarraitzen dute.

Oro har, nazioarteko merkatuetan lehiakortasun handiena duten herrialde emaileak dira baldintzapeko laguntzari dagokionean kritikoan agertzen direnak, bidegabeko lehia gisa hautematen baitute. Japonia izan da laguntza hori ezabatzeke proposatzean aitzindari nagusia.

Laurogeita hamarreko hamarkadaren hasieran baldintzapeko laguntza herrialde emaileen bi aldeko laguntzen %26 inguru zen. Dena dela, desberdintasunak handiak dira herrialdeen artean: Suedian, adibidez, ez zen %4.4 baino eta Italian (%74) eta Austrian (%66), berriz, oso altuak ziren baldintzapeko laguntzaren portzentajeak. 1991n herrialde emaileen gobernuek batez besteko diru-sarrera altuak dituzten herrialdeetara bideratutako baldintzapeko laguntza debekatu zuten. Baina diru-sarrera gutxiko herrialdeen kasuan erabiltzen jarraitu zuten, nahiz eta kasu horietan ere urratsak eman jardun hori guztiz desagertzea lortzeko bidean. Joera nabarmen da beherakorra. Horren adierazle dugu 1992-96 aldian baldintzapeko laguntza GLOren guztizkoaren %9.6 izatea eta 1996an portzentaje hori %4.6ra jaitea. Gaur egun oraindik ere baldintzapeko laguntza ezabatzearen inguruko gaia CADen eztabaidatzen da eta herrialde batzuen errezeloek eragotzi egiten dute hori ezabatzea edo nabarmen gutxitzea gutxien aurreratutako herrialdeen kasuan. Baldintzapeko bi aldeko laguntzaren egoera honako grafiko honetan ikus dezakegu:

12. grafikoa. **1995eko bi aldeko GLOrekiko baldintzapeko laguntzaren portzentajea**

Iturria: CAD, 1997.

3.4. LANKIDETZA ESPAINIARRA

3.4.1. Sorrera

Espainiako estatuan garapenerako lankidetzaren sistema instituzionalizatzea oso fenomeno berria da. Espainiako garapenerako finantziazio ofiziala 1976an, UCDko gobernuak FAD (Garapenerako Laguntza Fondoak) kredituak abian jaritzeko lege-dekretua onartu zuenean, hasi zela esan genezake. Horiek izan ziren luzaroan lankidetzaren zatirik handiena.

Data hori baino lehen, berrogeita hamarreko eta hirurogeiko hamarkadan Espainian izandako garapenerako lankidetzak kolonia ohiekiko (Filipinak, Ekuatore Ginea, Latinoamerikarekiko) harremanetara mugatzen zen. Batzuen ustez horiek gehiago zituzten ezaugarri folklorikoak benetako lankidetzak politika batenak baino gehiago. Harreman horiek ez ziren Europako beste metropoli batzuek zituztenen oso antzekoak eta finantza-laguntza horiek eskaintzen zutena baino askoz txikiagoa zen.

Laurogeiko hamarkadan garapenerako lankidetzak politika abian jartzeaz arduratuko ziren erakundeak eratzen hasi ziren. Urte horietan sartu zen Espainia aktiboki garapenerako lankidetzarekin zerikusia zuten nazioarteko erakundeetan eta Nazio Batuen agentzietan: Garapenerako Amerika Arteko (1976), Afrikako (1984) eta Asiako (1986) bankuetan, PNUDen, FAOn eta abarretan.

Ez dugu ahaztu behar garapenerako laguntzaren hartzaille posibletzat jotzen zutela 1981 arte Mundu Bankuak eta 1985 arte Garapenerako Laguntza Batzordeak. Orduko Europako Erkidegoan sartzeak, jakina, pixkanaka garapenerako lankidetzarako erkidego-erakundeetan parte hartzea ekarri zuen berekin. CADeko, ELGEko Garapenerako Laguntza Batzordeko, kide izatera iritsi zenean, 1991n, Espainiako estatua herrialde hartzaileen taldean sartu zen.

3.4.2. GLO kudeatzeko erakundeak

Espainiako lankidetzak kudeatzen duten erakundeek egun duten egitura beren osaketa bereziaren eta azken urteetan izandako bilakaeraren isla da. Egitura horrek bi osagai nagusi dituela esan genezake. Batetik, FAD kredituek, beti Ekonomia Ministerioak (lehen Merkataritza Ministerioa zenak) kudeatutakoek, hasieratik bertatik izan zuten garrantzi han-

diak azaltzen du ministerio horrek duen pisu handia. Pisu hori kritika ugariren arrazoi izan da eta da oraindik ere. Kanpo Arazoetarako Ministerioaren eta Ekonomia eta Ogasun Ministerioaren eskumenen arteko tentsioa da kudeaketaren egituraren ezaugarrietako bat.

Bestetik, garapenerako lankidetzarako jardueretan ministerio ugarik parte hartzeak konplexutasun handia sortu du eta ez da lortu hori beti behar adinako eraginkortasunez koordinatzea. Horretarako ministerioarteko bi batzorde sortu dira: bata, Garapenerako Laguntza Fondoaren Ministerioarteko Batzordea, FAD kredituak emateko; eta bestea, Nazioarteko Lankidetzarako Ministerioarteko Batzordea (CICI), 1986an sortutakoa, arloko eskumenak dituzten ministerioetako jarduerak koordinatzeko.

13. grafikoan bildu dugu garapenerako lankidetzarako programa nola administratzen den. Ministroen Kontseilua-ren atzean aipatutako bi batzorde horiek ditugu. Administrazioa, ikus daitekeenez, Ekonomia Ministerioaren eta Kanpo Arazoetarako Ministerioaren artean banatzen da funtsean.

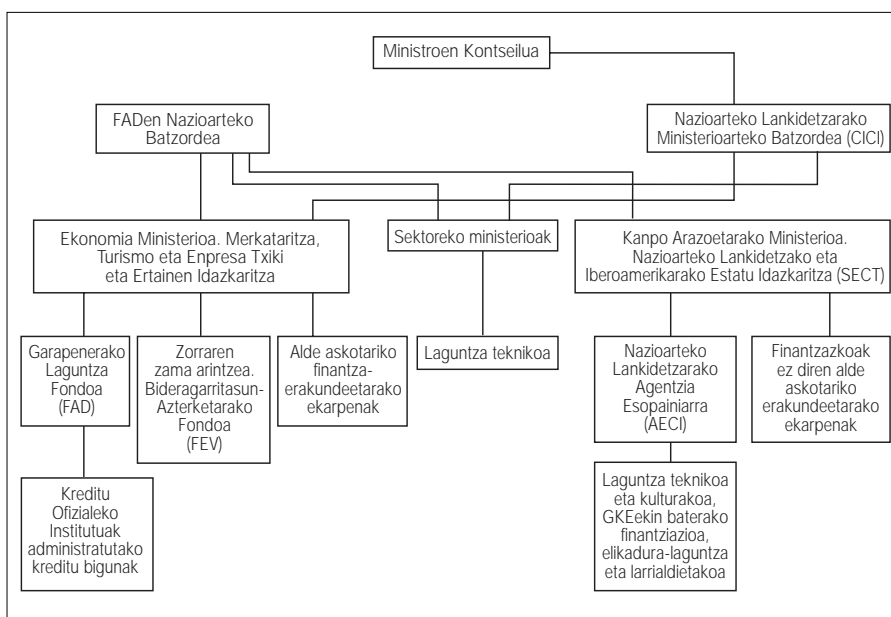
Ekonomia Ministerioaren barruan Merkataritzako Estatu Idazkaritza arduratzen da garapenerako laguntzaren zati bat arautzeaz. Hain zuzen ere, FAD kredituez, Esportaziorako Finantza Sustapenerako Azpizuzendaritza Nagusiaren menpekoak direnez; zorra arintzeko programez; eta nazioarteko finantzaerakundeetarako (adibidez garapenerako nazioarteko bankuetarako) ekarpenez. Garapenerako laguntzaren kudeaketan Merkataritzako Estatu Idazkaritzak esku hartzea asko eztabaidatu ohi da iritzi-sektore batzuetan, izan ere, uste dute pisu gehiegi duela laguntzaren helmuga erabakitzeke mailetan, bere merkataritza-izaera kontuan izanik.

Kanpo Arazoetarako Ministerioan, 1985ean sortu zenetik gaur arte SECIPI (Nazioarteko Lankidetzarako Estatu Idazkaritza) izan da garapenerako lankidetzaren inguruko politika-organo gorena eta berorren zuzendaritzaz, programazioaz, kontrolaz eta ebaluazioaz arduratu dena. 14. grafikoan deskribatu dugu garapenerako lankidetzaren programan eskumena duten bi ministerioetako kudeaketaren organigrama.

SECIPIren menpekota da AECI (Nazioarteko Lankidetzarako Agentzia Espainiarra), itzulgarria ez den bi aldeko laguntzaren politika gauzatzeko erakunde gisa 1988an sortutakoa. Hori da garapen-programak eta -proiektuak kudeatzen

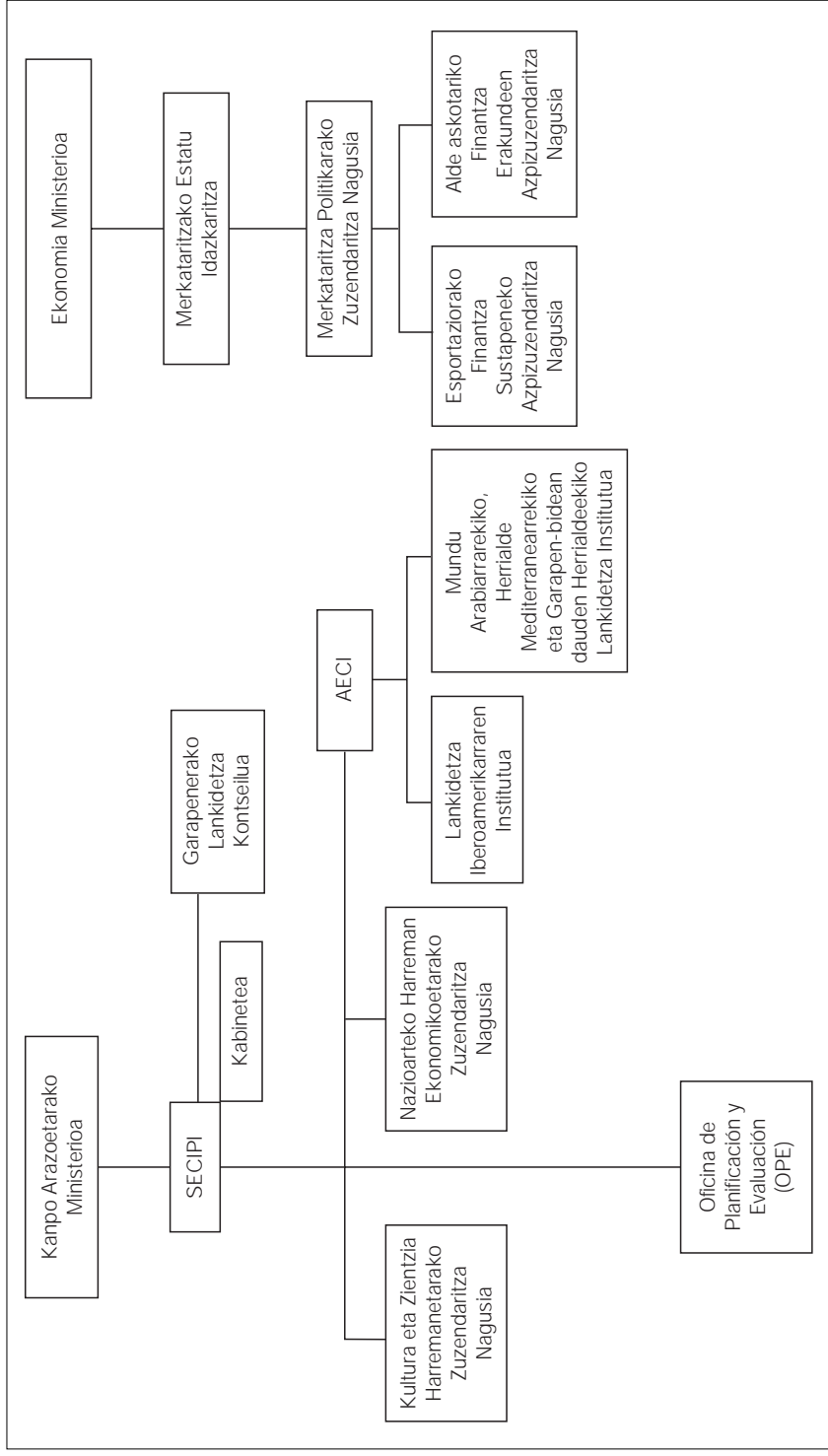
eta diseinatzen dituen, eta lankidetzarako bulego teknikoen (OTC) sare zabala du, itzulgarria ez den bi aldeko laguntza espainiarraren lehentasunezko helmuga diren 20 herrialdetan banatuta. AEClren barruan beren eskumen-eremuak geografikoki banatzen dituzten erakunde daude. Batetik, Lankidetzaz Iberoamerikarraren Institutua, Latinoamerikako herrialdeekiko lankidetzaz arduratzen dena eta, bestetik, Mundu Arabiarrarekiko, Herrialde Mediterranearekiko eta Garapen-bidean dauden Herrialdeekiko Lankidetzaz Institutua, izenak berak dioenez gainerako herrialdeez arduratzen dena.

13. grafikoa. **Garapenerako lankidetzarako programa espainiarraren administrazioa**

Gaiaren inguruko eskumena duten hainbeste erakunde izateak antolamendukomplexutasun handia sortzen du lankidetzaz ofizialari dagokionean. Horrek praktikan erakundeen arteko deskoordinazio handia izan ohi du ondorio, izan ere, horiek oraindik ez dute guztiei benetako lankidetzaz-politika baten koherentzia emango dien marko juridikorik.

14. grafikoa. Garapenerako lankidetzarako sistema

Gaur egun Espainiako garapenerako lankidetzarako laguntza (GLO) Nazioarteko Lankidetzarako Urteko Planaren (PACI), Gobernuako Ministroen Kontseiluak onartzen duenaren, arabera banatzen da. Plangintza eta Ebaluazio Bulegoak (OPE), SECIPiaren menpekoak, plan zuzentzailea, lau urterakoa izango dena eta Lankidetzaren Legearen aurreikusitakoa, prestatzea sustatu du, lankidetzari zentzu estrategiko eta koherentzia handiagoa emateko asmoz. Razionalizatzeko eta gardena izateko helburu horren barruan egindako proiektuen emaitzak hobeto ezagutzea eta horien erabileraren eta eraginarekin azterketa kualitatiboa egitea ahalbidetuko duten ebaluazio-sistemak ezartzeko ahaleginak egiten ari dira.

Lankidetzaren Legearen garapenak diseinuari eta kudeaketari dagokienean egun dauden gabeziak estaltzeko eta lankidetzaren koherente, gardena eta eraginkorragoa eskaintzeko baliabide behar du. Hurrengo urteak izango dira lekuko bide horretatik aurrera jarraitzen duten ikusteko. Horretarako ezinbestekoa izango da lankidetzaren eragile guztien partehartze eraginkorra.

3.4.3. **GLO espainiarraren bilakaera: hazkundera geldialdira.**

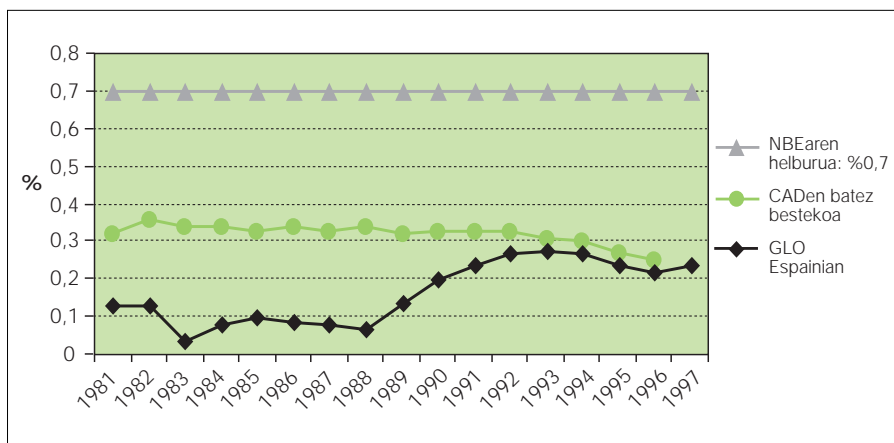
Hasiera batean, garapenerako lankidetzaren ofiziala hasi berria zenean, Espainiak baliabide-bolumen handi samarrarekin ekin zion bere ibilbideari 1981ean. Ondoren, 1983an, atzerakada gogorra izan zuen eta geldialdi luzea 1988. urtea bitartean. 1988-1992 aldian lankidetzari eskainitako baliabideak nabarmen handitu ziren eta aurreko aldikoak hiru-koiztu. ELGEko beste herrialde bakar batek ere ez zituen bere baliabideak hain bizkor areagotu. Aitzitik, aldi horretan zehar beren aurrekontuak blokeatu zituzten. Egiatan, gobernuak 1992rako %0.36ra iristea zuen helburu. Hori lortu ez zuenez, Parlamentuak beste kota bat planteatu zuen 1995erako, laguntza %0.35era iristea, alegia. Oraingoan ere desioak eta errealitatea ez ziren bat etorri, errealitatea zitala-goia izan baitzen.

Neurri handi batean laurogeita hamarreko hamarkadaren hasierako gorakada FAD kredituei emandako bultzada handiaren ondorio izan zen, 16. grafikoan ikus daitekeenez. Espainiak, emaitzen talde berrira iritsi berritan eta nazioarteko foroetan gero eta presentzia handiagoa lortzen ari zenean, enpresaren internazionalizazioan laguntzeko politika egin zuen eta FAD kredituak garatzen ari zen munduko merkatuetan sartzeko tresna bihurtu zituen. Bestalde, Europako Er-

kidegoan sartzeak lankidetzara bideratutako fondoak igoarazi zituen, erkidegoko eskakizunak bete behar baitzuten.

1992an lortu zen laguntza-bolumenik handiena eta data horretatik aurrera GLO espainiarra gaur arte iraun duen geldialdi erlatibo batean sartu zen. 15. grafikoan ikus daitezkeen bezala, 1993az geroztik GLO espainiarreko fondoaren joera urrundu egin da Barne Produktu Gordinaren %0,7ra iristeko helburua betetzera bideratutako hurbilpenetik. Nahiz eta datu absolutuen arabera GLOren guztizkoa 24 mila milioi handiagoa izan, egiaz, BPGd-aren portzentaje gisa adierazten duena kontuan hartzen badugu, jaitsi egin dela esan dezakegu: 1993an %0,28 zen eta 1997an %0,24. Joera hori bat dator herrialde emailde gehienek portaerarekin, beren garapenerako lankidetzarako ekarpenak murriztu edo gelditu egin baitituzte. 1998rako portzentaje hori %0,26ra igoko zela uste zen, baina ez dirudi joera aldatzea erraza denik; eta are gutxiago %0,7ko helburu idealerako bideari berriz ekitea.

15. grafikoa. **GLO espainiarraren bilakaera, BPGd-aren portzentajeari jarraiki**

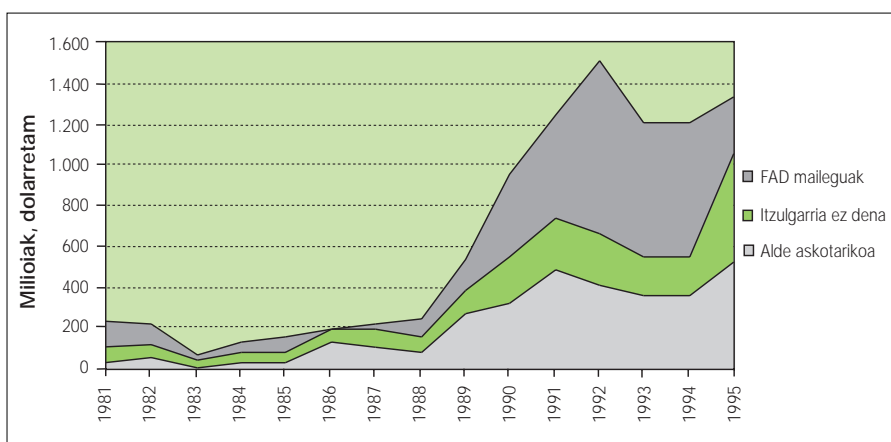
Iturria: CAD Review Series n.º 3 1994 y 1997 Informe anual.

3.4.4. GLO espainiarraren osaketa

Lankidetzaren espainiarraren esperientzia nahiko laburra denez eta, aldi berean, azken hamarkada honetan aldaketa handiak izan dituenek, ezin dugu esan oso definitutako ezaugarriak dituenik. Horrez gain, Lankidetzaren Legea argi-

taratzeak fase berri baterako bidea ireki du. Bertan programazioa handiagoa izango da eta lankidetzaren definizioa desberdina izango da. Hala eta guztiz ere, gaur egungo GLO espainiarrak baditu CADeko beste herrialdeetakoetatik bereizten duten hainbat ezaugarri. Bere datuak eta CADeko batez bestekoak erkatzen baditugu, desberdintasuna nabarmena izango da Espainiako kasuan itzulgarria ez den lankidetzak duen garrantziari dagokionean. Doan emandako fluxuen portzentajea handitu egin bada ere, oraindik ere herrialde emaleen batez bestekoa baino askoz txikiagoa da. Azken urteetan bolumen horrek izan du aldaketarik: 1992an GLO guztiaren %17 zen eta 1996an %45 izatera iritsi zen. Hobetu egin bada ere, oraindik ere CADeko batez bestekoetik urrun dago, hori GLOren guztizkoaren %60koa baita.

16. grafikoa. GLO espainiarraren bilakaera eta osaketa, 1981-95

Iturria: OCDE, PACI Seguimiento 1995.

Horrenbestez, lankidetzaren itzulgarriak protagonismo handia du GLO espainiarraren osotasunean. Hori FAD kredituek Espainiako lankidetzapolitikan izan duten garrantzia kontuan izanik azal daiteke. Alabaina, FAD kreditu horien protagonismoa murriztu egin da azken urteetan eta gero eta txikiagoa da GLOn duten parte-hartzea, ELGEko herrialdeen artean joera orokorra delako baldintzatutako laguntza murriztea.

Azkenik, aipatzekoa da alde askotariko lankidetzak portaera irregularra izan duela. 1986 eta 1991 artean, alde askotariko erakundeei egindako ekarpenek eta Europako Erki-

degoan sartzeak ekarri zituen konpromisoek gisa honetakoek gora nabarmen egitea izan zuten ondorio. Horrela, GLOren guztizkoaren %40 izatera iritsi ziren. Bien bitartean CADeko herrialdeen alde askotariko ekarpenaren batez bestekoa %30en ingurukoa zen. Gaur egun alde askotariko lankidetzak espainiarrak CADeko gainerako herrialdeen antzeko balioetara berdintzeko joera du, hainbat gorabehera izan badituen arren. Halaber, badirudi joera horri eusteko desioa badagoela. Bestalde, azpimarratzekoa da alde askotariko ekarpenen artean nazioarteko finantzaerakundeei eskaintzen zaien portzentaje finantza-eremukoak ez direnei ematen zaienaren bikoitza dela. Horrek adierazten du puntu honetan ez dela jokatzeko CADeko herrialdeen batez bestekoak bezala. CADeko herrialdeekin erkatuz gero duen beste desberdintasun bat alde askotariko laguntza espainiarraren zatirik handiena bide desberdinetatik Europako Bataunari egindako ekarpenetara (horiek guztizko laguntzaren bi heren eta hiru laurden artekoak izan dira) bideratu izana da.

Nolanahi ere den, jada adierazi dugunari jarraiki, analisi hauek balio erlatiboa dute lankidetzak-estrategia bat definitzen den bitartean. Haatik, baliagarri dira gaur egungo joeren adierazgarri eta hemendik aurrera izango duten bilakae-raren erreferentzia gisa. Hurrengo urteetan ziurrenik aldatetako gertatuko dira lankidetzaren egiturak. Horiek aztertuta izateko, 17. grafikoak oinarritutako osagaiak eta, horrenbestez, lankidetzak espainiarraren etorkizunean izango diren joerak hautemateko erreferentziaguneak zein diren adierazten duen eskema eskaintzen du.

11. laukia. **FAD Kredituak**

Zer dira?

Garapenerako Laguntza Fondoak (FAD) garapen-bidean dauden herrialdeei merkatuak eskaintzen dituenak baino hobekiak diren baldintzetan (hori dela eta emakidazkotzat jotzen dira) eskaintzen zaizkien kredituak dira. Alabaina, fondo horiek guztiz edo neurri batean egongo dira enpresa espainiarrek ekoiztutako ondasunak edo zerbitzuak eskuratzera baldintzatuta.

Horien garrantzia

FAD kredituek osatzen dute GLO espainiarraren zenbatekoaren zatirik handiena, nahiz eta berorren bolumena pixkanaka murriztu egin den 1993az geroztik (urte horretan GLO guztia- ren erdia baino gehiago izatera iritsi zen).

Sorrera

FAD kredituak (Garapenerako Laguntza Fondoak) 1976ko abuztuan sortu ziren, Espainiako estatuak beste estatu batzuei edo atzerriko erakunde publikoei kredituak eta bestelako laguntza ematera bideratuta. FAD kredituak guztiz itzuli behar diren kredituak dira eta horien emakida onuradunak ondasun eta zerbitzu espainiarrak eskuratzeari lotuta dago. Ministerioarteko batzorde batek (CIFADek) erabakitzen eta ebaluatzen du FAD kredituen emakida, betiere Ministroen Kontseiluaren oniritziarekin. Gobernuaren babes horrekin baldintza arruntetan sartzeko zailak diren merkatuen irekitzea bermatzen da.

Lehenengo urteetan, FAD kredituekin egindako eragiketek lotura izan ohi zuten enpresa publiko espainiarrekin eta hartzailearentzat oso gogorak ziren finantza-baldintzetan egindako material militarren esportazioarekin. Horien zenbatekoa izugarri handitu zen: 1982an 11.000 milioikoa izatetik 1991n 109.0000 milioikoa izatera pasa zen. Emakida gehienak honako bost enpresa hauek kontrolatu zituzten: ENASA, FOCOEX, Astilleros Españoles, Dragados y Construcciones eta CASAK.

Helmuga

FADak batez ere ekonomia-azpiegiturako eta produkzio sektoreetan eta laguntza militarrean inbertitu dira. Atal hori —iritzi publikoak eta CADEk berak gehien eztabaidatu dutena— FADaren guztizkoaren %17,5 ingurukoa izan da 1977 eta 1992 artean. 1983an %53 izatera iritsi zen eta 1981ean, berriz, %76ra. Badira, gainera, Espainiako estatutik FAD kredituak laguntza militarerako bakarrik lortu dituzten herrialdeak: Egipto, Jordania, Lesotho, Somalia edo Zimbabwe esate baterako. Afrikako beste herrialde batzuetan, Somalia, Angola, Mozambike eta Ugandan adibidez (horiek gerra zibil odoltsuak bizi izan dituzte), laguntza militarerako portzentaje hori emandako FADen guztizkoaren %50i zegokion.

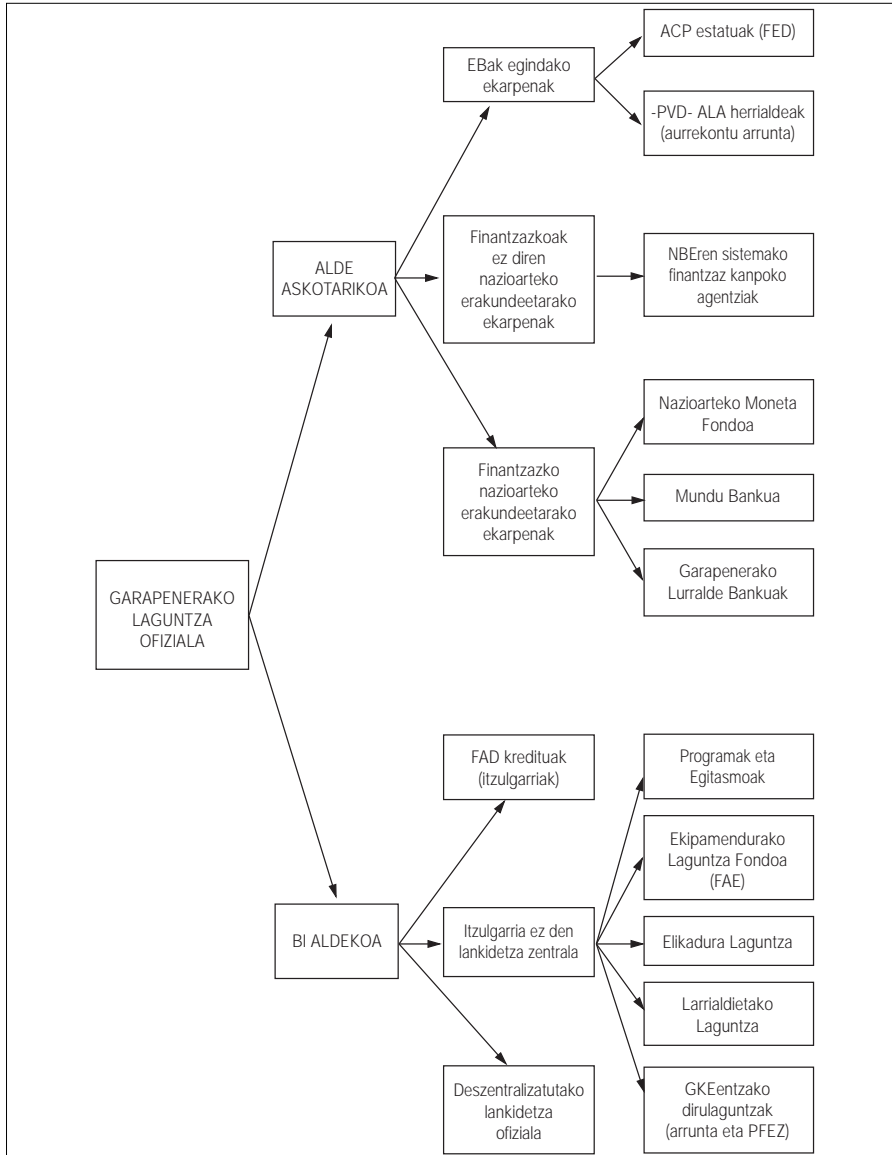
Bilakaera

Espainia 1992an ELGEko Garapenerako Laguntza Batzordean sartu zenean, batzorde horrek gogor kritikatu zuen Espainiako garapen-politika 1994an egindako txostenean. Bertan bereziki kritikatu zituen FAD kredituak, izan ere, horiek ez zituen onartzen CADEko araudiak baldintzapeko kredituei zegokienean. CAD horiek kontrolatzen hastearen ondorioz, horien guztizko zenbatekoa txikitu egin zen eta laguntza gehiago bideratu zen gizarte-dukietara. CADEk egindako azkeneko txostenean, 1998koan, onartzen du kredituen baldintzak liberalizatu egin direla baina oraindik ere merkataritza-izaera dutela.

Gaur egun gobernu kanpoko hainbat erakunde kanpaina bat egiten ari dira ekipamendu militarra erosteko kreditu hauek murriztea lortzeko, baita armamentu-esportazioa parlamentuak kontrola dezan eta gardena izan dadin lortzeko ere.

Iturriak: Intermón eta Gómez Gil (1996).

17. grafikoa. **Espainiako garapenerako laguntza ofizialaren tresnen eskema**

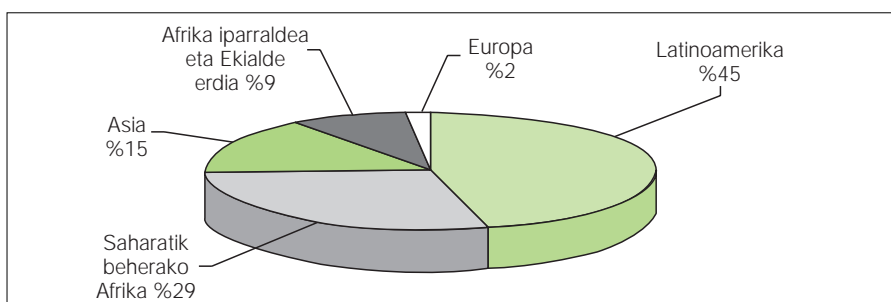

3.4.5. GLO espainiarraren orientabidea

Bi aldeko GLOren helmuga geografikoak ez dakar inolako ezustekorik. Pentsatzekoa zen bezala, Espainiako lankidetzaren ofiziala, Europako beste metropoli batzuetakoaren

antzera, historikoki berekin harreman kolonialak izan zituzten herrialdeetara bideratu zen, hots, Ekuatore Ginea eta Latinoamerikako herrialdeetara. Beranduago, Europako Erkidegoan sartzearen ondorioz, laguntza dibertsifikatu egin behar izan zen. Alabaina, gorabeherak izan arren, Latinoamerika du oraindik ere lehentasunezko helmuga. Horien atzetik ditugu Saharatik beherako Afrika eta Asia. 18. grafikoak 1996ko eskualdeen arabera banaketa biltzen du. Horrek, oro har, gaur egungo banaketaren egitura adierazten du, betiere helmugaren arabera. Izan ere, azken hamarkadako datuak hartzen baditugu antzeko portzentajeak izango ditugu.

18. grafikoa. **Espainiako bi aldeko GLOren eskualde hartzaile nagusiak, 1996**

Iturria: OCDE, 1998.

Lankidetzazko helmuga diren herrialdeen arabera aztertuz gero, honakoa ikus dezakegu: a) eskualde bakoitzaren barruan nabarmen pribilegiatuak diren herrialdeak daude; b) horien ordenan aldaketa gertatu da; c) laguntza asko sakabanatzen da laurogeita hamar herrialde baino gehiagoren artean (horietako gehienetan laguntza ia testigantzakoa bakarrik dela esan dezakegu). Laguntza herrialde gutxi batzuetan kontzentratzen da, izan ere, bi aldeko laguntzaren erdia baino gehiago hamar herrialdeetara bideratu zen 1995-96 urteetan. Zerrendaren buruan dauden herrialde batzuk egoeraren arabera arrazoiengatik daude bertan. Hori izan zen, adibidez, Kongoren kasua 1995ean. Hori izan zen kopururik handiena jaso zuena kanpo-zorra barkatzeko programa baten onuradun izan zelako. Alabaina, programa horrek jarraitasunik izan ez zuenez, ondoren desagertu egin zen hartzaile nagusien zerrendatik.

Herrialde latinoamerikarrak laguntza espainiarraren lehentasunetatik aldentzen ari dira. Laurogeita hamarreko ha-

markadaren hasieratik Txina eta Indonesia bihurtu dira bi aldeko laguntzaren herrialde gustukoak. Horren argigarri dugu inbertsio-aukera handiak dituzten merkatu berri izatea. Bertan FAD mailegu ugari eskaini dira.

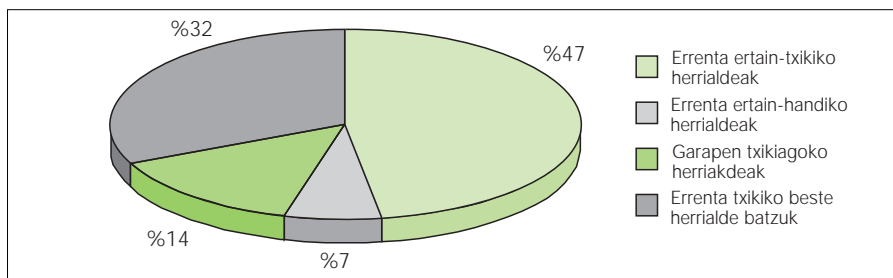
19. grafikoa. **Espainiako bi aldeko GLOren ordainketa garbien onuradun nagusiak, 1995-1996**

Herrialde onuradunak	Bi aldeko laguntzaren %	Metatutako %
Kongoko Herri Errepublikak*	7.6	7.6
Txina	6.7	14.4
Ekuador	6.4	20.7
Indonesia	6.3	27.0
Argentina	5.2	32.2
Nikaragua	4.8	37.0
Kolonbia	3.9	41.0
Bolivia	3.8	44.8
Angola	3.5	48.4
Palestinar administraziopeko lurraldeak	3.3	51.6

* Aipatzekoa da Kongoko Herri Errepublikaren lehen lekua urte horretan kanpo-zorra barkatzearen ondorio dela; oro har ez da izaten lehentasunezko herrialde.

Iturria: ELGE (1998).

20. grafikoa. **Espainiako bi aldeko GLOren banaketa, herrialde hartzaileen errentaren arabera, 1996**

Iturria: OCDE, 1998.

FAD kredituek duten garrantzia dela eta, begi-bistakoa da bi aldeko lankidetzaren herrialde hartzaileak hautatzerakoan

merkataritza-interesak direla nagusi, batez ere kontuan hartzen badugu hori nola banatzen den herrialde horien errenta-maileri jarraiki. Laguntza horren erdia baino gehiago, ia %54, batez bestekoaren inguruko errenta duten herrialdeetara bideratzen da. Aitzitik, gutxien garatutako herrialdeek %14 baino ez dute jasotzen. Herrialdeen errentaren arabera laguntzaren helmugaren egituraren alderdi hori da Espainiako lankidetzaren alderdi kritikoenetariko bat. Gutxien garatutako herrialdeetara bideratzen den laguntzaren kuota nabarmen da CADEko gainerako herrialdeena baino baxuagoa.

12. laukia. Espainiako lankidetzaren balorazio bat

«Zintzoa izan nahi duen garapenerako lankidetzak espainiarri buruzko edozein iritzik azken urteetan egindako ahalegin handia onartzetik abiatu behar du. Laurogeiko hamarkadaren hasieran Espainia oraindik kanpoko laguntza jasotzeko herrialde onuradun potentziala zen; gaur egun hamabigarren emalea da, mobilizatutako baliabideen arabera. Horrez gain alde askotariko erakunde nagusietan —finantza-arlokoetan nahiz horrelakoak ez direnetan— hartzen du parte, lankidetzarako erkidego politikan aktiboki laguntzen du eta ELGEko emaleen taldekoa —CADEkoa— da eta, hori dela eta, adostutako nazioarteko diziplina bati jarraitzen zaio. Laburbilduz, laurogeiko hamarkadatik gaur arte Espainiak ekintza-eremu publiko hau garatzeko beharrezkoak diren giza baliabideak eta baliabide materialak eta tresna eta erakundeak sortu behar izan ditu.

Garrantzi berezia izan du 1988 eta 1992 artean laguntza ofizialera bideratutako baliabideek izan zuten prozesuak, izan ere, hori dela bide, Espainia laguntza azkarren handitu zuen herrialdea izan zen, emaleen artean joera nagusia nabarmen atzerakorra zen garaian. Hainbesteko aldaketa egiteko hain denbora gutxi erabiltzeak zedarritu zituen oraindik ere garapenerako lankidetzak espainiarraren sistemak dituen ezaugarri eta urritasunetako asko. (...)

(...) Nahiz eta zifrei dagokienean iraganean aurrerapena handia izan, komenigarria litzateke ohartaraztea une honetan laguntzara bideratutako baliabideen izozketa-prozesu bat bizitzen ari garela (baita agian atzerantzkoa ere). Baliabide arrunten bolumena kontuan izanik, 1996ko laguntza —159.000 milioi peze— lau urte lehenago, 1992an, emandakoaren antzekoa da. Ahaleginaren arabera intentsitateari jarraiki adierazten bada, BPGd-arekiko koefizientea 1993an %0,28 izatetik 1996an %0,22 izatera jaitsi zen. Joera hori leheneratzea beharrezkoa da (...) eta bereziki ezinbestekoa da lortu nahi den lankidetzak espainiarraren nazioarteko homologazioak, nahitaez FAD kredituen murrizketa eskatzen duenak, laguntzarako eskura dauden guztizko baliabideen bolumenean eragin negatiboa izatea ekiditea».

Iturria: Alonso, J.A., Intermon-en «*La realidad de la ayuda 1997*», 41. or.

3.5. LANKIDETZA DESZENTRALIZATUA. EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOAK

3.5.1. Kontzeptua eta ezaugarriak

Lankidetza deszentralizatua garapenerako lankidetza ofizialak eratu zenetik izan zuen fokatze zentralistegiaren eta bertikalegiaren mugen aurreko erreakzio gisa sortu zen. Lankidetza deszentralizatua agertzea ez da kasualitatea; gizarte-etako errealitate berriei erantzuten die. Deszentralizazioa eta demokratizazioa herrialde gehienetan gauzatzen ari diren bi prozesu ditugu. Garapen-bidean dauden herrialde askotan agente deszentralizatu berriak, gizarte zibilaren ordezkari izango direnak, sortzeak, garapenerako proposamenak egiteko gai izango den eta horiek gauzatzeko ekintza-gaitasuna izango duen indar berri baten sorrera dakar. Agente horien artean ditugu sindikatuak, toki-erkidegoak, bizilagunen elkarteak eta abar.

Estatuaren krisia, ekonomien liberalizazioa eta deszentralizazio-prozesuak gizarte zibilari gero eta protagonismo gehiago ematen dioten eta, batetik, gizarte zibilaren eta estatuaren eta, bestetik, agente deszentralizatuen eta nazioarteko laguntzaren arteko elkarlanerako oinarri berrien bilaketa estimulatzen duten faktoreak dira.

Garrantzitsua da azpimarratzea lankidetza deszentralizatuak dituen bi ildoak: a) batetik, garapen-bidean dauden gizarte-etako tokiko eragileek esparru zabalagoa dute eta horiei protagonismo eta erantzukizun handiagoa eskaintzen zaie garapenaren inguruko zereginetan; b) bestetik, birplanteatu egin da lankidetza-agenteei herrialde emalleen gizarte-etan duten zeregina, izan ere, horiek beren buruei galdetu behar diete noraino eta nola aldatu behar duten beren portaera lehendabizi aipatu ditugun protagonismoa indartzeko eta sustatzeko erronkari hobeto erantzun ahal izateko.

Lankidetza deszentralizatuaren proposamenaren arabera, gobernuz kanpoko erakundeek, deszentralizatutako administrazio publikoek, profesionalen elkarteek, landa-eremu-koek edo hiritarrek, kooperatibek, enpresek, sindikatuek eta, oro har, gizarteko indar bizi guztiek hartu behar dute parte garapen-bidean dauden herrialde-etako gizarte- eta ekonomia-garapenean. Ildo horretatik, deia Iparreko nahiz Hego-ko gizarte-etako agenteei egiten diete.

Lankidetza deszentralizatuaren helburua ez da tresna berri soila izatea. Aitzitik, planteamendu desberdina, fokatze berria, lankidetza ulertzeko eta gauzatzeko tradiziozko mo-

duen osagarri izango dena, izan nahi du. Honako hauek dira fokatze berriaren hitz giltzarriak: pluralismo instituzionala, garapen partehartzailea eta deszentralizazioa. Lomeko IV. Konbentzioa izan zen lankidetzaren deszentralizatua terminoa, Estatuak izan behar duen zereginari, kaltetutako pertsonek eta taldeek hartu behar duten protagonismoari eta garapenean gizarte zibilak konpromiso aktiboagoa izateari dagokienean zegoen orientabide berria islatzen duena, sartu zuen. Baina egia esan hori abian jartzeak ez du izan espero zitekeen garapena.

13. laukia. **Lankidetzaren deszentralizatua Europako batasunean**

1989-90: Lankidetzaren deszentralizatuaren kontzeptua Lomeko IV. Hitzarmenaren 20. eta 22. artikuluen artean agertzen da eta berori aipatzen da herrialdeek garapenerako lankidetzarako lehentasunak ezartzeko egiten dituzten programa adierazgarri nazional gehienetan.

1991: Lankidetzaren deszentralizatua Itsasoz Haraindiko Herrialdeak eta Lurraldeak elkartzeari buruzko erabakiaren 7.-10. artikuluetan hartzen da barne (91/482/EEE, 1991ko uztailaren 25eko Kontseilukoa).

1992: Lankidetzaren deszentralizatua Kontseiluko Araudiaren (EEE) 3. artikuluan (443/92 zk., 1992ko otsailaren 25ekoa), laguntza finantzario eta teknikoari eta Latinoamerikan eta Asian garapen-bidean dauden herrialdeekiko ekonomia-lankidetzari buruzkoan (PVD-ALA), onartu zen.

1993: B7-5077 aurrekontu-lerroa sortu zen, garapen-bidean zeuden herrialde guztietara bideratutako lankidetzaren deszentralizaturako, modalitate hau sustatzeko asmoz.

1993tik aurrera: Lankidetzaren deszentralizatuko lehen programak hasi ziren FEDen markoan.

Lankidetzaren deszentralizatuak, Espainiako estatuan gaur egun ezagutzen den gisan, estatukoak ez diren lurralde-administrazioek, autonomia-erkidegoek eta tokientitateek zehatzago esateko, gauzatzen dutenari egiten dio erreferentzia. Garapenerako lankidetzaren mota hau lehen deskribatu dugun lankidetzaren deszentralizatuaren markoan kokatzen da, nahiz eta barne hartzen dituen modalitateetako bat bakarrik izan. Orain gutxi finkatutakoa den arren, nabarmen ari da gora egiten eta azken urteetan bolumen handia lortu du garapenerako laguntzaren guztizkoarekin erkatuz gero.

Espainiako estatuan laurogeiko hamarkadaren hasieran sortu zen, Espainiako lehen udalerrriak Latinoamerikako eta Saharako Errepublikak Demokratikoko beste batzuekin sendatzearen ondorioz. 1994. urtera arte horien garrantzi kuantitatiboa txikiagoa izan zen, baina data horretatik aurrera nabarmen egin du gora. Euskal Autonomia Erkidegoko eta Nafarroako gobernuak izan ziren beren lankidetzaprogramak abian jarri zituzten lehen administrazio autonomikoak. Horien atzetik egin zituzten Kataluniako Generalitateak, Madrilgo Komunitateak eta Andaluziako Juntak.

*Deszentralizatu*a izenondoa, gobernu zentralaren esku-
men batzuk tokiko gobernuetara lekualdatzea iradokitzen duena, nahasgarri izan ohi da. Izan ere, zuzenagoa litzateke lankidetzak *ez-zentralaz* hitz egitea, gobernu autonomiko edo udal-entitate bakoitzak subiranotasun osoz erabakitzen baititu bere aurrekontuak, gobernu zentralaren esku-hartzerik gabe.

Lankidetzak deszentralizatuak beste zehaztasun batzuk ere badituen arren, ezaugarri bereizlerik azpimarragarriena eta lankidetzak zentralarekin erkatuz gero duen abantailarik handiena herritarrengandik hurbil egotea da. Gainera, kanpopolitikari eta nazioarteko harremanei dagokienean gobernu zentralaren betebeharretatik urrunago daudenez, printzipioz behintzat, administrazio autonomikoek edo tokikoek aukera dute herrialderik pobreenen garapeneraren eta herrien arteko elkartasunaren helburua fideltasun handiagoarekin betetzeko.

Lankidetzak deszentralizatuak ezaugarri berezi eta bereizle bihurtu da GLO espainiarraren barruan. Gizartetik hurbil dagoenez eta programarik gehienak GKEen bidez kanalizatzen dituenaz, lankidetzak mota honek kalitatea eskaintzen dio laguntzari, giza garapen jasagarriaren bilaketari, biztanleria sentsibilizatzeari eta politika- eta merkataritza-intersekzio lotura txikiari dagokienean.

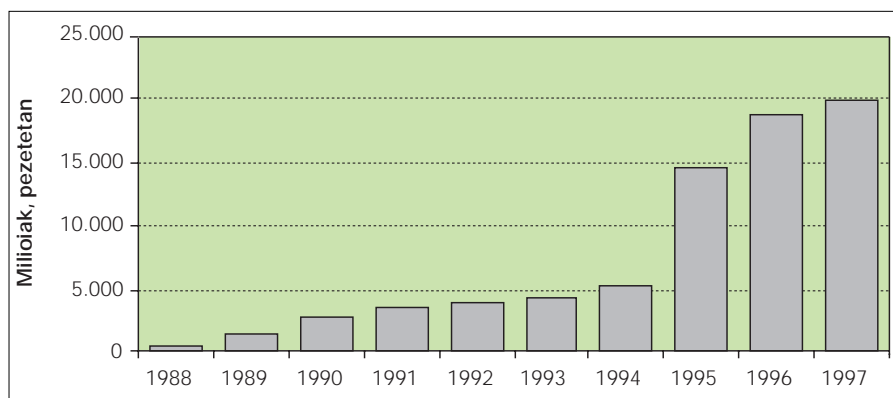
3.5.2. Lankidetzak deszentralizatuaren bilakaera

1993an estatuko 17 autonomia-erkidegoek jada bazituzten egonkortutako lankidetzaprogramak eta 1994tik aurrera horiek guztiek beren aurrekontuen zati bana garapenerako lankidetzara bideratzen dute. Ordutik, autonomia-erkidegoen eta toki-erakundearen lankidetzaren garrantzi kuantitatiboa handitu egin da, gobernuaren lankidetzaren behatutako joraren aurka (21. grafikoa).

1991n lankidetzarako 3.418 milioi pezeta ordaindu baziren, 1995ean 14.401 milioi ordaindu ziren eta 1997an, berri, 19.639 milioi izan ziren guztira, bestela esan Espainiako estatuko osoko GLOren %10,3.

Lankidetzaren deszentralizatuaren guztizko bolumenaren igoerarik esanguratsuen 1995ean gertatu zen, zenbatekoa ia hirukoiztu egin zenean, 1994ko neguan %0,7aren aldeko mobilizazioek eta Ruandako krisiak herritarrengan izandako eraginaren ondorioz. Izan ere, horiek direla eta autonomietako eta tokiko administrazio asko animatu ziren korrante horrekin bat egitera.

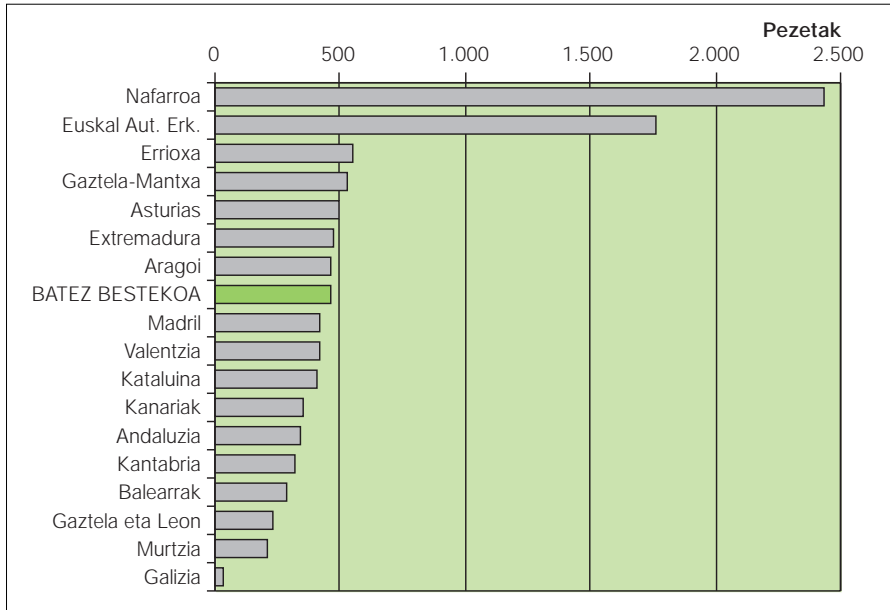
21. grafikoa. **Lankidetzaren deszentralizatuaren bilakaera Espainiako estatuan, 1988-1997**

Iturria: PACI 1997.

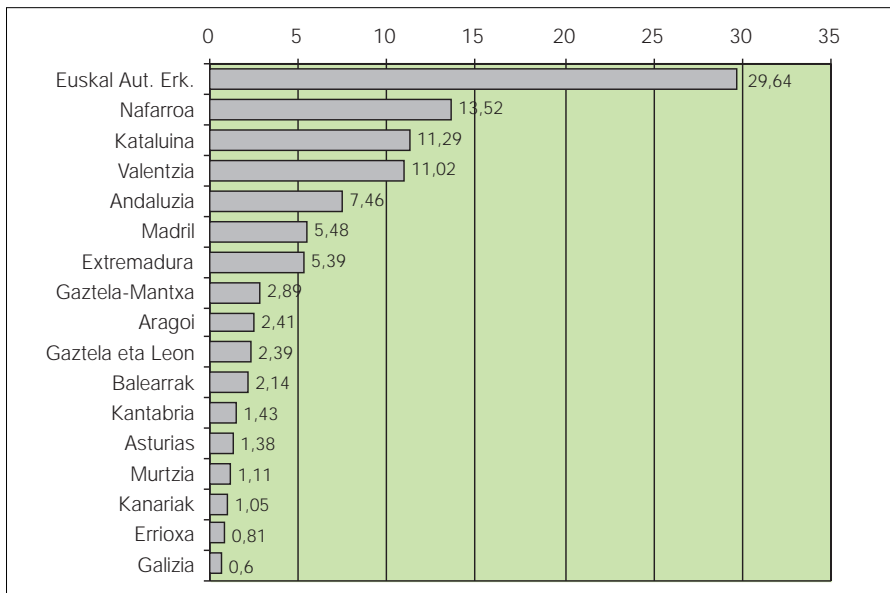
Konparaziorik egiteko asmorik gabe, zerga-autonomiako erregimenak asko aldatzen direnez erkidego batzuetatik besteetara, interesgarria da azpimarratzea zein den bakoi-tzak lankidetzari biztanleko eskaintzen dion zenbatekoa. 22. grafikoa 1996ko datuak erakusten ditu. Horietan nabarmenak dira Euskal Autonomia Erkidegoak eta Nafarroakoak egindako ahalegina, baita Extremadurak, Gaztela-Mantxak, Asturiasek eta Errioxak egindakoa ere. Ohartaraztekoa da, estatuaren BPGdaren %0,7 garapenerako laguntzara bideratzeko «konpromiso morala» badagoen arren, ez udalak ez autonomia-erkidegoak ez zaizkiola arau horri jarraitu behar, nahiz eta horietako askok helburu sinboliko hori egin duten beren eta gobernu zentral asko baino gehiago hurbildu bertara.

22. grafikoa. **Per capita GLOren banaketa autonomia-erkidegoen arabera**

Iturria: A partir de Intermón 1997.

23. grafikoa. **1997ko lankidetzaren deszentralizazioa: autonomia-erki-degoen araberrako portzentajeak**

Iturria: J.A. Alonso, «Borrador de diagnóstico del sistema vasco de cooperación».

Autonomia-erkidegoetako ekarpenen garrantziak ez digu ahaztarazi behar lankidetzaren deszentralizatuaren esparruan udalek eta diputazioek duten berariazko zeregina, izan ere, horiek lehenengoek bezalaxe ugaritu egin dituzte lankidetzari eskainitako beren partidak 1994az geroztik. 1996an lankidetzaren deszentralizatuaren guztizkoa 18.500 milioi pezetakoa izan zen. Horietatik 11.000 milioi baino gehixeago gobernu autonomikoetatik etorritakoak izan ziren eta 7.500 milioi inguru udal eta diputazioetatik etorritakoak.

Udalei dagokienean aipatzekoa da Gasteizko Udala buru izan dela, izan ere, bera izan zen aurrekontuen %0,7ko helburua betetzea lortu zuen lehena eta gaur egun hori gainditzera ere iritsi dena. Espainiako estatuaren barruan, horrekin batera Sevilla, Madril eta Zaragozako udalek lankidetzaren programa garrantzitsuak sustatzen dituzte. Ez litzateke bidezkoa izango udalerririk txikienen funtzio garrantzitsua ahaztea, nahiz eta beren aurrekontuen zenbatekoak txikiagoak izan, ahalegin handiagoak eskatzen baitituzte. Horrezaz gain, jardura handia egin ohi dute beren kideetara hurbiltzeko eta herritarren sentsibilizatzeko. 1995ean Benicasim (Castelló) edo Santa Lucía (Las Palmas) bezalako udalerririk txikiak biztanleko 1000 pezeta baino gehiagoko lankidetzaren programak zituzten. Hori Zaragoza edo Madril —Gasteiz kenduta biztanleko ekarpen handienetakoa egiten zuten hiri handietako batzuek— biztanleko eskaintzen zutenaren bikoitza zen ia.

14. laukia. Hegoaldeko udal-prozesuekiko sintonia

Bi udalerririk harremanetan hasten direnean, sintonia ziurtatuta dago; eta horrekin batera lankidetzaren hitzarmenak ezartzeko aukera udal-erakundearen zereginari buruzko ezagutza handiarekin. Udal-erakundeak ez ditu inoiz orain arte bezala bildu eta gauzatu gizarte-kezkak planetaren zati izugarri batean. Hori dela eta, herrialde batzuetan, gainera, beren historian lehen aldiz, udalerririk herritarren arazoak konpontzeko tresna erabilgarri bihurtzeko aukera zehatza sortu da.

Estatuaren deszentralizazioa gaur egun Latinoamerikako udal-politika guztiaren giltzarri da. Deszentralizazioaren sukarak, ia dogma ere bihurtu denak, udalerririk astintzen ditu eta udal-boteretik —horrek herri-mailen interesak adierazten dituen— egun posible diren aldaketak sartzeko alternatiba zehatzak eta errealak eskaintzen ditu...

Latinoamerikako udalerrri berriak, hamarkadetan zehar baliabiderik izan ez dutenak eta bazter utzita egon direnak, orain nazioarteko lankidetzaren solaskide berri gisa agertzen dira zentzu bikoitzean. Batetik, kanpoko laguntza eskatzen duten subjektu gisa, udal-administrazioa baita bere giza baliabideen gaitzeari dagokionean eguneratu behar duen, prozesuak modernizatu behar dituen eta funtzioak egokitu behar dituen lehena. Bestetik, tokiko garapen-agente gisa, besteak beste laguntza-programetan herriaren parte-hartzea artikulatzeko eta sustatzeko gai izango diren agente gisa.

Sortzen ari diren udalerriei laguntzea interes handieneko esparrua da eta, hori dela eta, garapenerako lankidetzak bere ahalgina eta esperientzia eskain diezazkioke eta eskaini behar dizkio. Eta hori bakuntasun txikienarekin, izan ere, udalerrriak kasu askotan jauntxokeria-bitarteko eta tokiko ustelkeriarako bide dira oraindik ere. Lankidetzaprogramekin ezartzen den beste edozein harremanetan bezala, kidearen hautaketa determinatzailea da.

Iturria: González Parada, J. R., eta Corral, J.C. (1998); La cooperación descentralizada en España (65-6 orr.). In: González Parada (1998); Cooperación descentralizada. ¿Un nuevo modelo de relaciones Norte-Sur?. Los Libros de la Catarata, Madrid.

Lankidetzaren deszentralizatuaren, batez ere udalerrietakoaren, gehiegizko atomizazioa eta sakabanatzea gertatzeko arriskua dela eta, hainbat erkidegotan sareak edo taldeak sortu dira udalen artean. Gisa horretan lankidetzafondo deitu izan direnak osatu dituzte. Horien zeregina oso garrantzitsua izan da udalerrietatik lankidetzaren kalitatea hobetzeko, ekintza koordinatuagoa eta kudeaketa eraginkorragoa ahalbidetu baititu. Osatu zen lehen fondoa, 1986koa, Fons Catalá de Cooperación al Desarrollo izenekoa da, elkartutako 160 bat udal dituen. Beranduago Euskal Fondoa (1988an), Fons Valenciá (1992an) eta Fons Menorquí (1993an) sortu ziren, eta beste hainbat tokitan ere ildo horretako ahaleginak egiten ari dira. Bestalde, Udalerrien eta Probintzien Federazio Espainiarrak (FEMP) beti erakutsi izan du lankidetzaren deszentralizatuarekiko interesa eta Nazioarteko Elkartasun Saila sortu zuen.

Lankidetzaren deszentralizatuaren aurrekontuak egikaritzeko ohiko modua gobernu kanpoko erakunde bidezkoa da, izan ere, fondoren %85 inguruko horien bidez kanalizatzen da. Azkeneko bi urteetan, administrazio batzuek, Eusko Jaurlaritzak edo Generalitat Valentziarrak esate baterako, beren deialdiak beste entitate batzuei —unibertsitate,

sindikatu edo enpresei— ere ireki dizkiete. Nolanahi ere den, aipatzekoa da lankidetzaren deszentralizatuaren zatirik handiena doakoa izan ohi dela, hartzaileei kargarik ez dakarkiena.

Beste administrazio batzuek ere ekin diete zuzeneko lankidetzarako programei, nahiz eta batzuetan programa zehatz baterako laguntza ekonomikora mugatu. Gisa horretan gobernu zentralaren eredia kopia dute eta ez dituzte bateratu irizpideak dagokien sailen artean.

Maizen sortzen den egoera lankidetzaren zuzenean lehen-dakaritza-sailen menpekota (kanpo-ekintzarako sailen bidezkoa esate baterako EAEn gertatzen den gisan) edo gizarte-ongizate sailaren menpekota (Nafarroaren eta Gaztela-Mantxaren kasuan esate baterako) izatea da. Kasu bakoitzean, administrazioak bere jarduerari eta, oro har, Hegoaldeko arazoari buruzko informazioa eta sentsibilizazioa bezalako zereginekin duen konpromisoak adierazten du horietako bakoitzak garapenerako lankidetzarekin duen inplikazio-maila.

Orain gutxikoa izaki, lankidetzaren deszentralizatuak hazkundeari berari dagozkion arazoei egin behar izan die aurre. Horiek honako ingurukoak dira: bereziki lankidetzarako prestatutako zerbitzu teknikoak, programak eta proiektuak gainbegiratuko dituenaren, gabezia eta prozesua arinduko duten kudeaketa-egituren urritasuna.

3.5.3. Euskal Autonomia Erkidegoko lankidetzaren sorrera

Euskal lankidetzaren sorrera laurogeiko hamarkadaren hasieran koka dezakegu. Dena dela, aurrekari gisa kontuan izan behar dugu hainbat hamarkadatan zehar euskal herritar askok, beren uste sendo erlijiozkoek eta humanitarioek gidatuta, garapen-bidean dauden herrialdeen alde egindako jardueren tradizio luzea. Kasu askotan, Afrikara, Amerikara edo Asiara emigratutako edo erbesteratutako euskaldunen presentzia izan da egun ere irauten duen lankidetzaren hori sorrarazi duena.

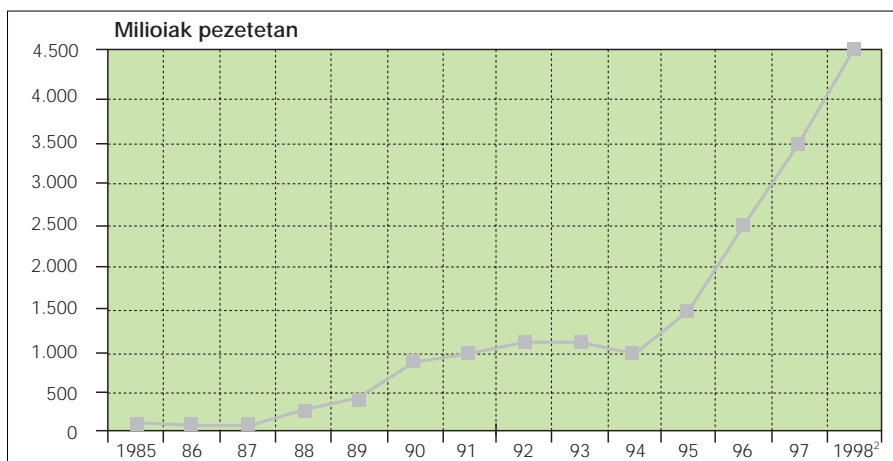
Laurogeiko hamarkadaren hasieran hainbat GGKEk autonomia-erakundeei pixkanaka aurrekontuen %0,7 herrialderik behartsuenei laguntzeko aplikatzen hasteko eskatzeko kanpaina bati ekin zioten. Lehenengo emaitza 1985, 1986 eta 1987ko ekitaldietan 10 milioi pezetako berariazko partida bat garapen-bidean zeuden herrialdeetarako lankidetzara bideratzea izan zen.

1988an GGKEek egindako beste kanpaina baten emaitza Eusko Jaurlaritzak %0,7aren helburua lortzeko konpromisoan adostasuna lortzea eta garapenerako laguntza finantzatzeko 300 milioi pezetako kreditua sortzea hitzartzea izan zen. Partida hori, estatu guztian aitzindari izan zena, izan zen euskal lankidetzaren publikoaren hasiera.

1990ean, gobernu autonomikoak FOCAD (Garapenerako Lankidetzarako eta Laguntzarako Fondoa) sortu zuen eta urte horretako urrian, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako foru-aldundiekin batera, garapen-proiektuak finantzatzeko Elkartasun Fondoa sortu zen. Berorren hasierako bolumena 900 milioi pezetakoa izan zen.

Euskal erakundeak gero eta gehiago inplikatu dira gai honi dagokionean, gizarte zibilaren eskakizunekin bat eginaz. Hori dela eta, 1998an aurrekontuaren %0,7ko helburua lortzeko konpromisoa hartu zuten.

24. grafikoa. **Eusko Jaurlaritzaren garapenerako laguntzaren aurrekontubilakaera, 1985-1998. Euskal lankidetzaren lerroak¹**

¹ Grafiko honetan ez daude udalek lankidetzan jarduteko dituzten programen aurrekontuko partidak, ezta Arabako eta Bizkaiko Foru Aldundiek, behin FOCADi kontribuzioa egin ostean, fondoetako gairik lankidetzarako uzten dutena ere.

² 1998an ustez erabiliko den kopurua aurreikusitako aurrekontuaren %0,7 da. *Iturria: Gobierno Vasco, Memoria 1998-1997. Cooperación Pública Vasca.*

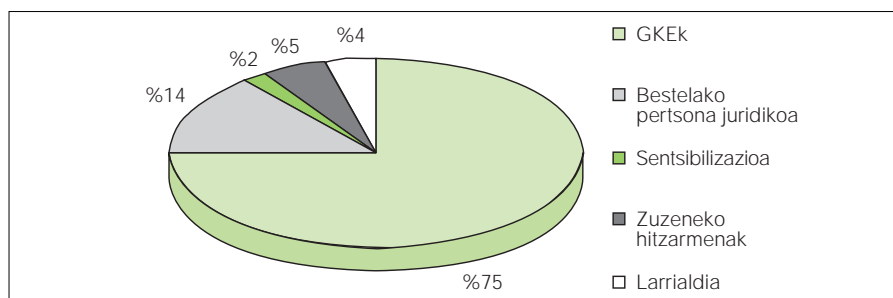
Euskal lankidetzaren lerroak

Urteek aurrera egin ahala, euskal lankidetzaren hainbat gizarte-sektoretara zabandu da eta jada ez dira GGKEak lanki-

detza-agente gisa jarduten duten bakarrak. 1993. urteaz geroztik Eusko Jaurlaritzak proiektuen baterako finantziarako hainbat lerro ditu, 1997ko Dekretuak egituratu zirenak. Honako finantziario-lerro hauek bereiz ditzakegu:

- GGKEak (I. atalburua).
- GGKE ez diren pertsona juridikoak: unibertsitateak, lanbide-elkargoak, erlijiozko erakundeak, prestakuntza-zentroak, zentro teknologikoak eta sanitarioak, enpresak eta abar (II. atalburua).
- Sentsibilizazio-proiektuak, entitate-mota guztiei irekitakoak (III. atalburua).
- Zuzeneko hitzarmenak eta larrialdiko laguntza (xedapen gehigarriak).

25. grafikoa. **Laguntzaren banaketa atalburuka, 1988-1997 aldia**

(mila pezetatan)

	GKEak (I. atalb.)	Bestelako pertsona juridikoak (II. atalb.)	Sentsibiliza- zazioa (III. atalb.)	Zuzeneko hitzarmenak (1. xedapen gehigarria)	Larrialdia (2. xedapen gehigarria)	Guztizkoa
1988	277.110		12.360			289.470
1989	421.844		8.156			430.000
1990	858.859		11.000		20.000	889.859
1991	813.550	77.149	11.988		50.000	952.688
1992	841.157	47.736	2.825	40.000	50.000	981.718
1993	621.690	340.108	12.251		43.549	1.017.600
1994	801.681	55.478	12.839		50.000	920.000
1995	1.077.495	95.000	25.093	125.000	71.240	1.393.830
1996	1.392.374	469.383	54.464	273.831	115.290	2.305.344
1997	2.159.948	602.713	76.225	132.795	148.853	3.120.536
Guztizkoa	9.310.708	1.687.567	227.201	571.626	548.932	12.301.047
%	%75	%14	%2	%5	%4	%100

Iturria: Gobierno Vasco, Memoria 1998-1997. Cooperación Pública Vasca.

15. laukia. Euskal lankidetzaren publikoaren filosofia

Eusko Jaurilaritzaren 1991-94 eta 1995-98ko legegintzaldietan, gehiengo ziren alderdiek beren koalizio-hitzarmenetan elkartasuna hartu zuten barne beren gobernu-programaren zati gisa. Eredu honi garrantzi berezia eman zioten eta garapenerako lankidetzaren oinarritzko helburutzat jo zuten. Lankidetzarako politikaren ildoak adostez gain, berorren oinarritzko printzipioak finkatu zituzten:

a) Euskal Autonomia Erkidegoan kokatutako GGKEen eta bestelako irabazi-asmorik gabeko pertsona juridikoen bidez Hegoaldeko herrialdeen oinarritzko premiak asetzea, horien garapen integrala sustatzea eta horien hazkunde sozioekonomikoa, iraunkorra eta jasangarria, prestakuntza eta laguntza teknikoa erraztea ahalbidetuko duten proiektuak egiten laguntzea. Azken laguntzen hartzaile herrialde horietako biztanleak izango dira. Jarduketa horiek irabaziasmorik ez izatea dute ezaugarri eta elkartasunaren eta nazioarteko justiziaren printzipioetan daude oinarrituta.

b) Garapenerako lankidetzan, garapen-bidean dauden herrialdeen aldeko berriazko proiektuetan edo Euskadin herrialde horietako giza baliabideak prestatzeko zereginetan, beste gizarte-aktore batzuek, nortasun juridikoa izango dutenek, ere parte hartzea sustatzea.

c) Pobreziaren kausak kentzen laguntzea, horretarako garapen-bidean dauden herrialdeek beren buruen sustapenerako egiten dituzten ahaleginetan lagunduz, baina betiere herrialde horien barne-arazoetan sartu gabe.

d) Laguntzetarako baliabideak eskaintzea, pobrezia-mailarik handiena duten eskualdeetan eta komunitateetan gauzatzen diren GGKEen proiektuetarako itzultzerik gabeko dirulaguntzak emanez.

e) Sustatzaileak ekintzan inplikatzeko bermatzea. Horretarako EAEk diruz lagundutako proiektuak kanpoko finantza-ekarpenekin batera finantzatu beharko dira.

f) EAEko langileek, ondasunek eta zerbitzuek batera finantzatutako proiektuen gauzatzean eta garapenean parte hartzea sustatzea.

g) Garapen-bidean dauden herrialdeen garapen endogenoa, pobrezia arintzea eta, batez ere, hori sortu duten kausak kentzea bideratutakoa, sustatzea. Horretarako, errentaren bidezko banaketa, gizarte-justizia, giza eskubideen garapena, kultur zabalpena eta demokrazia eta ingurugiroarekiko errespetua ziurtatuko duten erakundearen garapena sustatuko dituzte.

h) Ekintzaren hartzaileen parte-hartzea indartzea, bai garapen-proiektuen diseinuan, bai horien gauzatzean eta ebaluazioan.

i) Ekintzen formulazioan, gauzatzean eta ebaluazioan genero-ikuspegia kontuan hartzea eta bultzatzea.

j) Giza garapena lehenestea lankidetzaren arretagune gisa eta helburuak definitzeko lehenetsunezko irizpide gisa.

k) Euskal gizartea sentsibilizatzen laguntzea garapenerako hezkuntzarako proiektuen eta eremu bereko beste jarduera batzuen bidez.

1999-2002 legegintzaldirako onetsitako gobernu-programak honako deklarazio hau jasotzen du:

Euskadiko garapenerako lankidetzaren programari eusteko, hori hobetzeko eta sakontzeko azken helburuarekin, Eusko Jaurlaritzak legegintzaldi honetarako honako apustua egin du:

- Azken urteetan ekindako lanaren analisisa eta ebaluazioa egitea gobernuz kanpoko erakundeekin eta inplikatu diren eta laguntzaile izan diren beste erakunde batzuekin batera, Euskadin ezarritako garapenerako lankidetzaren ereduari jarraiki.
- Estamentu desberdinek proposatutako garapenerako lankidetzaren politikak koordinatzea, guztiok batera eta guztion parte-hartzearekin helburu komunak lantzeko ahaleginean.
- Elkarrekin sarearen koordinazioa eta lankidetzaren bultzatzea, guztiok azpigarapenaren aurka borrokatzeari eskaintzen diogun ahalegina eraginkorragoa izan dadin lortzeko asmoz.
- Garapenerako elkartasunezko eta lankidetzazko programa sortzaileak diseinatzea bermeak eskaintzen dituzten entitateen, GKEen eta entitate publiko edo pribatuaren bidez.

FOCAD programak urtero izaten duen aurrekontua Eusko Legebiltzarrean onartzen da eta berorren jarduerak Kanpo Harremanetarako Idazkaritza Nagusiaren eta Garapen Lankidetzarako Zuzendaritzaren bidez kudeatzen dira. Erakundearteko bi batzordek, Batzorde Kudeatzaileak (Gobernuaren, Legebiltzarraren eta aldundien ordezkariak duenak) eta Laguntza eta Sorospenerako Batzorde Teknikoak, laguntzen eta gainbegiratzen dute FOCADen lana.

Garapenerako lankidetzaren gaiaren inguruko eremu guztien inplikazio-ildo berean, Eusko Jaurlaritzak azken urteetan berriazko programak ere sustatu ditu. Besteak beste honakoak: Borondatezko Euskal Gazteria Lankidea, Kultura Sailarekin batera; Hegoaldeko herrialdeetako osasun-profesionalen arreta eta prestakuntza, Osakidetzarekin batera; eta borondatezko lankideen eta doktoregai latinoamerikarren prestakuntza, Euskal Herriko Unibertsitatearekin batera.

Laugarren kapituluan garapen-bidean dauden herrialdeen aldeko proiektuak egiteko zuzenbide publikoko pertsona juridikoekin (administrazio zentral, autonomia-erkidego, udal, Europako eskualde eta abarrekin) akordioak sinatzea ahalbidetzen duen zuzeneko hitzarmenen figura biltzen da. Hitzarmen horiek izan ditzaketen kideen artean laguntzaren hartzaile izango diren herrialdeetako erakundeen partaide-tza hartzen da barne.

Bestalde, lankidetzaren inguruko sentsibilizaziorako eta hausnarketarako hainbat jardunaldi ere egin izan ditu, beste hainbat ekintzaren artean. Programa horien beste zati nabarmen bat gazteriari eskainitako arretaren berariazko esparrua dugu. Boluntarioei eta profesionalei laguntza eskaini zaie eta NBEko erakundeen programetan eta Lankidetzarako Zuzendaritzan bertan parte hartzeko bekak eskaini dira, baita unibertsitateko prestakuntzarakoak ere.

16. laukia. **Borondatezko lankideen programak**

Borondatezko Euskal Lankidearen saria ezartzeaz gain, borondatezko lankideek proiektuetan laguntzeko bideak ahalbidetzen dituen lege-markoa sortu da. Honakoak dira biltzen dituen programak:

Borondatezko Euskal Gazteria Lankidea. 1993an sortu zuen Kultura Saileko Gazteria eta Gizarte Ekintzarako Zuzendaritzak, Garapen Lankidetzarako Zuzendaritzaren laguntzarekin. Berorren helburua gazteek garapenerako lankidetzarako ekintzetan parte hartzea sustatzea da. Horretarako euskal GGKEek sustatutako proiektuetan integratuko dira hiru hilabetez.

Borondatezko lankide profesionalak eta boluntarioak. 1995ean sortutako programa honek dirulaguntzak ematen ditu gutxienez urtebetez profesionalen eta boluntarioen presentzia errazteko garapen-programetan, betiere helburua solidarioa denean.

Nazio Batuen programetarako bekak. 1997az gerotik programa honek borondatezko lankideei bekak eskaintzen dizkie Nazio Batuen erakundeetako garapen-programetan parte hartzeko. Urtean behin egiten da deialdia eta urtebeteko iraupena (beste urtebeterako luza daitekeena) izaten dute.

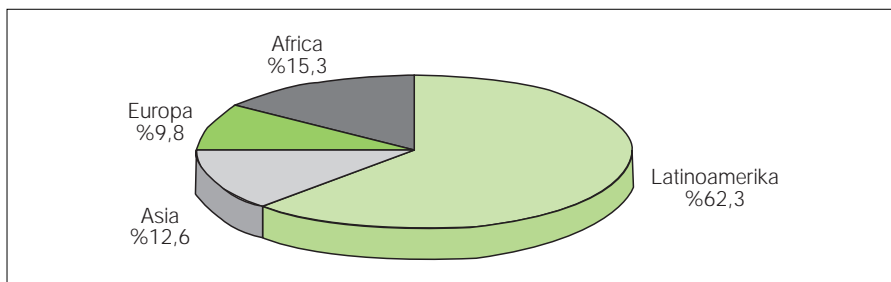
Euskal GLOren banaketa, helmuga geografikoaren eta sektoreen araberakoa

EAEk 1988. urteaz gerotik beste herri batzuekiko lankidetzari eskainitako 9.000 milioi pezetetatik sei mila milioi baino zertxobait gehiago —guztizkoaren %67— Latinoame-

rikara bideratutakoak izan dira. Afrikara 1.300 bat milioi bidali dira —guztizkoaren %15— eta Asiak ere antzeko zenbatekoa jaso du, 1.377 milioi —%15— (26. grafikoa).

Herrialdeka, onuradunenak Peru (1.087 milioi pezeta), Venezuela eta Chile (700 milioi baino gehiago bakoitzak) eta India (700 milioi) izan dira.

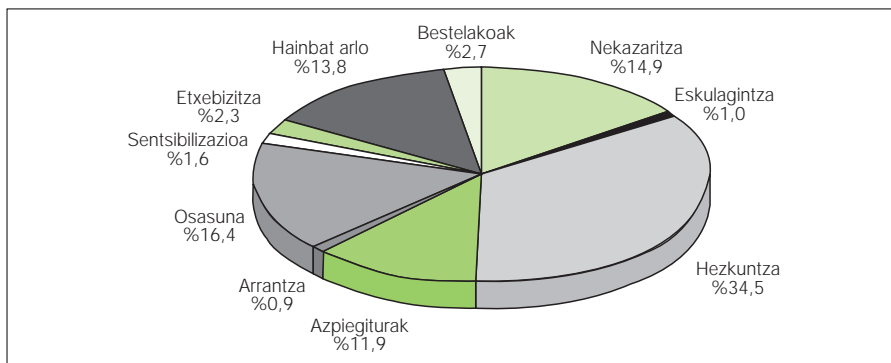
26. grafikoa. **Eusko Jaurlaritzak diruz lagundutako proiektuen egitura kontinentearen arabera helmugari jarraiki, 1988-1996**

Iturria: Memoria Gobierno Vasco 1989-97.

Sektoreka, berriz, laguntza gehien jaso duena hezkuntza izan da, bertara 173 proiektu bideratu baitira, hots, laguntzaren herena. Ondoren ditugu osasuna, nekazaritza eta azpiegiturak, hurrenez hurren ia %17, %15 eta %12 jaso dutenak (27. grafikoa). Banaketa hori funtsean bat dator

27. grafikoa. **Eusko Jaurlaritzak diruz lagundutako proiektuen egitura sektorearen arabera helmugari jarraiki, 1988-1996**

Iturria: Memoria Gobierno Vasco 1989-97.

biztanleria onuradunen «oinarrizko premia» deiturikoekin, nahiz eta etxebizitza (%2,3), sentsibilizazioa (%1,6) edo komunitate-garapena bezalako alderdiek oso zenbateko baxuak izan edo beste sektore batzuetan barne hartu.

3.5.4. Udal-lankidetzaren Euskal Autonomia Erkidegoan

Euskal udaletako lankidetzaren deszentralizatuaren bilakera hiru alditan bana dezakegu. Lehenak, laurogeiko hamarkadaren bigarren erdian hasi zenak, udalerriek beren helburuek zein izan behar luketen argi jakin gabe lankidetzaren jarduerari ekiteko izaera boluntarista samarra du ezaugarri. Alabaina, azpimarragarriena lehen ekintza horien, euskal udalerririk batzuetatik sustatutako, garapenerako lankidetzarako bokazio argia erakusten zutenen eta ondorengo lankidetzaprogramak egonkortzerako oinarri gisa baliozkoak izan zirenen, izaera aitzindaria da. Neskamutil sahararrak oporraldian hainbat udalerritan hartzeak euskal udalerrien eta *daira* sahararren arteko lehen senidetzeak egiteko bide eman zuen. Ildo horretatik senidetu ziren Gasteizko Udala eta La Güera (1987) eta Donostiakoa eta Bojador (1988).

Bigarren aldian, laurogeita hamarreko lehen erdian koka dezakegunean, tokiko lankidetzaren programa gehienak egonkortu egin ziren. Horrezaz gain, nabarmen handitu ziren lankidetzaren bideratutako fondoak eta udalerririk gehiagok ekin zioten lankidetzari. Udal-lankidetzaren hartzen ari zen garrantzia agerian gelditu zen gai hauen inguruan eztabaidatzeko egindako hainbat topaketa egin zirenean. Horien artean honakoak aipa ditzakegu: *Garapen Globalerako Tokiko Ekimenen Biltzarra*, 1990eko urrian egindakoa; *Ipar-hego Lankidetzari buruzko Udal Jardunaldiak: elkartasunaren toki-dimentsioa*, Amurrioko eta Bermeoko udalek babestuta 1993an eta 1995ean egin zirenak; *Nazioarteko Lankidetzari buruzko Euskal Udal Topaketak*, Euskal Fondoak 1990, 1992 eta 1993an antolatutakoak; eta garrantzi gutxiagoko beste hainbat jardunaldi.

Udal-lankidetzaren hedaduraldia, hirugarren aldia, laurogeita hamarreko hamarkadako bigarren erdikoa dugu. Aldi horretan handitu egin dira lankidetzaren mugimenduetan parte hartzen duten udalen kopurua eta aurrekontuetan lankidetzari eskainitako zenbatekoak. Alabaina, horrezaz gain, lankidetzaren alderdi kualitatiboekiko kezka nabarmena erakusten dute.

EAEn lankidetza-programak dituzten udalen kopuruaren gorakada harrigarria izan da kontuan hartzen badugu 1988an 12 baino ez zirela lankidetza-jarduerak egiten zituzten udalerrriak. Jauzi handia laurogeita hamarreko bigarren erdian gertatu zen. Aldi horri dagokionean, 1995ean 40 udalerrrik zituzten lankidetza-programak eta 1998an 97k. Euskal udalek lankidetzara bideratutako fondoak ere asko igo ziren. 1993an 200 milioi pezeta izan ziren, 1994an 270 bat milioi eta 1995ean, berriz, 270 milioira iritsi zen. Bestela esan, hiru urteko epean lankidetzarako udal-fondoak %240 hazi ziren.

Fondoak esleitzeko prozedurarik orokorra gobernuz kanpoko erakundeei zuzendutako deialdi publikoen bidezkoa izan da. Erakunde horiek proiektuak aurkezten dituzte, kasu bakoitzean ezarritako baldintzen arabera diruz lagun ditzaten. Fondo gehienek, %60 inguruk, Latinoamerika izan dute helmuga, batez ere Erdialdeko Amerikako herrialdeak (Nikaragua, El Salvador eta Guatemala) eta Kuba; eta %30 inguru Afrikara bideratu dira. Alabaina, laguntza hori asko kontzentratu da Saharako Errepublika Arabiar Demokratikoa eta Ekuatore Ginean.

17. laukia. **Gasteizko Udaleko Lankidetza-Programa**

Gasteizko Udalari toki-eremuan garapenerako lankidetza sustatzeko zeregin aitziindaria eta fondo gehiago bideratzeko konpromisoa etengabe areagotzea aitortzeaz gain, azpimarratzekoa da tresna berriak bilatzean egindako ahalegina. Lankidetzarako mekanismoek bilakaera izan dute lehenengo deialdietatik, izan ere, hasierako horietan ia guztiak gobernuz kanpoko erakundeen proiektuak diruz laguntzera bideratzen ziren. Egonkortu den formuletakoa bat helburu zehatzak dituzten programen bidezko Lankidetza da eta horien artean lankidetzahitzarmenek pisu handia hartu dute, izan ere, 1997an fondoen ia %20 lortzera iritsi ziren.

Formula hori aurrerapausoa da lehenengo senidetzeen sarkontzean, lankidetza-modu eraginkorragoak eta handizaleagoak ahalbidetzen dituen konpromiso iraunkorragoa eskaintzen baitu. Udalak ondoren gauzatu beharreko ekintzak zehazten dituzten urteko programetan zehazten diren hitzarmen-markoak sinatzen ditu. Azken urteetan hiru hitzarmen sinatu ditu: Cogo-rekin (Ginea), Asociación Africanista Manuel Iradier ize-nekoaren bidez; La Güera-rekin (Sahara), Asociación de Amigos de la RASD elkartearen bidez; eta, Nejapa-rekin (Nikaragua), zuzenean udalerriarekin berarekin.

Euskal Fondoa

Euskal udal-lankidetzak koordinaziorako erakunde bat du: *Euskal Fondoa-Asociación de Entidades Locales Vascas Cooperantes* izenekoa, hain zuzen ere. Nahiz eta 1988. urtean sortutakoa izan, gaur egungo osaketa 1996an ezarri zen. *Fondo Vasco de Cooperación con Centroamérica* izenarekin fundazio pribatu bat sortu zen 1988an, betiere udal-mailako izaera zuena, hainbat udal bildu zituena eta hainbat urtetan jardun zuena. 1994 eta 1995. urteetan estatus juridikoa aldatzea eta toki-entitateen taldearen izaera gehiago azpimarratzea komenigarria zela planteatu zen. Prozesu hori 1996an bukatu zen Euskal Fondoa sortu zenean «proiektu, programa eta ekintzen bidez garapen-bidean dauden herrialdeetako lankidetzan laguntzea eta erakunde-koordinazioa ahalbidetzekari esker pertsonen eta erakundeen parte-hartzea sustatzea» helburu dituen tokiko euskal erakundeen elkarte gisa.

18. laukia. **Euskal Fondoaren helburuak**

1. Garapen-bidean dauden herrialdeekiko lankidetzan laguntzea, ekonomia- eta gizarte-garapenerako edo/eta sentsibilizaziorako proiektuen eta programen sustapenaren, finantziazioaren eta kudeaketaren bidez.
2. Toki-entitateek lankidetzan deszentralizatuan parte hartzea sustatzea eta horien arteko koordinazioa bultzatzea.
3. Tokiko entitateei garapenerako lankidetzaren eta nazioarteko harremanen inguruko aholkuak eskaintzea.
4. Garapen-bidean dauden herrialdeen garapen jasangarria sustatuko duten proiektuak eta programak laguntzea eta, hala badagokio, kudeatzea, berdintasunaren eta elkarrekiko lankidetzaren irizpideei jarraiki eta komunitate bakoitzaren berezko kultura eta identitatea errespetatuz.
5. Herritarrek garapen-bidean dauden herrialdeetako lankidetzan programetan parte hartzea sustatzea, kanpaina eta informazio egokien bidez.
6. Tokiko entitateen eta GGKEen, elkartasun-taldearen eta garapenerako lankidetzarekin lotura duten bestelako erakunde edo elkarten arteko harremanak eta lankidetzan bultzatzea.
7. Garapenaren eta Hego-Ipar harremanen inguruko gaiei buruzko informazioa zabaltzen laguntzea; topaketak, hitzaldiak, ikastaroak, mintegiak, biltzarrak eta abar egitea eta sustatzea.

7. Erakunde ofizialen, entitateen eta elkarten ahaleginak sustatzea eta laguntzea, nazioarteko ekonomia-antolamendu berria sustatzearen aldeko iritzigiroa sortzeko.
8. Euskal Herritik Hegoaldeko herrialdeetan giza eskubideen aurkako edozein egoera larri salatuko duen eta, ezarritako legezko bideetatik, edozein politika-ordezkaritzako eremutan elkartasunaren eta lankidetzaren lege-proposamenak eta ebazpen-hitzarmenak aurkeztu ahal izateko taldeko ahots etikoa izatea.

Iturria: Jardueren memoria, Euskal Fondoak; 1999: 14-15. orr.

Gaur egun Euskal Fondoak 57 toki-entitate —Arabako Foru Aldundia ez beste guztiak udalak dira— biltzen ditu. Lurralde historikoka honakoa da bertako kideen banaketa: Gipuzkoako 25 udal, Arabako 21 eta Bizkaiko 10. Horrezaz gain, bada Nafarroako udal bat ere, Leitza. Azpimarratzekoa da Euskal Autonomia Erkidegoko hiru hiriburuen udalak (Bilboko, Donostiako eta Gasteizkoa) ere elkarteko kide direla. Horrenbestez, Euskal Fondoko udalen guztizkoak biztanleriaren %80 baino gehiago biltzen du.

Euskal Fondoaren jarduerak

Euskal Fondoaren jarduera nagusia tokiko entitateek egiten duten garapenerako lankidetzaren sustatzea eta kanalizatzea da. Hori hiru jarduketaren eremu nagusitan gauzatzen da: garapenerako lankidetzaren sustatzea, herritarren sentsibilizatzea eta erakundearen arteko koordinazioa.

a) Garapenerako lankidetzaren sustatzea. Hori da zeregin nagusia eta ahalegin gehienaren xede dena. Honakoetan gauzatzen da: udalei aholkuak eskaintzeko funtzioan; euskal eremuan dauden proiektuei eta tokiko entitateei irekita dauden beste finantza-iturri batzuei, batez ere lankidetzarako programa europarrei, buruzko datu-basea lantzean; tokiko deialdien oinarrien homogeneizazioa (deialdien aniztasun eta sakabanatze izugarria gainditzea) lortzean; udalen arteko proiektuak garatzean; eta udaletako lankidetzarako arduradun politikoak eta teknikoak prestatzean.

b) Herritarren sentsibilizatzea. Tokiko erakundeek herritarrekiko duten hurbiltasuna dela eta, bereziki egokiak dira gizartearen sentsibilizatzeko zereginetarako. Euskal Fondoak gobernuaren kanpoko erakundeekiko eta bere koordinazio-saillekiko harremanak sustatzen ditu elkartasunean hezteko helburua duten kanpainak eta jarduerak gauzatzeko.

19. laukia. Tokian bertako lankidetzaproiektuak egitea

Euskal Fondoaren jardueren barruan garapenerako lankidetzaproiektuen kudeaketa zuzena dugu. Taldekatzeak eskaintzen duen aukera handienetako bat kudeaketa elkarrekin ekiteko eta proiektuak batera finantzatzeko gaitasuna handitzea da.

Proiektu horiek, batetik, fondoko kide diren entitateetatik edo lankidetzafondoetatik, tokiko erakunde europarretatik eta lankidetzadeszentralizatuko erakundeetatik eta, bestetik, zuzenean herrialde hartzaileetako tokiko erakundeetatik, elkarteetatik eta gobernuz kanpoko erakundeetatik datozen proposamenen artean hautatzen dira.

Euskal Fondoak, udalei proiektuen sakabanatze geografikoa ekiditea aholkatzearekin batera, lehentasunezko bost herrialde definitu ditu bere jarduerarako: El Salvador, Guatemala, Nikaragua, Kuba eta Mendebaldeko Sahara. Hautaketa hori lotura historikoetan eta euskal gizarteak azken hamarkadetan izan dituenetan oinarritzen da, baita euskal udaletako askoren esperientzia herrialde horietan zentratutakoa izatean ere. Bestalde, herrialdeen premien inguruko irizpideak, pobreziaren eta giza garapeneren adierazleen bidez definitutakoak, bat datoz definizio horrekin. Lehentasun horiek ezartzeak ez dakar automatikoki gainerako herrialdeak bazter uztea, beharrezko irizten zaionean bidea ireki ahal izango baita.

c) Erakundeen arteko koordinazioa. Euskal eremuko, estatuko eta nazioarteko borondatezko erakunde lankideen arteko koordinazio- eta lankidetzaharremanak ezartzea eta indartzea du helburu, elkarrekin garapenerako lankidetzarako eta sentsibilizaziorako ekintzak egiteko.

d) Bestelako jarduerak. Azken urteetan, Euskal Fondoak hondamendien ondorioak arintzen laguntzeko larrialdiko kanpainetan hartu du parte, besteak beste honakoetan: Chiapasen (1996), Grandes Lagos-eko eskualdean (1997) eta Mitch urakanak kaltetutako herrialdeetan (1998).

Euskal Fondoak egindako jarduera esanguratsu bat hauteskunde-kontsultetan eta prozesuetan nazioarteko behaketa-lanetan parte hartzea izan da. Ildo horretatik honakoetan izan zen: 1995eko Guatemalako hauteskundeetan, 1996ko Nikaraguako hauteskunde orokorretan, 1997ko El Salvadorreko legegintza- eta udalhauteskundeetan eta 1998ko Nikaraguako Ipar Atlantikoko eta Hego Atlantikoko Eskualde Autonomoen eskualde-batzordeen hauteskundeetan.

4

Alde askotariko lankidetza

Bi aldeko lankidetzak, gobernuek bideratutakoa, izan bada ere kuantitatiboki garapenerako laguntzarako baliabide-iturririk garrantzitsuena, egia esan, alde askotariko lankidetzak zeregin enblematikoa izan du garapenaren inguruko gaitan. Hori garapena nazioarteko komunitateari dagokion eta herrialde bakoitzaren arazo zehatzetatik harantzago doan gai gisa hautemateak azaltzen du.

Garapena hartzea nazioarteko elkarbizitza baketsua lortzeko lehentasunezko helburu gisa Nazio Batuen Fundazio Gutunean bertan hartu zen barne. Bertan aintzat hartu zen herri guztien ekonomia- eta gizarte-hobekuntza sustatzeko nazioarteko makineria abian jartzeko konpromisoa. Nazioarteko dimentsioa onartzeak garapenaren arazoaren konponketak alde askotariko tresnak abian jartzea eskatzen zuela planteatzea zekarren. Dena dela, aitortpenak aitortpen, garatutako herrialdeek errezelo ugari izan zituzten zeregin hori Nazio Batuen sistemari esleitzeari zegokionean, eta Mundu Bankua eta Nazioarteko Moneta Fondoa finantza-erakundeen kasuan izan ezik, alde askotariko erakundeen eraginkortasuna beti ibili izan da bi aldekoen atzetik.

Nazio Batuen egiturari, urte askotan zehar alde askotariko lankidetzaren paradigma izan denari, hirurogeita hamarreko hamarkadaz geroztik Europako Erkidegoko erakundeen baitan egindako alde askotariko lankidetzak erantsi behar zaio. Gainera, hainbat hamarkadatan zehar, Lurralde Petrolio Esportatzaileen Erakundeak (OPEP) eta Elkarren Laguntza Ekonomikorako Kontseiluak (CAME), Europako herrialde sozialistek eta SESBek osatutakoak, garapenerako lankidetzak programa garrantzitsuak izan zituzten, zalantzarik gabe atal

honen barruan sartu behar genituzkeenak. Bloke sozialista desagertzeak CAMERen desagertzea ekarri zuen berekin eta laurogeita hamarreko hamarkadan petrolioaren prezioek behera egiteak OPEPen lankidetzaprogramak nabarmen murriztea izan zuen ondorio. Horrenbestez, gaur egun alde askotariko lankidetzak bi erakunde handitan kontzentratzen da: Nazio Batuen sisteman eta Europako Batasunean.

4.1. NAZIO BATUEN SISTEMA

Mendebaldeko herrialdeek Bretton Woodsen (1944) gerraosteko ekonomiaantolamendu berriaren arauak adostu zituztenean antolamendu horri eusteko zeregina zuten bi erakunde nagusi sortu ziren: Mundu Bankua eta Nazioarteko Moneta Fondoa. Bi horiek egindako jarduera funtsezkoa izan zen munduko ekonomiaren eta, batez ere, garapenaren arazoaren bilakaera ulertzeko. Zereginen banaketan, lehenari zegokion gerrak eragindako herrialdeen berreraikuntzarako eta gutxien industrializatutako herrialdeen garapenerako beharrezko baliabideak iristen zirela ziurtatzeko finantza-bitartekari gisa jardutea. Bigarrenari, berriz, monetasistemaren egonkortasuna erregulatzea, herrialdeek truke-tasak aldatzea saihestuz, merkataritzaren eta kapitalen jariaortasuna bermatzeko nazioarteko eremuan.

Gainera, Nazio Batuen sistema —hau ere gerraostean sortutakoa dugu eta berorren azpian kokatzen dira aipatu ditugun beste bi erakundeak— alde askotariko erakundeen paradigma bihurtu zen eta nazioarteko garapenaren arazoaren tratamenduaren inguruko beste zeregin garrantzitsu batzuk izan zituen. Nazio Batuen barnean agentzia espezializatu batzuk, garapenaren berariazko dimentsio eta alderdien —adibidez, osasunaren, biztanleriaren, haurtzaroaren, nekazaritzaren eta abarren— inguruko funtzio berezituak dituzten erakundeak eta programak biltzen dira.

Nahiz eta alde askotariko kanalen protagonismoa Mundu Bankuak eta Nazioarteko Moneta Fondoak duten, ekonomia-baliabideei buruz hitz egiterakoan, alde askotariko beste erakundeek egindako zeregina ez da gutxietsi behar. Aitzitik, esan genezake ezinbestekoa dela, alde askotariko lankidetzak zer izan den ezagutu nahi bada.

Nazio Batuek zeregin garrantzitsua izan dute garapenaren inguruko gaiak baterako erantzukizuneko gai gisa aintzat har daitezela. Nolanahi ere, horrek ez du, lehen esan dugun gisan, lagun izan gaitasun operatibo erreala izateko

egokiak diren bitartekoen emakida. Elkarren hurreneko hamarkadak garapenerako hamarkada gisa izendatzea baliagarri izan zen garapen-bidean zeuden herrialdeen erreklamazioek Nazio Batuetan aurki zezaten beren proposamenak adierazteko eta zabaltzeko foroa. Ildo horretatik, 1970eko Batzar Nagusiaren deklarazioa, garatutako herrialdeek beren EPGd-aren %0,7 garapen-bidean zeuden herrialdeetara transferitzeko helburua ezarri zuena, funtsezko erreferente izan da, oraindik hori lortzetik oso urrun gauden arren.

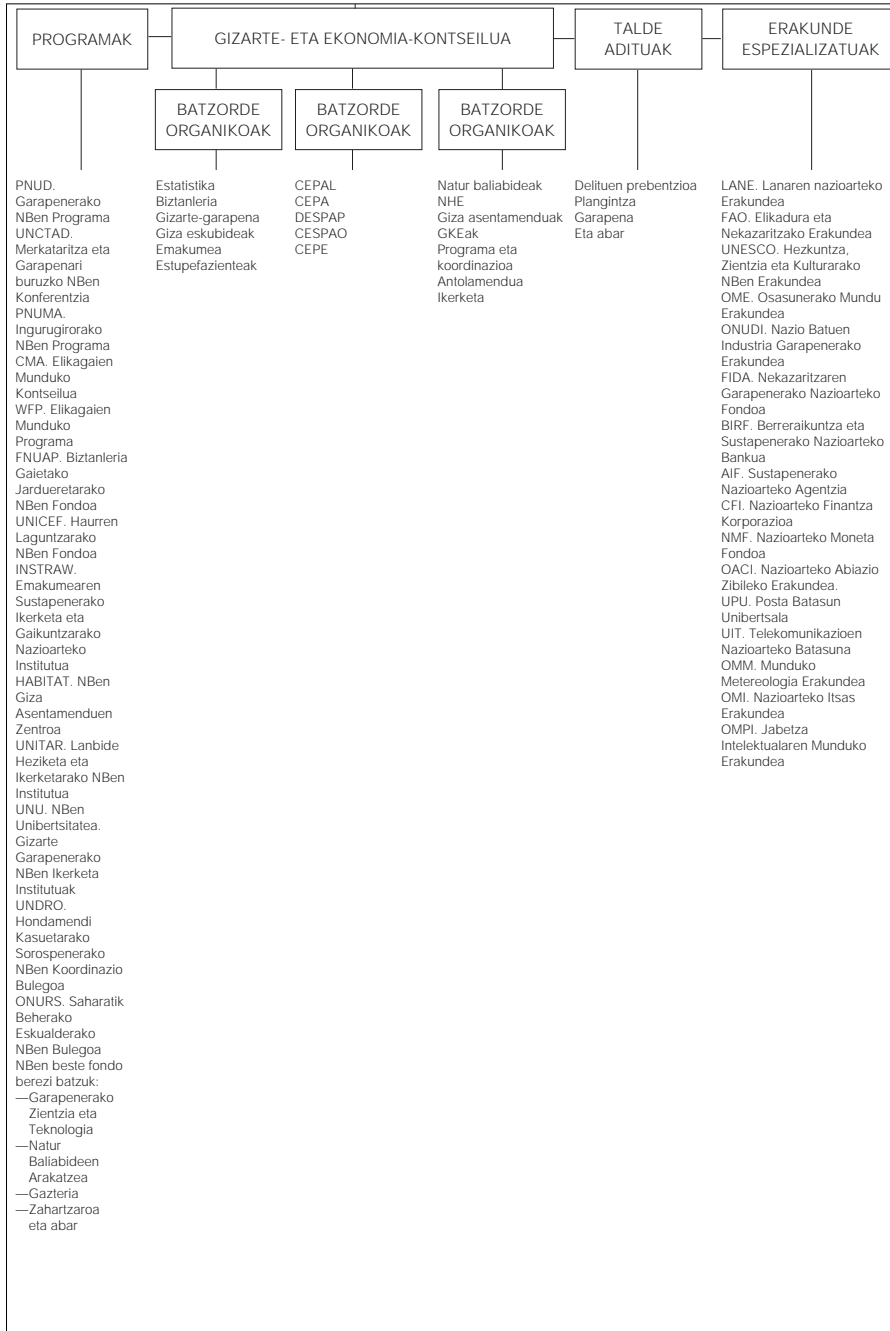
Izan ere, Nazio Batuetako hainbat erakunde garapen-bidean zeuden herrialdeek egindako proposamenen bozemaile bihurtu ziren. Hori izan zen Nazio Batuen Merkataritzari eta Garapenari buruzko Konferentziaren (UNCTAD ingelesezko siglaren bidez gehiago ezagutzen denaren) kasua, batez ere hirurogeita hamarreko hamarkadan. Baita UNESCOrena ere, hezkuntzari eta kulturari dagokienean. Gisa berean garapen-bidean zeuden herrialdeek osatutako talde informalak sortu ziren. Horiek, nazioarteko erakundeetako botoeskubidea baliatuz, garapenaren aldarrikapenen aldeko presioa egin zuten. Horien artean aktiboena G-77 gisa ezagutzen dena izan zen. Talde horrek egun oraindik ere irauten du, nahiz eta askogatik gaingitu duen sorreran izan zituen eta izena eman zioten 77 herrialdeen kopurua.

Nazio Batuen garapenari buruzko kezkak programa edo fondo batzuk eta erakunde edo agentzia espezializatuak sortzean izan zuen isla. Horiez gain garapenaren alderdi partikularrak konpontzeaz arduratuko ziren beste erakunde batzuk sortu ziren. Programak edo fondoak herrialdeen borondatezko kuoten ekarpenaren bidez finantzatzen dira eta NBERen Batzar Nagusiari atxikitakoak dira. Erakunde edo agentzia espezializatuak berariazko gaiei buruzko laguntza teknikoa eskaintzeaz arduratzen dira eta erakunde bakoitzeko kide diren herrialdeentzat finkatutako kuoten eta borondatezko ekarpenen bidez finantzatzen dira.

Horren guztiaren emaitza gisa alde askotariko erakundearen sare konplexua dugu. Horien zeregin desberdinak ulertzeko, bi fokatzetatik sailka daitezke: a) antolamenduegituraren arabera: Nazio Batuen sarearekiko harremanak eta barnefuntzionamendua; b) irizpide funtzionalaren arabera, finantza- eta operazioerakundeak bereiziz.

Ondorengo bi grafikoek bi egitura horiek laburtzen dituzte:

28. grafikoa. Nazio Batuen Erakundearen egitura

29. grafikoa. **Alde askotariko erakundeak: finantza- eta operazio-erakundeak**

Finantza-erakundeak: garapena finantzatzeko jarduerak egiten dituzte, batez ere kredituak ematearen bidez; bestela esan, finantza-bitartekaritzako funtzioa dute..	
— <i>Mundu Bankuko Taldea:</i> ku	<ul style="list-style-type: none">• Berreraikuntza eta Garapenerako Nazioarteko Bankua• Nazioarteko Sustapenetako Agentzia• Nazioarteko Finantza Korporazioa• Inbertsio Bermeen Alde Askotariko Erakundea• Ekonomia Garapenerako Institutua• Inbertsioen inguruko Desberdintasunak Konpontzeko Nazioarteko zentroa.
— <i>Nazioarteko Moneta Fondoa:</i>	
— <i>Eskualde-bankuak:</i>	<ul style="list-style-type: none">• Amerika barruko Garapenerako Bankua• Garapenerako Banku Afrikarra• Garapenerako Banku Asiarra• Garapenerako Banku Europarra
— <i>Bestelako fondoak</i>	
Operazio-erakundeak: Laguntza teknikoa eta finantzarioa dute helburu, baina betiere emakidazko izaera izango dute eta erakunde bakoitza berariazko jarduketa-eremu batekin identifikatuko da.	
— <i>Programak eta fondoak</i>	
— <i>Batzordeak</i>	
— <i>Finantza-eremuak ez diren erakunde eta agentzia espezializatuak</i>	

20. laukia. **NBEren erakundeak eta garapena**

NBEren garapen-jarduerak eta laguntza humanitarioak maiz izaten dira nahasian. ACNUREN kasuan (Errefuxiatuentzako Nazio Batuen Ordezkaritza Goren), bere jarduerak humanitario gisa kalifika daitezke inolako zalantzarik gabe. Alabaina, ez da gauza bera gertatzen Elikagaien Munduko Programaren (PMA), larrialdi-kasuetan elikagaiak banatzen dituenaren, jarduerari dagokienean. Baina, gisa horretan laguntza humanitarioa proiektuak finantzatzeko erabiltzen saiatzen da. Halaber, hori ez da UNICEFen kausa, izan ere, honek ere larrialdiko neurriekin laguntzen du baina, gisa berean, amentzako eta haurrentzako epe luze-erako ekintzei eusten saiatzen da.

Bere lanaren eta bertako adituen ikerketen emaitza gisa, PNUD eta UNICEFek urtero argitaratzen dituzte gizateriaren egoeraren eta pertsonen aurrerabidearen analisisian funtsezko erreferentzia diren txostenak. PNUDek «Giza Garapenaren Txostena» izenekoa argitaratzen du eta UNICEFen lanaren artean, berriz, «Haurren Egoera Munduan» eta «Nazioen Aurrerapena», haurren biziraupenari, osasunari, nutrizioari, hezkuntzari, familiarplangintzari eta emakumezkoen aurrerabideari dagokienean egindako aurrerapenak erregistratzen eta ebaluatzen dituen agiriak, aipa ditzakegu.

Nazio Batuen sistemaren barruan gai humanitarioez eta lankidetzaren eta garapenaren ingurukoez arduratzen diren erakunde nagusiak honakoak dira:

Garapenerako Nazio Batuen Programa (PNUD)

NBEren barruan garapen-jardueren erakunde zentrala da. 1965ean sortu zen lankidetzaren teknikorako bi programaren batura gisa. Bere egitura konplexua da: eremu guztietako garapen-proiektuak finantzatzera bideratutako fondoak biltzen ditu, baina berak zuzenean horietako zati txiki bat baino ez du gauzatzen. Gainerako fondoak agentzia espezializatuan artean banatzen dira, lankidetzaren teknikorako beren proiektuak finantzatzeko. Tokian bertako bulegoen sare handia du. Horiek bertan bizi diren ordezkariak zuzentzen dituzte eta horiek arduratu ohi dira, oro har, NBEren eta bere agentzien programa handien lankidetzaren teknikorako jarduerak koordinatzeaz.

PNUDEk batez ere epe luzerako perspektiba duten proiektuetan egiten du lan. Alderdi ekonomikoari dagokionez, borondatezko ekarpenak eta NBEko aurrekontuak esleitzen dizkion fondoak ditu diru-iturri. Laurogeita hamarreko hamarkadan Nazio Batuen barruan zuen aurrekontua murriztu egin da eta NBEko guztizko fluxuetan duen parte-hartzea %20 ingurukoa da. 1994an bere urteko aurrekontua 1.500 milioi \$ ingurukoa zen eta 1996an, berriz, 1.285ekoa.

Haurren Laguntzarako Nazio Batuen Fundoa (UNICEF)

1946. urtean gerrak suntsitutako herrialdeetako haurrei laguntza eskaintzeko sortutako behinbehinekoko erakunde hura behin betiko bihurtu zen 1953an. Bertako Batzorde Exekutiboak politikak ezartzen, programak aztertzen eta erakundearen aurrekontuak onartzen dituzten 36 kide ditu. Berorren baliabideak (944 milioi \$ 1996an) bertako kide diren estatuen borondatezko ekarpenetatik eta kasurik gehienetan batzorde nazionalak, herrialde bakoitzean erakundearen ekintzen euskarri gisa sortutako elkarteetatik, mugiarazitako fondo pribatuetatik datoz.

UNICEFek haurren hezkuntzaren, osasunaren eta ongizatearen inguruko alderdi guztiei eskaini die arreta (gisa berean horien artean hartzen dira barne ur edangarriaren banaketa, osasunaren lehen mailako zaintza...) garapen-bidean dauden herrialdeetan, baina baita gerrak suntsitutako Europako hainbat herrialdeetan eta SESB ohikoetan. Gaur egun, UNICEF munduko 161 herrialdeetan ari da programak gauzatzen eta 1982. urteaz gozotik, munduko haur guztiei txertoak jartzeko kanpaina batean espezializatu da. Gogor egin du lan Haurraren Eskubideei buruzko Hitzarmenaren, NBEko Batzar Nagusiak 1989an onartu zuenaren eta munduko ia herrialde guztiek berretsi dutenaren, alde. Bere helburu nagusiak UNICEFek egun duen ildo nagusia zedarritzen du:

«Hurrek bizirauteko duten eskubidea sustatzea, esplotazio-tik eta tratu txarretatik babestea eta gizaki gisa duen potentziala erabat gauza dadin laguntzea».

Gaur egun UNICEFek bere programetan hartu du barne emakumezkoen eta nesken eskubideen babesa, berdintasuna sustatzeko eta horiek garapenean bete-beteen parte hartzeko konpromisoarekin. 1997an honakoak izan ziren bere lehentasunezko eremuak: hurren biziraupena, osasuna, nutrizioa, ugaltze-osasuna, ur edangarria eta saneamendua, hurren lana, hezkuntza, emakumeak eta neskek.

Elikagaien Munduko Programa (PMA)

1963an sortu zen NBEren eta FAOren filial komun gisa. Garapen-bidean dauden eta gerren eta hondamendien ondorioz gosea duten herrialdeei elikadura-laguntza eskaintzean espezializatuta dago. Urtean banatzen den elikagai-laguntzaren laurdena garraiatzen du eta bi aldeko elikaduralaguntzaren zati handi bat erosteko eta garraiatzeko ere balio du.

1991z geroztik horien jarduerak nabarmen garatu dira hondamendiak, gatazkak eta goseteak zabaltzearen ondorioz. Gaur egun PMAk tokian bertako 87 bulego ditu eta bost milioi tona zereal inguru banatzen ditu. Horren erdia larrialdiko laguntza gisa bidaltzen da, batez ere Saharatik beherako Afrikarantz.

1995ean PMAk 1.200 milioi dolarretatik hurbil zegoen gastua (1.191 milioi \$) egin zuen. Horren zatirik handiena garapenerako programa arruntetara (436) eta Larrialdiko Nazioarteko Elikagai Erreserbara (424) bideratu zen. Gainerakoa, berriz, luzatutako errefuxiatuen eta desplazatutako pertsonen egoeretara eta bi aldeko beste operazio batzuetara eta larrialdiko operazio berezietara.

Biztanleriako Nazio Batuen Fondoa (FNUAP)

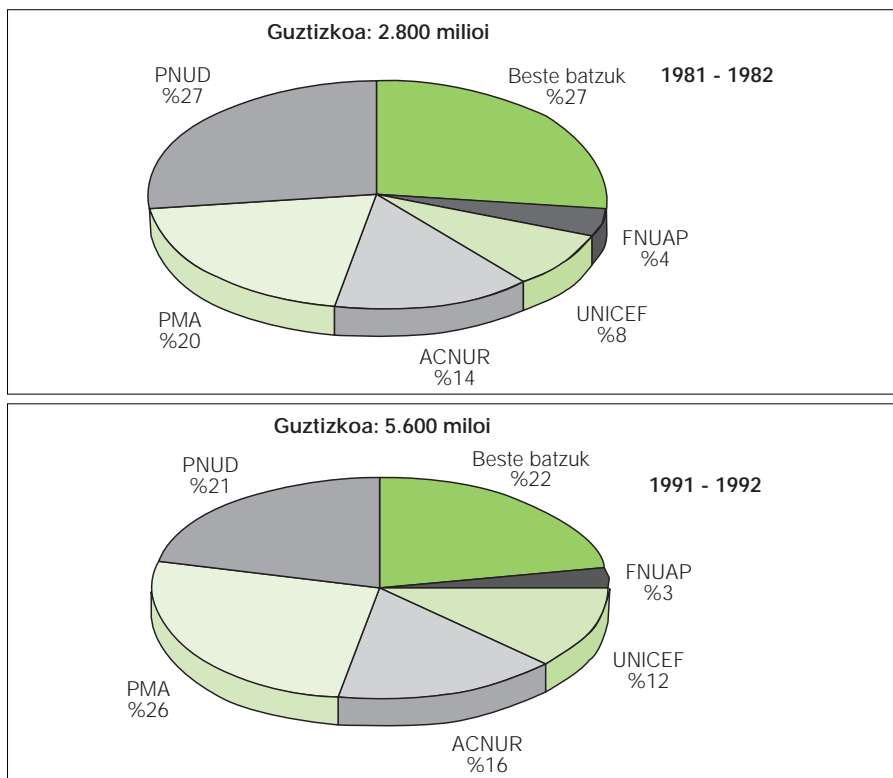
Biztanleria eta Garapenari buruzko Nazioarteko Konferentziako hitzarmenen eta programen jarraipenaz eta aplikazioaz arduratzen den Nazio Batuen erakundea da. Gobernuekin, NBEko sistemako erakundeekin eta garapenerako bankuekin batera egiten du lan, besteak beste.

FNUAPEk bultzada handia izan zuen 1994an, Biztanleria eta Garapenari buruzko Nazioarteko Konferentziari esker. 1995 eta 1996. urteetan FNUAPen diru-sarrerak 300 milioi dolar ingurukoak izan ziren (312 eta 309, hurrenez hurren). Horiek hainbat herrialderen borondatezko ekarpenen ondorio izan ziren.

Programa gehienak ugaltze-osasuneko eta familia-plangintzako kanpainak finantzatzera, gaiari buruzko informazioa eta heziketa eskaintzera eta biztanleria-politikak formulatzera eta ebaluatzerantz bideratutakoak izan ohi dira, baita gai horien inguruan diharduten GKEei laguntzera ere.

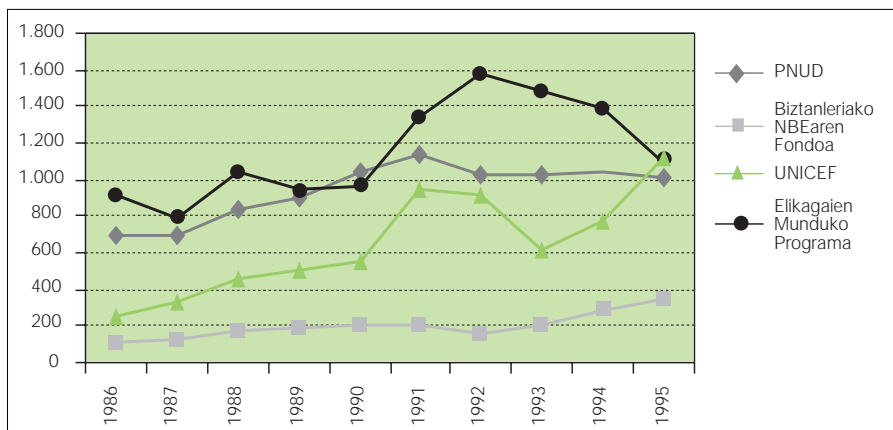
«Emakumezkoen berdintasunaren sustapenean, biztanleria eta garapen jasangarriari buruzko nazioarteko adostasunean eta munduko biztanleria laster egonkortzeko lanetan» ere badihardu.

30. grafikoa. **NBEk garapenerako lankidetzarako jardueretarako ordaindutako baliabideen egitura, erakundeka. 1981-82 eta 1991-92**

Fuente: CAD 1996.

31. grafikoa. **NBEko erakunde nagusien baliabideak garapenerako lankidetzarako, 1986-1996**

4.2. ALDE ASKOTARIKO FINANTZA-ERAKUNDEAK

Atal honetan garapenaren finantziazioaren inguruko jardueraren bat egiten duten —hots, batetik, fondoak lortzeaz arduratzen diren eta, bestetik, ezarritako baldintzak betetzen dituzten herrialdeei baldintza jakin batzuetan mailegatzean diharduten— alde askotariko erakundeak bildu ditugu.

4.2.1. Mundu Bankuko Taldea

Mundu Bankua izenaz ezagutzen den arren, bankuaren jatorrizko eta benetako izena *Berreraikuntza eta Garapenerako Nazioarteko Bankua* (BIRD) da. Mundu Bankua izena alde askotariko erakundeen multzo bati dagokio. Honakoek osatzen dute aipatutako multzoa: aipatutako BIRDek, Sustapenerako Nazioarteko Agentziak (AIF), Nazioarteko Finantza Korporazioak, Inbertsio Bermeen Alde Askotariko Erakundeak (OMGI) eta hain garrantzitsuak ez diren beste bi erakundeak.

21. laukia. Mundu-bankuko taldeko erakundeak

BIRD (Berreraikuntza eta Garapenerako Nazioarteko Bankua):

- 1944an sortutakoa;
- 175 herrialde dira bertako kide;
- garapenerako proiektuak eta programak finantzatzeko banku gisa dihardu.

CFI (Nazioarteko Finantza Korporazioa):

- 1956an sortutakoa;
- 156 herrialde dira bertako kide;
- garapen-bidean dauden herrialdeetan sektore pribatuaren hazkundera sustatzen du.

AIF (Sustapenerako Nazioarteko Agentzia):

- 1960an sortutakoa.
- 156 herrialde dira bertako kide.
- herrialderik pobreenei maileguak ematen dizkie oso baldintza malguetan.

OMGI (Inbertsio Bermeen Alde Askotariko Erakundea):

- 1988an sortutakoa;
- 154 herrialde dira bertako kide;
- kanpoko sektore pribatuaren inbertsioak bermatzen ditu garapen-bidean dauden herrialdeetan.

Ekonomia Garapenerako Institutua:

- 1955ean sortutakoa;
- garapenari buruzko ikerketarako erakundea.

CIADI (Inbertsioen inguruko Desberdintasunak Konpontzeko Nazioarteko Zentroa):

- 1966an sortutakoa;
- eztabaiden arbitrajea.

a) *Berreraikuntza eta Sustapenerako Nazioarteko Bankua (BIRD)*

BIRDek, NMFk bezala, oso zeregin desberdinak izan ditu azken hamarkada hauetan zehar. Hasiera batean, izena izen, bere kezka nagusia gerrak suntsitutako herrialde europarrak berreraikitzea izan zen industrializatu gabe zeuden edo independizatu berriak ziren herrialdeen garapena baino gehiago. Berrogeita hamarreko hamarkadaren amaieratik aurrera hasi zen garapen-bidean zeuden herrialdeak finantzatzen, baina bere irismena oso mugatua izan zen. Garapen-bidean zeuden herrialdeek berek salatu zuten hamarkada horretan bertan alde askotariko erakundeek eskaintzen zieten arreta eskasa eta ekonomia-garapenerako fondo berezi bat sortzeko beharra aldarrikatu zuten. Alabaina, proposamenaren erantzunaren aldeko jarrerarik ez zen izan eta esan genezake hirurogeiko hamarkadaren amaiera arte, eta batez ere hirurogeita hamarreko hamarkadan, BIRDek ez zuela bere arreta garapen-bidean zeuden herrialdeetan kontzentratu.

Fokatze berri hori bere egin zuen arren, BIRD ez zen garapenaren finantziazio-iturri nagusia. Izan ere, zeregin hori baliabide pribatuek hartzen zuten beren gain. Laurogeiko hamarkadan sortutako arazoak zirela eta lortu zuen BIRDek lehen mailako garrantzia eta gisa horretan alde askotariko finantzialaguntzarako iturri nagusi bihurtu zen.

Erreduantea badirudi ere, aipatzekoa da BIRD banku bat dela eta horrek esan nahi du ez duela dirurik *ematen*, *mailegatzen* baizik, mailegatzen duena berreskuratu egin

behar duela eta, funtsean, bere funtzioa merkataritza-bankuenaren parekoa dela. BIRDen eta merkataritza-bankuen arteko desberdintasun nagusia BIRDek hirugarrenen gordailurik ez onartzean datza. Horri dagokionean salbuespen izango dira bertako kide diren herrialdeek ordaindutako kuotak. Hori aipatzea ezinbestekoa da, batzuetan uste izaten baita BIRD laguntzarako erakunde bat dela, dirua erraz ematen duela alegia. Baina, ezta hurrik eman ere.

Lehenik eta behin, BIRDek eskura dituen fondoak (ia %90) BIRDek aldi berean nazioarteko finantza-merkatuetan lortzen dituen jesapenetatik datoz. Bere baliabideen %10 bakarrik dira bere berezko fondoak, kide diren herrialdeek ordaintzen dituzten kuotetatik datozenak. Horrek esan nahi du, kredituak emateko erabiliko dituen fondoak itzuli egin behar baditu, horiek prezio altuagoan eman behar dituela eta itzuliko direla ziurtatu egin behar duela. BIRD bereziki zorrotza da ematen dituen kredituen hautaketari dagokionean. Horiek, gainera, helmuga izango duten herrialdeko gobernuaren abala izan beharko dute eta finantzatuko den proiektuaren zati handi samarra bertako baliabideekin finantzatzea eskatzen dute. BIRDek mugak ezartzen dizkio proiektuetan izango duen parte-hartzeari, gauzatzaileek hori eraginkortasunez egiteko interesa izatea bermatzeko eta arriskurik ez izateko. Berrogeita hamarreko hamarkadaz geroztik puntuaziorik onenak esleitu zaizkio kredituak eman ditzaketen erakundeek eskaintzen dituzten segurtasun eta bermeari buruz egiten diren sailkapenetan.

Horrenbestez, BIRDen kredituak ez dira emakidazkoak, aitzitik, ia merkatuko en antzeko baldintzetan ematen dira. Alabaina, egia da ezaugarri berezi batzuk izaten dituztela eta abantaila batzuk eskaintzen dituztela, adibidez, itzultzepe luzeagoak izatea eta banku pribatuei oro har nekez interesatzen zaizkien helburuetara bideratzea. BIRDetik 1996an maileguak jaso zituzten herrialde nagusiak honakoak izan ziren: Txina, Mexiko eta Indonesia, elkarrekin emandako maileguen %30 jaso zutenak; India, Brasil, Argentina eta Errusia, ia %25 jaso zutenak; Filipinak, Turkia, Maroko, Pakistan, Nigeria, Polonia eta Kolonia, gutxienez %20 izan zutenak. Laburbilduz, hamabost bat herrialdek jaso zituzten bankuaren kredituen lautik hiru. Nolanahi ere, kontuan izan behar da herrialde horiek duten biztanleriak garapen-bidean dauden herrialdeetako biztanleriaren zati handi bat hartzen duela barne. Hala eta guztiz ere, halaber egia da horiek guztiek hazteko aukerak dituzten ekonomiak dituztela eta herrialderik behartsuenek oso maila txikian lortzen dituztela fondo horiek.

Dena dela, BIRD kredituak ematen dituen entitate bat baino zerbait gehiago da. Ekonomia-pentsamenduaren jarraibideak zedarrizten dituen erakunde gisa izan duen eragina handia izan da azken hamarkadetan. Berorren esku-hartzea hainbat motatakoa da:

- a) Herrialde hartzaileko agintariekin negoziatzen du, inbertsioen emaitza bermatuko duten politikak hartzean eragiteko.
- b) Praktika zehatzak sustatzen ditu proiektuak diseinatzeko eta gauzatzeko.
- c) Tokiko erakundeak indartzen ditu, laguntza teknikoa eta koadroen prestakuntza eskainiz.

Alabaina, bere eragina ez da mugatzen herrialde hartzaileekin dituen harremanetara. Aitzitik, pentsamenduaren eremu orokorrera eta garapen-politiken arduradunen esparrura zabaltzen da. Bankuak ikertzaile-talde handia du eta garapenaren auzi nagusien inguruan duen planteamendua ezagutarazteko argitalpen ugari ditu. Urtean ekoizten dituen lan ugarien artean munduko garapenari buruzko urteko txostenak, ezinbesteko erreferentzia-iturri direnak, nabarmentzen dira.

b) *Sustapenerako Nazioarteko Agentzia (AIF)*

1960an eratu zen, BIRDen kideko erakunde gisa, hain zuzen ere behar zituzten kapitaletarako sarbide hobea, BIRDek eskaintzen ez zuena, aldarrikatzen zuten garapen-bidean zeuden herrialdeen presioaren ondorioz. AIF da emakidazko kredituen, bestela esan, kreditu bigunen iturririk garrantzitsua. Kreditu horietan interesak oso baxuak dira, bartzuetan sinbolikoak, epemugak oso luzeak eta barkamen edo gabezialdiak (dirua ordaintzen denetik interesak ordaintzen hasi bitartean dagoen denbora-tartea) oso zabalak. Hori guztia dela eta, lehenetsitako iturria da, bakarra ez esatearren, herrialderik pobreenetarako. Horregatik eskatu ohi zaie per capita errentaren maila jakin batetik behera egotea kreditu horiek lortu ahal izateko.

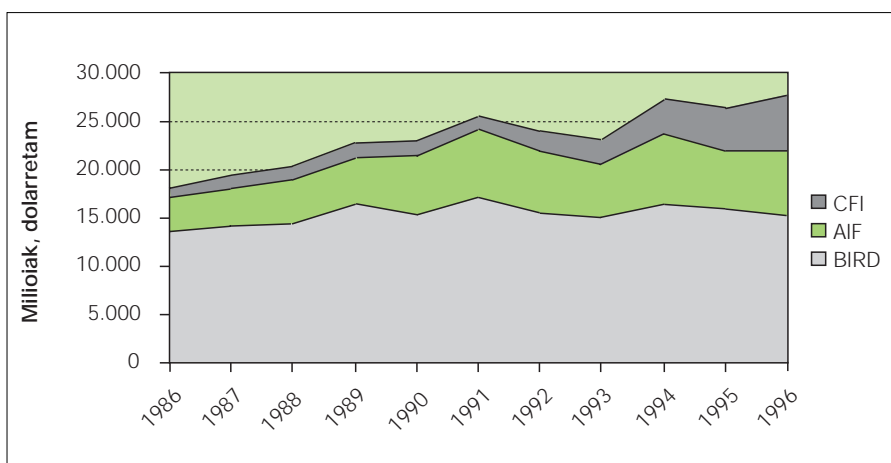
Herrialde onuradun nagusiak India eta Txina izan dira. Horiek 1996an ehuneko 30 baino gehiago jaso zuten. Alabaina, hartzaileen zerrendan benetan kaltetutako herrialde asko agertzen dira. Horien artean Saharatik beherako Afrika aipa genezake, ematen dituen maileguen ia erdia jasotzen duena.

Gisa honetako maileguak eman ahal izateko AIFek ezin ditu bere fondoak kapital-merkatuetara joaz lortu. Aitzitik,

baliabide gehien duten herrialdeek egindako ekarpenen menpeko da. Hori dela eta, AIF beraren finantziarioa oinarri ahulekoa da eta herrialderik aberatsenen borondatearen menpekoa. Emaile nagusia (Estatu Batuak) fondoak berriz jartzeko eta handitzeko gero eta nakarrago agertu da. Egia-tan, datu errealen arabera bere ekarpenak murrizten joan da, izan ere, horiek laurogeiko hamarkadaren hasieran bai-no txikiagoak dira.

AIFen fondoak bilakaerak ez digu baikor izateko oinarri-rik eskaintzen, 32. grafikoan ikus dezakegun gisan.

32. grafikoa. **Mundu Bankuak konprometitutako baliabideak, 1986-1996**

Iturria: Estudio Económico y Social Mundial 1997.

c) Nazioarteko Finantza Korporazioa (CFI)

1956an garapen-bidean dauden herrialdeetan inbertsio pribatua sustatzeko helburuarekin sortutako erakundea da. Kanpoko nahiz barneko baliabideak mobilizatzeko asmoa du, CFIren fondoekin batera enpresak sortzeko. Horretarako bi modutan jarduten du:

- a) merkatuko baldintzetan maileguak ematen dituen finantza-entitate gisa; BIRDen eta honen arteko desberdintasuna gobernuaren bermerik ez eskatzean datza;
- b) zuzenean parte hartzen duen bazkide akziodun gisa, dakartzan arriskuak bere gain hartuz.

BIRDek bezala diru-sarreren iturri nagusia kapitalen nazioarteko merkatuan da eta hori dela eta behartuta dago ematen dituen kredituekin oso zorrotz jokatzera. Horrenbestez, CFI ere ez da izango sarbide errazeko iturria herrialderik pobreenetarako, gizarte-erabilerako proiektuak finantzatu nahi dituztenean.

CFI asko garatu da azken urteetan, izan ere, bere helburuak guztiz bat datoz nazioarteko erakundeen, BIRD edo AIFen emakidazko laguntza ofizialak baino gehiago sektore pribatua sustatzea lehenesten dutenen, ekonomiaren joera berriekin.

Mundu Bankuko Taldeko kide den beste erakundea, OMGI, ez da hain interesgarria. Erakunde hori 1988an sortu zen eta inbertitzaile pribatuei bermeak eskaintzera mugatzen da. Bestalde, aipatzekoa da taldearen barruan badela kanpoko inbertsioak direla eta sor litezkeen auziak ebazteko nazioarteko erakunde bat (CIADI), adiskidetze- eta arbitraje-zerbitzuak eskaintzen dituena.

4.2.2. Nazioarteko Moneta Fondoa (NMF)

Zehatz-mehatz ez daiteke esan NMF helburu gisa garapenaren finantziazioa duen erakundea denik. Baina, egia esan, bere eragina erabakitzailea izan da azken bi hamarkadetan herrialdeen, batez ere garapen-bidean daudenen, ekonomia-politikei dagokienean.

Komenigarria litzateke gogoratzea NMF eta Mundu Bankua batera sortu zirela, 1944an, eta funtzio-banaketan nazioarteko moneta-sistemaren funtzionamendua ziurtatzea egokitu zitzaiola. Zehatzago esateko, bere zeregina herrialdeetako moneten truke-tasak ondo erabiltzen ziren zaintzean zetzan, herrialdeek kapitalen merkataritzan edo bilketan abantailak lortzeko truke-tasa artifizialak eragingo zituzten politikak gauza ez zitzaten. Laburbilduz, truke-tasak egonkorrak izatea zuen xede. NMFk zeregin horri eutsi zion moneta-sistemak funtzionatu zuen bitartean, baina 1971n, dollarraren eta errearen arteko bihurtasuna, mekanismo guztiaren oinarri zena, eten zenean, sistemak funtzionatzeari utzi zion eta truke-tasak flotatzen hasi ziren, bestela esan, merkatuetan zuten balioaren arabera aldatzen hasi ziren.

Gisa horretan amaitu zen NMFren bizitzaren etapa bat, bere jatorrizko funtzioa desagertu zenean. Orduetik aurrera NMFk ireki egin zuen bere ekintza-eremua kredituen espa-

rruan. Maileguak eskaintzen hasi zen, baina esparru horretan Mundu Bankuak zuen garrantzia lortu gabe.

NMFk azken bi hamarkadetan izan zuen protagonismoa ulertzeko beharrezkoa da gogoratzea kanpo-zorren krisian izan zuen zeregina. 1982an Mexikok bere burua berandutzan aitortu zuenean, hots, ofizialki iragarri zuenean ezin zuela zorra ordaindu, hotzikarak hartu zituen banku iparramerikar eta europarrak, izan ere, beste herrialde batzuk jokatibide horri jarraitzen bazitzaizkion egoera lehertu egin zitekeen. NMF krisia konpontzeko ahaleginak koordinatzeko gai zen erakunde gisa sortu zen eta horrek garrantzi handia eskaini zion garapenbidean zeuden herrialdeei zegokienean, berak ezartzen baitzituen zorren ordainketa konpontzeko baldintzak.

NMFren jarduera protagonista izan zen laurogeiko hamarkadaren lehen urteetan, izan ere, zorren negoziazioak liberatu egin zituen eta herrialdeek jarraitu beharreko epe laburrerako eta ertainerako politikak ezarri zituen. Baina, egiaz, ez zuen lortu ordainketa-ezaren egiturazko arazoa konpontzea eta bere zeregina herrialdeek, ahalegin eutsiezi-nei esker, kanpo-zorren ordainketaren obligazioak betetzen zituztela ziurtatzera mugatu zen. Laurogeiko hamarkadaren bigarren erdian Mundu Bankuak aktiboago hartu zuen esku negoziatioetan eta bi erakundeen arteko lankidetzara sortu zen. Hori hainbestearainokoa izan zenez, bien arteko desberdintasunak zein ziren planteatzera iritsi ziren.

Nahiz eta ukalezina izan NMFk bere kreditu-jarduera zabaldu egin zuela eta maileguen sorta handia eskaini zuela, ez genezake karakteriza banku gisa. Bere eraginik handiena ez datza eskaini zituen finantza-fluxuen kantitatean, ekonomiapolitikaren ortodoxia fiskalizatzen eta inposatzen dituen erakunde gisa duen zereginean baizik. NMFren eta garapenbidean dauden herrialdeen arazoen arteko erlazioa batez ere barne-politiketan duen eragin handian eta horien bidez eredu ekonomiko jakin bat sustatzean oinarritzen da.

Azken urteetan NMFren kreditu-jarduerak ekonomia-potentzial handiena duten herrialdeetan, nabarmen kantitaterik handienak lortu dituzten herrialdeetan, hartu dute garrantzi berezia. NMFk egoera zailean edo kritikoan zeuden eta garatutako ekonomien hazkundera arriskuan jar dezaketen herrialdeei laguntzera jo du. Mexiko, Hego Korea, Indonesia eta Thailandiaren kasuan esate baterako, krisi asiarrean; eta berriki Errusiako eta Brasilgo arazoak konpontzera jo duenean. Horiek herrialde aberatsek NMFri eman dioten zaintza-funtzioaren adibideak ditugu.

22. Iaukia. **BIRD eta NMFren erabakitze-ahalmena**

NMF eta BIRDen funtzionamendua ulertzeko, kontuan izan behar da horietako kide diren herrialdeek, bi erakundeetan, ordaintzen duten kuotaren zenbatekoaren arabera botoahalmena dutela. Kuota hori Barne Produktu Gordina (BPGd), atzerriko monetako erreserbak eta beren kanpomerkataritzaren beste alderdi batzuk barne hartzen dituen formularen bidez kalkulatu da. Laburbilduz, formulak ezartzen du munduko ekonomian herrialde bakoitzak duen indarra zein den.

Kuotaren garrantzia herrialde bakoitzaren boto-kopurua determinatzean datza. Hori kalkulatzeko modua dela eta, herrialderik boteretsuenak dira botere-ahalmen handiena dutenak. Nahiz eta botoen portzentajeak berrikusi egin diren, egiaz herrialderik aberatsenek duten indarraren ondorioz, beren artean ados jartzen badira, horiei ezin diete aurre egin kide diren gainerako estatuek.

Zehatzago esateko, G-7 izenekoa, zazpi herrialderik aberatsenak biltzen dituena (Estatu Batuak, Kanada, Erresuma Batua, Alemania, Italia, Frantzia eta Japonia), da NMFren nahiz BIRDen ildo estrategikoak zehazten dituena.

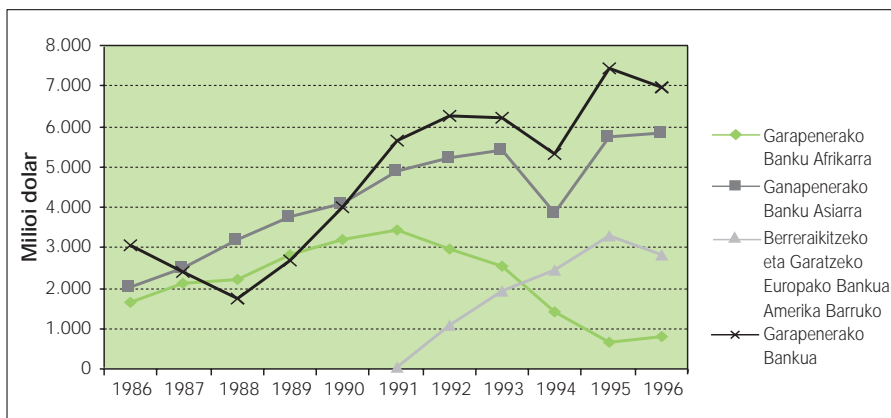
4.2.3. **Garapenerako eskualde-bankuak**

Mundu Bankuko Taldeaz gain, eskualde-banku txikia-koak sortu dira eta, hori dela eta, gaitasun handiagoa dute garapen-bidean dauden herrialdeetarako ekonomialankidetzarako moduak sustatzeko, beren premia berariazkoenak kontuan izanik.

Lehen sortu zen eskualde-bankua Amerika barruko Garapenerako Bankua (BID) izan zen, 1959an sortutakoa. Zailtza izpirik gabe, eskualde-banku guztien arteko garrantzitsuena da, ez bakarrik konprometitutako fondo gehien dituena delako, baita bere eskualdean ekonomiaren eta gizartearen eremuan izandako zereginarengatik ere. Beste bankuak Garapenerako Banku Afrikarra eta Garapenerako Banku Asiarra ditugu, BIDen antzera guneko geografiko horiei arreta egokiagoa eskaintzeko BIRDen alternatiba edo osagarri gisa sortu zirenak. Eskualde-banku horien bilakaera eta garrantzi erlatiboa 33. grafikoan ikus ditzakegu. 1991n Berreraikitze eta Garatzeko Europako Bankua (BERD) sortu zen Europako erdialdeko eta ekialdeko herrialdeei finantzia-zioa eskaintzeko helburuarekin. Hori negozioen banku eta garapenerako bankuaren arteko nahasketa gisa har dezakegu. Bestalde, badira eskualde-integratzaileko prozesuen ba-

besean sortutako beste eskualde-banku batzuk, baina luzeegi joko luke horiek aipatzeak.

33. grafikoa. **Garapenerako eskualde-bankuek konprometitutako baliabideak, 1986-1996**

Iturria: Estudio Económico y Social Mundial 1997.

Hiru eskualde-bankuak BIRDen eskemari jarraitzen zaizkio fondoak lortzeko, bestela esan, kapital-merkatuetara jotzen dute. Hori dela eta, horien maileguek ere merkataritza-bankuetakoen antzeko baldintzak izango dituzte. Gisa berean, eskualde-banku bakoitzak leihatila bigun bat du emakidazko baldintzetan, AIFen antzeko baldintzetan, maileguak emateko. 23. laukian ikus dezakegu alde askotariko bankuek gero eta zailtasun handiagoak dituztela emakidazko maileguetara bideratutako beren fondoak estaltzeko, batez ere gobernu emaileek fondo gehiago emateko erreparoa dituztelako. Oro har, banku horien antolamendu-egitura Mundu Bankuaren antzekoa da eta egiaz horietako bakoitzak hainbat erakunde hartzen ditu barne.

23. laukia. **Garapenerako alde askotariko bankuen emakidazko fondoak**

Garapenerako alde askotariko bankuek (AIFek eta eskualde-bankuek) garapen-bidean dauden herrialdeek lortzen zituzten ordainketen herena eskaini dute. Bankuek eskaintzen dituzten emakidazko fondo horiek hiru edo lau urterako planak

horietako bakoitzaren baliabide-esleipenaren konpromiso zehatzekin ezartzen dituzten gobernuen dohaintzen bidez estaltzen dira. Fondoak berriz jartzeko herrialde emaileen portaera funtsezkoa da alde askotariko bankuen mailegu bigunek funtzionatzen jarrai dezaten.

Sustapenerako Nazioarteko Agentzia (AIF): 1996. urtea hainmargarren fondoaren amaiera izan zen eta deialdi bat egin zen 18.000 milioi dolarreko guztizko zenbatekoa hiru urterako epe baterako estaltzeko. Nahiz eta herrialde emaileek 1997-1999 aldirako 20.000 milioi eskaintzeko konpromisoa hartu, hainbat arrazoi direla medio, hamaikagarren fondo honek hainbat zailtasun izan zituen eta lortutako guztizkoa aurreko urteko fondoak baino txikiagoa izan zen.

Amerika barruko Garapenerako Bankua (BID): Beste fondo bigunak ez bezala, BIDena kapitalaren egituraren zati da eta ez du negoziazio berezirik egiteko beharrik baliabideak izateko. BIDen fondoak azken birjartzean 1.000 milioi dolar lortu zituen kreditu bigunetarako.

Garapenerako Banku Afrikarra (BDA): Nahaste eta adostasun-faltako hainbat urteren ostean, Bankuko kideek zazpigarren fondoak berriz jartzeko negoziazioak atzeratzea adostu zuten. Eskatutako zenbatekoa 3.000 milioi dolarrekoa izan zen emakidatzko kredituetarako 1996-98 aldirako. BDAREN leihatila biguna gainerako eskualde-bankuetakoa baino askoz garrantzitsua da, izan ere, bankuko 53 kideen arteko 14k bakarrik betetzen dituzte emakidatzkoak ez diren maileguak lortu ahal izateko beharrezkoak diren baldintzak. Hori dela eta, kreditu bigunen menpe egongo dira guztiz beren finantza-premiak estaltzeko.

Garapenerako Banku Asiarra (BAD): 1997ko urtarrilean lortu zen 1997-2000 aldirako emakidatzko fondoan 6.300 milioiko birjartzea egiteko hitzarmena. Gertaera horren garrantzia fondoaren tradiziozko emaileek baliabide horien erdia baino gutxiago eskaintzean datza. Fondoko baliabide gehienek iturri desberdinetakoak eta tradiziozkoak ez diren eskualde-emaileetatik etorritakoak izan beharko dute. Aurreko fondoan, berriz, tradiziozko emaileek 6.000 milioiko guztizkotik 4.200 eskaini zituzten, bestela esan, %70.

Iturria: ELGE, CADen txostena, 1997.

24. laukia. Alde askotariko finantziazioaren bolumenaren joerak

Alde askotariko emakidazko laguntza

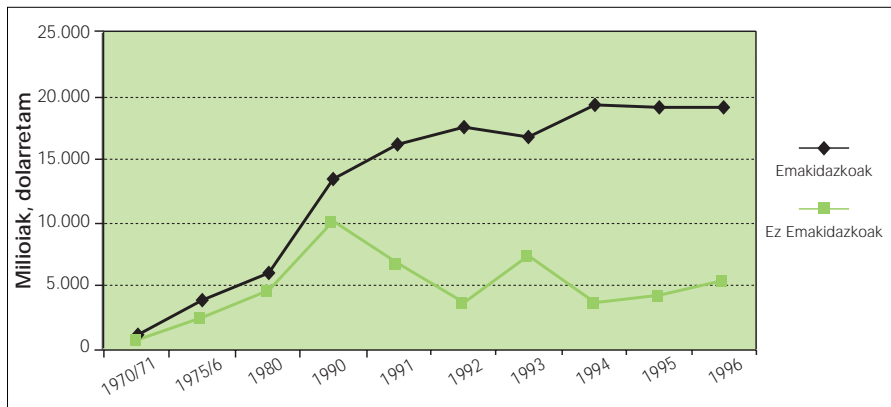
1994-96 aldian lortu zuen mailarik gorenena, urteko 20.000 milioi dolarrekin. Honakoak izan dira bere portaeraren ildo orokorrak:

- Garapenerako alde askotariko bankuen maileguek urteko 7.500 milioiko batez bestekoa izan dute.
- Europako Batasuneko agentzietatik datorren laguntzak joera gorakorra izan du: urteko 5.000 milioira iritsi da garapen-bidean dauden herrialdeen kasuan eta 1.000 milioira iragaitealdian daudenen kasuan.
- Nazio Batuen agentzien laguntzak 1993an lortu zuen mailarik altuena, 6.000 milioi baino gehiagorekin. Ondoren jaitsi egin zen maila 1996an 5.400 milioi izateraino. Hori izan da 1991z geroztik izan duen mailarik baxuena.
- NMFren emakidazko maileguek fluktuazio nabarmena izan dute eta oro har kantitateak ez dira oso handiak izan alde askotariko beste iturri batzuekin erkatuz gero. 1995. urtean bakarrik gainditu ziren 1.000 milioiak.

Emakidazkoak ez diren maileguak

- 1990. urtetik aurrera behera nabarmen egin zuten arren (orduan 10.800 milioi izan ziren), igotzen hasi ziren 1994az geroztik (1996an 8.700 milioi izan ziren):
- Iragaitealdian dauden herrialdeek fondoak %40 jasotzen dute eta emakidazko laguntzen %10 baino gutxiago jasotzen dute.
- Nabarmentzekoa da BIRDek garapen-bidean dauden herrialdeetara bideratutako fluxu garbiak negatiboak izan direla 1994az geroztik.
- Dena dela, BIRD da iragaitealdian dauden herrialdeei emakidazkoak ez diren maileguak eskaintzen dizkien hornitzaile nagusia.
- Orotara, alde askotariko erakundeek garrantzia galdu dute garapen-bidean dauden herrialdeei emakidazkoak ez diren maileguak eskaintzeari dagokionean eta zeregin hori banku pribatuen esku utzi dute.

34. grafikoa. Garapenerako finantziarioa: alde askotariko erakundeak

Iturria: Informe CAD 1997.

4.3. EUROPAKO BATASUNEN SISTEMA

4.3.1. Erkidegoko lankidetzaren historia

Egun Europako Batasuna denaren lankidetzaren historia-ren hasiera integrazio europarraren prozesuaren hasieran, 1957an, Erromako Ituna sinatu zenean, koka dezakegu. Nahiz eta bertan ez egin zuzeneko erreferentziarik herrialde sinatzaileen garapenerako lankidetzaren politikari, bazituen potentzia ohi kolonialekin lotutako herrialdeekiko elkartasunaren inguruko aipamen batzuk, baina inolako kasutan ez zitezkeen heda Europako politika komun gisa.

a) *Kolonia ohiekiko lankidetzaren historia*

Data horretatik 1973ra, Europako Erkidegoaren (EE) lehen zabalteak gertatu zen garaira, bitartean lankidetzaren erkidego-politikak batez ere estatu fundatzaileen eta itsasoz bestaldeko beren lurraldeen arteko harreman bereziak egonkortzeko balio izan zuen: Frantzia, Holanda eta Belgika eta kolonia ohiak, nagusiki Afrikan kokatutakoak. Elkartzeharremanak ezarri ziren PTU izenekoekin (itsasoz bestaldeko herrialde eta lurraldeekin), lehenik EEk eskainita eta ondoren —lehenengo independentzia-prozesuen eta Jaounde I (1963) eta Jaounde IIko (1969) konbentzioen ondoren— estatu horiekin negoziatuta. Harreman horiek aldeko merkataritza-tratamenduan, muga-zerga komunaren salbuespena

zekarrenean eta 1958an laguntza fondo bat, Garapenerako Fondo Europarra (FED), sortzean zeutzan.

Kolonia ohi askoren elkarren hurreneko burujabetzeak hainbat arazo sorrarazi zituen, EEtik aurrez sortutako lankidetzapolitikaren garapen gisa baino gehiago pragmatismoaren bidetik konpondu zituztenak. Gisa horretan sortu ziren gero eta konplexuagoak ziren lankidetzamekanismo batzuk, munduko ia herrialde guztietara zabaldu zirenak: lehenik eta behin Saharatik beherako Afrikara (hor zituzten beren koloniak Frantziak, Belgikak eta Italiak) eta beranduago, 1973an Erresuma Batua erkidegoan sartu zenean, Commonwealth-eko herrialdeetara. Erresuma Batuak berarekin batera Commonwealtheko 20 herrialdeak —erkidegoko lankidetzaren onuradun gisa— eta horiekin zuen merkataritza- eta ekonomia-sarea ere barne hartzea eskatu zuen.

Gisa horretan, EEk pixkanaka-pixkanaka handitu egin zuen lankidetzak. Alabaina, ez dezakegu berariazko helburuak eta tresnak dituen Europako lankidetzapolitikaz hitz egiten hasi Lomeko Hitzarmena, Erkidegoko bederatzi herrialdeen eta ACP izeneko herrialdeen (Afrika, Karibe, Ozeano Barea), hiru eskualdetan biltzen ziren 46 estatu independenteren, artekoa, sinatu zen arte, 1975a arte. Lomeko I. Konbentzioak, EE eta ACPko herrialdeen (horietako gehienak kide ziren estatuen kolonia ohiak ziren) artekoak, herrialde onuradunen partehartze nabarmenarekin gaiari fokatzeko orokorra ematea izan zuen helburu.

b) *Lankidetzaren hedadura*

Europako laguntza nabarmen pribilegiatuak ziren bi interes-polo geografikotan kontzentratu zen hasieran. Lehena, Lomeko hitzarmenetan barne hartutako herrialdeek osatutakoa eta bigarrena, berriz, herrialde mediterraneanarrena. Azken talde honen lehenengo akordioak 1976an sinatu ziren Magreb-eko herrialdeekin (Maroko, Aljeria eta Tunez), eta hurrengo urtean Egipto, Jordania, Libano eta Siriarekin sinatu ziren.

Hirurogeita hamarreko hamarkadak aurrera egin ahala, Asia eta Latinoamerika pixkanaka sartuz joan ziren garapen-bidean zeuden herrialdeetara bideratutako laguntza globalaren (batez ere finantzarioaren eta teknikoaren) hartzaille gisa. Horiek ondoren EEk PVD/ALA (Asiako eta Latinoamerikako garapen-bideko herrialde) ez asoziatu gisa izendatu zituen. Baina horietan erkidego-lankidetzak ez zen lehenengoetan bezain garrantzitsua izan, batez ere beren merkatuetara sartzeko pribilegiarik ez zitzaielako ematen.

Eszenatoki hori asko aldatu zen laurogeiko hamarkadaren amaieran, Ekialdeko European gertatutako aldaketen ondorioz. Erdialdeko eta Ekialdeko Europako herrialdeak (PECE) eta Sobietar Batasun ohiko Estatu Independente Berriak (NEI) bihurtu ziren orduan erkidego-laguntzaren interes bereziko helburu. Egoera berri horretan, EBk Erdialdeko eta Ekialdeko Europako herrialdeetara (PHARE) eta Sobietar Batasun ohikoetara (TACIS programa), bideratutako laguntza finantzario, tekniko eta politikoetarako sistemak sortu ditu, laguntza tekniko eta finantzarioekin eta merkataritza-harremanak ezarriz.

Politikaren ikuspegitik, Europako Erkidegoak nazioarteko politikan izan duen garrantzia bertako kide diren estatuena baino askoz txikiagoa izan da. Gerra Hotzaren garaian, garapenerako lankidetzaren potentzien kanpo-politikarako tresnatzat jotzen zenean blokeetako bakoitzaren eragin-eremuan, lankidetzaren europarrerako arrazoiak ez zeuzkan hainbeste uneko geopolitikan, bai ordea herrialde bakoitzak bere kolonia ohiekin zituen lotura historikoetan.

Nahiz eta errealtatea ez etorri bat teoriarekin, enuntziatuei dagokienean behintzat, EEk interes politikoak baino harantzago zihoan lankidetzaren fokatzea (ongizatea nazioartean hobeto banatzeko bilaketan eta kaltetuenen garapenean oinarritutakoa) defendatzen zuen.

c) Europako lankidetzaren-estrategiaren ildoak

1992. urtera arte erkidegoko sailetan ez ziren berriaz mintzatzen garapenerako lankidetzarako erkidego-politikaz. 1987ko Europako Agiri Bakarrean ere ez zen aipatzen eta gai hori estatukide bakoitzaren eskumenekoa zen oraindik ere. Horiei erkidegoa gehitzen zitzairen emaile gisa, koordinazioarako inolako mekanismorik aurreikusirik gabe. Maastrichteko Europako Batasuneko (EBko) Itunean, 1992an sinatutakoan, hartu zen barne lehen aldiz garapenerako lankidetzaren erkidegopolitika gisa. Horrek esan nahi du batasuneko kide ziren herrialdeek lankidetzaren inguruko eskumen batzuk galdu zituztela, horiek erkidegoko organoen esku uzteko.

Hasiera batean erkidego-politika berriaren giltzarriak hiru hitzetan adieraz zitezkeen: osagarritasuna, koherentzia eta koordinazioa. Batasuneko politikak kide diren estatuak gauzatutako politiken osagarri, erkidegoko gainerako politiketako koherente (politika horien helburu diren herrialdeen ekonomia- eta gizarte-egoera hobetzeko helburuaren aurkakoak

izan ez daitezten) eta EBren beraren eta bertako kide diren estatuen artean koordinatutakoa izatea du helburu.

130. artikuluan Maastrichteko Itunak garapenaren lehen-tasunak helburu politikoekin erlazionatzeko ideia nabarmen adierazten du. Batasunak babesten dituen garapen-politikek demokraziari, zuzenbidezko estatuari eta giza eskubideen eta funtsezko askatasunen errespetuari lagundu behar diete.

25. laukia. Europako batasuneko ituna

XVII. titulua, garapenerako lankidetzaren

130 U artikulua

1. Garapenerako lankidetzaren eremuko Batasuneko politikak, bertako kide diren estatuak egindakoen osagarri izango denak, honakoak lagunduko ditu:

- garapen-bidean dauden eta, bereziki, kaltetuen diren, herrialdeen ekonomia- eta gizartegarapena;
- garapen-bidean dauden herrialdeak munduko ekonomian pixkanaka eta harmonian sartzea;
- pobrezia-aren aurkako borroka garapen-bidean dauden herrialdeetan.

2. Eremu honetako batasunaren politikak garapenaren helburu orokorrari eta demokraziaren eta zuzenbidezko estatuaren egonkortzeari lagunduko dio, baita giza eskubideak eta funtsezko askatasunak errespetatzeko helburuari ere.

3. Batasunak eta bertako kide diren herrialdeek konpromisoak errespetatuko dituzte eta Nazio Batuen eta nazioarteko beste erakunde eskumendunen markoan hitzartu dituzten helburuak kontuan izango dituzte.

4.3.2. Europako Batasunaren garapenerako laguntza ofizialaren egitura

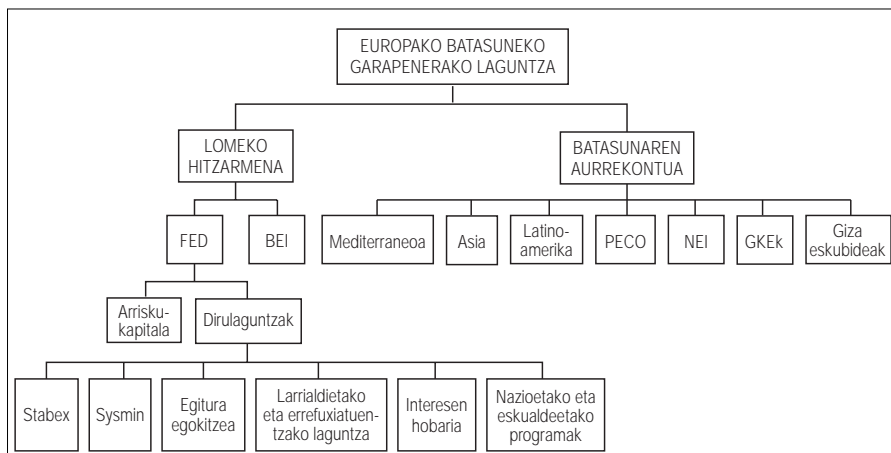
Europako Batasunetik datorren garapenerako laguntza munduko garapenerako laguntza guztiaren erdia da. Alabaina, zehaztekoa da zenbateko horretan erkidegoko sailek zuzenean administratutako baliabideak nahiz kide bakoitzak bere aldetik kudeatzen dituenak biltzen direla. Horrenbestez, ezinbestekoa da bereiztea zein den erkidegoko finantziazioaren irismena eta herrialde bakoitzaren esku dagoe-na, izan ere, egiaz ekarpenen zatirik handiena kide diren herrialdeei dagokie eta zati txiki bat baino ez da erkidegoaren kudeaketara bideratutakoa.

Urteen arabera aldaketak izan dituen arren, garapenerako lankidetzaren publikoko fondo europarren egiturari dagokionean, %85 inguru kide diren estatuek beren kabuz kontrolatutakoa da eta %15 Europako Batasunak administratutakoa. Zenbateko horiek erakusten dute kide den estatu bakoitzak interes handia duela nork bere baliabideen kudeaketa norberaren helburuen arabera defendatzeko, baita gai horri dagokionean erkidegoko sailei eskumen gehiegi ez uzteko borondatea ere. Atal honetan mintzagai izango duguna erkidegoko lankidetzaren da, adiera hertsian ulertuta.

Fondoaren jatorria kontuan hartuta Europako Batasunak hirugarren herrialdeen garapenerako lankidetzara bideratzen dituen ekonomia-esleipenen multzoa bi kategoriatan bana dezakegu:

- a) Lomeko hitzarmenaren finantza-protokoloa, aldizka, bost urtetik behin, kide diren herrialdeen ekarpen negoziatuekin birjartzen dena. Bertan Garapenerako Fondo Europarra (FED) da ACPko herrialdeetara bideratutako lankidetzaren gauzatzeko finantziario-bide nagusia.
- b) Batasuneko aurrekontua, urtero Europako Parlamentuak onartzen duena eta beste eskualde batzuetara bideratzen den lankidetzaren barne hartzen duten partidak eta laguntza horizontalaren berariazko moduak —elikadura-laguntza, humanitarioa, gobernu kanpoko erakundeak edo giza eskubideak— biltzen dituena.

35. grafikoa. **Batasuneko garapenerako laguntzaren finantza-egituraren eskema orokorra**

4.3.3. Lomeko hitzarmenen printzipioak eta orientabidea

1975ean Lomeko hitzarmenak sinatzeak, hasiera batean deskolonizazioaren ondorengo estatu berrien zereginaren onarpena ekarri zuen berekin, baita beren eskubide, subiranotasun eta horien eta Europako Erkidegoaren arteko politika-eta ekonomia-harremanetako nolabaiteko berdintasun-bal-dintzak onartzea ere. Ez dugu ahaztu behar Lome hirurogeita hamarrek hamarkadaren testuinguruan sortu zela eta garai hartan Ipar-Hego elkarrizketa zela nagusi. Bere planteamen- duek garapenbidean zeuden herrialdeek egindako nazioarte-ko ekonomia-antolamendu berriaren proposamenari erantzuz- ten diote nolabait ere.

26. laukia. Lomerren oinarritzko printzipioak eta helburuak

«Erkidegoak eta bertako kide diren estatuak, batetik, eta ACPko estatuak, bestetik, lankidetzaren hitzarmen hau sinatzen dute ACPko estatuen garapen ekonomiko, kultural eta soziala sustatzeko eta bizkortzeko eta harremanak elkartasunean eta el- karrekiko interesean oinarritutako izpirituarekin sakontzeko eta dibertsifikatzeko helburuarekin».

«EEE-ACP* lankidetzaren zuzenbidezko erregimenean eta sail bateratuak izatean oinarritutakoa, honako funtsezko printzipio hauei jarraiki gauzatuko da: kideen berdintasuna, beren subiranotasunaren errespetua, elkarrekiko interesa eta menpekotasuna; estatu bakoitzak bere iritzi politikoak, sozialak, kulturalak eta ekonomikoak zehazteko duen eskubidea; beren lankidetzaren sistemaren ondorean oinarritutako harremanaren segurtasuna».

«ACPko estatuak subiranotasunez zehaztuko dituzte beren ekonomien eta gizartearen printzipioak, estrategiak eta ereduak».

* EEE: Europako Ekonomia Erkidegoa, erkidegoko erakundeak garai hartan zuen izena.

a) Lomerren bilakaera

Lomeko lehen konferentzia 1975ean egin zen Togoko hiriburuan, Europako Ekonomia Erkidegoko kide ziren bederatzita estatuak eta ACPko 46 herrialdeen artean. Ordura arte, Europako Erkidegoak Afrika, Karibe eta Ozeano Bareko herrialdeetan egindako inbertsioak FEDen, Garapenerako Europako Fondoaren, lehen aldiz hirurogeiko hamarkadan onetsi zenaren, bidez arautzen eta finantzatzen ziren. Deskolonizazioa ezaugarri izan zuen lehen garaian, fondo ho-

riek kolonian zehar egin ez ziren eraikuntzetara eta azpiegituren hobekuntzetara bideratu zituzten beren inbertsioak.

Hitzarmenaren lehen eguneratzeak —1980an egin zen II. Lome— I. Lomeko politikari jarraitu zitzaizkien funtsean. Eztabaidarik gogorrena III. Lomerekin iritsi zen, 1985ean, herritarrek muturreko pobrezia-egoeretan zeuden bitartean gehien kaltetutako herrialdeak azpiegituz hornitzen ari zirela ikusi zenean. Landa-garapena eta elikadura-segurtasuna azpimarratzearen aldeko apustua egin zen.

IV. Lomeak, 1990ean sinatu zenak, funtsezko berrikuntza ezarri zuen laguntzaren sektore-eremuan, Europako Batasunak egokitze estruktural, global eta sektoriala babestearen aldeko erabakia baieztatu zuenean, betiere landa-garapenaren aldeko laguntza intentsiboa ahaztu gabe. Kasu honetan hitzarmenak hamar urterako sinatu ziren, nahiz eta iraupealdiaren erdialdean berrikuspena egiteko betebeharra ezarri. Gaur egun, Lomeko hitzarmenak 15 elkartekide eta ACPko 71 herrialde inplikatzeko ditu. Horrek esan nahi du potentzialki 500 milioi pertsonako biztanleria hartzen duela barne. Horien artean daude, gainera, gutxien garatutako herrialdeen laurik hiru.

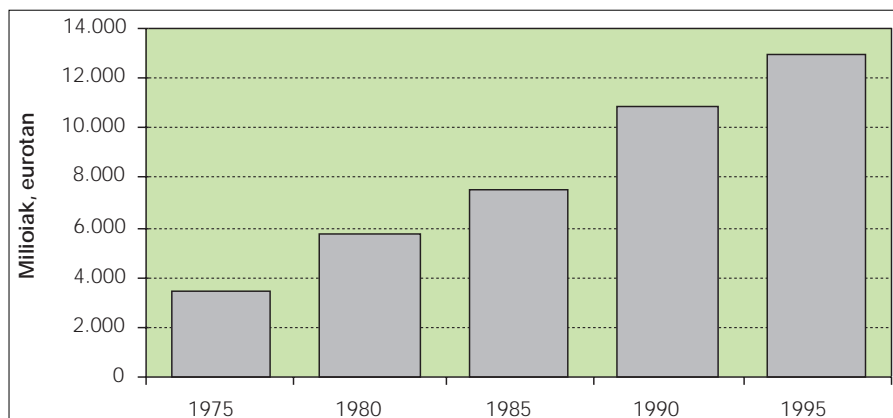
Lomeren berrikuspenean, 1995ean, lehentasunezko gai gisa hartu ziren barne honakoak: demokraziaren eta merkatuaren ekonomiaren sustapena; pobreziaaren aurkako borroka; merkataritza-lehiakortasuna; laguntzaren eraginkortasunaren hobekuntza eta eremu bakoitzean lehentasun europarrak aintzat hartzea.

b) *Lomeko finantza-lankidetzarako mekanismoak*

Beste herrialde batzuek eta nazioarteko erakundeek erabiliko beste lankidetzatresnekin erkatuz gero, Lomeren ezagutze nagusiak honako hauek dira: a) lehenik, garapena laguntza ekonomiko hutsaren konnotazioak gainditzen dituen eta garapen-bidean dauden herrialde jakin batzuen produktuek merkatu europarretan duten sarbidea errazteko merkataritzako emakiden sistema barne hartzen duen mekanismotzat jotzen duen fokatzeko integroetara abiatuta sortutakoa da; b) bigarrenik, garapena kontratuzko izaera tresna gisa planteatzen da eta lankidetzaren helburuak herrialde hartzaileen eta emaitzen arteko negoziazioaren emaitza izatea du xede. Horretarako, hainbat mailatako organo parekideak eratuko dira, negoziatzeko nahiz konpromisoak gauzatzeko. Honakoak dira organo parekide horiek: ACPO-EE Ministroen Kontseilua, Enbaxadoreen Batzordea eta Batzar Parekidea.

Lomerako ekonomia-ekarpenak finantza-protokoloaren bidez finantzatzen dira. Bertan Garapenerako Fondo Europarra (FED) da funtsezko partida eta Europako Inbertsio Bankuaren ekarpenak ditugu bigarren. FED da Lomerako fondotuturri nagusia, Europako Batasuneko kide diren guztien ekarpena jasotzen duena. FED ez da Erkidegoaren aurrekontuaren zati eta bost urtetik behin kide diren herrialdeek horren baliabideak birjartzeko zein zenbateko eskainiko dituzten adostu behar dute. 1996an VIII. FED sartu zen indarrean, 2000. urtera arte luzatuko dena eta 12.967 milioi ecuko diru-kopurua duena.

36. grafikoa. **FED-Lomereren bilakaera**

1. FED (1959-1964)
2. FED (1964-1970), Jaundeko I. hitzarmena
3. FED (1970-1975), Jaundeko II. hitzarmena
4. FED (1975-1980), Lomeko I. hitzarmena
5. FED (1980-1985), Lomeko II. hitzarmena
6. FED (1985-1990), Lomeko III. hitzarmena
7. FED (1990-1995), Lomeko IV. hitzarmena
8. FED (1995-2000), Lomeko V. hitzarmena

FEDak lankidetzarako hainbat tresnaren bidez kanalizatzen dira. Horien artean honakoak aipa ditzakegu:

- i) Nazioko (PIN) eta Eskualdeko (PIR) Programa Indikatiboak

ACPko herrialde bakoitzari dagozkion baliabideen esleipena jada ezarritako formula baten arabera finkatzen da. Herrialde bakoitzak egiten ditu hitzarmenaren arabera dagozkion baliabideen xedea zehazteko negoziazioak. Tokiko

gobernuak EBrekin hitzartzen du laguntza zein sektore eta proiektutara bideratuko duen. Hitzarmen horrek bi aldeak lotzen ditu. PINek epe ertainetako lankidetzaren planifikatzea ahalbidetzen du eta, teoriarik behintzat, marko egokia eskaintzen du lankidetzaren hori herrialde bakoitzaren premiekin koherentzian eta horietara egokituta gauza dadin.

Bestalde, programa horiek eskualdeko ere egin daitezke eta egiaz horrelakoak formulatu izan dira Afrika, Karibe, Ozeano Indiko eta Ozeano Bareko zenbait eskualdetan.

ii) Stabex eta Sysmin

ACPko herrialdeetako diru-sarrerak egonkortzeko eskaintzen diren finantzalaguntzak dira, horien ekonomiak lehen mailako produktuen esportazioen menpekoak baitira neurri handi batean. Horien helburua nekazaritzako (Stabex) eta meatzaritzako (Sysmin) produktuetako esportazioengatik diru-sarreretan izan daitezkeen galerak konpentsatzea da.

iii) Larrialdiko laguntza eta errefuxiatuentzako laguntza

Kontuan izan behar da partida hauei aurrekontuan laguntza humanitariotzat jotzen dena gehitu behar zaiela ACPko herrialdeek jasotzen dituzten zenbatekoei buruzko ideia osoa izateko. Laku Handien inguruko eskualdeko herrialdeetara laguntza humanitarioko zenbateko handiak bidali dira.

iv) Egitura-egokitzerako programak

v) Interesen hobariak

c) *Finantzarioak ez diren Lomeko lankidetzarako mekanismoak*

Jada adierazi dugun gisan, Lomeko hitzarmenen ezaugarri nagusietako bat finantza-tresnen marko soila gainditzea eta ACPko herrialdeak herrialderik industrializatueneren merkatuetan sartu ahal izatea lortzea planteatzea da. Merkataritza-lankidetzaren kapituluak, muga-zergarik eta kantitate-kuotarik gabe, ACPko herrialdeetako produktu gehienak erkidegoko merkatuan sartzea ahalbidetzen duten neurriak ezartzen ditu. Hitzarmenetan merkataritza-abantaila horiek zabaltzen joan dira. Horrezaz gain, herrialde horien esportazioak gehiago finkatzen lagunduko duten merkaturatzeko estrategiak sustatzeko finantziarioa eskaini da.

Kapitulu hori da bi arrazoi direla eta egun gehien eztabaidatzen dena. Batetik, lehentasunezko neurri horien eraginkortasuna zalantzan jartzen delako, ez baitute lortu ACPko herrialdeek erkidego-merkatuetan beren esportazio-presentzia egiaz egonkortzea, nahiz eta tratu berezia eman. Bestetik, erregimen hori Munduko Merkataritza Erakundeak, herrialdeen arteko neurri diskriminatzaileen, jakin batzuei beste batzuen kaltetan mesede egiten dieten eta orokorrak ez direnen, aurkakoa denak, araututako merkataritza-gaietako nazioarteko hitzarmen berrien aurkakoa delako.

27. laukia. **8. FEDaren negoziazio zaila**

Garapenerako Europako Fondoek, Lomeko hitzarmenen funtsezko tresna direnek, erkidegoko kide diren estatuen ekarpenak dituzte diru-iturri. Gaur egun, bost urtetik behin egiten dira kide den estatu bakoitzak ordaindu behar dituen kantitateak adosteko negoziazioak. Azken negoziazioa 1995ean 7. FED amaitu ostean eta 8. FED, 1995-2000 aldia estaltzen duena, egiteko fondoak birjartzea beharrezkoa zenean egin zen.

Europako Batzordearen proposamena, Frantziak babestu zuena, 14.300 milioi ecuko fondoa lortzea zen, zenbateko hori ezinbestekotzat jotzen baitzen inflazioaren eraginak zuzentzeko. Horrezaz gain, kontuan izan behar zen hiru kide berri sartu zirela (Austria, Finlandia eta Suedia). Alemania, Herbehereak eta Italia igoyeraren aurka agertu ziren eta beren ekarpenen mailari eustea defendatu zuten. Bien bitartean Erresuma Batuak zuzenean planteatu zuen horiek murrizteko beharra. Gainerako herrialdeek ere ez zuten FED igotzeko Frantziaren eta erkidegoaren proposamenaren aldeko interes handiegirik erakutsi.

Negoizazioak tirabiratsuak izan ziren, baina hainbat trikimainen ostean lortu zen adostasuna 8. FED, datu errealean arabera, aurrekoaren maila berean uztea izan zen. 8. FEDarekin gertatutakoa erkidegoko lankidetzaren politikaren aldi baten amaiera iragartzen duen adierazlea izan zen, izan ere, zalantzan jarri zuten eskualde eta herrialde jakin batzuei emandako lehentasuna eta kide diren herrialde gehienek ACPko herrialdeetarako kuotak igotzeko erreparatuak izan zituzten.

FEDez gain, hitzarmenen finantza-protokoloak Europako Inbertsio Bankuak (BEIk) kredituak emateko eskainitako kantitateak finkatzen ditu. BEI ez da Lomek sortutako erakundea, aitzitik, erkidegoa sortu zenetik ari da lanean, bestela esan 1958tik. Erkidegoko herrialdeei kredituak ematen dizkien eta pixkanaka bere jarduera ACPko herrialdeetara, me-

diterraneanarretara eta EBrekin lankidetzaharremanak dituzten gainerakoetara zabaldu duen eskualde-banku gisa jarduten du.

4.3.4. Aurrekontuen bidezko erkidegoko lankidetzak

Europako Batasunaren urteko aurrekontuak garapenerako lankidetzak helburu duten hainbat partidak ditu. Partida horiek aldatu egin dira denboraren poderioz, baina bi kategoria handitan bana daitezke: a) Lomako hitzarmenetan barne hartzen ez diren eskualde geografikoekiko lankidetzak; eta b) zeharkako laguntzak eta beste hainbat titulu. Horien artean azpimarratzekoa da gobernuen kanpoko erakundeetarako baterako finantziatutako aurrekontu-lerroa. Azken urteetan laguntzen partidak nabarmen egin du gora, aurrekontuaren garapenerako lankidetzaren guztizkoaren %40 izatera iristeraino.

a) *Beste eskualde geografiko batzuekiko lankidetzak*

i) Mediterraneo eta Ekialde Ertaina

ACPko herrialdeen ondoren, Mediterraneoeko arroaren inguruko biztanleak dira erkidegoko lankidetzaren pribilegiatuenak. EBk horiekin merkataritzaren inguruko onurak edo/eta erkidegoko aurrekontutik eta Europako Inbertsio Bankutik datorren laguntza eskaintzen dizkieten lankidetzak eta asoziazio-hitzarmenak egin ditu. Gisa horretako hitzarmenak Magrebeko eta Mashrek-eko hamaika herrialderekin sinatu dira. Asoziazio-hitzarmenak etorkizun hurbilean Batasunean sartuko direla aurreikusten den herrialdeekin egin dira.

Atal honi dagokionean azpimarratzekoak dira MED programak, herrialde horietan gizarte zibilaren parte-hartzea sustatzea eta indartzea, baita horien artean deszentralizatutako sareen bidez ezagutza teknikoa hedatzea ere, helburu dutenak.

Konferentzia Euromediterraneanak, 1995ean egindakoak, hiru eremu handitako lankidetzak areagotzea adostu zuen. Hona hiru eremu horiek: politika- eta segurtasun-lankidetzak; ekonomia- eta finantza-lankidetzak (2010. urterako merkataritza askeko eremua pixkanaka ezartzea aurreikusitakoak); eta giza, kultur, eta gizarte-lankidetzak.

ii) Asia eta Latinoamerika (ALA)

Nahiz eta herrialde horiekiko erkidegoko lankidetzak 1976an hasi, laurogeiko hamarkadaren erdialdean Espainia

eta Portugal erkidegoan sartzeak indartu egin zuen Latinoamerikan gero eta presentzia handiagoa izateko joera. Hainbat xedapenen ondoren, ALA herrialdeekiko erkidegoko lankidetzak 1992an onartutako araudian oinarritzen da. Urte horretatik aurrera, bost urtetik behin esleitzen dira fondo-paketeak. Gisa horretan ordeztu egin da aurreko urtekako finantziakzioa. Araudi horrek bereizi egiten ditu herrialde eta eskualderik pobreenetan zentratutako lankidetzak finantzario eta teknikoak eta merkataritza-potentziala duten herrialde eta eskualdeetara bideratutako ekonomia-lankidetzak. Horietan helburua inbertsioaren aldeko ingurunea sortzea da, sektore pribatuari, enpresa txiki eta ertainei eta truke teknologikoari lagunduz.

Nabarmentzekoa da Latinoamerikako eta Asiako herrialde gehienekin bi aldeko lankidetzak-hitzarmenak sinatzeko erkidego-politika. Hitzarmen horien edukia aldatuz joan da eta, hori dela eta, hiru belaunaldi bereizi ohi dira, edukiak zabaldu ahala. Hirugarren belaunaldiko hitzarmenei laurogeita hamarrekota hamarkadan ekin zitzaien eta horiek, garapenerako lankidetzaz gain, merkataritza-harremanak sakontzea dute helburu.

iii) Europa Erdialdeko eta Ekialdeko herrialdeak (PECO)

Herrialde horiekiko lankidetzaren mekanismo nagusia PHARE programa da. Horren dohaintzak herrialdeek berek formulatutako lehentasunezko proposamenen ondoren Batzordeak zehazten dituen Programa Indikatibo Nazionalen arabera ematen dira. Horien helburua estatuko enpresen berrgituraketa, administrazio publikoaren erreforma, banku sistema eta lege- eta zerga-sistemak berritzea, pribatizazioen sustapena eta gizarte zibilaren, azpiegituren eta gizarte-zerbitzuen indartzea finantzaketa da. Beharrezko irizten bada, PHAREren %10 arte laguntza humanitariora bidera daiteke.

iv) Estatu independente berriak (NEI)

TACIS programa, herrialde horietara bideratutakoa, ekonomia-erreformarako eta azpiegituren berreraikuntzarako laguntzetan oinarritzen da, bereziki energiarena bezalako sektoreetan. Bere helburuak PHAREren antzekoak dira.

b) *Lankidetzarako beste tresna batzuk*

i) Elikadura-laguntza

Berorren helburua hornidura-arazoak dituzten herrialdeek elikadurasegurtasuna bermatzea lortzea da. Kapitulu hau

da hasierako proposamenetatik gaurkoetara aldaketa gehien izan duenetako bat. Sortu zenean, berrogeita hamarreko eta hirurogeiko hamarkadetan, elikadura-laguntza Estatu Batuak eta Europako herrialdeak bezalako ekoizle handien nekazaritzako produkzioaren soberakinen araberakoa izan zen herrialde onuradunen premien araberakoa baino gehiago. Elikadura-laguntzaren helburu izan beharko luketenei buruzko eztabaida onuradunen parte-hartzerik gabe egindako elikadura emateko operazioen eragin gaiztoak egiaztatzerakoan sortu zen.

Atal honi dagokionean, elikadura-laguntzaren orientabidean izandako aldaketa handiagoa izan da EBren kasuan Estatu Batuen kasuan baino. Elikaduralaguntzarako erkidego-estrategia berria 1996ko Araudian finkatu zen. Honako hauek dira berorren ezaugarri nagusiak: elikadura-laguntza lankidetzarako gainerako tresnekin, batez ere laguntza finantzario eta teknikoarekin, koordinatzea planteatzea; ordezkatzeko ekintzak aurreikustea herrialde batek elikagaien hartzaile izateari uzten dionean, elikadura-segurtasuna lortzeko laguntza finantzarioa eta teknikoa eman dakion; herrialde hartzailean bertan edo hirugarren herrialdeetan elikagaiak erosteari garrantzi handiagoa ematea, betiere onuradunaren interesak kontuan izanik herrialde emailearen soberakinak sartzearen gaineratik; garrantzi handiagoa eskaintzea nekazaritza garatzeko eta elikadura-ahultasuna murrizteko helburuen definizioari.

ii) Laguntza humanitarioa

Kapitulu hau EBren barruan ECHO (Europako Batasuneko Bulego Humanitarioak) koordinatzen eta administratzen du. Hori arduratzen da mundu guztiko hirugarren herrialde-eta operazio humanitarioez, izan ere, horietara epigrafe berezi bat bideratu ohi da.

4.3.5. Europako Batasuneko Bulego Humanitarioa, ECHO

Europako Batasuneko Bulego Humanitarioa (ECHO) 1992an sortu zen EBk hirugarren herrialdeetan egindako operazio humanitarioak administratzeko eta koordinatzeko funtzioarekin. Erkidegoko laguntza humanitarioak gorakada handia izan du eta urteko seiehun milioi ecu ingurukoa izatera iritsi da. Hori dela eta, ECHO munduko laguntza humanitarioko eragile nagusienetako bat izatera heldu da. Bere aurrekontua Europako Batasuneko kide diren estatu guztien multzoaren edo Estatu Batuek emandako laguntza humani-

tarioaren parekoa da. Europako Batasuna orotara hartzen badugu kontuan, bestela esan batasuneko kide diren estatuak eta erkidegoko laguntza, munduko laguntza humanitarioaren erdia, gutxi gorabehera, dela esan genezake.

28. laukia. ECHOren agindua

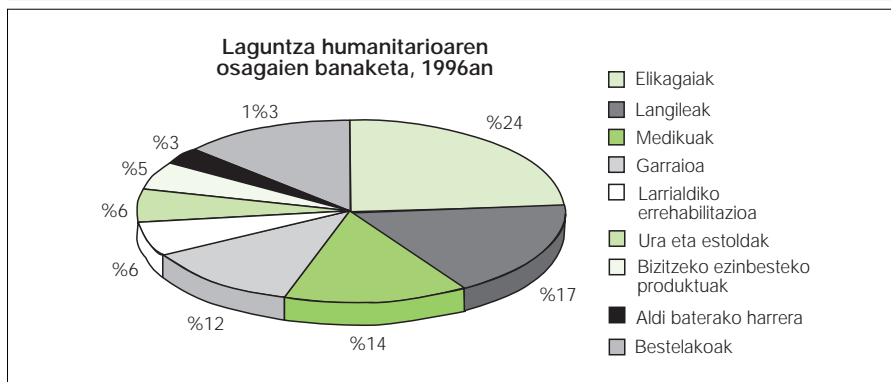
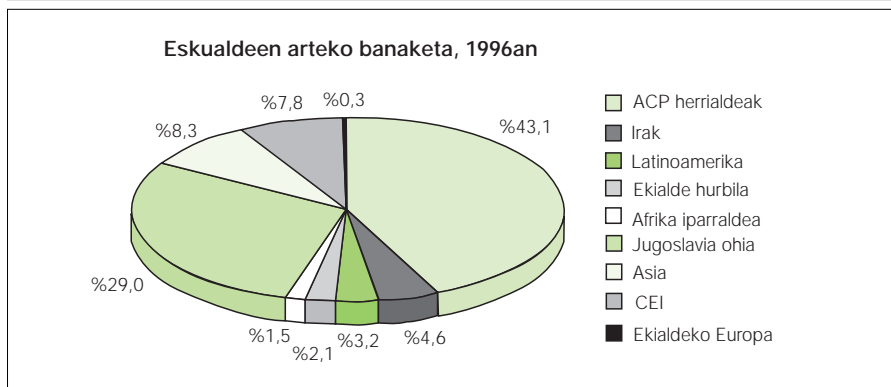
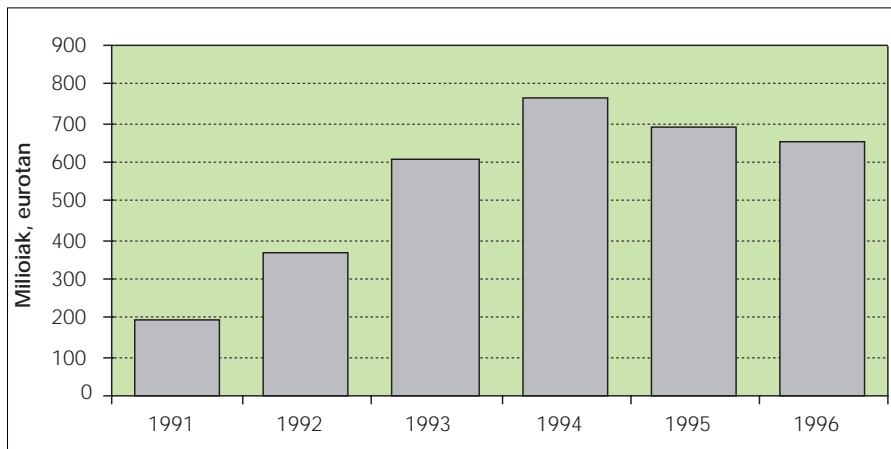
- Larrialdiko egoeretan bizitza salbatzea eta babestea eta berehalako ondorioak arintzea natur hondamendietan eta gogoseak eragindakoetan.
- Iraupen luzeeneko krisietan, adibidez, luze jotako gerra zibiletan, kaltetutakoei beharrezko laguntza eta sorospena eskaintzea.
- Laguntzaren garraioa finantzatzea eta hartzaile izango diren pertsonentzat eskuragarri izateko ahaleginak egitea.
- Errefuxiatuei edo lekualdatutakoei laguntzea, jatorrizko herrialdean nahiz hartzen dituzten herrialdean, edo horiei beren herrialdera itzultzen direnean berriz egokitzen laguntzea.
- Epe laburrerako birgaitze- eta berregituratze-lanak egitea, biktimek gutxieneko buruaskitasun-maila lortzen laguntzeko eta, ahal den neurrian, epe luzearako garapenerako helburuei heltzea.
- Hondamendietarako prestatzeko programa, alarma azkarreko sistemak barne hartuko dituen, bermatzea eta hondamendien prebentzioa finantzatzea arrisku handiko herrialdeetan.

ECHOk 70 herrialde baino gehiagotan hartu du esku azken urteetan. Horietan natur hondamendien edo gerren biktimei laguntzeko programa finantzatu ditu. Bere esku-hartzearen eremuak anitzak dira: elikagaiak, jantziak, aterpeak, ubideak, gerrako kirurgia, larrialdiko errehabilitazioa, txertaketak, garraioa, laguntza psikologikoa, bizigaiak, desminatua eta abar. Halaber, hondamendien prebentziorako programak administratzen ditu arriskuguneetan.

Laguntza humanitarioaren kontzeptuak ekonomia-premia-ko egoerak ere hartzen ditu barne, nahiz eta horiek ez diren beti izango gerrei edo hondamendiei lotutakoak. Adibidez, EBren Europa ekialdeko herrialdeetarako PHARE programaren barruan, ECHOk Lan eta Gizarte Segurantzako Ministerio Bulgariarrarekin egin zuen lan 1996an zuzeneko finantza-lagun-

tza emanez (20 milioi ecu) egoera zailean zeuden 500.000 familiaren erosteko ahalmena handitzeko eta umezurtzak, ezinduak eta zaharrak bezalako talde ahulez arduratzen diren 550 erakunderi laguntza eskaintzeko helburuekin.

37. grafikoa. **Erkidegoko laguntza humanitarioaren datuak, ECHO**

Iturria: ECHOSTAT (ECHO zenbatekotan, 1996ko txostena).

ECHOk GKEekin, NBEko agentziekin eta nazioarteko beste erakunde batzuekin batera egiten du lan. Horiekin lankidetzarako hitzarmenak edo kontratumarkoak, ECHO-ren eta horren lankideen arteko harremanen alderdi orokorrak eta baldintzak definitzen dituzten tresna direnak, sinatzen ditu. Baldintza orokorrak zehaztu ostean, errazagoa eta azkarragoa izan ohi da elkartutako erakundeak burutuko duen laguntzarako operazio bakoitzaren ezaugarriak zehaztea. Larrialdietan jarduketa azkarra lortzeko ahaleginen ildotik, sailak ordu gutxitan har ditzake erabakiak, errazak baitira horren erabakitze-prozedurak.

Batez beste, bere finantziazioaren %60 inguru GKEek kudeatutako proiektuen bidez egikaritzen da eta lautik bat Nazio Batuen erakunde eta agentzien proiektuetara bideratzen da. Horietan ACNUR eta Elikagaien Munduko Programa dira laguntzaile nagusiak.

ECHOren jardueraren ezaugarriak, aurrekontuen bilakaera eta eskualde hartzaileen eta laguntzaren osagaien araberrako baliabideen banaketa biltzen dituen 37.grafikoan islatu ditugu.

4.3.6. Erkidegoko garapenerako lankidetzaren zenbatekoak eta helmugak

1995 eta 1996ko aurrekontuetako datuek lankidetzarako erkidegoaurrekontuaren egitura aurrekontu-lerro nagusien pisuaren edo garrantziaren arabera irudikatzea ahalbidetzen digute. 38. grafikoak erkidegoko garapenerako lankidetzaren

38. grafikoa. Zona grafiko desberdinei esleitutako garapenerako Europako Batasuneko guztizko aurrekontuaren egitura

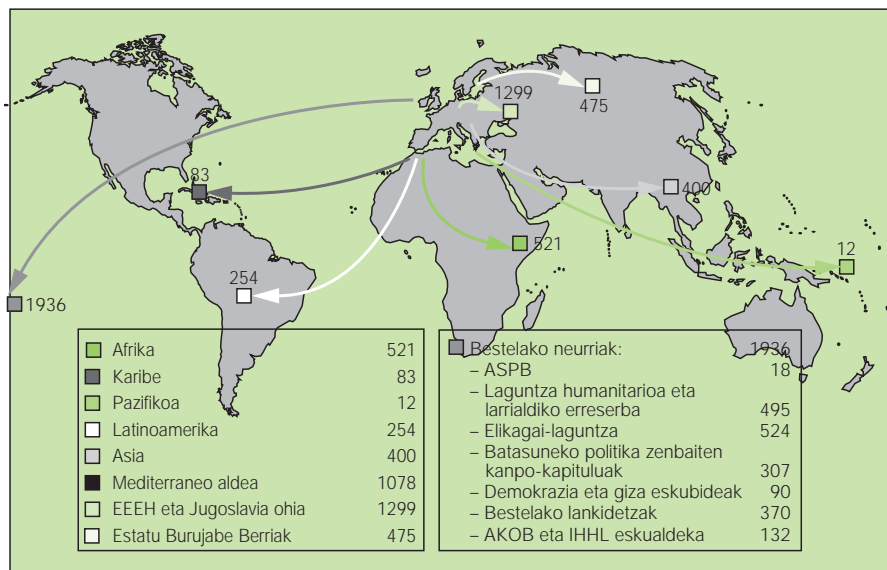
(Aurrekontu orokorra gehi FEDaren urteko batez bestekoa)

Titulua	1995eko garapenerako aurrekontuaren ehunekoa	1996ko garapenerako aurrekontuaren ehunekoa
ACPko (8. FEDaren urteko batez bestekoa)	37	35
Asia (B7-30)	5	5
Latinoamerika (B7-31)	3	3
Hegoaldeko Afrika (B7-32)	2	2
Mediterraneo (B7-50)	7	8
PECO (B7-50)	15	15
CEI (B7-52)	6	6
Jugoslavia ohia (B7-54)	0.1	0.9

egitura orokorra eskaintzen du, gai bakoitzaren arabera (aurrekontuetakoak nahiz aurrekontutik kanpokoak, Lomeko hitzarmenak esate baterako). ACPko herrialdeei esleitutako baliabideek pisu erlatiboa galdu dute lankidetzarako baliabideen guztizkoan. PECO eta CEI multzoak guztizkoaren %21 lortu du, ACPkoak ez diren herrialdeen multzoa gaindituz, horiek %18 izatera baino ez baitira iritsi.

39. grafikoak erkidegoko lankidetzaren guztizko zenbateko horren banaketa geografikoaren ikuspegi orokorra eskaintzen du.

39. grafikoa. **Erkidegoko laguntzaren banaketa munduan, 1997**

Erkidegoko lankidetzaren funtsezko gai bat garapenerako lankidetzaren aurrekontuen gastu erreala zein den ezagutzeta da. EBko laguntza-programarako fondoak nabarmen handitu diren arren, konprometitutako fondo horien erdia gutxi gorabehera ez da ordaintzen. Horrek esan nahi du urtero 3.000 milioi ecu inguru egikaritu gabe gelditzen direla. EBN eta bere ordezkarietan giza baliabide eta langile espezializatu nahikoa ez izatea, burokraziak egikaritze-prozesuak atzeratzea eta hartzaileek berek erakunde-gaitasunik ez izatea dira aurrekontu-desfase handi hori ulertzeko ematen diren arrazoiak.

Fenomeno hori zenbaterainokoa den garbi ulertzeko, 40. grafikoak aurrekontu-lerroetan nahiz FEDetan azken urteetan izandako desberdintasunak adierazten ditu.

40. grafikoa. **Erkidego-aurrekontuko eta FEDeko fondo konprometitatuak eta benetan ordaindutakoak 1999. urtera arte**

(Milioi eurotan)

Urtekoa	Konprometitutako eta ordaindutako fondoen arteko aldeak	FEDerako aurreikusitako ekarpenen eta egindakoen arteko	Gastu gabe gelditu den GLOren guztikoa
1993	2.002	690	2.692
1994	2.129	500	2.629
1995	2.543	650	3.193
1996	2.632	1.950	4.582
1997	2.811	1.340	4.151
1998	3.101	750	3.851
1999	3.351	750	4.101
Guztikoa			25.199

Iturria: Intermón, 1997.

Hurrengo grafikoak, 41.ak, EBko garapenerako lankidetzarako aurrekontu-lerro nagusiak biltzen ditu, 1995 eta 1996. urteei dagozkienak.

41. grafikoa. **B7 tituluan hautatutako aurrekontu-lerro orokorrak, 1995 eta 1996. urteetarako konpromisoak**

(milioi eurotan)

Titulua	Konpromisoak 1995	Konpromisoak 1996
Elikadura-laguntza (B7-20)	591,9	530,9
Laguntza humanitarioa (B7-21)	326	379,5
Asia (B7-30)	395	406,5
Latinoamerika (B7-31)	245,5	263
Hegoaldeko Afrika (B7-32)	140	150
Mediterraneo (B7-4)	533,9	666
PECO (B7-50)	1.151,9	1.231
CEI (B7-52)	506,9	528
Jugoslavia ohia (B7-54)	5	78
GKE (B7-6)	357,8	398,1
Giza eskubideak (B7-7)	76	90,8
GUZTIZKOA	4.329,9	4.721,8

4.3.7. Lomeren berrikuspena: garapenerako lankidetzarako erkidegoko politikaren aldi berria

Praktikan garapenerako lankidetzarako erkidegoko politika nagusiki Lomeko hitzarmenetan oinarritutakoa izan da, horiek izan baitira urtetan erkidegolaguntzaren agerkari. Laguntza horren erdia, gutxi gorabehera, oraindik ere hitzarmen horietan barne hartutako tresnen bidez kanalizatzen da. Dena dela, laurogeita hamarreko hamarkadan Ekialdeko Europan gertatutako aldaketek iragaitealdian dauden herrialdeekiko lankidetzak gero eta garrantzi handiagoa hartzea eragin dute. Horren ondorioz, gutxitu egin da, asko samar, ACPko herrialdeetara bideratutako laguntza.

Lomeko hitzarmena izan da, eta egun ere halaxe da, mundu-mailako garapenerako lankidetzarako markorik handiena, eta askoren ustetan baita aurrerakoiena ere. Lehen ere adierazi dugun gisan, hitzarmen horrek barne hartzen duen lankidetzaren helburuak kontratuzko hainbat akordio-oren ondorio dira eta horrek erantzukizuna hartzaileen eta emaileen artean partekatzea ahalbidetzen du. Bide horretatik ACPko herrialdeak berak dira lehentasun nazionalak eta programen aplikazioak zehazten dituztenak.

Dena dela, ia hogeita bost urteko esperientziaren ondoren, Lomeri hainbat kritika egiten zaizkio. Hala ere, horien artean komenigarria litzateke bereiztea bere izatea zalan-tzan jartzen eta berori desegitea proposatzen dutenak bate-tik, eta beren ustez gaizki funtzionatu duten alderdiak eta garai berrietara egokitzeko zuzendu behar direnak azpimarratzen dituztenak, bestetik. Lomeri inguruko eztabaidak Lomeko V. hitzarmenerako, 2000. urtean indarrean jartzeko prest egon behar duenerako, negoziazioak hasi zirenean izan zuen goraldirik handiena. Azken berrikuspena, IV. Lomerena, indarrean zegoen aldiaren erdialdera iritsi zela eta 1995ean egindakoa, lankidetzaren europarraren fokatzeko kritiko-ago eta politikoagoaren markoan egin zen. Hori bi elementu adierazten dute: Maastrichteko Itunak eta *Horizonte 2.000* izeneko Batzordearen analisiagiriak (biak ere 1992an argitaratutakoak dira).

Europako herrialdeetatik aireratu zen argumentu nagusia garapenerako lankidetzaren, azken hamarkadetan gauzatu denaren gisakoaren, porrota izan zen. Horien ustez lortutako emaitzak ez dira positiboak egindako ahaleginekin erkatuz gero. Gainera, nazioarteko eszenatokian izandako aldaketek argumentu berriak eskaintzen dituzte funtsezko aldaketak planteatzeko lankidetzaren ikusmoldean. Laukian porrot-sen-

timendua ikuspegi europarretik adierazten duen testua bildu dugu.

Laukian adierazten den Batzordearen txosten berean kritikatzeko zen Lomeko ereduak beti ez zela herrialde onuradunek erreformarako ahalegin positiboak egiteko behar adina estimulu eskaintzeko gai. Batzuetan, gainera, koherenteak ez diren ekonomia-politikei eusten eta buruzagi politiko ustelak finkatzen ere lagundu izan du. Horiek horrela, ulertzen du hirurogeita hamarreko hamarkadan ez gauzatzea independentzia lortu berri zuten herrialdeei aurretiko politika- eta ekonomiabaldintzak ezartzeko politika zorrotza, superpotentzia lehiakideen eskuhartze politiko handiaren estrategien kontrapisu positibo gisa. Dena dela, zalantzan jartzen du baldintzarik gabeko gisa horretako laguntza baliagarri izan denik garapen-bidean dauden herrialdeek beren gain har dezaten politika berriak sustatzeko erantzukizuna. Izan ere, uste du gisa horretan iraunarazi egin dela ekonomia-menpekotasuna segurtasun-sare eroso baten, herrialde asko guztiz laguntzaren menpe zeuzkanaren, estaldurapean. Hori dela eta, gaur egungo erkidegopolitiken proposamenek gehiago azpimarratzen dituzte aurretiko baldintzak, ez bakarrik ekonomiko eta teknikoak, baizik eta, batez ere, politikoak.

29. laukia. **Porrot-sentimendua**

«Garapenerako lankidetzak hasi zenetik berrogei urte igaro ostean, iruzkingile askok porrotsentimendua adierazten dute. Gehienek benetan uste dute hori beharrezkoa dela, eta batez ere kontuan hartzen bada garapenerako laguntza ez dela pobrezia murriztean behar adina zentratutakoa izan. Izan ere, egiaz, laguntzaren nozio soila gainditzen duen garapenerako lankidetzak ezinbesteko kontzeptua da eta, kasu askotan, laguntzak ez du eragin onuragarriarik izan.

Dena dela, ez dirudi lankidetzak eta laguntzak eragin gailenik izan dutenik garapen-bidean dauden herrialde gehienek ekonomia- eta gizarte-bilakaeran, ezta industrializazioan iragaiterik gabe sartzea lortu duten herrialdeetan ere. Halaber, baiezta liteke bi aldeko laguntzak eragin negatiboa izan duela, herrialde emaileen politikaren, ekonomiaren eta segurtasunaren inguruko interes berehalako edo estrategikoei erantzuteko emandakoa izan den eta herrialde onuradunen baldintza sozio-ekonomiko eta kulturaletara egokituta ez zegoen eta eraginkorrak ez ziren eta zenbaitetan ustelak ziren politika-egiturak iraurarazten zituen neurrian. Bestalde, emaileen, maiz helburu kontrajarriak lortu nahi dituztenen, arteko koordinaziorik ez izateak herrialde onuradunetarako garapen-estrategia koherenteak definitzea eta abian jartzea zaildu du.

Bereziki, herrialde onuradunetako gobernuek abian jarritako laguntzarako modu tradizionalen, proiektuen bidezkoen, eraginkortasunak gero eta eszeptizismo handiagoa pizten du. Eraginkortasun-gabezia hori, batetik, herrialde onuradunen, askotan jasotako laguntza hartzeko eta horren bidez beren garapen-gaitasuna etengabe hobete dadin zaintzeko gaitasunik ez dutenen, egitura ekonomiko, sozial, administratibo eta politiko-en dualtasunari eta zorrotasunari zor zaie.

(...) Borondate politikorik eta garapenerako estrategia onbidatuak definitzeko eta aplikatzeko gaitasun administratiborik ez duten herrialdeetan, kanpoko laguntzaren eragina galdu egin ohi da oro har eta bigarren mailako ondorioak, zoritzarrez, jardueren desplazamendu eta zarrastelkeria gisa sor litezke.

Bestalde, garapenerako laguntzaren eraginkortasunik eza emateak portaera arduratsurik ez izateari zor zaio. Partikularki, bi aldeko laguntza kasu askotan baldintzapeko laguntza gisa ematen da oraindik ere. Horrek, egin berri diren ikerketen arabera, laguntza horren eraginkortasuna hitzartutako laguntza baino %15 gutxiagora murrizten du. Nahikoa ez den laguntzaren zatia bideratzen da lehenetsuneko gizarte-sektoreetara eta, zenbait herrialdeetan, laguntza hori funtsean kanpo-politikarako tresna izan da eta askotan izan du laguntza militarren forma.

Alde askotariko erakundeek eskainitako laguntza oro har herrialderik pobreenetara hobeto orientatuta dagoen arren, ez da beti izan tokiko premietara behar adina egokitutakoa. Maiz, emateak ziurtatutako proiektuakako laguntza administratzeak ez ditu oinarri izan hautaketa- eta jarraipen-prozesu egokiak. Gainera, herrialde garatuek esku batekin berreskuratzen du bestearekin emandakoa, mugapenak ezartzen dituen herrialdeak berak finantzatutako manufakturatutako produktuen eta nekazaritzako ustiapenen esportazioan eragiten duten merkatuetan sartzeko mugapenen adibideek adierazten duten gisan.

Bestetik, Ekialde-Mendebalde gatazkak iraun zuen artean, herrialde emateak ez zeuden herrialdeetako eliteei aurre egiteko prest zegozkien eragin-eremuetan ordeztuz, beren ustelkeriamaila edozein izanik ere».

(Jatorria: Commission Europeene, Secretariat general, «L'avenir des relations Nord-Sud», Les Cahiers de la Cellule Prospective, 1997, 1, Communautés européennes, Luxenburgo, 1997).

Hori guztia aipatzeaz gain, hitzarmen horiek merkataritzaren eremuan izan duten eragin eskasa adierazten da, izan ere, ez dute balio izan ACPko herrialdeak munduko ekonomian barne hartzeko. Afrikako herrialdeen kasuan, erkidegoko laguntzaren hartzaile nagusi izan badira ere (%60 in-

guru jaso dute), horiekiko merkataritza-harremanek behera egin dute pixkanaka-pixkanaka.

Garapenerako lankidetzaren eraginkortasunaren inguruko kezka eztabaidaren arretagune nagusi bihurtu da. Horri dagokionean egindako proposamenen artean garrantzitsuen proiektuen finantziazio-sistema tradizionala aurrekontuetarako laguntza orokorrekin ordeztan datzana da.

Alabaina, horren guztiaren atzean lankidetzarako tradiziozko moduen inguruko nekea ezkututzen da. Laguntzaren eragina hobetzeko Batzordeak egindako proposamena politiken erreformatara bideratutakoa da. Ildo berri horrek honakoak lehenetsiko lituzke: demokratizazioa, gobernagarritasuna, ekonomia-egokitzea eta erreforma eta gizarte- eta ekonomia-garapen jasangarria.

4.3.8. Cotonou-ko Akordioa: Europako Erkidegoaren lankidetzaren Lomé eta gero

Esan liteke, Lomé eta gero, Europako Erkidegoak lankidetzaren berriari ekin diola Cotonou-ko Akordioaren bitartez. Hamazortzi hile negoziaketa nekezetan eman ondoren, 2000ko ekainean, negoziaketa horiek burutzea lortu zuten Europako Batasunak eta AKOBeko 77 estatuk, Benin-go hiriburuan. Han adostutako agirian, hurrengo hogeitun urtetako garapen-lankidetzak nolakoa izan behar duen zehaztu zuten. Gertaera honek izan zuen eraginaz jabetzea erreza da, baldin eta gogoan hartzen badugu Lomé-ko akordioaren alternatiba dela, 25 urtez garapenerako lankidetzaren aitzindari izan diren akordioaren alternatiba, alegia.

Aldaketaren nondik norakoa zehazteko, oster, goiz da; izan ere, aurreko ereduarekiko haustura dakarren heinean horrek eragina du garapen-bidean dauden herrialdeetan. Horri buruzko iritziak anitzak dira, iritziok botatzen dituzten interesak bezain anitzak. Hala eta guztiz ere, argi dago batetik, badela bertan jokabide berritzaileak, eta, bestetik, Europako Erkidegoak garapenerako lankidetzari uko egingo ote zioneko beldurra behingoz usatu egin dela. Nabarmen-tzekoa da, batez ere, erkidegoak adostutako hitzarmenak merkataritzako gaiak jaso izana, alderdi guztiek ontzat hartu duten lorpena, alegia; era horretara, finantza-akordio hutsa izango zatekeenaz haraindi joatea lortu baita. Azpimarratu beharrekoa da, ordea, Cotonou-ko akordioa gerora egingo diren negoziaketen bitartez garatu behar dela, adosteke dauden gaiak argitzeko, hain zuzen ere, merkataritzako harre-

manei dagozkionak, garrantzi handikoak horiek ere. Hori dela-eta, badago egutegi bat merkataritzako erregimenaren funtsezko alderdiei buruzko erabakiak hartzeko.

30. Laukia. **Cotonou-ko Akordioaren oinarriak**

Honako eskema honek, akordioaren edukia jasotzeaz gain, bertan eztabaidatu ziren gaien ikuspegi orokorra erakusten du:

1. *Dimentsio politiko globala*
 - 1.1. Elkarrizketa politikoa giltzarri dela azpimarratzea.
 - 1.2. Bake-egoerei eusteko politikak eta gatazkei aurre hartzeko zein gatazkak konpontzeko politikak.
 - 1.3. Funtsezko osagaiak: giza eskubideei, printzipio demokratikoei eta zuzenbideko estatuari zor zaion begirunea, baten bat urratuz gero badelako horiek bermatzeko prozedurarik.
 - 1.4. «Gobernu ona».
2. *Parte hartzearen aldeko joera sustatzea*

Gizarte zibilaren eta ekonomiako zein gizarteko eragileen parte hartzea sustatu nahia.
3. *Pobrezia gutxitzea helburu nagusia*
 - 3.1. Pobreziaren aurkako ekimenak bateratzea.
 - 3.2. Garapen-estrategien irudi orokorra.
 - 3.3. Pobrezia murrizteko estrategien ikuspegi osoa.
4. *Ekonomiarako eta merkataritzarako beste lankidetzaparru bat ezartzea*
 - 4.1. Helburuak.
 - 4.2. Motak eta prozedurak.
5. *Finantza-lankidetzaren berritzea*
 - 5.1. Artezpide-printzipioak.
 - 5.2. Lankidetzaren tresnak arrazionalitzea.
 - 5.3. Programazio-sistemak berritzea.

Akordioan jasotzen diren aldaketak

Aldaketarik esanguratsuenak honako puntu hauetan laburbil daitezke:

a) Parte hartzea

Cotonou-ko akordioan estatukoak ez diren eragileek garapenerako lankidetzaren egituraketan eta prestaketan duten parte hartzea handitzeko proposamena egiten da. Beraz, ildo hori lankidetzaren deszentralizatuaren inguruan Lomé-n adostutako proposamenekin bat dator. Benetako norainokoa, dena den, akordioa aplikatutakoan ikusi beharko da, baina, hala ere, argi dago lankidetzaren gidari izan behar dutenak aldatzeko iradokizuna egiten dela, elkarkidetzaren berrien alde egiteko. Horretara, estatukoak ez diren eragileek egitasmoa sortzean eta egituratzean nola herrialde bakoitzaren lankidetzaren estrategia garatzean parte hartu ezezik, EGAFeko baliabideez gozatu ahal izateko aukera gehiago izango dituzte. Hortaz, AKOBeko estatuen esku geratuko da laguntza-mota hori emateko egokienak nortzuk diren zehaztea: sektore pribatua, sindikatuak, gizarte zibila, tokiko agintariak,...

b) Pobrezia

Alde askotako erakundeek adostutako garapen-laguntza ofizialen helburu estrategikoekin bat etorriz (Munduko Bankua, Garapenerako Laguntza-Lantaldea, Garapenerako Nazio Batuen Egitamua), pobrezia gutxitzeko ekimenak ditu helburu nagusi Europako Batasunak. Helburu horixe da, hain zuzen, finantza-lankidetzaren eta ekonomiako zein merkataritzako lankidetzaren bitartez lortu behar dena. Horretarako, EGAFetatik honako hauek sustatu behar dira: inbertsio pribatuak, estatukoak ez diren eragileen parte hartzea, egitura-aldaketak eta aldaketa makroekonomikoak, gazteen aldeko ekintzak, gizarte-garapena, sexuen arteko berdintasuna eta erakundearen garapena. Azken buruan, gai horiek jorratzen dituzten egitasmoak elkarren osagarri izan daitezela nahi da.

Neurri horiek pobrezia murrizteko eragingarriak izan daitezzen, bada, akordioak esaten du garrantzitsua dela tokiko eragileek ahal denik eta gehien parte har dezatela, hala sektore pribatukoek nola estatukoek. Horrekin lortu nahi dena ondorengo hau da: aldaketok, kanpotik ezarritako zerbait bailiran agertu beharrean, herrialde bakoitzeko lehentasunei eta ezaugarriari erantzun diezaietela.

c) Finantza-lankidetzaren

—*Finantza-baliabideak*

Europako Batasuneko herriek ekarri beharreko finantza-baliabideen zenbatekoa bost urtean behin gainbegiratu be-

harko da. Akordioa bera ere, beste horrenbeste. Bada, Europako Garapen Funtsetako bederatzigarrenak, 2000-2005 bosturtekoari dagokionak, 13.500 milioi euro ditu. Zenbateko horri, 9.500 milioi euro gehitu behar zaizkio betearazi gabeko aurreko EGAFetatik, hau da, zazpi urteko epean betearazi beharko direnak. Horrez gain, aintzat hartu behar dira 1.700 milioi euro ere, Europako Inbertsio Bankuko kredituetarako.

—*Finantza-tresnak*

Hainbat berrikuntza garrantzitsu sartu izan dira laguntzak eraginkorragoak izan daitezen. Hala, bada, lehengo eredu jarraitu baino, lortu nahi diren emaitzen arabera egituratuko dira orain baliabideak. Herrialde bakoitzak nazio-mailako lankidetzaz-estrategia izango du. Jasotako berrikuntza, beraz, honetan datza: estrategia hori herrialde jasotzailearekin adostuko da orain, lehen ez bezala, lehen Europako Batasunak ezartzen baitzuen, aldebakarrez, jarraitu beharreko estrategia. Aldaketa horrekin lortu nahi dena, hortaz, lankidetzaz hori herrialde bakoitzeko politika, ekonomi eta gizarte testuinguruan egokitzea da. Estrategia horren baitan, bestalde, bost urterako lan-egitaraua zehaztuko da.

Herrialde bakoitzari kopuru jakin bat dagokio bost urtean erabil dezan. Aipatutako kopurua, herrialde horren beharrezanen arabera eta herrialde horrek lortutako emaitzen arabera kalkulatu da. Funtsek hainbat erabilera izan ditzakete: laguntza makroekonomikoak, sektoreko programak, ohiko azpiegiturak, zorra kentzea, esportazioengatikoko galarak konpentsatzeko laguntza osagarriak, lankidetzaz deszentralizatua eta giza laguntza.

Neurri berri horien bitartez ordainketak azkartzeko eta malgutzeko asmoa dago, izan ere, hori zen aurreko sistemak zeukan zama nagusia. Horrekin batera, sari antzekoa eman nahi zaie funts osagarrien laguntzarekin gastuak modu egokian egiten dituzten herrialdeei. Hori dela-eta, herrialde bakoitzaren lan-egitaraua urtero berrikusteko asmoa dago; alde batetik, egindakoa aztertzeko eta, bestetik, egitaraua errealitatera hobeto egoki dadin eta gastatutakoaren eragin-kortasuna handiagoa izan dadin.

d) Merkataritzako eta ekonomiako lankidetzaz

Hau izan da negoziatzeko alorrik zailena, baita berrikuntza gehien ekarri duena ere. Bere helburua handiguratsua samarra bada ere, beharrezkoa ere bada. Hona hemen kapi-

tulu honen xedea: AKOB herrialdeetako ekonomiek mundu-mailako ekonomian duten parte hartzea apurka-apurka gehituz joatea. Horretarako, eskaintzarako eta merkataritzarako ahalmena gehitu, merkataritza-dinamika sortu, eta inbertsio pribatua, lurraldeen arteko integrazioa eta hazkundea sustatu beharko dute herrialde horiek.

Emaitza horiek lortzea ahalbideratuko duten formulak gauzatzeko, Munduko Merkataritza Antolakundearen arauetara egokitu behar dira formulok, merkataritza askeko printzipioekin bateragarritzat har daitezten. Hori horrela, nahitaezkoa da negoziazioei ekitea; ez MMArekin bakarrik (Munduko Merkataritza Antolakundea), baizik eta herrialde onuradunekin ere bai. Horrekin, merkataritza askeko sistema lortu nahi da, baina apurka-apurka moldatuz joateko prozedura baten ondoren.

Elkarrekikoak ez diren merkataritza-lehentasunei dago kienez, berriz, 8 urtez iraunaraziko dira gaur egun indarrean daudenak, baina, hortik aurrera, egutegi bat adostu da lehentasun horiek ordezkatu behar dituzten ekonomi akordioez aritzeko, gehien jota 2002ko irailean negoziatzen hasi behar duten akordioez aritzeko, alegia. Agirian jasota geratu denez, lurralde-hurbiltasunaren irizpideen arabera elkartuta dauden herriekin egin behar dira akordioak, beren lehentasunekin bat etorriz, eta integratuta ez egoteagatik isolatuta geratu diren herrialdeekin arreta berezia izango da. Azpimarratzekoa da, bestalde, Cotonou-ko akordioak garrantzitsu deritzola garapen-bidean dauden herrialdeen lurralde-integrazioari, nazioarteko ekonomian arrakastaz sartu nahi badute, bederen.

Azkenik, merkataritza xedapen berri horiek 2008ko urtarriean sartu beharko dira indarrean, beranduenik. Beraz, hortik aurrera, 12 urteko trantsizio-epea dago benetako merkataritza askera heldu arte.

5

**Garapenerako lankidetzaz laurogeita
hamarreko hamarkadan**

5.1. NAZIOARTEKO ESZENATOKIKO ALDAKETA SAKONAK ETA GARAPENERAKO LANKIDETZAREN IZATEKO ARRAZOIAREN BERRIKUSPENA

Laurogeita hamarreko hamarkadaren amaieran garapenerako lankidetzaren berrikusi egin behar dela planteatzea ez da, hasiera batean behintzat, inolako berritasuna edo bere jarraitasuna zalantzan jartzen duen ekintza, izan ere, munduko eszenatokiak izan dituen aldaketak begi-bistakoak dira, eta hasieran esan genuen gisan, garapenerako lankidetzaren edukia ez da itxia, aitzitik, denboran zehar aldatzen ari da.

Horren inguruko berritasuna aurreko aldaketak erreferentzia-marko beraren barruan gertatu izana da. Azken hamarkadetan izan dituen egokitzeak garapenerako lankidetzaren eztabaia ez zela zelako ustetik abiatuta egin ziren. Alabaina, egun azpimarragarriena marko hori aldatu izana da eta zalantzan jartzen direnak ez dira garapenerako lankidetzaren modu edo mekanismo batzuk, lankidetzaren horren izateko arrazoia bera baizik.

Nekez eztabaia daiteke garapenerako lankidetzaren gauzatu eta ulertu izan den moduan, garatutako herrialdeek garapeneraren inguruko arazoei aurre egiteko izan dituzten perzeptzio, analisi eta borondatearen isla dela. Lankidetzarako politikak diseinatzeko garaian bi izan dira indar nagusiak: Estatu Batuak eta Mendebaldeko Europako herrialdeak, gaur egun Europako Batasuna osatzen dutenak. Lehenak bere aldeko politikaren eta alde askotariko erakundeetan, batez ere Mundu Bankuan eta Moneta Fondon, duen eraginaren

bidez; bigarrenak ere bi aldeko bidea dela medio. Horietan nork bere identitate-adierazleak izan ditu (bereziki Europako iparraldeko herrialdeek), baina horien ekimena batez ere erkidegoko sailen bidez alde askotatik sustatu diren garapen-politiketan agertu da.

Gaur egun garapenerako lankidetzaren oinarriak kolokan daudela baieztatzen dugu, izan ere, bi eruedetan, iparramerikarrean eta europarrean —bai erkidegomailari, bai estatu bakoitzari dagokionean— zalantzan jartzen da lankidetzaren etorkizunaren zentzua. Garapenerako lankidetzaren legitimitate-galera hori azaltzeko, ezin dugu krisi-sortzaile izan den gertaera bakar bat adierazi. Egin dezagun azken bi hamarkadetan gertatu diren eta lankidetzaren pertzepzioaren erabateko aldaketa horretan eragin duten prozesu nagusien berrikuspena.

1. Lehenik eta behin, **politikatestuingeruan aldaketa handia** gertatu da. Plangintza orokorreko ekonomien eta horiek sustatzen zituzten politika-erregimenen gelditzeak Ekialde-Mendebalde gatazka ezaugarri nagusi izan duen aroaren amaiera adierazten du. Lankidetzari buruzko mendebaldeko adostasuna munduko orekari eusteko eta hedadura sobietarra arintzeko beharrezkoa zelako ustean zetzan neurri handi batean. Zio nagusia desagertzeak erakundea arrastaka darama. Bipolartasunak, bi bloke eta antolamendu zaharraren identitate-adierazlea izatean islatzen denak, alderdi guztiei dagokien multipolartasunari, ekonomiaren mailan hiru polo nagusi —Estatu Batuak, Japonia eta Europako Batasuna— eratzean islatzen denari, eman dio bide.

2. Oreka —nahiz eta hori bi superpotentzia handien arteko mehatxu nuklearraren inguruko elkarrekiko disuasioan oinarritutakoa izan— aldatzeak oreka-egoera berria iritsi bitartean iraungo duen ezegonkortasuna berekin dakarren iragitealdia eragiten du. Horrek globalizazioaren pixkanakako garapenak dakartzan beste fenomeno berri batzuekin bat egitean erraz molda ez daitezkeen errealtateen eszenatokia sortzen da. Horrek, gainera, indarrean dauden nazioarteko erakundeen, arazo berriei aurre egiteko gai ez direnen, krisia agerian uzten du.

Laburbilduz, laurogeita hamarreko hamarkadan **politika eta ekonomiari dagokienean ezegonkorragoa den mundua**, gerraosteko nazioarteko antolamenduaren amaiera iragartzen duena, sortu da. Munduko eszenatoki berrian segurtasunaren ideia alderdi militarren inguruko kezka izatetik gizarte-auziek eta ezegonkortasun-sortzaile diren faktore gisa ingurugiro-arazoek duten dimentsio globala aintzat hartzera pasa da.

3. Hegoaldearen osaketaren aldaketa, izan ere jada ez da baliozkoa mundua IparHego dualtasun gisa hautematea. Bi blokeen arteko arraila, lehen zegoena, ez da hain argia, nahiz eta horrek ez duen esan nahi desberdintasunak desagertu egin direnik. Aitzitik, diru-sarreraren banaketa inoiz baino desberdinagoa da munduan eta desberdintasun hori izugarri areagotu da azkeneko hamarkadetan. Orain desberdintasun hori luzatzen ari dena da, zabaltzen ari den zuloa baino gehiago. Hegoa ez da entitate desberdin edo errealitate homogeen gisa aurkezten. Izatekotan ere, erabaki politikoak hartzeko prozesuan bazter utzitakoa izatea ezaugarri duen kategoria da. Gaur egun garapen-bidean dauden herrialdeak osotasunean ez daitezke izan baterako analisi baten aztergai. Izan ere, talde horretan biltzen dira industrializatutako herrialde berriak, zentralizatutako ekonomietatik merkatuko ekonomietara iragaiten ari diren herrialdeak, hazkunde demografikoaren inguruko arazo larria duten herrialdeak, ekonomia-geldialdian hobetzeko epe ertaineko inolako perspektibarik gabe hamarkadak daramatzaten herrialdeak eta globalizatu deritzon ekonomia-bizitzako parte-hartzean pixkanaka baztertzen dituzten herrialdeak.

4. Politika-inguruneko aldaketekin batera, garrantzitsuak dira garapenerako lankidetzarako ekonomia-eszenatokian gertatutako aldaketak. Garatutako herrialdeen ustez, lankidetzaren markoa ezarri zenetik, garapenerako lankidetzaren oinarriak berak zalantzan jartzen dituzten aurrekaririk gabeko hainbat aldaketa gertatu dira nazioarteko testuinguruan. Honela labur ditzakegu: berrikuntza teknologikoen zabaltze bizkorra; berezitutako joera demografikoak (garapen-bidean dauden herrialdeetan garatutakoetan baino gehiago hazi da biztanleria); Asiako hegoekialdeko herrialde batzuen eta Latinoamerikako beste batzuen arrakasta, kanpoko laguntzarik gabe azpigarapena gaindi daitekeela erakusten duena; finantzafluxu pribatuak garapen-bidean dauden herrialdeetara itzultzea, garapenerako lankidetzaren helburu nagusietako bat, alegia garapen-bidean dauden herrialdeei finantza-baliabideak eskaintzean zetzana, desagertzea planteatzen duena. Behin eta berriz adierazten da hori herrialde emalleek lankidetzaren izatea birplanteatzeko eszenatoki berriaren ezaugarriak adierazterakoan duten ikuspegia dela.

5. Lankidetzaren nekea. Herrialde emalleek beren etsipena agertu dute garapenerako hainbat formula saiatzen berrogeita hamar urte eman ondoren lortutako emaitzak ikusita. Beren aurrekontuak orekatzeko ahalegin handiagoak egin behar izatea hurbil ikusten duten unean, argumentu ho-

rrek gastu-partida handi samarra murriztea ahalbidetzen du, laguntzaren eraginkortasun-eza argudiatuz. Alabaina, neke hori beren garapenaren helburuaren eta erantzukizunaren inguruko konpromisoari buruzko ustea ahultzearen testuinguruan azaldu behar dugu. Erabilitako lankidetzarako mekanismoak zalantzan jartzen dira, garapen-bidean dauden herrialde askotan gobernu askok egindako jarduketa kritikatzeko da (ez baitute lagundu beren ekonomiek funtziona dezaten funtsezkoak diren erreformak abian jartzeko), lankidetzaren errealitate berrietara egokitzeko beharra azpimarratzen da eta abar.

Planteamendu horiek guztiak onartu egin daitezke eta, haatik, ez dute nahitaez ondorio automatiko izan behar garapenerako lankidetzaren desagerrarazteraz eramango gaituen nekea. Aitzitik, bide emango dituzten onartzeko errealitate horrek inoiz baino presa handiagoarekin planteatzen duela hurrengo hamarkadarako mekanismo egokiak, munduko egoera berriei erantzuneko dietenak, aurkitzeko erronka.

6. Globalizazioa eta neoliberalismoa. Krisia edo berrikuspen sakona ezin da ulertu aurreko prozesuak garapenaren fenomenoaren irakurketan eta ulermenean eragin erabakitzailea duten zeharkako bi ardatzen barruan kokatu gabe. Hona bi horiek:

- a) Garapenaren pentsamenduaren porrota.
- b) Gero eta handiagoa den ekonomia-globalizazioa, herrialde guztien arteko menpekotasuna dakarrena.

Jada izan ditugu mintzagai aurreko hamarkadetan garapenaren kontzeptuak izan dituen aldaketak. Alabaina, bilakaera hori garapenerako ekonomia espezializatuaren beharra onartzen duen nolabaiteko adostasunaren barruan gertatu zen.

Gaur egun neoliberalismoak duen hegemoniak zalantzan jartzen du garapenbidean dauden herrialdeek ekonomia-politika edo tratamendu analitiko bereziak behar izatea. Merkatuko indarrak ahalik eta gehien askatzeko eta ekimen pribatua sistemaren dinamikatzat jotzeko uste sendoan oinarrituta, garapenerako lankidetzaren aparteko tresna da oraindik eta, horrenbestez, ez du zentzurik, eta kaltegarri izatera ere iritsi daiteke. Pentsamendu neoliberalaren ustez, garapenerako lankidetzak garapenaren faktore dinamikoak gaur ulertzen diren gisan sustatzen ez baditu, merkatuko mekanismoen funtzionamenduaren interferentzia eragin dezake eta ekonomiabizitzan estatuak duen presentzia handitu dezake.

Laburbilduz, lankidetzaz baztertu egin behar da edo ezinbesteko den gutxiengora murriztu.

Pentsamendu-ildo honek globalizazioaren interpretazio berezi bat ere badu. Honako lerro hauetan labur dezakegu: garapenera iristeko formula globalizazioa inork alde batera utzi ezin duen eskakizun gisa onartzean datza egunotan. Egunetik egunera sortzen diren merkatu global berrietan sartzeko herrialde guztiak irekitzeko bidean aurrera egitea beste erremediorik ez dago. Herrialdeen oparotasunak eta garapenak ezinbesteko dute hori, mugarik gabeko munduaren errealitatearekin bat datorrela eta. Garapenerako lankidetzak jada ez du zentzurik politika bereizi gisa eta, hala aintzat hartzen jarraitzekotan, bere funtzioa merkatu globallean sartzeko laguntza bakarrik izango litzateke. Ildo horretan dihardu Mundu Bankuak, izan ere, uste du garapen-bidean dauden herrialdeek ekonomia-sektore pribatuari pizgarri egokiak ematen dizkieten politikei eman behar dietela garrantzi gehien.

Ekonomia-pentsamendu berriak herrialde emaileen bide-tik ere eragin du garapenerako lankidetzan. Aurrekontu publikoaren kontrol zorrotzaren eskakizunak, estatuko administrazioaren gastuak eta diru-sarrerak orekatzea eskatzen duenak, herrialde emaile asko eraman ditu lankidetzarako gastuen partidak murriztera. CADEk adierazi duenez, defizit handiena duten herrialdeak izan dira garapenerako lankidetzarako ekarriak gehien murriztu dituztenak. Aitzitik, beren zerga-orekan arazo gutxien zituzten herrialdeek beren laguntza areagotu egin dute azken urte hauetan, datu errealei dagokienean.

5.2. GLOREN BILAKAERA

Prozesumultzo horrek azken urteetan garapenerako laguntza ofiziala (GLO) gutxitzeko joera nabarmena izan du ondorio. Garapenerako laguntza ofizial garbiaren guztizko zenbatekoak —gobernuen eta alde askotariko agentzien maileguak eta dohaintzak, datu errealetan neurtuta (bestela esan, inflazioa dela eta izandako balio-gehitzearen eragina kenduta), barne hartzen dituztenak— gelditu egin ziren lau-rogeiko hamarkadan, baina gaur egungo joera gorakorra da garbi. Bereziki 1993tik aurrera, GLOren beherakada begibistakoa izan da, izan ere, 1992 eta 1996 artean %16ko beherakada izan zuen (datu errealean arabera neurtuta). Joera hori areagotu egin zen 1997an. Aldi horretan %3,2 egin duela behera onartu du CADEk.

31. laukia. GLO biztanleko

Herrialde emaileetan GLOk behera egiteak izan dituen ondorioen adierazle argia da GLOren kantitateak biztanleko izan duen bilakaera. 1985-86 biurtekoan garatutako herrialdeetako pertsona bakoitzari urteko 79 dolar zegozkion. Hamarkada bat beranduago, 1995-96 biurtekoan, per capita ekarpen hori 71 dolarretara murriztu da. 1997an, berriz, 66 dolarretara jaitsi zen.

Biztanleko GLOren datu hauek azpimarratzea komenigarria da. Lehenik eta behin, garatutako herrialdeek benetan egiten duten ahaleginaren berri ematen duelako, izan ere, askotan handietsi egiten dira guztizko kopuruak, milaka milioikoak direnak, bakarrik hartzen badira kontuan. Aitzitik, horiek erlatibizatu egiten dira ekarpen pertsonal gisa GLO zein zenbateko txikia den egiaztatzen denean. Bigarrenik, ohartarazi behar da biztanleko kuota horren zenbatekoa %10 baino gehiago murriztea biztanleko diru-sarrerak garatutako herrialdeetan %1 eta %2 arteko igoera izan duen aldiaren ondoren gertatu dela. Hori dela eta, are larriagoa da murrizketa horren irismena.

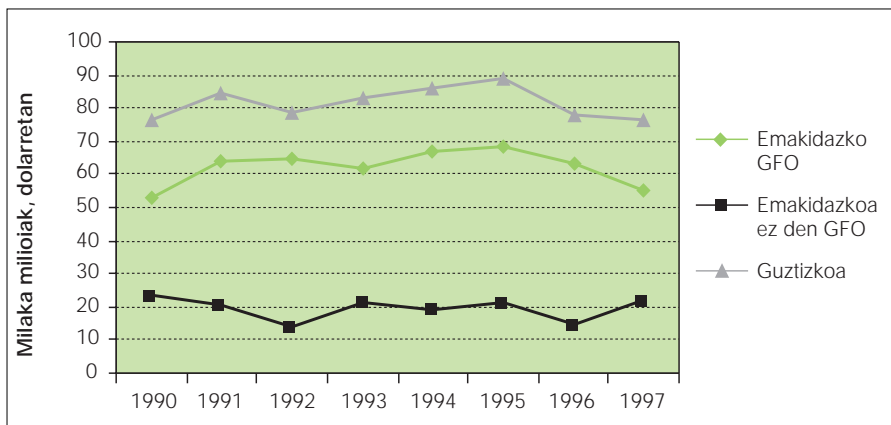
Beharakada horrek herrialde emaileek emakidazko baliabideak lortzeko izan dituzten murrizketak islatzen ditu. Murrizketa horiek beren gastu-partidetan egiten dituzten eta zuzenean nazioarteko lankidetzari dagozkionetan eragiten duten aurrekontumurrizketen ondorio dira. Garapenerako lankidetzara bideratutako partidek beste batzuek baino murrizketa handiagoak izan dituzte aurrekontuegokitzeak egiteko garaian.

Garrantzitsua da nabarmentzea —nazioarteko marko berriaren GLOk kanpopolitikarako eta lehen adierazitako prozesuetako mekanismo gisa garrantzia galtzearekin batera— beharakada hori argudiatzeko erabiltzen diren argumentuak etxemailako iritziak direla. Besteak beste honako arrazoiak ematen dira: aurrekontu-orekak egonkortzeko premia edo herrialde emaile gehienetan laguntzaren maila eusteko iritzi publikoak egindako presio ahula, neurri batean GLOren eraginkortasunaren inguruko eszeptizismoari zor zaiona, baita garatutako gizarteetan bertan gero eta handiagoak diren pobrezia- eta marjinazio-premiak estaltzeari eskaintzen zaion lehentasuna ere.

Horren guztiaren ondorioz emakidazko fluxuak murriztu egin dira. Alabaina, horrezaz gain, gobernu askok hartu dute zuzeneko maileguak ematera bideratutako zenbatekoa mugatzeko erabakia, uste dutelako jada ez dira beharrez-

koak, garapenbidean dauden herrialdeei eskaintzen zaizkien fluxu pribatuak handitu direla ikusita. Herrialde emaleek ordezkatzeko-politika beretu dute eremu honetan, izan ere, kredituez hornitzeko lehen iturri izatea merkatuari dagokiola eta kreditu publikoak eskaintzeak besteak funtzionatzen ez duenean bakarrik duela zentzua uste dute.

42. grafikoa. CADeko kide diren herrialdeen garapenaren finantziario ofiziala, 1990-1997

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Emakidazko GFO	52,9	64,0	64,7	62,0	67,2	68,2	63,5	55,1
Emakidazkoa ez den GFO	23,7	20,8	14,0	21,5	19,0	21,1	14,5	21,7
Guztikoa	76,5	84,8	78,6	83,4	86,2	89,3	78,1	76,8

Iturria: ELGE, 1999.

Egoerari buruz egindako ebaluazioaren arabera, herrialde emaleek uste dute garapenbidean dauden herrialde batzuek gaur egun laguntza-iturri ofizialak utz ditzaketela eta zuzenean kapitalen nazioarteko merkatuetara jo dezaketela beren finantziario-premiak asetzeko. Mundu Bankuak defendatzen duen jarrera hau CADek ere bere egiten du, eta gobernu emaleei beren kredituak nola ematen dituzten kontu handiz zaintzeko aholkatzen die, pentsatzen baitute lehen baino handiagoa dela proiektuak kapital pribatuarekin finantzatzeko aukera.

Politika hori abian jarri dela 42.grafikoan adierazten da. Bertan ikus daitekeenez, emakidazkoak ez diren fluxuek beherakada handia izan zuten 1996an, nabarmen beherakorra zen ildoari jarraiki. 1990eko eta 1996ko zenbatekoak konparatzen baditugu, beherakada ia %50ekoa izan dela ikusi ahal izango dugu.

Datu estatistikoaren azterketa kontu handiz egin behar da okerreko ondorioz ez ateratzeko. Zehatzago esateko, urtero gertatzen diren eta bereizita aztertzen ez badira joerak alda ditzaketen berariazko egoerak kontuan hartu behar dira. Esate baterako, 1997an garapenerako laguntzaren finantziazioaren zenbatekoek emakidazkoak ez diren fluxuetara bideratutako zenbatekoen beherakada eten egin delako itxura eman dezakete. Alabaina, horren azalpena Asiako hegoekialdeko herrialdeetako finantza-krisia gainditzeko esleitutako fondoetan datza. Thailandiaren kasuan egindako erreskate-operazioa herrialde horri bakarrik emandako emakidazkoak ez diren kredituetan 9.000 gastatzea eragin zuen. Emakidazkoak ez diren baliabideen guztizkotik Thailandiako operazioa eta Mexikok egindako 1995eko zorren ordainketa garestia kentzen baditugu, emakidazkoak ez diren fluxu ofizialak hamarkada guztiko zenbatekorik baxuenak izango lirateke.

Alabaina, mailegu ofizialak murrizteko politika honek baditu bere mugak. Herrialde emaleek berek onartzen dute pentsaezina dela fluxu pribatuak gizarte-sektoreen —hezkuntzaren, osasunaren eta abarren— finantza-eskakizunak estaltzera bideratzea, horietan inbertitzeak ez baitu irabazirik sortzen. Kasu horietan, CADEk uste du GLOk tokian bertan lortu ezin diren finantza-premien eta baliabide tekniko-en zati bat behintzat eskaini behar duela. Ildo horri jarraiki, gizarte-helburu horietara bideratutako bi aldeko laguntzan joera gorakor arina hauteman daiteke. Horiek horrela, hezkuntzara bideratutako laguntza %8,7tik %11,2ra igo zen bi aldeko GLOren guztizkoari dagokionean 1991 eta 1995 artean. Osasunari dagokiona, berriz, %3,2tik %5,5era aldi horretan bertan.

Bi aldeko GLOk ezartzen dituen lehentasunen ildo estrategiko berri honetan beste bi prozesu ulertu behar dira:

Lehena, larrialdiko laguntzaren, 1990etik aurrera gorakada handia izan duenaren, gastuak igotzea.

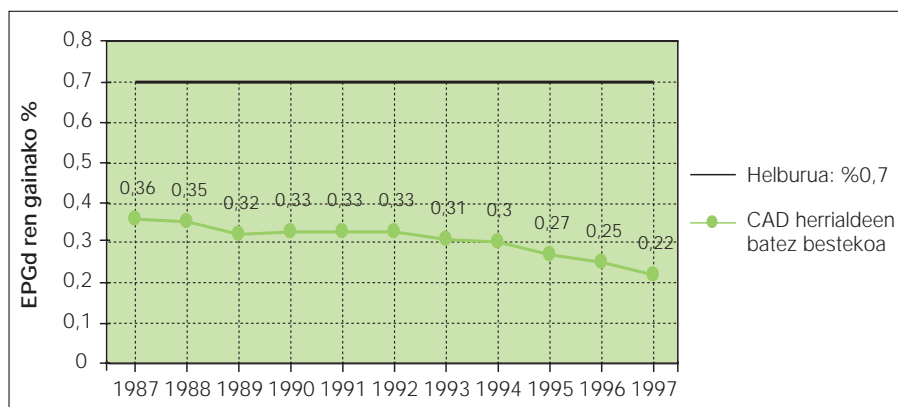
Bigarrena, bi aldeko laguntzaren beherakadarik handiena garapen-bidean dauden herrialdeen kanpo-zorra murriztera bideratutako kuota gutxitzeko programen laguntzetan gertatzea.

5.2.1. GLO ebaluatzeko irizpide bat: %0,7aren erreferentzia

Garatutako herrialdeetatik garapen-bidean daudenetara doan GLOren kantitateen, inolako erreferentziarik gabe kontuan izandakoen, bilakaeraren analisiak ez du ahalbidetzen joera beherakor horren irismenari buruzko ebaluazio-judizioak egitea. Ez da erraza zehaztea zein diren, garapena lortzeko helburuei begira, gutxitze hori zenbateraino ez den bete edo zenbateraino den larria ebaluatzeko kontuan izan behar diren irizpideak.

Nazio Batuen Batzar Nagusiak finkatutako %0.7ko kuota, herrialdeen inolako loturarik gabe izaera orientatzaile hutsa izan arren, erreferentziagune bihurtu da laguntza ofizialaren fluxuen portaeraren ebaluazioan. Ehuneko hori ezarri zenean, helburua helmuga bat finkatzea zen, jakin bazekiten arren ez zela posible herrialdeek berehalakoan helburu hori betetzea. Alabaina, pixkanaka horretara bideratu behar zituzten beren ahaleginak. Aldi berean, %0.7ko ehunekoa finkatzea gutxieneko erreferentzia finkatzea zen. Haien ustez garapen-bidean zeuden herrialdeek beren garapen-helburuak bete zituzten eta herrialde aberatsen eta pobreen arteko desberdintasunak gutxitzen joan zitezten lortzeko, beharrezkoa zen jada garatutako herrialdeek beren EPGd-aren %0.7 gutxienez garapen-bidean zeuden herrialdeetara bideratzea emakidazko baldintzen bidez. Bestela esan, GLOk beren EPGd-aren %0,7 izatera iritsi behar zuten.

43. grafikoa. GLOren bilakaera herrialde emailetan (CAD) (EPGd-aren gaineko %)

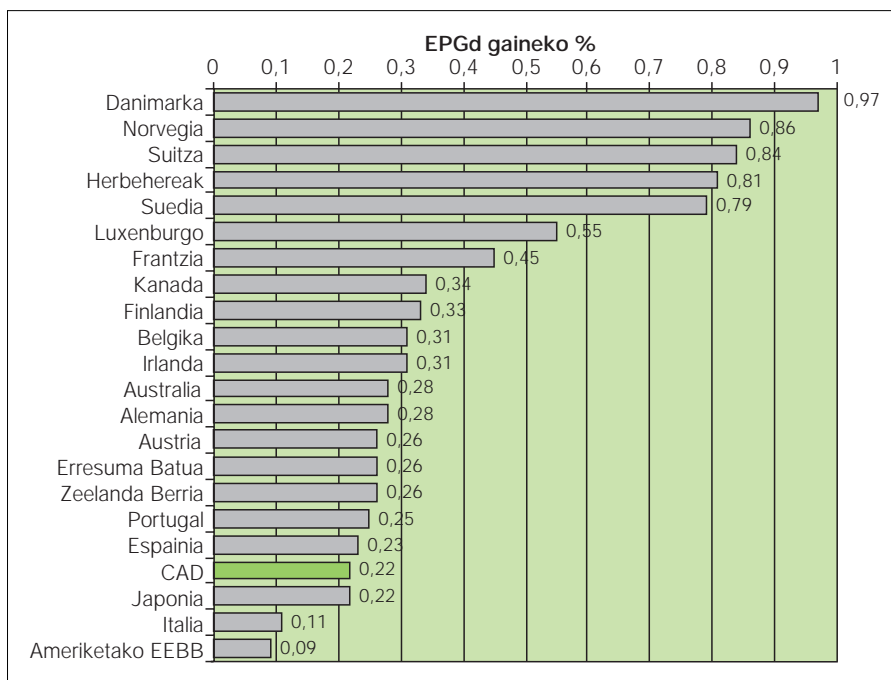

Iturria: Intermón, 1998.

GLO ikuspegi horretatik aztertzen bada, herrialde emai- leen EPGd-a adierazten duen ehunekoaren bilakaera samin- garria da. Lehenik eta behin, batez besteko orokorrak ez du inoiz gainditu azken hamarkada honetan kuotaren erdia, bestela esan kuota horrek ez du gainditu %0.36. Izan ere, maila horretatik aurrera prozesuak beherantz egin du eten- gabe: laurogeiko hamarkadaren hasieran ehuneko hori %0.34koa zen eta 1997an %0.22raino, bere historian izan duen ehunekorik txikieneraino, jaitsi zen. 1995 eta 1996. urteetan batez besteko beherakada %9 eta %4.2koa izan da hurrenez hurren, datu errealen arabera.

Bilakaera gisa horretakoa izan da, nahiz eta Rioko Gai- lurrean (1992an, Ingurugiro eta Garapenari buruzkoan), Ko- penhagen (1994, Gizarte Garapenari buruzkoan) eta gara- penerako lankidetzaren helburu gisa pobreziaren aurkako borrokak duen lehentasunari buruz egindako beste hainbat adierazpenetan behin eta berriz baietsi %0.7 helmuga gisa. Errealitatea, esan dugunez, oso bestelakoa da eta 1992. ur- teaz geroztik %17koa izan da datu errealen arabera.

44. grafikoa. **CADeko herrialdeen GLOren EPGd-aren gaineko ehunekoa**

Iturria: CAD, 1999.

Herrialde emaileen batez besteko orokorraren bilakaera ezagutzeaz gain, interesgarria da herrialdeek duten portaeraren azterketa zehatza. Herrialde emaileen EPGd-aren gaineko GLOren portzentajeak erkatzen badira, emaitzak askotarikoak direla ikusi ahal izango dugu. Alde batean Europa iparraldeko herrialdeen multzoa dugu (Danimarka, Norvegia, Suedia eta Herbehereak), %0.7ko kuota nabarmen gainditzen dutenak; bestean Japonia eta Estatu Batuak, beren ehuneko baxuak direla eta gainerakoen artean gailentzen direnak.

GLOren beherakada hori bereziki nabarmena izan da ekonomiari dagokionean indartsuenak diren herrialdeetan. Horrek garrantzi handiagoa ematen dio prozesuari, gainerako emaileen artean erakustaldi gisa duen eragina dela eta. G-7ko (horretan biltzen dira munduko ekonomia indartsuenetako batzuk) herrialderik esanguratsuenetako batzuetako beherakadak areagotu egiten du %0.7aren deslegitimazioa. Aberastasun-mailak kontuan izan gabe herrialde guztietarako ehuneko berdina ezartzeak berez ekonomiari dagokionean ahulenak ziren herrialdeei karga areagotzea zekarren eta orain, gainera, GLOren pisua gero eta gehiago dago horien gainean.

1997an G-7ko herrialdeen fondo-esleipenean izandako beherakada izan da, hain zuzen ere, GLOren guztizkoa erorarazi duena. Talde horretako herrialdeen artean Kanadak eta Japoniak bakarrik handitu dituzte beren lankidetzak-ekarpenak. Gainerako herrialde emaileek egonkor eutsi diete, gutxi gorabehera, beren ekarpenei. Bestalde, egoera horrek eragina izan dezake herrialde aberats horien baitan, %0.7aren helburua defendatzen dutenen posizioa ahulduz, munduko buruzagiek erakusten duten interesik ezean eta epelkerian oinarritutako mugimendu kritikoak sortu baitira. Ildo horretatik, Estatu Batuen zeregina esanguratsua da, bere beherakada bereziki nabarmena izan delako. Izan ere, 1996an ehuneko txikiena, (%0,12) zuen herrialde emailea izan zen. Gisa horretan emaile absolutu handienaren lekua ere galdu egin zuen eta hori Japoniak beretu zuen. CADen estimazioen arabera, hurrengo urteetan portzentaje horrek beherakada handia izango du.

5.2.2. **Laguntzaren helmuga eskualdeen eta herrialdeen arabera**

GLO ebaluatzeko beste irizpide konbentzional bat laguntzaren helmuga izan ohi da, betiere herrialde hartzaileen ikuspegitik. Egiaz, ez dezakegu esan aldaketa handiegirik izan de-

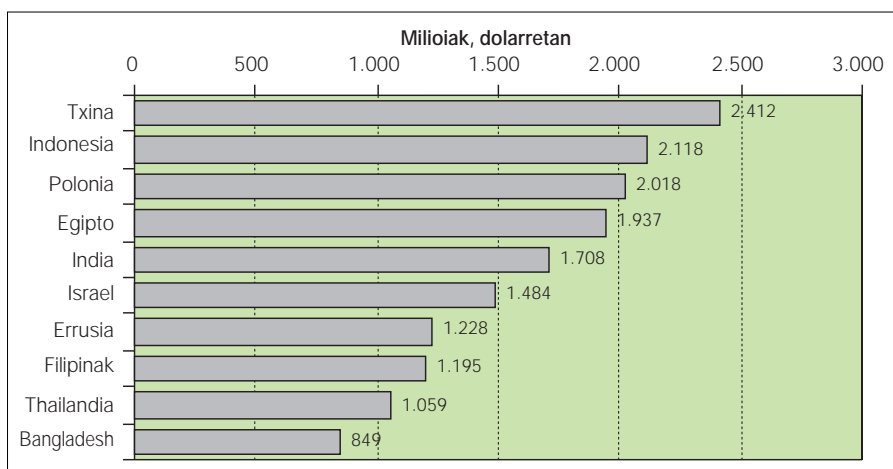
nik, lankidetzaren markoan herrialdeen artean ezartzen diren harremanetako asko epe luzerakoak izaten baitira. Herrialde emaile bakoitzaren hamar herrialde hartzaile nagusien zerrenda aztertzen badugu, ikusi ahal izango dugu ez dutela ia aldaketarik izan azken hogeita bost urteetan. Baina, hala ere, herrialde hartzaileei begira badira GLOren portaerari dagokionean kontuan hartu beharko genituzkeen hainbat datu.

Berriki, GLOren esleipenak irizpide berriak gauzatzea izan du ezaugarri. Mundu Bankuak adierazi duenez, laurogeita hamarrekoko hamarkadan zehar emakidazko fluxu garbietan izandako beherakadak laguntzaren eraginkortasuna hobetzeko ahaleginak izan ditu lagun. Ekonomia- eta politika-erreformak abian jartzeari dagokionean emaitza onenak eskaintzen dituzten herrialdeetara bideratu da. Bestela esan, erreformak egitea laguntza jasotzeko herrialdeak hautatzeko irizpidetzat jotzen da.

Herrialde emaileak gero eta selektiboagoak dira herrialdeei laguntzak esleitzeko garaian, eta horretarako herrialde hartzaile posibleek lortutako emaitzak hartzen dituzte kontuan. Besteak beste honakoak:

- a) Demokratizazioa eta egonkortasun politikoa, aurretiko eskakizun bihurtu den gaia.
- b) Nazioarteko Moneta Fondoak eta Mundu Bankuak sustatutako ekonomiaerreformarako programak barne hartzea.

45. grafikoa. **GLOren hamar herrialde hartzaile nagusiak, 1995-1996**

Iturria: CAD, 1997.

Jarrera-aldaketa hori baieztatu egin dezakegu 1996. urtean GLO gehien jaso zuten hamar herrialdeen zerrenda ondorengo koadroan egiaztatzerakoan. Hamar horiek ekindako erreformetan arrakasta erlatiboa izatea dute ezaugarri. Horixe dugu Txina, Indonesia, Polonia, Errusia, Filipinak eta Thailandiaren kasua. Horietan GLOk jada aurretik adierazi dugun konnotazioa, beren ekonomiak aldatzeko prest dauden herrialdeen laguntzaren ingurukoa, du.

32. laukia. **GLOren EGIA, PNUDen arabera**

Definizioak definizio, praktikan, GLOk munduan duen banaketa ez dute zuzentzen herrialderik pobreenen giza garapena lehenesten duten irizpideek. Adibidez, munduko GLOren laurdena baino gehiago herrialde emalleen ondasunen eta zerbitzuen erosketari lotutakoa da.

PNUDek 1994an Giza Garapenari buruz egindako txostena mugari izan zen garapenerako laguntzaren analisisian eta giltzarrari asko eskaintzen ditu horien mugei eta porrotei dagokienean. Horrezaz gain, zalantzan jartzen ditu pobreen ongizate errealarri laguntzeko zentzua eta eraginkortasuna.

PNUDen txostenak balantze horren arrazoi nagusiak adierazten ditu:

1. GLO ez da sektorerik behartsuenei bideratutakoa, landa-ingurunetako talderik pribilegiatuenei eta landa-inguruneetako nekazari eta jabe aberatsenei bideratutakoa baizik.
2. GLO ez da herrialderik pobreenetara bideratzen, ekonomia-maila handiagoa dutenetara baizik. Munduko pobreen %68k laguntzaren %32 bakarrik jasotzen dute. Egiptok, adibidez, 280 \$ jasotzen ditu pobreak eta Bangladeshek, berriz, 17 eta Indiak 7 baino ez.
3. GLO ez da giza garapenaren lehentasunezko arloetan —adibidez oinarrizko hezkuntzan, lehen mailako osasun-arretan, ur edangarriaren horniduran, nutrizioan eta abarretan—zentratutakoa. Mundu-mailan bi aldeko GLOren %7 eta alde askotarikoaren %16 bakarrik bideratzen dira oinarrizko sektore horietara. Aitzitik, errepideen, autobideen eta zentral elektrikoaren eraikuntza dira laguntza gehien jasotzen duten helburuak. Gainera, askotan, lehentasunezko sektoreetarako laguntzak biztanleriaren sektore pribilegiatuak bakarrik egiten die mesede (unibertsitateko hezkuntza versus oinarrizko hezkuntza, ospitale modernoak versus lehen mailako laguntzako zentroak).

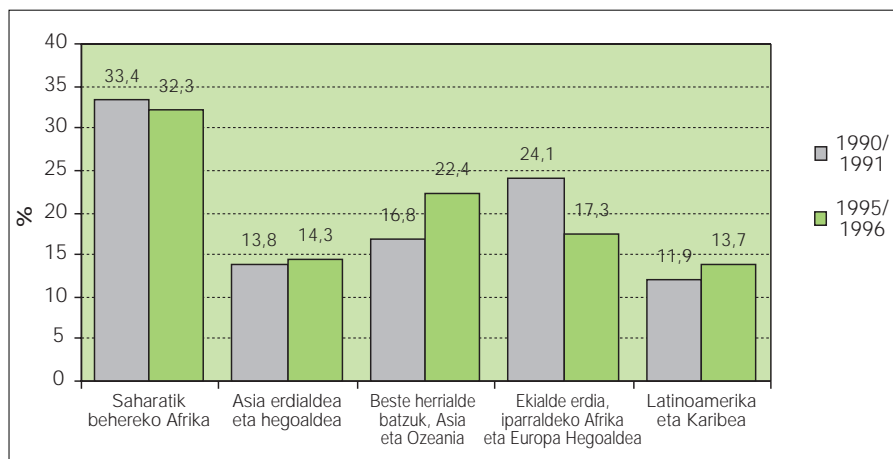
4. 1990-93 artean GLO gehien jaso zuten hamar herrialdeek laguntzaren %8 bakarrik bideratu dute giza lehentasuneko bezala izendatutako sektoreetara. Batzuk, Txina eta Indonesia esate baterako, ez ziren %3ra ere iritsi.
5. Laguntza ez da herrialderik pobreenetara bideratutakoa, aitzitik, lehentasuna ematen zaie emalleen interes estrategikoei dagokienean lagun edo aliatu diren herrialdeei. Laguntza japoniarraren %68, esate baterako, bere inguruko herrialde asiarretara bideratutakoa izan ohi da eta EEBBen laguntzaren %43, berriz, Ekialde Ertainera bideratutakoa. Emalleek zein hartzaileek itxuraldatze horiek estimulatzen dituzte. Emalleek beren laguntza beren merkataritza-interesekin bat etortzea nahi dute eta, hori dela eta, nahiago dute hori erabili bere ekipoak eta aholkulariak eskaintzeko bitarteko gisa. Bestalde, arrazoi politikoak direla eta beren laguntza oso ikusgarria izatea nahi dute. Hori dela eta, gehiago arduratzen dira eraikinak eraikitzeaz horiek ondo aprobetxatzeko beharrezkoak diren aldizkako gastuez baino.
6. Helburu militarretara baliabide gehiago bideratzen dituzten Hegoaldeko herrialdeek armak erostera edo ejertzitoak mantentzera diru gutxiago bideratzen duten herrialdeek baino 2,5 aldiz GLO gehiago jaso zuten 1992. urtera arte.
7. GLOren hamar hartzaile nagusien erdiek, munduko laguntza guztiaren herena jaso zutenek, jasotako laguntza baino handiagoa den gastu militarra dute. «Garapenerako laguntza» hori, bada, baliagarri zaie ondoren armak erostera bideratuko duten ekonomia-aurrekontua aurrezteko. Herrialde horietako zazpik, gainera, beren BPGd-a baino %3 handiagoa den gastu militarra dute. Horietako lauk %5 gaintzen dute. Hori bai da guztiz neurrigabea.
8. GLO ematen duten herrialdeak ez dirudi gehiegi kezkatzen direnik herrialde hartzaileetako giza eskubideen egoeraz. Egia esan, badirudi nahiago dituztela gerra-legea eta ordena militarra dituztenak, uste baitute herrialde horietan egonkortasun ekonomikoa handiagoa eta kudeaketa ekonomikoa hobea izango direla.
9. Laguntza teknikoa lankidetzaren funtsezko elementu dela jakin badakiten arren, laguntzaren %90 gure espezialistei ordaintzeko erabiltzen da eta ez herrialde hartzaileetako jendea prestatzeko.
10. Orain arte, GLOk zentralizazio ekonomikoa areagotzea eragin du, hori gutxitu eta udalen, eskualdeen eta tokiko GKEen parte-hartzea sustatu beharrean.

Iturria: PNUD (1994), Giza Eskubideei buruzko Txostena, 1994. 4.7 koadroa, 85. or.

Lan honetatik hartutakoa: PNUD, Informe sobre el Desarrollo Humano 1994, 4. kap., Fisasen sistesiaren arabera, V. in «Papeles para la Paz» 55. zk.

Herrialdekako analisiaren xehetasunetan sartu gabe —izan ere horrek luzeegi joko luke—, komenigarria litzateke garapen-bidean dauden herrialdeak biltzen dituzten eta joeren analisi orokorragoa egitea ahalbidetzen duten eskualde jakin batzuetako GLOren bilakaerari buruzko hausnarke-ta batzuk egitea.

46. grafikoa. **GLOren helmugan izandako aldaketak eskualdeka (portzentajeak)**

Iturria: CAD, 1997.

Bestalde, deigarria da Sahararik beherako Afrikari, gutxien aurreratutako herrialde gehienak, garapenaren adierazlerik ahulenak dituztenak, biltzea ezaugarri duenari, eskaintako laguntzaren beherakada. Beherakadaren azalpena Sahararik beherako lau herrialdetara (Somalia, Sudan, Zaire eta Kenyara) bideratutako GLO eteteen datza. Lehenengo hiruren kasuan, laguntza-fluxuak gutxitzeko erabakia horien premia objektiboekin zerikusirik ez zuten gaien ingurukoa izan zen, izan ere, herrialde emalleek uste zuten estatuaren funtzionamendu txarrak laguntza eraginkorra izatea eragozten zuela.

Asia eta Ozeaniako eskualdeen gorakada Txinari eskaintako laguntza igotzeari zor zaio. Txinaren kasuan laguntza gutxitu egin zen Tiannamen-eko gertakarien ostean, 1989an, baina berriz ere kantitate handiak jasotzen hasi zen 1995. urteaz geroztik. Datu horrek, aurrekoak bezala, laguntza-politikaren jardunean hautaketa-irizpide berriak hartu direla barne egiaztatzen du. Horietan eragin handiagoa

du ekonomia-erreformen inguruan duten portaeraren ebaluazioak beste faktore batzuek baino.

Egiptori eta Israeli emandako laguntzaren gutxitze nabarmena erlatibotasunez aztertu behar da, izan ere, hori Golkoko gerra zela eta bi herrialdeek zuten zereginaren ondorioz izandako gorakada handiaren (hori laurogeita hamarreko hamarkadaren hasieran izan zen) ostean gertatu zen. Horrenbestez, beherakada baino gehiago ohiko mailetara itzultzea dela esan genezake.

Nolanahi ere, agian irizpiderik nabarmenena GLOren helmugan gertatutako aldaketak diru-sarrerei jarraiki antolatutako herrialde-multzoen arabera kontuan hartzen dituen da. Erreferentzia absolutu bihurtu ez bada ere, eremu garrantzitsua da ebaluazioan: GLOren bilakaera aztertzea biztanleko errenta-maila baxuei jarraiki, printzipioz, premia gehien dituzten herrialdeekin duen portaeraren arabera.

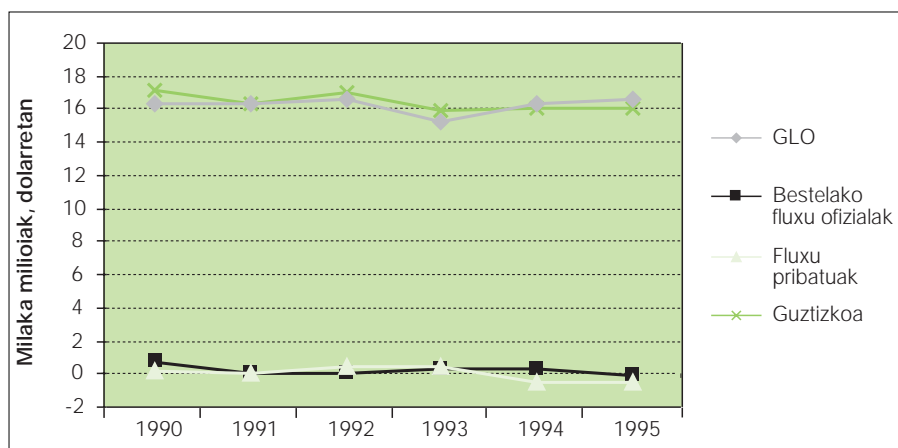
Oro har, GLOren portaera etsigarria da, CADen datuen arabera. Gutxien garatutako herrialdeek 1985-86 aldian laguntzaren %34.9 jaso zuten eta 1995-96 aldian portzentaje hori %30.1era jaitsi zen. Hamarkada batean zehar herrialdeen —horiek berrogei baino gehiago ziren eta diru-sarrera txikiak eta garapen-datu baxuak izatea zuten ezaugarri— talde zabal bati emandako laguntzak gisa horretako beherakada izateak esanahi berezia ematen dio joera horri. Ondorioa jada errepikatutako joera baieztatzea da: herrialdeen premia objektiboen irizpideak pixkanaka indarra galtzea GLO eskaintzeko garaian, ekonomia-erreformak aplikatzeko herrialdeek duten esanekotasuna kontuan hartzen duen irizpidearen mesedetan.

Garatutako herrialdeek laurogeita hamarreko hamarkadaren lehen erdian gutxien garatutako herrialdeetara bideratutako GLOren kuotak behera egin zuen berriz ere. 1995ean herrialde emaleek beren EPGd-aren %0,06 bakarrik eskaini zioten herrialde horien laguntzari, nahiz eta 1990ean kuota hori %0,09koa izan. Gainera, hori horrela gertatu zen Gutxien Garatutako Herrialdeei buruzko Nazio Batuen Bigarren Konferentzian (Paris, 1990), herrialde horietara bideratutako laguntza handitzea ezarri zuenean, hartutako berariazko konpromisoak izan baziren arren.

Alabaina, herrialde horien finantza-premiak gero eta handiagoak dira beren giza garapen baxua eta azpiegituren ga-bezia gainditzeko duten presa dela eta. Gutxien garatutako en talde izendatu ohi deneneko herrialde asko orain gutxi amaitutako barne-gatazkak izan dituzten eta orain horien

ondorioak gainditzeko ahaleginak egiten ari diren herrialdeak direlako daude bertan. Batzuk birgaitze- eta berreraikuntza-programak egiten ari dira eta beste batzuek ekonomia-erreformei ekin diete, alde askotariko finantza-erakundeen laguntzarekin. Nolanahi ere, gehienek kanpo-zorren karga handiak dituzte eta horiei, begi-bistakoak diren arrazoiak dira eta, ezin diete aurre egin. Hori dela eta, kapital pribatuetarako sarbideak arazo larriak dakartza, ezin baitituzte nahikoa berme eskaini. Horrenbestez, garapenerako laguntza ofizialaren finantza-baliabideak jasotzen ez badituzte, egoera hori gainditzeko aukerak bere horretan geldituko dira.

47. grafikoa. **Gutxien garatutako herrialdeetarako baliabide-fluxu garbiak, 1990-1995**

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
GLO	16,3	16,3	16,6	15,2	16,3	16,6
Bestelako fluxu ofizialak	0,7	0	0	0,3	0,3	-0,1
Fluxu pribatuak	0,2	0	0,4	0,4	-0,5	-0,5
Guztikoa	17,2	16,3	17,0	15,9	16,1	16,0

Iturria: UNCTAD 1997: *The Least Developed Countries 1997 Report*

GLOren portaera beren diru-sarrerei jarraiki multzokatu-tako herrialde taldeen arabera aztertzen bada —nahiz eta talde bakoitzaren barruan GLOk izandako joera-aldaketei buruzko azalpen puntualak eskaini—, ikus daiteke diru-sa-

rrera gutxieneko taldeen kasuan laguntza GLOren guztizko gutxitzearena baino portzentaje handiagoaren arabera jais-ten dela. Aitzitik, diru-sarrera ertainak dituztenen kasuan handitu egiten da.

Mundu Bankuak berak onartzen du garapenaren lagun- tzaren beherakada ez dagokiola laguntza-premien behera- kadari. Diru-sarrera gutxi dituzten herrialdeetako biztanle- riaren zenbatekoak handitu egin dira: 1980an 2.400 milioi pertsona ziren eta 1995ean, berriz, 3.200 milioi. Erreferen- tzia gisa Mundu Bankuaren dolar 1 eguneko pobrezia-lerroa hartuta, garapen-bidean dauden herrialdeetako pobreen ko- purua 1.200 milioitik 1.300 milioira igo zen 1987 eta 1993 urteen artean. Kontraesan hori hain begi-bistakoa denez, GLOren kritika sakona planteatzen du. Erantzun orokorra pobrezia-aren aurkako borrokan GLO fokalizatzea da.

5.3. GARAPENERAKO LANKIDETZAREN ETORKIZUNERAKO ALTERNATIBAK

Inork ez du zalantzan jartzen emaileek nahiz hartzaileek gaur egungo lankidetzaren sisteman aldaketa sakonak egiteko premia. Auzia erreforma horiek zein norabidetakoak izan behar duten erabakitzean datza. Nazioarteko marko berrian, ekonomia-menpekotasun gero eta handiagoa eta kapital-flu- xu pribatuen protagonismoa dira kontuan hartu beharreko hiru faktore nagusiak. Alabaina, hartzen den ikuspegiaren arabera, proposamenak nabarmen dira desberdinak.

5.3.1. CADen ikuspegia

Garapenerako Laguntza Batzordeak duen posizio ofizia- lak herrialde emaileen artean *garapena finantzatzeko agen- da berriari* buruzko adostasuna sortu dela baieztatzen du. Agenda berri hori gaur egungo garapen-markoa aztertze- ko giltzarritzat jotzen dituen hiru prozesuen arteko harreman- tan oinarritzen da:

- a) azken hamarkada honetan merkatuan oinarritutako estrategiak onartzea ia mundu guztian;
- b) merkataritzaren eta finantziarioaren globalizazioa, ga- rapen-bidean dauden herrialdeek dituzten aukerak eta erronkak aldatzen dituen;
- c) ekimen deszentralizatua, egokitze azkarragoa eta era- bakiak enpresek hartzea errazten eta, neurri batean,

eskatzen duten informazioaren eta komunikazioaren teknologia berriak.

CADen ustez, marko berri honek orain arte indarrean ze- goen garapenaren finantziazioaren eredutik oso urrun dagoen eredia planteatzen du. Baztertu egiten da guztiz finantzia- zio publikoa GLOren ardatz nagusi gisa. Orain finantza-sis- tema pribatuek erabaki beharko dute herrialdeen artean ba- liabideak nola banatuko dituzten. Hori dela eta, garrantzi handia emango zaio garapen-bidean dauden herrialdeek be- ren barneko finantza-sistemak sustatzeari, beren barne-ba- liabideak mugiarazteko gai izan daitezen, izan ere, ezingo dute nazioarteko edo bi aldeko agentzien kreditu berrien zain gelditu.

CADek defendatzen duen nazioarteko finantza-lankide- tzaren agendak, Mundu Bankuarekin eta NMFrekin bat eto- rriz, nagusiki kapitalen nazioarteko merkatuen ahalik eta funtzionamendurik onena sustatzea dakar berekin. Horien ustez, merkatu horren gehieneko liberalizazioa izango da herrialde guztiek behar dituzten baliabideak lortzea ahalbi- detzeko bermerik onena.

Gainera, herrialdeek honakoa egin beharko dute: egon- kortasun makroekonomikoari (inflazioari, zor publikoari eta abarri) eutsi, garapen-politika eraginkorrak gauzatu, aginta- riek gobernu onaren arabera joka dezaten lortu, eta giza ga- rapenaren aurrerabidean inbertitu, pobrezia-mailak murriz- teari arreta berezia eskainiz.

Laburbilduz, garatutako herrialdeek uste dute etorkizune- ko garapenaren formula garapena finantzatzeko beraiek al- darrikatzen duten eredia, liberalizazioan eta erakunde pu- blikoen (gubernuen edo alde askotariko agentzien) zeregina murriztean oinarritutakoa, onartzean datzala. Are gehiago, garapenerako lankidetzaren herrialdeek emaitza ekonomiko onak lortzean eta estatuak, enpresek eta gizarte zibilak arau berriei jarraiki zuzen jokatzeko zentratuko da. Emakidazko laguntza murriztu egingo da eta zeregin osagarria izango du, baina inoiz ez da erabili behar garapen-bidean dauden herrialdeen finantziario-zuloak betetzeko. Herrialde horiek beren baitan bilatu beharko dituzte baliabideak, edo nazio- arteko merkatuen konfiantza irabazi beharko dute.

Ikuspegi honek guztiz irauli ditu aurreko hamarkadetako GLOn nagusi ziren printzipioak. GLOren ikuspegi zaharra pobrezia-aren aurka borrokatzeko helburu zehatz batzuk lor- tzerara murriztu da. Laukian ikus ditzakegu CADek datorren menderako bere egin dituen helburuak.

33. laukia. CADen Garapenerako laguntzaren lerro berriak

Lankidetzaren eremuan jarraitu beharreko lan-ildoen berrikuspenean, ELGEko Garapenerako Laguntza Batzordeak, 1997ko maiatzean, laguntzaren menpeko ziren herrialdeetan aldaketa garrantzitsuak bultzatzeko premia onartu zuen. Ildo horretatik bereziki azpimarratu zuen ondoren adierazitako lau eremuetan, giltzarri-eremu gisa definitu zituenetan, gizarte-aldaketa sustatzeko presa: gatazka, bakea eta garapenerako lankidetzak; garapen parte-hartzailea eta gobernu ona; genero-berdintasuna eta emakumezkoek boterea lortzea; eta ingurugiroaren garapena.

Eremu bakoitzari dagokionean, CADek garapen-bidean dauden herrialdeetako gizarteek arazoak kudeatzeko eta aukera berriak ustiatzeko duten gaitasuna indartzearen garrantzia azpimarratu zuen. Izan ere, lau eremu horiek elkarrekiko harremanak dituzte: adibidez gatazken prebentzioa eta bakearen eraikuntza garapen jasangarria sortzeko beharrezko oinarritzat eta garapenerako lankidetzaren erronkaren zati integraltzat jo beharko lirateke. Alabaina, hori gobernuaren kalitatearen eta prozesu demokratikoetan, sistema judizialean eta segurtasun-sistemetan emakumezkoen eta gizonezkoen parte-hartze egokia sustatzearen arabera ere izango da. Horiek, gainera beren aldetik behar bezala funtzionatu behar dute. Emakumezkoek boterea lortzeko, gobernuaren fokatzeko parte-hartzailea beharrezkoa da, baina aldi berean hori lortzen laguntzen du. Horrez gain, ingurugiro-arazoek oso ondorio txarrak izaten dituzte politika- eta gizarte-egonkortasunean, batez ere herritarrentzat beren familien oinarritzako premiak asetzea gero eta zailagoa denean eta tokiko ekosistemak betetzen eta agortzen direnean.

Honako hauek dira CADek eremu horietako bakoitzean ezarritako lan-ildoak:

Gatazka, bakea eta garapenerako lankidetzak

Gatazkek prebenitzen eta gatazken osteko eraikuntzan laguntzeko emaitzak eskaintzeko laguntzak ondorengo arloetako jarduerak hartzen ditu barne: demokratizazioa, justizia eta segurtasunaren erreforma, komunitateen arteko harremanetako bitartekaritza eta negoziazioa, kulturantzartzeko hezkuntza eta gaitasuna, askatasuna eta informazioarako sarbidea, erbeste-eraketako biztanlerien itzulera, borrokalari ohien desmobilizazioa eta ekonomia-kudeaketarako gaitasuna berrezartzea.

Garapen-partehartzailea eta gobernu ona

Demokratizazioa, gizarte zibilaren zeregina, giza eskubideak, lege-sistemak eta deszentralizazio demokratikoa izan dira ELGEko herrialdeek 1993az geroztik egindako argitalpen eta lantegien lehentasunezko gaiak.

Genero-berdintasuna eta emakumezkoek boterea lortzea

CADek uste du arlo hauetako inbertsioak oso emaitza onak izango dituela pobrezian, ekonomiagarapenean, ugalkortasuntasan, familiako osasunean eta herrialdeko ongizate orokorrean. Hori dela eta, gaia emaitzen jardura eta politika gehienetan eta garapenerako lankidetzaren bi aldeko edo alde askotariko fokatzetan barne hartzea gomendatzen dute, honako alderdi hauei dagokienean: pobrezia, ekonomia-garapena, prozesu demokratikoak eta giza eskubideak, hezkuntza, osasuna, ingurugiro-jasangarritasuna, gatazken konponketa.

CADek helburu hori barne hartuko duen eta hori ekintza-eremu guztietan betetzea bermatuko duen Generoaren Ekintza Markoa onartu du.

Ingurugiro-garapena

CADeko lan-taldearen ingurugiro-gaien garapena politiken eta material praktikoek multzoa izan da duela hainbat urtetatik gaur arte. Gisa horretan bereziki sustatu izan da garapen-bidean dauden herrialdeetako gizarteek ingurugiro-gaiak eta -arazoak tratatzeko eta horiei irtenbideak aurkitzeko duten gaitasuna. Horren inguruko azken agirietako batek (CDE lantegia, Erroma, 1996ko abendua) bereziki azpimarratzen du garapen-bidean dauden herrialdeek beren ingurugiro-arazoei aurre egiteko gaitasuna lortzeko beharra, baina betiere garapen jasangarriantz eta zuzentasunean oinarritutakorantz joateko premia ahaztu gabe globalizazioaren marko konplexuaren erdian.

Iturria: DAC-ELGE, Repport, 1997; 19-21 or.

5.3.2. Ikuspegi alternatiboa

Emaitzen posizioak beraiek proposatzen duten formula guztientzat onena delako uste sendoa du abiapuntu. ELGEK *The World en 2020: Towards a New Global Age* izeneko txostenean egindako estimazioen arabera, herrialde guztiak beren adierazpenenei jarraituko balitzaizkie, hemendik hogeitaz urtera izango genukeen egoera honakoa izango litzateke: garapen-bidean dauden herrialdeek herrialde garatuek baino gehiago haztea ahalbidetu duen mundua, aro berri baten hasiera iragarriko lukeena.

Alabaina, ikuspegi hori ez dute garapen-bidean dauden herrialde, garatuen diren herrialdeetako gizarte zibileko erakunde eta garapenerako alde askotariko erakunde askok, partekatzen. Lehenik eta behin, erreformak gauzatu direnean, azken urteetako joerek desberdintasunen areagotzea-

ren eta pobretze-prozesu berriak agertzearen inguruko ikuspegi kezkarri samarra eskaintzen dute. Fenomeno horiek garatutako herrialdeen nahiz garapen-bidean daudenen baitan ari dira gertatzen. Eta, gisa horretan, gizarte-ezgonkortasuneko egoera larriak ari dira sortzen eta horiek, gisa berean, politika-ezgonkortasuna dakarte berekin. Aintzat hartutako herrialdeek oro har izandako portaerak aztertzen badira, desberdintasunak are argiago agertzen dira: batzuek oparotasun-bidea aurkitzen dute globalizazioaren markoan eta beste batzuek, aitzitik, ez dute lekurik berorrek dakartzan onuren banaketan.

Bigarrenik, ez dirudi proposamen berrien arrakasten inguruko baikortasunak hain oinarri onak dituenik. Alde askotarikoko ekonomia-erakundeek, Mundu Bankuak eta Nazioarteko Moneta Fondoak ez dute ezaugarri izan, hain zuzen ere, iragarpenen asmatzea. Mexikon eta Asiako hegoekialdeko herrialdeetan izan berri diren krisiak guztiz ustekabekoak izan ziren erakunde horientzat, izan ere, krisia jada hasia zenean bakarrik izan ziren erreakzionatzeko gai. Are gehiago esan genezake: nazioarteko ekonomiaren gidari gisa duten zeregina garatuen dauden ekonomien interesak zaintzeko bakarrik adierazten dela leporatzen zaie eta ez dute interes berdina agertzen herrialderik pobreenen, beren arazoan irtenbidea urtetik urtera atzeratzen dela ikusten dutenen, arazoei dagokionean. Zorra ordaintzeko ezinean diren herrialdeei zorra barkatzeko prozesu mantsoaren adibidea oro adierazgarria da.

Hirugarrenik, nahiz eta aurreikusitako erreformek funtzionatu, horiek ez dute bermatzen funtsezkotzat jotzen diren giza garapenaren helburuak beteko direnik. Helburu horiei helburu ekonomikoari adinako lehentasuna ematen ez bazaie, berriz era gauza bera gertatuko da eta herrialdeen garapenaren funtsezko auziak beti izango dira herrialde aberatsen nahiek baldintzatutakoak. PNUDeK GLOren portaerari dagokionean egindako kritikek garbi adierazten dute posizio kritiko hori.

Hori dela eta, hainbat eremutatik berriz ere planteatu da garapenerako lankidetzaren gaia ez dela herrialderik kalte-tuenen egoera aintzat hartzeko moduaren inguruan bakarrik datzan auzia. Izan ere, herrialde guztiek mundu globalizatu honetan lekua aurkitzea bermatuko duten jokatzeko arauen markoa planteatzean ere badatza. Marko horrek zuzentasuna bermatu behar du erreferentziazko puntu nagusi gisa. Munduko baliabideak banatzeko arazoak izango dira hurrengo hamarkadetako erronka nagusiak, giza garapenaren helburuak betetzeko kezkatik abiatuta.

Ikuspegi kritiko horretatik, garapenerako lankidetzarako markoak ez du herrialde emaleena bezain zehatza den formulazioa, baina bada gobernuz kanpoko erakundeen deklarazioetan eta garapenari buruzko nazioarteko gailurretan adierazten den kezken eta enfasiaren inguruko adostasuna.

34. laukia. **Garapenerako lankidetzaren aldatzeko Griffinen proposamena**

Garapenaren inguruko gaiei buruzko ekonomilari entzutesuenetako eta giza garapenaren kontzeptuaren sortzaileetako batek, Keith Griffin-ek, adierazten duenez, nahiz eta munduan aldaketa izugarriak gertatu eta 1945 eta 1995 urteen artean alde handia izan, garapenerako lankidetzaren markoan orain berrogeita hamar urteko erakundeek dihardute oraindik ere. Marko horrek ere ez du halako aldaketa berezirik izan 1989an Berlingo harresia erori zenetik, politika zehatzak aldatu diren arren.

Griffinek bi aldeko eta alde askotariko agentzien, kredituak eskaintzen dituzten garapenbankuen eta laguntza teknikoa eskaintzen duten Nazio Batuen agentzien multzo hori gaitzeta iradokitzen du. Horretarako hiru funtzio izango dituen erakunde bakarria sortzea proposatzen du. Hona funtzio horiek:

- a) Herrialde aberatsetatik herrialde pobreetara baliabideak transferitzeko segurtasun orokorreko sarea, gaur egungo sistema ordeztuko duena, sortzea. Sare hori EPGd-aren gaineko pixkanakako zerga baten bidez finantzatzeko litzateke eta bertan herrialde aberatsek herrialde pobreek baino gehiago ordainduko lukete.
- b) Merkatu globalaren akatsak zuzentzea eta elkarren arteko intereseko diren baina merkatuko funtzionamendu arruntetik kanpora dauden —adibidez ingurugiroaren— gaitetako gobernuen arteko negoziazioak ahalbidetuko dituen erakunde-markoa sortzea.
- c) Ekonomia global liberalaren arauak parte-hartzaile guztiek errespetatzen dituztela ziurtatzea. Zeregin nagusia herrialde aberatsen mesedetan pobreak diskriminatzea saihestea izango litzateke, baita irtenbide eraginkorrak eskaintzea ere, herrialde aberatsek arauak hausten eta herrialde pobreak kaltetzen dituztenean.

Hiru funtzio horiek, oro har, merkatuak zuzendutako ekonomia-sistema globaleko eraginkortasuna eta zuzentasuna sustatzeko epe luzerako tresna osatzen dute.

Bibliografia

ALDECOA LUZARRAGA, Francisco (Koord.) (1998); *Cooperación para el desarrollo: textos jurídicos y políticos de los estados de la Unión Europea*. Eusko Jaurlaritza, Kanpo Harremanetarako Idazkaritza, Gasteiz.

Europako Batasuneko estatuetakoko lankidetzak politiken norabideak biltzen dituzten lege-agiriak eta politika-adierazpenak biltzen ditu. Erreferentziarako ezinbesteko obra da beste herrialde batzuetako planteamenduak ezagutu nahi izanez gero. Lankidetzak kudeatzen duten erakundeen osaketa eta ezaugarriak lantzen dituzten agiriak eta lankidetzak-estrategiaren lehentasunak definitzen dituztenak bereziki interesgarriak dira garapenerako laguntza ofizialaren ezagutzan sakondu nahi badugu edo, besterik gabe, geure egiturak hobetzeko iradokizunak bilatu nahi baditugu. Interneteko helbideen erreferentzien aurkibide bat du.

ALONSO PÉREZ, Matilde (1999); *Desarrollo y cooperación*. Tirant lo Blanch, Valentzia.

Irakaskuntzako eskuliburu gisa baliagarri izateko helburuarekin gaztelaniaz argitaratu den gai honi buruzko liburu bakarrenetakoa da. Nahiz eta unibertsitateprestakuntzarako eta ez berariaz lankidetzan dihardutenentzat pentsatutakoa den, interesgarria da erreferentziarako obra gisa. Ohartaraztekoa da liburuaren erdia baino gehiago garapeneraren teoriari buruzko gaiei eskainitakoa dela.

ALONSO, José Antonio (1997); *El sistema de cooperación internacional al desarrollo: consideraciones críticas*. *Sistema*, 138. zk., 1997ko maiatza, 73-99 orr.

Garapenerako nazioarteko lankidetzak egun planteatzen dituen auzien inguruko ikuspegi osoa.

BERZOSA, Carlos (1991); *1949-1989: cuarenta años de cooperación al desarrollo*. *Pensamiento Iberoamericano*, 19. zk., 1991ko urtarrila-ekaina.

FRERES, Christian (1997); *La cooperación al desarrollo bilateral de la Unión Europea con América Latina*. AIETI, Madril.

Herrialde europarrek Latinoamerikan egindako garapenerako lankidetzen politiken portaera aztertzen du. Herrialde bakoitzaren azterketa xehea egiten du. Herrialde hartzaileen eta emaitzen datuak dituen eranskin estatistiko interesagarria du.

GÓMEZ GIL, Carlos (1996); *El comercio de la ayuda al desarrollo: historia y evaluación de los créditos FAD*. Libros de la Catarata, Garapen eta Lankidetzako Unibertsitate Institutua, Madril.

Garapenerako lankidetzaren estatuko politika eta FAD kredituen sorrera aztertzen ditu. Kreditu horiek azken hogeitaz urteetan izandako erabilera ebaluatzen du. Helmuga geografiko eta sektorialaren azterketa xehea. Ezinbesteko erreferentzia da tresna horren funtzionamendua ezagutzeko.

INTERMÓN (hainbat urte); *La realidad de la ayuda. Una evaluación independiente de la ayuda al desarrollo española e internacional*. Intermón, Bartzelona.

Intermón gobernuz kanpoko erakundeak urtero argitaratzen du garapenerako laguntza ofizialaren zenbatekoen bilakaerari eta lankidetzaren inguruko arazoei buruzko auzirik gorienei buruzko txostena. Azpimarratzekoak dira bere izaera kritikoa eta datuei buruz egindako analisia. Lankidetzaren oinarriko auziei buruzko informazio eguneratua du. Garapenerako laguntza globalaren dimentsio globala nahiz Europako Batasuneko eta Espainiako estatuko hartzen ditu barne.

MARTÍNEZ GONZÁLEZ-TABLAS, Angel (1995); *Visión global de la cooperación para el desarrollo: la experiencia internacional y el caso español*. Icaria, CIP, Madril.

Lankidetzari eta bere forma historikoei buruzko hausnarketa orokorra. Espainiako eta Batasuneko garapenerako lankidetzaren politikak aztertzen ditu.

NAVARRO, Alberto eta bestelakoak (1992); *La política comunitaria de cooperación para el desarrollo: la participación de empresas y organizaciones no gubernamentales para el desarrollo en sus fondos*. AECE, Madril.

Batasuneko garapenerako lankidetzaren modalitateen funtzionamendua ezagutzea ahalbidetzen duen informazio ugaria.

STOKKE, Olav (Argit.) (1996); *Foreign Aid Towards the Year 2000: Experiences and Challenges*. EADI Book Series, 8. zk., Frank Cass, Londres.

Ingeleseko argitalpenak ugariak diren arren, gure bibliografia gaztelaniaz argitaratutakoetara mugatu dugu. Alabaina, oraingo hau salbuespen dugu, uste baitugu lankidetzaren auzi giltzarri buruzko ikuspegia izateko obrarik osatuenetarikoa dela. Bertan gai honen inguruko aditutzat jotzen diren autoreek hartu dute parte.

Stokke-ren artikulua lankidetzaren bilakaeraren eta gaur egungo erronken bilduma bikaina da.

HAINBATEN ARTEAN (1994); *La cooperación internacional para el desarrollo: ámbito y configuración*. CIDEAL, Madril.

Honakoen lanak biltzen ditu: Carlos Berzosarena, nazioarteko harremanen sistemako lankidetzari buruzkoa; M^o Angeles Saez eta Francisca Segundorena, Europako Batasunaren garapenerako lankidetzari buruzkoa; José A. Alonsorena, Espainiako garapenerako laguntza ofizialari buruzkoa; eta Bruno Podestarena, garapenerako lankidetzarako agentei buruzkoa.

HAINBATEN ARTEAN (1997); *Jornadas sobre Cooperación Europea. Análisis y Perspectivas de los Programas de los Países de la Unión Europea para la Ayuda al Tercer Mundo*. Gasteiz, 1996ko abenduak 2-5. Eusko Jaurlaritzza, Kanpo Harremanetarako Idazkaritza Nagusia, Gasteiz.

1996ko amaieran Gasteizen egin ziren jardunaldietan aurkeztutako hitzaldiak biltzen ditu. Liburuak bi zati ditu. Lehenengoan osoko bilkuretan egindako aurkezpenak biltzen dira. Horietan Europako Batasuneko gobernuen politiken ezaugarriak azaldu ziren, baita Batasunaren politikarenak ere (hori hiru zuzendaritzen bidez jasotakoa da). Horiez gain Eusko Jaurlaritzarenak ere izan ziren mintzagai. Bigarren zatian gaikako mintegietan egindako lanak biltzen dira. Honakoak izan ziren horien gai nagusiak: laguntza teknikoa eta garapena, merkataritza alternatiboa-bidezko merkataritza eta garapena, Europako Batasuneko GGKEak, lankidetzako datuen sarea (Internet), unibertsitatea eta garapena eta lankidetzaren europarrari buruzko Hegoaldeko ikuspegia. Amaitzeko Hélan Jaworski-ren lankidetzaren europarraren erronkei buruzko ekarri interesgarria eskaintzen du. Eskuliburu honi dagokionean bereziki aplikagarriak dira azken lan hau eta obraren lehen zatia.

HAINBATEN ARTEAN (1997); *Desarrollo, maldesarrollo y cooperación al desarrollo: Africa Subsahariana*. Seminario de Investigación para la Paz, Centro Pignatelli, Zaragoza.

Mintegi horretan aurkeztutako hitzaldiak, honako gai hauei buruzkoak: bakea, eskubidea eta garapena; garapenak egun dituen paradigmak eta gaiak; gizartegarapena eta garapenaren etika; eta garapenerako lankidetzaren.

HAINBATEN ARTEAN (1997); *La cooperación descentralizada al desarrollo desde los gobiernos regionales y locales*. Nazioarteko Lankidetzarako Agentzia Espainiarra (AECI), Madril.

Andaluziako, Herrialde Valentziarreko eta Euskal Autonomia Erkidegoko gobernuen lankidetzaren politikei buruzko ikuspegia eskaintzen du, baita lehenengo bietako diputazioei eta udalei buruzkoa ere. Autonomia horietan lankidetzaren ulertzeko moduen helburuak eta irizpideak zein diren adierazten du eta fondo bakoitzak izandako bilakaera aztertzen du, baita fondo horien helmuga ere. Ikuspegi praktikotik, azpimarratzekoa da lankidetzaren kudeatzen duten organoak eta deialdien ezaugarriak buruz eskaintzen duen informazioa.

Nazioarteko erakundeen txostenak

Mundu Bankua (hainbat urtetakoa); *Informe sobre el Desarrollo Mundial*. World Bank, Washington.

Nahiz eta neurri batean prestakuntza espezializaturako obra izan, aipatzekoa da ezinbesteko erreferentziako obra dela garapeneraren adierazle konbentzionaletarako. Bestalde, urtero txostena garapeneraren inguruko berariazko gai bati, batzuetan lankidetzarako bereziki interesgarria izan ohi denari, eskaintzen dio.

ELGE (hainbat urtetakoa); *Development Co-operation: Efforts and Policies of the Members of the Development Assistance Committee*. ELGE, Paris.

Frantseseko bertsio bat bada eta noiz edo noiz gaztelaniaz ere argitaratu izan da. Garapenerako lankidetzaren informaziorako oinarrizko erreferentzia da. Lehenik eta behin garapenerako finantziatorako eta lankidetzarako zenbatekoei buruzko datu ofizialak ditu, jatorrizko eta helmugako herrialdeen arabera banatuta, baita fondoak bideratzeko fluxuen arabera banatuta ere. Bestetik, herrialde emaile bakoitzaren lankidetzaren politikari buruzko informazioa eskaintzen du. Azkenik, baina ez garrantzi gutxiago duelako, Garapenerako Laguntza Batzordeak kide diren herrialdeen garapen-estrategiek jarraitu beharreko printzipio eta ezaugarriei buruz egindako adierazpenak biltzen ditu.

PNUD (hainbat urtetakoak); *Informe sobre Desarrollo Humano*. Garapenerako Nazio Batuen Programa, Nazio Batuak. Azken urteetan gaztelaniazko argitalpena eta banaketa Mundi-Prensa Libros, S.A.ri dagokio, Madril.

1990. urteaz geroztik PNUDEk urtero argitaratzen du giza garapenerari buruzko txostena. Horietako bakoitzean berariazko gai bat jorratzen du eta horrezaz gain PNUDEk erabiltzen dituen adierazleak (giza garapeneraren indizearen —GGI—, generoaren inguruko garapeneraren indizearen, genero-sustapeneraren indizearen, giza pobrezia indizearen) bilakaera aztertzen du. Giza garapeneraren finantziazioa, giza garapeneraren dimentsio globalak, desberdintasuna, genero-desberdintasunak, partehartzea, ekonomia-hazkundea, pobrezia errotzea eta kontsumoa bezalako auziak izan dira txostenen ardatz. Ukaezina da Nazio Batuetako erakundeetan eta zenbait gobernutan garapeneraren eta lankidetzaren lehentasunak definitzeko izan duen eragina.

Oharra:

Azaldu dugun bibliografiaz gain, aipatzekoa da honako aldizkari hau: *Desarrollo y Cooperación*. Instituto Universitario de Desarrollo y Desarrollo izeneko (IUDC) erakundeko aldizkaria, Madrilgo Universidad Complutensekoa. Ezinbesteko erreferentzia da lankidetzari buruzko eztabaidaren inguruko informazio eguneratua izateko.